fondată în 1895
bpt
serie nouă

damian stănoiu

necazurile părintelui ghedeon

Damian Stănoiu

Necazurile părintelui Ghedeon

NUVELE ŞI ROMANE

V.1.0

PREFAŢĂ

Scriind timp de peste două decenii, Damian Stănoiu ne-a lăsat moştenire o operă literară care însumează zeci de volume, diferite ca tematică şi structură stilistică. Aceasta îl situează între reprezentanţii de seamă ai genului umoristic, în buna tradiţie a lui I.L. Caragiale, Ion Creangă, I. Al. Brătescu-Voineşti, Calistrat Hogaş ş.a. Cum e şi firesc, nu toate scrierile lui Damian Stănoiu se ridică la acelaşi

nivel. Şi dacă opera sa nu reprezintă creaţia unui scriitor de primă mărime, nu e mai puţin adevărat că ea ilustrează o realitate artistică şi un destin literar.

Prezenţă activă în viaţa literară a anilor 1927—1949, Damian Stănoiu a determinat reacţii contradictorii în critica vremii. I s-a reproşat scriitorului – chiar şi în cazul lucrărilor unanim apreciate – lipsa introspecţiei epice de amploare. Au fost, desigur, şi opinii de natură să contribuie la o mai justă apreciere a

operei prozatorului şi a locului său în istoria literaturii. Una dintre acestea, valabilă pentru întreaga creaţie a lui Damian Stănoiu, o datorăm lui G. Călinescu: „În cărţile sale nu vom găsi analize, transfigurări, idei, interpretări, cazuri, portrete sintetice, adică tot ceea ce presupune o elaborare a universului în vederea unui scop superior informaţiei. Cărţile sale cuprind poante, mai bine zis anecdote, reportaje din viaţă.”[1]

Afirmarea lui Damian

Stănoiu în literatură are loc într-o perioadă când Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu ş.a. îşi dădeau toată măsura talentului lor excepţional, iar genul umoristic, la uşa căruia bătea autorul, era acum reprezentat de G. Topârceanu, AI. O. Teodoreanu, Gh. Brăescu. Debutul său cu volumul de nuvele *Călugări şi ispite* (1928) a constituit o plăcută surpriză pentru cititori şi o parte a criticii căci, după spusele lui Al. Philippide, el avea loc „într-o epocă în care

începusem să ne temem că specia scriitorilor umoriştti, la noi, e pe cale să dispară”[2]. Dacă potenţialul creator al povestitorului nu aduce neapărat elemente noi, sub aspectul mijloacelor de exprimare, în cadrul acestei literaturi, el reprezintă în schimb o linie de continuitate în dezvoltarea prozei noastre umoristice şi satirice. Ca atare, originalitatea lui Damian Stănoiu în contextul generaţiei de scriitori postcaragialieni poate fi discutată oricând, şi nu fără

temei, atâta timp cât analiza se mărgineşte cu strictețe la resursele lui artistice autentice. Mai trebuie precizat că personalitatea lui scriitoricească o găsim conturată cu precădere în cărţile sale inspirate din lumea monahală (din prima etapă a creaţiei), unde – deşi până la ivirea lor proza noastră cunoştea destule scrieri consacrate călugărilor – Damian Stănoiu se relevă pregnant ca explorator al unui mediu nu încă îndeajuns de cercetat.

*

Începutul activităţii literare a lui Damian Stănoiu datează din perioada „clericală”. Prima nuvelă o publică în paginile revistei *Viaţa românească* în anul 1927, dar intrarea propriu-zisă în câmpul literelor se leagă de culegerea amintită, *Călugări şi ispite*. Volumul se remarcă prin originalitatea materialului de viaţă prezentat, care avea să formeze substanţa aproape a întregii sale opere, cât şi prin culoarea şi pitorescul expunerii. Acestea stârnesc un legitim interes în jurul noului

prozator, devenit unul dintre cei mai citiți în epocă.

La scurt timp, povestitorul înregistrează alte succese pe plan literar cu romanul *Necazurile părintelui Ghedeon* (1928)[3] urmat, un an mai târziu, de *Duhovnicul maicilor*, ca în 1931 să reţină iarăşi atenţia criticii cu *Pocăința stareţului*, în care nuvela ce dă titlul volumului, *Jalba cuviosului Pitirim*, precum şi *Dragoste şi smerenie* sunt piese antologice. Cu romanele *Alegere de stareță* (1932) şi

Ucenicii sfântului Antonie **(1933), Damian Stănoiu atinge punctul cel mai înalt al creaţiei sale. Despre *Alegere de stareţă*, Pompiliu Constantinescu scria pe bună dreptate, într-o cronică din *Vremea* (1932), că este cel mai reuşit roman al său sub aspect arhitectonic, fiind totodată şi „cea mai corosivă critică a organizaţiei monahiceşti după *Icoanele de lemn* ale d-lui Arghezi”.**

Popularitatea dobândită cu aceste cărţi de satiră la adresa instituţiei monahale, surprinsă

în multiplele-i ipostaze, în care Damian Stănoiu se revelă ca spirit antireligios şi anticlerical, a atras asupra ieromonahului literat anatema înaltelor foruri bisericeşti. Şi astfel în anul 1932 se vede caterisit şi silit să părăsească cinul monahal, sub pretextul că înclinările sale literare sunt incompatibile cu „îndatoririle călugăreşti”[4].

(Dealtfel – aşa cum reiese şi din *Jurnalul* său, din care am publicat un fragment în *Luceafărul*, nr. 18, 1968 – în toată cariera sa clericală,

Damian Stănoiu nu s-a înţeles bine cu confraţii şi superiorii, care îl acuzau sau îl bănuiau de trădare.) Acest eveniment trebuie avut în vedere atunci când judecăm creaţia sa apărută după volumul *Ucenicii sfântului Antonie* (care-i încheie, deocamdată, partea remarcabilă a operei), mai ales cea de inspiraţie laică.

Aşadar destinul literar al scriitorului Damian Stănoiu devine unul dintre cele mai dramatice, după înlăturarea sa din mânăstire. Schimbarea modului de trai atrage după

sine, probabil şi din dorinţa lărgirii profilului tematic, înlocuirea tot mai evidentă a vechiului mediu investigat, prozatorul îndreptându-se acum spre alte sectoare ale vieţii, asupra cărora se oprise, ocazional, în romanul *Fete şi văduve* (1931). Astfel, din anul 1933 asistăm la apariţia, alături de obişnuitele cărţi cu monahi[5] – cele mai multe reprezentând variaţiuni inconsistente pe teme cunoscute – unei serii de lucrări cu subiecte din lumea rurală şi citadină. În general

acest capitol laic al operei lui Damian Stănoiu prezintă un interes scăzut sub aspectul finalizării artistice, dar el merită totuşi luat în discuţie atunci când analizăm activitatea scriitorului.

Numărul scrierilor de inspiraţie rurală nu e mare [6], iar caracteristica comună a acestor cărţi, care încearcă să ne ofere o imagine a satelor din Muntenia, constă în faptul că, dacă ele nu edulcorează realitatea, nici n-o oglindesc în ceea ce are ea esenţial, temele alese fiind îndeobşte

comune şi facile. Se detaşează doar romanul *Fete şi văduve*, pe care Perpessicius îl consideră un „excelent vodevil rural”[7], oarecum similar cu *Voica* a Henriettei Yvonne Stahl. Calităţile lui trebuie văzute în realizarea unor momente „cinematografice” izolate, susţinute de un autentic dialog şi vervă umoristică. Mai reţinem din aceste pagini prezenţa câtorva notaţii care ne arată că forţa de penetraţie în universul sufletului ţărănesc nu-i era cu totul străină lui Damian

Stănoiu.

Periferia citadină şi-a făcut loc demult în literatură; Victor Hugo şi Zola, în Franţa, cutreierau des împrejurimile capitalei, descoperind în mahala frumoasele însuşiri sufleteşti ale „mizerabililor” sau notau cu predilecţie viciul, dezvăluind, astfel, o umanitate degradantă. La noi George Mihail Zamfirescu, Carol Ardeleanu, Ion Călugăru şi, mai recent, Eugen Barbu şi-au îndreptat atenţia asupra unei lumi asemănătoare.

Fără să dea vreo operă cu

totul remarcabilă în acest domeniu, creaţia urbană a lui Damian Stănoiu, în ansamblu, evocă şi ea pulsaţia cartierelor mărginaşe. Scriitorul înfăţişează aici o suită de tablouri care ne poartă în locuri şi medii sociale obscure. Întâlnim în aceste cărţi „chiriaşi grăbiţi" şi „proprietari amabili" *(Camere mobilate* – 1933, Pe *străzile Capitalei – 1935),* căsătorii sui-generis (*Căsătorie de probă* – 1937), pensionari de tipul conului Leonida şi coanei Efimiţa *(Pensionarii* – 1935),

ziarişti, voiajori (*Voiaj de plăcere* – 1910), scriitori deghizaţi în căutare de subiecte (*Haine vechi* – 1947), monografii ale unor patimi (*Parada norocului* – 1934, *O partidă de poker* – 1938, *Bucureşti – Sinaia* – 1939), provinciali rătăciţi prin capitală (*Dâmboviţă, apă dulce...* – 1941), aventurieri ghinionişti (*O noapte cu ghinion* – 1943) etc. În această întinsă operă se întreprinde, e drept, în forme mult mai diluate, satirizarea societăţii burgheze din primele

decenii ale secolului nostru. Din punct de vedere tipologic observăm că eroii acestor volume – unii dintre ei foşti călugări – nu se deosebesc cu mult de cei din cărţile cu egumeni, iar sub aspect stilistic forţele creatoare ale lui Damian Stănoiu par vlăguite. Atunci când se îndreaptă spre o lume mai puţin familiară, prozaică, ieromonahul răspopit se mişcă greoi şi stângaci, încât nu-l mai recunoaştem pe umoristul d i n *Pocăinţa stareţului* şi *Ucenicii sfântului Antonie.*

Principala lacună a acestei creaţii constă în inegalitate, paginile remarcabile fiind strivite de platitudinea altora.

De aceea, cărţile de inspiraţie laică rămân de cele mai multe ori simple reportaje despre oameni şi întâmplări, autorul lor menţinându-se mai totdeauna în sfera unei „exagerate obiectivizări”. Unele se citesc greu şi datorită suprimării dialogului, căci Damian Stănoiu a încercat de câteva ori să-l înlocuiască cu introspecţia. (O experienţă nereuşită avusese loc mai

înainte cu *Demonul lui Codin* – 1930, roman al unei existenţe.)

Cu romane ca *Pensionarii, Bucureşti–Sinaia, Parada norocului, Pe străzile Capitalei, Voiaj de plăcere, O noapte cu ghinion,* scrieri prolixe, constituite pe o schematică şi îngroşată caricatură a unui mediu insuficient conturat social şi evoluând între mahalaua citadină şi lumea tripourilor de noapte, Damian Stănoiu atrage asupra lui critici violente din partea exegeţilor.

Cărţile de acest fel – nota E. Lovinescu în *Istoria literaturii române* contemporane. (1900—1937) – care stau în marginea literaturii şi prin calităţile lor artistice „i-au înstrăinat critica, dacă nu şi cititorii”.

După Perpessicius: „Pricina cărţilor proaste în cazul lui Damian Stănoiu este absenţa unui instinct critic şi a unui exerciţiu critic personal, care singur este măsura de control a autorului”[8]. Insuccesele, mai mult sau mai puţin categorice, pot fi explicate –

măcar în parte – şi prin starea materială precară[9] în care se zbătea, precum şi datorită faptului că autorul avea destul de puţine cunoştinţe despre existenţa tumultuoasă a oraşului, despre complexitatea psihologică a citadinului. Cărţile cu care ne cucerise în primii ani ai activităţii scriitoriceşti îşi trăgeau seva dintr-un mediu de care era legată principala sa experienţă de viaţă. Atunci când se referea la creaţia cu subiect rustic şi citadin a lui Damian Stănoiu, G. Călinescu se

exprima în următorii termeni! „Când prozatorul intră într-o lume cu care toţi suntem obişnuiţi, aici, în afara zidurilor mânăstireşti, farmecul stilistic se pierde la lumina orbitoare a zilei şi materialul lasă să i se vadă asperităţile”[10].

Cu toate limitele ei această latură a operei sale nu-i lipsită de orice perspectivă. L-am nedreptăţi dacă de aici n-am prelua critic acele pagini care păstrează pecetea personalităţii lui artistice. Scrieri precum *Fete* şi *văduve*,

Camere mobilate, Oameni cu sticleți, Dâmboviță, apă dulce... Furtună în iad, **primite cu entuziasm în epocă şi aproape total necunoscute astăzi, pot fi integrate, cel puţin parţial, moştenirii viabile, ele întregind astfel profilul scriitorului.**

Odată cu apariţia ultimului său roman. *Jocul satanei* (1947), operă de anticipaţie, care ne trimite la *Minunile sfântului Sisoe* al lui G. Topârceanu, Damian Stănoiu se reîntoarce la adevăratele izvoare ale talentului său care

i-a adus consacrarea deplină.

*

Viaţa mânăstirească a oferit totdeauna conflicte interesante pentru literatură, încă din evul mediu. Numărul scrierilor care vizează fie clerul catolic, fie pe cel ortodox este impresionant; citǎm aproape la întâmplare câteva titluri intrate de mult în patrimoniul universal: Dante Alighieri – *Divina Comedie*, Boccaccio – *Decameronul*, Chaucer – *Povestirile din Canterbury*, Abatele Prevost – *Manon Lescaut*, Rabelais –

Gargantua şi Pantagruel, Diderot – *Călugăriţa*, Anatole France – *Thais*, E.T.A. Hoffmann – *Elixirul diavolului*, Dostoievski – *Fraţii Karamazov*, V. Voronski – *Seminariştii* ş.a.

Despre călugări au scris la noi, mai mult sau mai puţin întâmplător, unii prozatori ca Ion Creangă, D. D. Pătrăşcanu, Calistrat Hogaş, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, V. Demetrius, Tudor Arghezi, iar mai recent V. Voiculescu. Dar cel care avea să devină un cronicar fervent al lumii

monahale este Damian Stănoiu, al cărui succes literar a fost legat aproape în exclusivitate de lucrările inspirate din acest mediu.

Umoristul Damian Stănoiu, deşi a publicat numeroase schiţe, nuvele, romane şi câteva cărţi pentru copii[11], n-a reuşit să exceleze, aşa cum arătam mai sus, în toate zonele abordate. El a pătruns în conştiinţa cititorilor ca pictor de talent al vieţii monahale. În acest domeniu a prezentat un material faptic bogat cu privire la traiul

fraţilor călugări şi a dat unele creaţii de mare savoare – „inimitabile” – cum au remarcat mai toţi comentatorii care s-au ocupat de literatura lui.

Opera lui Damian Stănoiu – prozator al unui mediu aparte circumscris unei anume profesiuni – are meritul de a fi lărgit imaginea lumii monahale prin varietatea de tipuri prezentate şi prin utilizarea cu succes – în vederea obţinerii efectului umoristic – a comicului în variatele lui ipostaze. Dumitru

Micu, unul dintre cei mai recenţi exegeţi ai scriitorului, sublinia că „nimeni nu a zugrăvit mediul mânăstiresc atât de complet – monografic – şi deci atât de adevărat, stabilindu-şi renumele literar, în special prin scrierile de acest gen, precum autorul *Cărţii pustnicilor*”[12].

Creaţia sa care relevă diverse aspecte comice culese dintr-un mediu el însuşi pitoresc – cum este cel din interiorul zidurilor mânăstireşti – însumează o suită de accente şi notaţii

critice la adresa moravurilor călugăreşti. Integrat sufleteşte tagmei monahale, precum Gheorghe Brăescu celei cazone, Damian Stănoiu ne-o prezintă pe aceasta polemic, dezvăluindu-ne incultura, fățărnicia, linguşirea şi alte vicii existente în filiera ierarhiei clericale. Cu toate acestea, nu întâlnim în cărţile lui o stigmatizare a instituţiei monahale ca în cazul lui Rabelais, Anatole France sau Tudor Arghezi, ci, mai degrabă, o ironizare a vieţii călugăreşti, „o satiră

circumspectă” cum o numeşte E. Lovinescu.[13] Prozatorul observă, comentează, dar nu pronunţă sentinţe şi nici nu filosofează pe marginea faptelor narate. Însuşi limbajul nu se ridică la virulenţa satirică de tip arghezian. De fapt cele mai multe dintre *povestirile* lui Damian Stănoiu, cu temă monahală, ca manieră compoziţională şi atitudine se apropie de *Decameronul* lui Boccaccio. Principala preocupare a scriitorului pare a fi de a urmări firul umoristic în tot

ceea ce narează (ilustrative în acest sens sunt: *Ucenicii sfântului Antonie, Pocăința starețului, Anichit păcătosul, Calea împărătească, O anchetă* ş.a.).

În contrast cu înaintaşii săi pe această linie, Damian Stănoiu, care a trăit – de altfel ca şi Rabelais – mai înalt timp printre călugări soioşi, beţivi, intriganţi şi săraci cu duhul îşi priveşte fraţii în intimitatea preocupărilor lor, fără „repulsie” sau „extaz”. El n-a creat asceţi ci i-a înfăţişat pe călugări aşa cum sunt ei în

existența de toate zilele. Cu alte cuvinte acest prozator realist şi bun observator nu ne-a oferit în scrierile sale altceva decât viața obişnuită a mânăstirilor, înfățişând-o aşa cum a cunoscut-o şi a înțeles-o în cei nouăsprezece ani petrecuți între zidurile igrasioase ale chiliilor. Interesul operei sale rezidă deci în autenticitatea cu care surprinde manifestarea, într-o ipostază aparte, a condiției umane.

Alegând calea „mântuirii”, schimnicii lui Damian

Stănoiu, deşi se luptă vitejeşte cu Satana, plătesc tribut mâncării, băuturii şi setei de argint sau de mărire *(Alegere de stareță, Filaret şi Acachie sau O zi mitropolit).* Subiectele cărţilor sale izvorăsc, îndeobşte, din consecinţele acestei lupte. De aici şi farmecul picant al operei – reflectând conflictul etern dintre preceptele severe ale legii monahale şi cerinţele firii omeneşti, la care cuvioşii nu pot renunța totdeauna. Se dă de fapt lupta între ispitele „Diavolului" şi spiritul

rigorilor călugăreşti, ceea ce explică dubla existenţă a eroilor săi cu rasă şi potcap. După G. Călinescu, peste aceste pagini pluteşte „râsul blând din *Floricelele sfântului Francisc*, în care călugării fac din inocenţă isprăvi groteşti”[14].

Demistificând această tagmă scriitorul păstrează o atitudine de oarecare îngăduinţă umană. „Ca în orice alt mediu – observă Dumitru Micu – şi în mânăstiri se înfruntă interese, ambiţii,

vanităţi, se leagă şi se prăbuşesc prietenii, se ţes intrigi, se calomniază, se acordă favoruri şi se dezlănţuie persecuţii, se construiesc planuri de viitor şi se năzuieşte la o viaţă mai pământească, mai bună. Ultimul lucru de care sunt preocupaţi cuvioşii este mântuirea."[15]

Acesta este universul îndeletnicirilor călugărilor lui Damian Stănoiu şi universul tematic al cărţilor inspirate din lumea monahală.

Cititorii culegerii de faţă,

care grupează cele mai realizate scrieri ale lui Damian Stănoiu nepublicate încă în colecţia „Biblioteca pentru toţi”, vor observa că ceea ce îi caracterizează pe eroii povestitorului nostru este în primul rând falsa smerenie, făţărnicia existenţei lor, sau, mai exact, inadaptabilitatea acestora la noua situaţie de ostaşi ai Domnului. Aceştia năzuiesc să ducă o viaţă asemănătoare sfinţilor din calendar, pe care-i pomenesc mereu cu pătimirile lor, dar sunt înclinaţi mai mult spre

lucruri lumeşti decât spre trăiri spirituale.

Călugării fostului ieromonah sunt departe de a fi mistici (în genul celor înfăţişaţi cândva de literatura gândiriştilor), n-au „aripi spre a se înălţa la cer" şi nici nu văd îngeri în chiliile lor, ci dimpotrivă. „Ei nu sunt – cum observă acelaşi G. Călinescu – nişte scelerați ipocriți asemeni lui *Ser* Cipparello al lui Boccaccio care simulează cu onctuozitate o credinţă pe care n-o are. Păcatele lor sunt venale, de iertat, pricinuite de

slăbiciunea omenească şi de stricăciunea trecătoare în morala tagmei.”[16] De fapt creaţia lui Damian Stănoiu nu cunoaşte tipul de călugăr „sfânt” sau de „înaltă moralitate şi adânc misticism, aşa – de pildă – ca stareţul Zosima din *Karamazovii* lui Dostoievski”[17].

Fratele Alexe din savuroasa nuvelă *Anichit păcătosul*, după ce se călugăreşte cu greu, căci nu prea rezista ispitelor, încearcă să imite pe unii martiri din *Vieţile sfinţilor*. Se

vede un sfânt canonizat, se închipuie luptând cu Diavolul. Încearcă sihăstria cea mai neagră, foamea şi autoflagelarea. Însă toată străduinţa sa se dovedeşte zadarnică, deoarece, în cele din urmă, tot cerinţele trupului se vădesc mai puternice. Eroul se lasă fascinat de femeie ca şi Pafnutie al lui Anatole France, dar, spre deosebire de acela, el nu suferă, nu e preocupat, să-şi răscumpere păcatul; de altfel nici nu are. Sentimentul că a greşit prea tare când

tovarăşul său, privindu-l cu milă, îi zice: „Tare mai eşti păcătos, măi frate”, Anichit îi răspunde într-un oftat: „Sunt neputincios, părinte Antime”. *Anichit păcătosul,* publicată iniţial cu titlul *Mântuirea lui Artemon,* este o nuanţată analiză a chinurilor zadarnice la care se supun călugării.

Un alt caz asemănător îl constituie îndărătnicul părinte Carion de la Căldăruşani *(Calea împărătească),* care nu s-a „mulţumit” să urmeze calea de mijloc, recomandată de Pimen cel Mare, constând

într-o asceză îndulcită prin mici plăceri pământene, în aşa fel ca ispita să n-aibe putere. Carion are halucinaţiile călugărului care se luptă cu „legheoanele" de draci din n u v e l a *Ispitele părintelui Ivtichie* a lui V. Voiculescu. Văzându-şi pacea chiliei tulburată de Diavol, fără să stea mult pe gânduri, trece la ofensivă împotriva Necuratului, scuipându şi împungându efigia acestuia. După nopţi de veghe şi de vedenii, istovit, sfinţia-sa renunţă la lupta făţişă şi se

întoarce la „calea împărătească”, adică nici prea cu cele sfinte, dar nici război împotriva Satanei.

Călugării din cele două scrieri, ca de altfel şi alţi eroi ai operei lui Damian Stănoiu, se ţin de „şotii” nu pentru a demonstra o doctrină laică sau filosofică, ci se comportă ca nişte oameni obişnuiţi înveşmântaţi în straie monahiceşti.

Ocupându-se de nuvelele *Calea împărătească* şi *Dragoste şi smerenie*, din volumul *Pocăinţa stareţului*,

G. Călinescu releva la autor tehnica folosirii dialogului care distribuie fiecărui personaj psihologia şi gestul personal, remarcând că Damian Stănoiu „ar fi izbutit şi în teatru”[18] (Manuscrisele rămase de la autor cuprind, de altfel, unele încercări în domeniul teatrului.)

Asupra nuvelei *În căutarea unei parohii*, care deschide volumul *Călugări şi ispite*, autorul a revenit de mai multe ori aducând textului substanţiale îmbunătăţiri. Cei doi monahi, Artemie şi

Averchie, n-au idealuri aşa de transcendentale ca fratele Alexe. Pentru a scăpa de „jărăgaiul de fasole afumată”, Artemie umblă să găsească o parohie. Averchie, mai prozaic, se mulţumeşte doar să strângă bani albi pentru zile negre, vânzând la metocul mânăstirii borş pentru bucătărese. Împins de „Diavol” spre dobândirea unui trai mai bun, ieromonahul Artemie soseşte apostoleşte cu traista cu merinde în oraşul plin de zgomot, de „lăcomie şi stricăciune”, aducând cu el o

scrisoare din partea stareţului, adresată cancelariei mitropoliei. Exodul ultracomic al călugărului începe în momentul în care directorul îi oferă o parohie la alegere. În peregrinările lui pline de peripeţii, cuviosul Artemie face rând pe rând cunoştinţă cu răutăţile oamenilor, cu egoismul unora şi ciudăţeniile altora, cu popi nesăţioşi, cu politicieni înverşunaţi etc. Alungat de peste tot de săteni, care doreau un preot de tip ardelenesc (Popa Tanda) să le facă „bangă” şi „comperativă”,

ca în satul vecin, Costeşti, şi să transforme cătuna în „comună”, Artemie obţine în cele din urmă o parohie în Maramureş. Dar de acolo e concediat de către primar pentru că nu ştie cum să ţină „cănţelăria” bisericii şi ei n-au nevoie de „prioţi proşti”. În sfârşit, când credea că a găsit o comună lângă Bucureşti, este iarăşi izgonit de enoriaşi pe motiv că lor le trebuie „popă cu prioteasă”. Artemie se întoarce la schit dezamăgit dar cu o bogată experienţă de viaţă.

Din aceeaşi familie de eroi este şi Ghedeon, protagonistul r o m a n u l u i *Necazurile părintelui Ghedeon*. Auzind de la un fost monah că viaţa printre mireni e mai dulce decât cea din chiliile mânăstirii, Ghedeon părăseşte după paisprezece ani călugăria şi se hotărăşte să devină preot. Dorea şi el ca lumea să-l ţină la mare „cinste" şi să trăiască „boiereşte", înlocuind „culionul cu căciula de astrahan". Ghedeon găseşte mai repede parohie într-un sat din Bărăgan. Însă cei peste

care păstorea cereau de asemenea „bangă”, „comperativă” şi popă însurat; „Apăi să-ţi iei, părinte, nevastă că eşti tinerel şi frumuşel şi aşa nu poţi să stai, oricât ai zice sfinţia-ta. Că uite... e nevoie, maică, să vie cu vreo treabă şi neveste mai tinere, că la un priot cine nu vine? Da’ nu le lasă bărbaţii, că de... eşti singurel şi eşti mândru şi voinic.”

Înclinat spre trândăvie, Ghedeon împacă greu pretenţiile sătenilor, care încercau să-l atragă în

afacerile publice ale comunei, cu preceptele absurde ale cinului călugăresc. Aşadar, după un an de trai „bun” – nescutit însă de unele necazuri pricinuite de schimbarea calendarului, de slujnicele nepricepute şi de stăruinţa enoriaşilor de a-l pofti în satele vecine întru încununarea carierei lui preoţeşti – el se întoarce în tagma monahală, neputându-se acomoda unei astfel de vieţi. Prin felul lor de trai situat în afara civilizaţiei, Artemie şi

Ghedeon, deşi aspiră la o existenţă mai confortabilă, dau dovadă în afara mânăstirii de oarecare timiditate. Acest erou, care dobândeşte simpatia cititorului prin inocenţa sa, nu e o apariţie singulară în opera lui Damian Stănoiu; ignorant şi neîndemânatec, el este frate bun cu Macarie din *Duhovnicul maicilor* ori cu monahul Chiril din *Pocăinţa stareţului.*

Personajul are mici ciudăţenii care trădează slăbiciunile omeneşti. Diavolul îl supără mereu, luând diverse

chipuri. Când se îmbolnăveşte de „piatră la ficat”, din cauza tihnei şi a excesului de carne şi vin negru, Ghedeon crede a desluşi o pedeapsă dată de divinitate pentru încălcarea pravilelor bisericeşti. Deducem din felul cum prozatorul îşi conturează portretele eroilor săi o oarecare înţelegere, dar şi o uşoară ironizare a slăbiciunilor ce ţin de natura omenească.

Scris cu haz şi foarte cursiv, romanul *Necazurile părintelui Ghedeon* relevă şi unele aspecte negative ale vieţii

preoţilor de ţară din anii următori primului război mondial. De altfel prin modul cum înfăţişează mediul şi oamenii, satira lui Damian Stănoiu „cade mai mult pe latura socială” (Pompiliu Constantinescu).

Remarcată de Al. Philippide şi de alţi critici ai vremii nuvela *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia* îşi deapănă subiectul în jurul unei „incredibile” certe ivită între două maici tinere şi cam „copilăroase”.

Deşi prietene nedespărţite,

pornind de la un gest mărunt, greşit înţeles, ele ajung să se duşmănească. Vrajba creşte fără voia lor, aţâţată şi de celelalte maici, ajungând în cele din urmă să împartă mânăstirea în două tabere. Stareţa şi comitetul nu reuşesc să aplaneze conflictul ci, din contră, ura creşte datorită unor împrejurări potrivnice pline de haz şi inedit care apar tocmai în momentul când una sau cealaltă din ele doreşte să facă pasul spre împăcare. Când se văd ameninţate cu hirotonisirea, ambele fiind la

fel de vinovate de această „ceartă fără pricină”, Natalia şi Vitalia uită tot ce fusese între ele şi acceptă împăcarea. Nuvela ilustrează viaţa plină de intrigi şi cancanuri dintr-o mânăstire de maici. Prin construcţie, prin dozarea conflictului şi a umorului ea anticipează romanul *Alegere de stareţă.*

Dacă în *Anichit păcătosul, Calea împărătească, Dragoste şi smerenie, Ucenicii Sfântului Antonie,* Damian Stănoiu surprinde, mai mult sau mai puţin, fenomene de

pervertire a conştiinţelor, în nuvelele *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia*, *O anchetă*, *Jalba cuviosului Pitirim sau Grija canoanelor*, *Pocăinţa stareţului* şi în romanele *Alegere de stareţă*, *Filaret şi Acachie sau O Zi mitropolit*, *Eros în mânăstire* el denunţă pe un ton satiric însăşi existenţa mânăstirilor. Reţinem prezenţa unor forme şi sisteme de organizare, în interiorul „sfintelor lăcaşuri”, de tip despotic. Stareţul acuză şi tot el împarte canoane ca de pildă Glicherie, din excelenta

nuvelă O *anchetă* care, împreună cu economul şi ecleziarhul fac afaceri pe seama avutului mânăstirii, în vreme ce obştea călugărilor trăieşte într-o nedescrisă mizerie[19].

Cam pe aceeaşi temă şi la fel de izbutită este şi *Jalba cuviosului Pitirim sau Grija canoanelor*. Avid după câştig, stareţul Pangratie se apucă să desfacă „băuturi beţive chiar în incinta mânăstirii. Călugărul Pitirim, om cinstit dar timorat, este indignat de „neruşinările" ce se petrec la

chelăria acesteia. El nu are curajul de a-l înfrunta pe stareţ, însă îl are pe acela de a trimite o sesizare anonimă episcopiei (procedeu des întâlnit la schimnicii lui Damian Stănoiu), unde se instalase recent un prelat recunoscut tocmai prin „corectitudine” şi „severitate”. Cuviosul Filaret – dealtfel omul stareţului – îl înştiinţează, într-o scrisoare de răspuns plină de înţelesuri, că în urma jalbei primite s-au luat aici hotărâri dintre cele mai drastice împotriva sa. Din

acest moment lucrurile se complică, iar prezentarea faptelor se face cu umor.

Intrând în panică, Pangratie, care se vede caterisit, afurisit şi retrogradat, îşi pune scriptele în ordine şi-şi instruieşte milităreşte subalternii, învăţându-i ce răspunsuri să dea în cazul că vor fi interogaţi asupra celor reclamate în anonimă. Însărcinează pe părintele Climent, bibliotecarul, să caute în *Pidalion* canoanele cele mai uşoare şi mai

potrivite cu rangul lui de „gogeamitea stareţ” şi chiar cu natura faptelor săvârşite de el, afirmând, cu prefăcută smerenie, că „nelegiuirea a fost făcută în folosul mânăstirii”.. Însă între timp, cuprins de remuşcări şi de teama de a nu fi descoperit, Pitirim se duce plin de pocăinţă la stareţ şi-şi mărturiseşte vinovăţia. Acesta îi cere călugărului să dea o declaraţie în faţa mai-marilor, precum că a scris plângerea în stare de beţie şi că deci nimic nu este adevărat. Dar

Episcopia nu ia împotriva stareţului Pangratie, care transformase mânăstirea în cârciumă, măsurile dictate de canoane ci îl obligă să vândă mai întâi vinul ei, adus într-un imens boloboc de părintele Filaret, trimisul acesteia pentru ancheta la faţa locului. Indignat de noua situaţie neprevăzută, stareţul întreabă pe econom, râzând: „dar cu canoanele cum rămâne, mă rog?!” Răspunsul primit este „că de nu se mai potrivesc veacului acestuia”, şi, astfel, bietului Pitirim, ca o ironie a

sorţii, îi revine sarcina să măsoare mirenilor vinul episcopesc. „E în structura acestei nuvele[20] o schemă abilă de comedie cu individualităţi succint şi bine caracterizate şi cu intenţia satirică gradat pronunţată.”[21]

O critică de asemeni violentă, îndreptată de astă dată împotriva clerului superior, ne oferă Damian Stănoiu în romanul *Filaret şi Acachie sau O zi mitropolit.* Cartea este un viguros

pamflet, care schiţează în linii mari portretul înalt preasfinţitului Filaret, om lipsit de orice scrupule şi credinţă, preocupat doar de strângerea arginţilor.

În cele aproape o sută de pagini, autorul urmăreşte, fir cu fir, evenimentele care marchează viaţa înaltului prelat, zugrăvindu-i cu mult umor dragostea de bunuri pământene, zgârcenia, şi indiferenţa faţă de cărţile sfinte, convins fiind că „în ziua de azi, biserica nu mai are trebuinţă de martiri pentru a

se menţine”, căci „ajunge jertfa celor de demult”.

Viaţa lui, cu tot belşugul în care huzureşte, nu-i prea liniştită, căci, bolnav fiind, doctorii i-au interzis traiul bun. Problemele de administraţie îi dau bătaie de cap. Cererile solicitanţilor sunt rezolvate, cu ajutorul monahului Acachie, în favoarea celui ce dă mai mult pentru „fondul săracilor”, adică pentru buzunarul său. Despre supuşii săi mitropolitul Filaret nu are o părere prea bună, numindu-i „tagma de

oameni cea mai vicleană”, care, „nu poate trăi decât falsificând viaţa, socotindu-se privelegiaţi prin faptul că i-a pus arhiereul mâinile în creştet şi i-a cântat *Vrednic este”*. Eroul romanului are multe puncte comune cu stareţul Procopie *(Pocăinţa stareţului)* şi Ghenadie *(Amintiri din mânăstire)*, acesta din urmă având şi el mari slăbiciuni pentru „biletele nu prea uzate ale Băncii Naţionale”.

Parcurgând aceste cărţi constatăm că viaţa umilitoare

din mânăstire a distrus în „cinstiţii” monahi orice sentiment uman, făcându-i să vadă mari satisfacţii în mărunte şi josnice „plăceri”. Aceşti năpăstuiţi, mai toţi nişte ignoranţi – descurcându-se cu greu în slovele bisericeşti şi necunoscând chinurile îndoielii – sunt superstiţioşi şi lacomi, zgârciţi şi beţivi (ca Popa Buligă al lui Creangă), fură fără scrupule, beau oţet când nu au vin, tânjesc după potolirea instinctelor şi visează să urce treptele cele mai înalte ale ierarhiei

clericale.

Ampla frescă dedicată lumii monahale pe care a imortalizat-o în cele peste 15 volume ale sale, Damian Stănoiu o încheie cu *Jocul satanei*, parodie satirică a vieţii călugăreşti din sfântul munte Athos şi *Amintiri din mânăstire*[22], publicată postum (1982).

*

Călugăr prin haină şi har, dar laic prin temperament şi viziune, scriitorul Damian Stănoiu a parcurs un drum sinuos în literatură, drum care

a lăsat urmări adânci în opera lui inegală şi plină de contradicţii. Deşi a fost lipsit de o viziune artistică elevată, Damian Stănoiu a lăsat posterităţii pagini care să-i confere un loc distinct în istoria literaturii.

Având o structură morală asemănătoare cu a unora dintre eroii săi, prozatorul, în multe din personajele scrierilor sale, ca şi Camil Petrescu, s-a zugrăvit pe sine. Dealtfel ne-o mărturiseşte singur în „Cuvântul înainte" la volumul *Ucenicii sfântului Antonie:*

„Bunul Dumnezeu a vrut să facă om care să-i semene întru totul – şi n-a reuşit...

Eu, dimpotrivă, m-am trudit aproape treizeci de ani să creez un om care să nu-mi semene – şi tot zadarnică mi-a fost osteneala...”

În paginile izbutite ale operei sale, Damian Stănoiu a dovedit un real simţ al pitorescului, al amănuntului revelator şi al situaţiilor comice (de dialog, de limbaj de caracter).

G. Călinescu, care a urmărit cu interes evoluţia

prozatorului, spunea: „Esenţialul artistic la Damian Stănoiu nu este modul de folosire a materialului, ci modul de expunere, cu un cuvânt, stilul”[23].

De fapt în aceasta constă şi valoarea estetică, în ultimă instanţă, a creaţiei sale.

Cursivitatea naraţiunii, solemnitatea dialogului, bonomia uşor satirică dau cărţilor acel umor gros, apt de a genera râsul irezistibil. Arta stă sub semnul povestirii chiar în romane, umorul fiind însă o componentă permanentă a ei,

rezultând deseori din contrast sau din absurditatea unor situaţii în care sunt puse personajele. El se defineşte prin jovialitate, rareori cunoscând sarcasmul satiric.

Scrisul lui pare spontan, natural ca şi evenimentele cărora le dă viaţă. O proprietate esenţială a stilului este oralitatea. Personajele vorbesc cu repeziciune şi gesticulează ca într-o scriere dramatică. Limbajul are la Damian Stănoiu funcţie, caracterologică. Personajele se definesc prin limbaj, capătă

viaţă prin ceea ce spun. Nu o dată *vorbirea* descrie mişcările interioare ale eroilor. Iată de pildă un exemplu în care autorul „transcrie în stilul literaturii patristice raţionamentele infantile ale nefericitului Anichit” (Ov. S. Crohmălniceanu)[24]:

„După multă chibzuială... găsi că cel mai bun mijloc pentru a scăpa de pofta femeii este să se facă nebun, precum odinioară. «Andrei cel nebun pentru Hristos»... Are să umble gol şi desculţ, cu capul descoperit, nespălat, gonit de

oameni şi batjocorit de copii ca şi fericitul Andrei... Dar dacă va fi prins şi dus la balamuc?... Aci, Anichit făcu o mişcare de nemulţumire... Nu, nu. Nebun nu e bine să se facă căci ce folos pentru sufletul său dacă va fi închis pe viaţă la balamuc? Unde este mântuirea? Şi apoi Andrei nu s-a făcut nebun aşa din capul lui, ci fiindcă i-a zis Mântuitorul, când i s-a arătat în vis... Ia să urmeze pe sfântul Simeon Stâlpnicul şi să facă un turn înalt, unde să stea toată viaţa, fără să se mai

dea jos, aşa cum Simeon a stat timp de 67 de ani...”

Limba cărţilor lui reprezintă o îmbinare a graiului „moldovenesc” de tip sadovenian cu texte biblice, locul proverbelor din opera lui Creangă fiind luat aci de citate panegirice.

După cum remarca C. Călinescu „Damian Stănoiu are o cultură literară superioară din punctul său de vedere, oricărei alte erudiţii artistice şi anume aceea întemeiată pe *Biblie*, pe *Vieţile sfinţilor*, pe cărţile bisericeşti

în vechea limbă arhaică ce mai dăinuie prin mânăstiri. Şi nu e o cultură de lecturi ci de exerciţiu zilnic, întrucât din scoarţă în scoarţă textele acestor cărţi formează materia dialogului monahal. Talentul de povestitor a întâlnit dar o virtuozitate verbală pe care unii scriitori o capătă pe calea erudiţiei şi a dus la o literatură care în ceea ce are izbutit, pare o prelungire mai zâmbitoare a *Mineelor*."[25]

Opera lui Damian Stănoiu prezintă şi astăzi un real interes. Sperăm că această

culegere va reuşi să-l confirme.

ION NISTOR

TABEL CRONOLOGIC

1893 **La 3 aprilie, în comuna Dobrotinet, judeţul Olt, se naşte Damian Stănoiu. Pe numele de mirean Dumitru Stănoiu. Este cel de al treilea copil al Radei, fostă Oancea, şi al lui Dumitru Stănoiu.**

Urmează primele cinci clase, la Dobrotinet. Citeşte în această perioadă, supravegheat şi sprijinit de învăţătorul satului, care-i împrumuta cărţi, pe Jules Verne, Daniel Defoe, Cervantes. Mai târziu îşi completează lectura cu

Turgheniev, Zola, Gorki, Tolstoi etc... „*Vagabonzii* lui Gorki îl înduioşau până la lacrimi şi-i îndreptăţeau pornirea împotriva răutăţii omeneşti şi cârtirea orânduielilor dumnezeieşti, iar râsul stârnit de comediile lui Moliere îi descreţea fruntea în aceeaşi măsură. Ceea ce îl atrăgeau mai mult erau călătoriile" *(Demonul lui Codin;* 1930, p. 54).

1901—1910 **Din cauza lipsurilor materiale e silit de timpuriu să înfrunte greutăţile vieţii. Întrerupe studiile şi**

încearcă să se întreţină singur, fiind pe rând telefonist, cântăreţ la biserică şi secretar de primărie în comuna natală. După trei luni de ucenicie la cizmărie şi una de elev la şcoala de meserii, intră tot elev, pentru trei ani, la şcoala de cântăreţi din Slatina. (Mai târziu, monah fiind, va urma şi trei luni la Seminarul Central din Bucureşti.) După absolvire, îşi încearcă norocul ca vânzător de portocale la Craiova şi apoi ca paracliser la biserica Amzei din Bucureşti.

1910—1913 **Continuă**

peregrinările. E lucrător la o fabrică din Sinaia, la „Letea” (Bacău) şi vânzător de ziare în Iaşi. Revine la Bucureşti şi se angajează, pentru scurt timp, la serviciul de expediţie al ziarelor *Dimineaţa* şi *Adevĕrul* şi apoi muncitor la fabrica de mobilă din Dealul Spirii. Părăseşte Bucureştii pentru Constanţa, unde este mai întâi picolo la o cafenea şi după aceea hamal în port.

La 17 ani, probabil şi sub influenţa lecturilor, se îmbarcă călător fără paşaport pe un vas. Parcurge cu vaporul

şi cu trenul ruta: Budapesta-Viena-Berlin-Hamburg-Altona-Lipsca. La înapoiere se opreşte în Bucureşti. E rândaş şi îngrijitor de bolnavi cu „30 de lei pe lună” la spitalul Pantelimon. Are prilejul să-l cunoască, în 1913, pe criticul Ilarie Chendi, care se afla internat aici.

1913—1919 **De la vârsta de cincisprezece ani şi până când devine monah, duce o existenţă zbuciumată.**

La 18 aprilie 1913 intră pe poarta mânăstirii Căldăruşani, frumoasa ctitorie a lui Matei

Basarab: „Iată-mă, aşadar, după o hotărâre luată fără prea multe ezitări, păşind pe bariera Colentina, îmbrăcat în haine ponosite şi cu două băncuţe în buzunar, către o viaţă care mă atrăgea şi mă înfricoşa în acelaşi timp. Mă atrăgea ca un liman al mântuirii de lipsuri şi de necazuri, de idealuri irealizabile şi de gânduri nestatornice; şi mă înfricoşa, poate că în realitate mă revolta, acceptarea de bună voie unui purgatoriu pământean…" *(Amintiri din mânăstire,* 1962, p. 3). La

Căldăruşani, unde venise „nu pentru a căuta sfinţi în viaţă sau împins de un surplus de credinţă”, a găsit, pe lângă un cadru natural pitoresc, pe care l-a îndrăgit mai mult decât pe călugării soioşi şi răi, o arhivă cu acte vechi, scrise în chirilice şi o bună bibliotecă, conţinând cărţi de literatură şi ştiinţă, teologice şi laice. Stareţul mânăstirii Căldăruşani, octogenarul Ghenadie Petrescu, văzându-l mai dezgheţat şi bun caligraf, îl ia pe lângă el să-l ajute în conducerea mânăstirii. Îl

numeşte astfel secretar şi casier, atribuţii îndeplinite de la 1 septembrie 1913 până la 28 februarie 1919, primind în schimb un salariu de 25 lei lunar;

1915 **Toamna, în noiembrie, este luat militar, pentru şase luni, la compania a II-a sanitară.**

1 9 1 7 **Începe să publice, semnând: monahul sau ieromonahul Damian Stănoiu, versuri şi „proză” în mai multe reviste bisericeşti *(Duminica ortodoxă, Apostolul. Glasul monahilor)* şi redactează „cu**

multă râvnă”, din însărcinarea lui Ghenadie – care dorea o „monografie” a mânăstirilor din eparhia Bucureşti – cele patru studii dedicate mânăstirilor: Căldăruşani, Pasărea, Samurcăşeşti, Ţigăneşti.

1918 **Publică o plachetă de versuri pesimiste *Deşertăciunea deşertăciunilor*. Lucrează în aceiaşi timp la elaborarea unor broşuri de morală creştină.**

1919 **Din aprilie până în august este preot la mânăstirea Sinaia.**

1920 **Paroh pentru unsprezece luni în comuna Vlad Ţepeş (Vlaşca), azi în judeţul Ialomiţa.**

1 9 2 1 **Are parohie la Copăcenii Mogăşeşti (Ilfov).**

1 9 2 2 **Apare broşura *Două ceasuri fericite*, în colecţia „Ia şi citeşte”, nr. 21. E paroh suplinitor la Pueni, în fostul judeţ Vlaşca, şi într-o comună din judeţul Prahova.**

1924 **Revistele anunţă tipărirea primei monografii: *Mânăstirea Căldăruşani* şi a ghidului *Pentru vizitatorii mânăstirilor*. Locuieşte în**

Bucureşti, fiind secretar-preot la biserica Udricani şi membru în consiliul duhovnicesc.

Are gata o parte din manuscrisele viitoarelor sale povestiri.

1925 **Este numit, la începutul anului, director al tipografiei de la mânăstirea Cernica. Îi dă, în decembrie, lui Gala Galaction, „la uşa căruia băteau pe atunci mai toţi popii cu gânduri literare”, manuscrisul nuvelei *În căutarea unei parohii*, spre a fi recomandat revistei ieşene *Viaţa Românească*.**

1926 **Preot la biserica Antim din Capitală; tipăreşte celelalte monografii:** ***Mânăstirea Pasărea, Mânăstirea Sămurcăşeşti (Ciorogârla), Mânăstirea Ţigăneşti*** **şi** ***Sora Valerta*** **(Povestire din viaţa călugărească).**

1 9 2 7 **În urma lecturii făcute în redacţie de către G. Topârceanu, în prezenţa fraţilor Ionel şi Al. O. Teodoreanu, şi cu încuviinţarea lui Ibrăileanu, apare în numerele 1 şi 2 ale** ***Vieţii româneşti,*** **nuvela** ***În***

căutarea unei parohii **– adevăratul debut literar al scriitorului. (Manuscrisul cuprinde unele adnotări autografe aparţinând lui Topârceanu.)**

Revista *Gândirea* (din iulie-august) subliniază că *Viaţa românească* aduce un nume nou în literatură, care de la primele pagini a izbutit să intereseze critica literară. Continuă cu nuvelele O *anchetă*, *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia*, ambele în *Viaţa românească* în numerele din mai şi

respectiv iunie-iulie şi *Mântuirea lui Artemon* în *Gândirea* (nr. 11—12).

1 9 2 8 **Editura „Cartea românească” îi publică, la începutul anului, primul volum de povestiri din viaţa monahală: *Călugări şi ispite.* Cartea este recenzată favorabil, printre alţii, de D.I. Suchianu *(Adevĕrul literar şi artistic),* Octav Botez *(Viaţa românească),* Perpessicius *(Cuvântul).***

Începe colaborarea, care va dura până în 1935, la săptămânalul *Adevĕrul literar*

şi artistic.

Revista publică cea mai mare parte a *Tabletelor* lui Tudor Arghezi şi găzduieşte în paginile sale numele lui Tudor Vianu, G. Călinescu, I. Agârbiceanu, Felix Aderca, Gh. Brăescu, Al. Philippide, Camil Petrescu, Paul Zarifopol ş.a.

Apar: *Cum petrec călugării, Boala lui Cleopa, Calea împărătească, Loc de veci, Gospodărie de călugăr, un prânz cu fasole,* nuvele şi fragmente de roman, toate în *Adevĕrul literar şi artistic* nr. 379, 382, 384, 401, 444, 420).

Gândirea **publică în două numere, din iunie-iulie,** ***Pacostea calendarului,*** **fragment din** ***Necazurile părintelui Ghedeon,*** **roman editat în acelaşi an la „Cartea românească”.**

1 9 2 9 **Prozatorul este considerat, în urma succeselor beletristice obţinute, ca o plăcută surpriză a „anului trecut” (Camil Petrescu,** ***Anul literar, Adevĕrul,*** **2 ianuarie 1929).**

Devine membru al Societăţii Scriitorilor Români.

Apar în ***Adevĕrul literar şi***

artistic **(nr. 425, 468, 473) nuvelele, din volumul *Oameni cu sticleți: E bine însurat... Sfârşitul lumii, Peste gard.* În *Gândirea,* un fragment din romanul *Duhovnicul maicilor,* tipărit şi acesta tot de „Cartea românească" la finele anului. Poetul Ion Minulescu publică un interesant articol în *Adevĕrul literar şi artistic* din 15 decembrie, arătând împrejurările în care l-a cunoscut pe Damian Stănoiu şi impresia produsă de scriitorul-duhovnic: „Asta-primăvară... Pe bulevardul**

Academiei, în faţa vechiului sediu al S.S.R., Nichifor Crainic şi cu mine ne încrucişăm cu un popă, ale carul priviri piezişe se trudesc parcă să înlăture tentaţiile diavolului, care trăiesc tot timpul, mai ales pe trotuarele Bucureştilor. Un popă ca toţi popii tineri – o barbă neagră şi nişte buze senzuale ca ale unui mirean, travestit într-un cleric de carnaval" *(Popa Damian Stănoiu – duhovnicul celor care păcătuiesc cu închipuirea).* În numărul din 22 decembrie al aceleiaşi

reviste, prozatorul răspunde poetului cu: *Domnule Minulescu, eu nu te spovedesc.*

Se reeditează *Călugări şi ispite.* Succesul de public şi aprecierea pozitivă a criticii sporeşte conflictul între scriitor şi mai-marii clerului, care încep să-l atace violent prin unele publicaţii bisericeşti.

Î n *Almanahul* ziarelor *Adevĕrul* şi *Dimineaţa* apare *Dorul părintelui Niţă.*

1930* Publică prima scriere de inspiraţie laică, *Demonul

***lui Codin (La poarta muzelor)*, roman autobiografic. Îşi notează într-un „Jurnal”, ţinut cu intermitenţe între 1930—1932, mai multe proiecte literare.**

Solicită un concediu pentru a pleca la Băile Herculane, Constanţa sau Braşov, dar Patriarhia îi refuză cererea. În urma raportului prezentat de C. Rădulescu-Motru, secţia literară a Academiei Române îi acordă pentru volumul *Călugări şi ispite* (ed. A II-a) „premiul statului, Eliade Rădulescu” destinat lucrărilor

publicate în 1928 şi 1929. Apare ediţia a II-a a romanului *Necazurile părintelui Ghedeon* (încununat cu premiul „Femina” de la Paris) şi se reeditează *Duhovnicul maicilor.*

1931 **Revine în *Adevĕrul literar şi artistic* (nr. 473, 571, 573) cu alte nuvele şi povestiri: *Peste gard, Pustnicii de sub stâncă, Pomana părintelui Chiril.* *Vremea* (nr. 184) publică *Dragoste pe mălai,* iar *Viaţa românească* (nr. 9—10), *Pocăinţa stareţului.***

La „Cartea românească” editează un nou volum de nuvele monahale, intitulat *Pocăința starețului.*

Critica literară relevă şi cu acest prilej, prin pana lui Pompiliu Constantinescu, G. Călinescu, Perpessicius ş.a., calităţile de umorist ale scriitorului. Vede lumina tiparului la „Cugetarea” romanul rustic *Fete şi văduve,* după ce îl oferise mai întâi „Cărţii româneşti”.

1932 **Se vede tot mai mult înconjurat de „ură şi bârfeli” din partea fraţilor călugări şi a**

superiorilor, care nu-l mai priveau cu ochi buni de când „se făcuse" scriitor.

La 1 martie nota în jurnalul său: „Stareţul îmi spune că Patriarhia m-a dat în judecata consiliului eparhial (?). Adaugă că ştie pricina: patriarhul s-a simţit vizat în bucata *Jalba cuviosului Pitirim*" În numărul din 13 martie al *Adevărului literar şi artistic* p u b l i c ă *Soborul de la Căldăruşani sau judecata mea* (Dare de seamă anticipată), în care Damian Stănoiu se imaginează în faţa

soborului de la Căldăruşani, convocat din înaltă poruncă, spre a da socoteală pentru cele scrise. Intervenţia presei în apărarea prozatorului îl determină pe patriarhul Miron Cristea să renunţe a-l mai judeca, mulţumindu-se doar a-i aduce la cunoştinţa că înclinările sale literare „nu se potrivesc cu îndatoririle călugăreşti”. Până la excluderea sa (în acest an) din cinul monahal, după nouăsprezece ani petrecuţi în sânul lui, Damia Stănoiu a îndeplinit diferite funcţii în

mai multe locuri, de unde a cules majoritatea subiectelor povestirilor sale. A mai fost preot la mânăstirea din Predeal, în câteva sate din judeţul Ilfov, la bisericile Jigniţa şi Sfântul Dumitru (Bucureşti); copist la tipografia cărţilor bisericeşti, şef de birou cl. I la episcopia Constanţa şi subşef de birou la cancelaria Sfântului Sinod.

Apar în *Adevĕrul literar şi artistic* (nr. 624, 626) două fragmente din romanul *Alegere de stareţă*, roman tipărit de „Cugetarea” şi

considerat o capodoperă' a creaţiei sale (Pompiliu Constantinescu, G. Călinescu). În aceeaşi revistă apar fragmentul de roman *Un chiriaş mofturos* (nr. 618) şi *Răspunsul la adresa de excludere din cinul monahal* (nr. 619).

1933 **Rămas multă vreme fără slujbă, scriitorul răspopit se vede nevoit să trăiască din scris, redactând, uneori cu graba unui om neliniştit, un număr impresionant de volume, multe dintre ele variaţii pe aceeaşi temă. O**

epigramă a lui Mircea Pavelescu are ca ţintă tocmai această fecunditate a prozatorului: „întors cu faţa spre icoane / el tipăreşte în neştire; / de parc-ar fi la mânăstire, / împarte peste tot canoane” *(Adevĕrul literar şi artistic,* nr. 646). Apar schiţele *Ziua unui pensionar* şi *Părerea domnului Budacea despre femei şi despre literatură (Adevĕrul literar şi artistic,* nr. 637, 675).

Dă un interviu lui Lascăr Sebastian în aceeaşi publicaţie, făcând unele

precizări de ordin biografic şi anunţă printre proiectele de viitor o încercare în dramaturgie: „Sunt convins că mi-e mai lesne dialogul din teatru decât cel din roman”.

Publică în *Universul* (nr. 150, din 5 iunie), care îşi serba jubileul, articolul *Primul abonament*.

Editura „Cartea românească” tipăreşte romanul *Ucenicii sfântului Antonie* şi Editura „Adevĕrul” *Camere mobilate*, două noi cărţi de succes.

E din nou încorporat şi lăsat

la vatră cu gradul „soldat neinstruit”.

1934 **Interviu în *Reporter* (13 martie) cu prilejul apariţiei romanului *Parada noroculuí* la Editura „Universala” Alcalay.**

„Cartea românească” îi tipăreşte *O zi din viaţa unui mitropolit* (însemnările unui trădător.)

În cadrul „Săptămânii cărţii”, organizată anual în luna mai, Editura „Adevĕrul” anunţă apariţia volumelor *Camere mobilate* (ed. A II-a) de Damian Stănoiu, *Cartea*

nunții de G. Călinescu, *Răscoala* de L. Rebreanu etc. Este, în această perioadă, unul din scriitorii cei mai citiți, alături de Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu. Mircea Eliade şi alții.

1935 În *Adevĕrul literar şi artistic* din 10 martie publică povestirea *Chilipir* din volumul de nuvele *Oameni cu sticleți* care apare la „Cartea românească". Mai văd lumina tiparului la Editura „Universala" Alcalay *Eros în mânăstire* şi *Pe străzile Capitalei* (Soarta lui Radu

Pelin), iar la „Naţionala Ciornei” un roman caragialesc *Pensionarii*. În colecţia „Biblioteca noastră”, nr. 3, a editurii „Socec” apare povestirea pentru tineret *Cinci prieteni*. Răspunde la o anchetă întreprinsă de directorul de atunci al „Bibliotecii pentru toţi”, Vasile Demetrius, în scopul de a afla consideraţiile „cărturarilor” asupra colecţiei: „Era înaintea războiului, se apropia iarna şi nu mai aveam cărţi de citit. Le isprăvisem şi pe cele din biblioteca mânăstirii, şi pe

cele din biblioteca mitropolitului Ghenadie. Iar bani ca să cumpăr nici pomeneală... Se mărită o domnişoară din Ploieşti. Iar mitropolitului de Prahova... îi dă în gând să poftească la cununie pe fostul primat... Ghenadie Petrescu (şi acesta n.n.)
mă ia cu el în calitate de diacon-lefteriu. Pentru osteneala de a fi glăsuit două ectenii pe de rost, naşul mă răsplăteşte cu suma enormă de 40 de lei. Când m-am văzut cu atâta bănet, cel dintâi gând

mi-a fost – firește – să-mi cumpăr un culion nou, şi al doilea să-mi fac rost de cât mai multe cărți. Cu 30 de lei mi-am ales eu atunci o sută de numere din «Biblioteca pentru toți», de la clasicii latini până la Camille Flammarion şi Budai-Deleanu. Iarna aceea a fost poate cea mai plăcută din viața mea" *(40 de ani de cultură,* Editura „Universala" Alcalay, 1935).

1 9 3 6 **Editează la „Socec" volumul *Luminile satului* şi povestirea pentru copii *Doi vagabonzi,* la „Națională**

Ciornei” (ed. A IV-a).

1 9 3 7 **Alte două romane: *Căsătorie de probă* şi *Cazul maicii Varvara* apar la începutul anului. În „Biblioteca pentru toţi”, nr. 1516, care apărea acum la Editura „Socec”, i se publică n u v e l a *În căutarea unei parohii.***

1938 **La.. Cugetarea” se tipăreşte romanul *O partidă de pocher.***

1939 **Apare la aceeaşi editură romanul-reportaj *Bucureşti-Sinaia.***

Începând cu acest an,

publică în *Universul*, sub pseudonimul Kir Panait, o serie de articole pe diferite teme.

1 9 4 0 **Editura „Bucur Ciobanul” scoate *Voiaj de plăcere* (Douăzeci de zile în tren).**

1 9 4 1 **Se reîntoarce la mânăstirea Căldăruşani, dar după numai trei luni revine, fără să ceară aprobarea înaltelor autorităţi bisericeşti, la viaţa laică.**

Alt interviu (în iunie) şi un nou roman de inspiraţie m i r e a n ă . *Dâmboviţa, apă*

dulce...

La 14 august se căsătoreşte cu Elvira Craiu, profesoară de lucru manual, de prin părţile Prahovei.

1942 **Apare la Editura „Cartea românească”, care i-a patronat debutul, volumul de schiţe şi nuvele *Furtună în iad.***

1943 **E prezent în librării cu ediţia definitivă a volumului *Călugări şi ispite.***

1944 **O noul carte pentru copii, *Măgarul ciobanului.***

1945 **Povestitorul îşi strânge sub titlul *Cartea***

pustnicilor **o serie de scrieri monahale; ediţie definitivă în două volume.**

1946 **Apar ediţiile a IV-a şi respectiv a III-a a romanelor *Necazurile părintelui Ghedeon* şi *O noapte cu ghinion*.**

1947 **Publică povestirea pentru copii *Doi colegi* şi romanul *Haine vechi*, la „Forum”, iar, la „Cugetarea” Georgescu-Delafras, *Jocul Satanei*, operă de anticipaţie, care coincide cu o revenire fericită la vechea temă monahală. Ediţia definitivă a**

romanului *Camere mobilate.*

1948 **Se reeditează, cu sumarul însă modificat, vol. *Călugări şi ispite*** **(ediţie definitivă).**

1949 **În colecţia „Cartea poporului”, nr. 27 a E.P.L.A. se reeditează nuvela O *anchetă*.**

1950—1956 **Ultimii ani de viaţă Damian Stănoiu şi i-a petrecut în tăcere, lucrând la revizuirea operei, pentru ediţii definitive, şi la redactarea amintirilor.**

1 9 5 1 **Traduce, în colaborare, *Amintiri din seminar*** **de G. N. Pomialovski.**

Este internat la spitalul Colentina.

1952 **Predă secţiei de proză a Uniunii Scriitorilor manuscrisul unui roman inedit, care n-a mai apărut.**

1952—1953 **Este internat la spitalul Panduri (clinica profesorului Burghele), pentru o intervenţie chirurgicală, care scoate la iveală un cancer.**

1956 **După doi ani de relativă însănătoşire este reinternat la clinica profesorului Burghele şi apoi mutat la spitalul „Dr. Carol**

Davila”.

La 8 iulie Damian Stănoiu se stinge din viaţă, şi este înmormântat la cimitirul Bellu, în vecinătatea lui B. P. Hasdeu şi a Hortensiei-Papadat-Bengescu. În necrologul din *Gazeta literară* (12 iulie) Petru Vintilă scria: „Zilele trecute, după o grea şi îndelungată suferinţă, scriitorul a plecat pentru totdeauna dintre noi. Scriitorii din generaţia mea nu l-au învăţat La vremea liceului, Damian Stănoiu nefiind trecut în programele analitice. Dar

tinerii scriitori de azi, pe atunci numai elevi la liceu, citeau multe din lucrările lui Damian Stănoiu, în pofida rigorilor de regulament şcolar şi deseori cărţile lui, găsite în pupitre, erau confiscate de profesori. Anatema aruncată asupra prozei acestui fecund şi caustic scriitor era cu totul nedreaptă... Opera lui Damian Stănoiu va rezista judecăţii timpului şi se va înscrie ca un moment interesant al literaturii noastre satirice, demascatoare, din epoca cuprinsă între cele două

războaie mondiale.”

*

1958 **I se reeditează o primă culegere de nuvele şi romane intitulată *Ucenicii sfântului Antonie* (E.S.P.L.A.), prefaţă de Dumitru Micu.**

1962 **Apar pentru întâia dată *Amintirile din mânăstire* (E.P.L.).**

1964 **O nouă culegere, *Alegere de stareţă*, în „Biblioteca pentru toţi”, nr. 236, a E.P.L.**

La 22 iunie moare Elvira Stănoiu, în strada C. C. Arion 18, care a fost şi adresa ultimei locuinţe a scriitorului.

La Moscova se editează în limba rusă *Necazurile părintelui Ghedeon* şi *Alegere de stareță*.

1968 **Revista *Luceafărul* publică un fragment din „Jurnalul” prozatorului.**

1970 **Editura Eminescu scoate în colecția „Romane de ieri şi de azi”, într-un volum, romanele *Alegere de stareță* şi *Ucenicii sfântului Antonie*, ediție îngrijită de Ion Nistor.**

În revista *Biblioteca România*, nr. 6, apare, precedată de o succintă prezentare asupra autorului,

traducerea în limba rusă a nuvelei *În căutarea unei parohii.*

I.N.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prezenta ediție, în două volume, grupează cele mai reprezentative scrieri ale prozatorului Damian Stănoiu care n-au mai apărut până acum în noua serie a „Bibliotecii, pentru toți”.

Volumele cuprind, în ordine cronologică, nuvele şi romane de inspirație monahală.

Reproducerea textelor s-a făcut după ediții definitive şi manuscrise revăzute de către prozator în ultimii ani ai vieții, şi anume: nuvela

Pustnicii de sub stâncă după volumul *Pocăința stareţului* (Bucureşti, „Cartea românească" 1931), romanul *Duhovnicul maicilor,* după culegerea *Cartea pustnicilor,* vol. I, ediţie definitivă (Bucureşti, „Cugetarea", 1945); *Copii bătrâni sau Cum petrec călugării, Jalba cuviosului Pitirim* şi *Calea împărătească* după culegerea *Cartea pustnicilor,* vol. II, ediţia definitivă (Bucureşti... Cugetarea", 1945); *Anichit păcătosul* şi romanul *Filaret şi Acachie sau O zi mitropolit*

după ediţia definitivă *Călugări şi ispite* (Bucureşti, „Socec” 1948). Nuvela *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia* reproduce un text refăcut ulterior de autor, existent astăzi în Biblioteca Academiei. Romanul *Necazurile părintelui Ghedeon* după textul publicat în antologia *Ucenicii sfântului Antonie* (Bucureşti, E.S.P.L.A., 1953), *În căutarea unei parohii* după un manuscris păstrat în Biblioteca Academiei R. S. România.

În transcrierea textelor s-au aplicat normele ortografice în vigoare, menţinându-se acele forme de limbă specifice epocii şi scriitorului.

S-au reţinut astfel alternanţele frecvente în creaţia lui Damian Stănoiu de felul: *antereu / anteriu, ceti / citi, complect/ complet, lacrămi / lacrimi, metanie / mătanie, potropop /protopop, protivnic / potrivnic, pusnic / pustnic, sunt /sânt, turbure / tulbure, zburli / zbârli* etc.

S-au transcris întocmai formele regionale şi arhaice:

boale, carele (în citate biblice), *cătră, dete (deteră), dupre, fiştecare, greşalele, îndrepteze, mulţămesc, pre, ţărnă*, (să) *spuie*, (să) *râză*, (să) *vază* ş.a.

Substantivele de felul *cămaşe* şi *grije* au fost conservate în această terminaţie.

Alternanţele sau cuvintele de tipul *filosof /filosof, vieaţă / viaţă, acelaş, noui, respectos, războiu* etc. au fost redate în formele curente de astăzi: *filosof, viaţă, acelaşi, noi, respectuos, război*. De

asemenea, s-au transcris în mod unitar *potcapiu, prooroc, ecleziast.*

Pentru îndreptarea numeroaselor greşeli de tipar, au fost colaţionate textele ediţiei noastre cu apariţiile anterioare în reviste sau volume. Când a fost nevoie s-au consultat şi manuscrisele primei variante. Intervenţiile efectuate în text au fost marcate prin croşete.

La sfârşitul nuvelelor şi romanelor s-a indicat locul şi data primei apariţii, iar în subsolul paginilor au fost date

câteva succinte note explicative.

I. N.

ÎN CĂUTAREA UNEI PAROHII

Artemie este Ieromonah şi a împlinit de curând patruzeci şi trei de ani, Averchie este călugăr simplu şi va sări în curând peste jumătatea sutei.

Artemie e de statură peste mijlocie, are ochi căprui, păr lung şi castaniu, frunte lată, barbă stufoasă, nasul îi e cam gros de la mijloc spre vârf, iar picioarele puțin sucite înăuntru. Averchie e mic de stat, are părul din cap şi din barbă încâlcit şi răsucit, nasul

cam turtit la mijloc, iar ochii verzi şi deosebit de sprinteni.

Amândoi aceşti călugări au intrat de tineri în mânăstire, dar numai Artemie a căpătat cinstea de preot, fiindcă venise cu ceva carte de acasă, iar aci având a se deprinde mai vârtos cu slovele chirilice. Ca omul cu doi ochi, Averchie a rămas bun în grad. Dealtfel, chiar dacă ar fi fost bun pentru preoţie, ei n-ar fi primit deoarece se teme de răspunderi prea mari, precum şi de păcatul mândriei în care cad cei din dregătorii mai de

seamă.

Chiliile în care se mântuiesc aceşti monahi, adică Artemie şi Averchie, se află afară din cetate, în şirul de lângă lac şi în nemijlocită vecinătate. Ba chiar pe aceeaşi sală. Ei au legat prietenie de multă vreme, lucru rar în mânăstire. Şi prietenia a durat, lucru şi mai rar. Ceva mai mult: această prietenie s-a iscat din inimă curată şi niciodată nu s-a poticnit de ascunzişuri, ceea ce nu s-a mai pomenit în lumea monahală. Căci, după cum scrie la *Pateric*[26],

călugării se adună fără să se cunoască, trăiesc fără să se iubească şi mor fără să se plângă unii pe alţii. S-a întâmplat însă această minune cu Artemie şi cu Averchie, din două pricini: întâi, pentru că în firea lor s-au dovedit mari nepotriveli, şi al doilea fiindcă s-au dovedit şi unele potriveli. Atunci cum s-au împrietenit dacă nepotrivelile sunt mai mari decât potrivelile? Lucrul e uşor de înţeles. Locuind amândoi pe aceeaşi sală, siliţi au fost de felurite nevoi să se împlinească unul pe altul, aşa

că tocmai din nepotriveli s-a înfiripat şi a durat prietenia lor.

Să vedem acum unde nu se potrivesc ei şi cum se împlinesc unul pe altul.

Artemie, după cum s-a văzut, ştie carte şi, când citeşte, ascultă şi Averchie, care nu ştie. Artemie are scule cu care prinde peşte, dar nu se pricepe şi nici nu-i e îndemână să-l gătească; Averchie are groază de apă însă e straşnic bucătar; Artemie se pricepe în ale cizmăriei şi Averchie în cele croitoreşti. Când cel

dintâi are trebuinţă să-şi dreagă hainele dă fuga la Averchie; iar când Averchie are de meremetisit ceva pe la bocanci şi pe la papuci, se adresează la rându-i vecinului cu calapoade şi cu degetele pline de negreală.

Lui Artemie îi place mai mult vinul, iar lui Averchie ţuica, aşa că atunci când îşi primesc tainurile de la chelărie, Artemie dă jumătate din ţuică lui Averchie, iar Averchie îi dă în schimb jumătate din porţia lui de vin.

Artemie este din firea lui

lesne crezător, cam uituc şi fără noroc, cel puţin aşa zice el. Averchie e mai prevăzător, nu prea crede în noroc, şi se pricepe să întoarcă mai bine lucrurile în viaţă. Când ţiganii din satul vecin îşi vâră mâinile prin coşurile de raci şi prin vârşile lui Artemie, cel care pune plângere la jandarmi este Averchie, căci dacă s-ar duce Artemie, ori s-ar întoarce fără nicio ispravă, ori ar pierde ceva pe drum. Astfel că Artemie, cu toate că e preot, ascultă ca un copil de sfaturile lui Averchie.

Artemie doarme tare greu, iar Averchie se trezeşte din te miri ce. Aşa că noaptea, când sună clopotul pentru utrenie[27], Averchie are grijă să se lupte cu somnul lui Artemie. E drept că uneori nu izbuteşte decât să-l întoarcă pe partea cealaltă pe Artemie, ceea ce nu înseamnă că nu şi-a făcut datoria de prieten şi de vecin.

Iată dar atâtea pricini care i-au făcut pe aceşti doi călugări să se împrietenească aşa de tare, încât cu greu s-ar putea despărţi. Diavolul însă,

care se găseşte în necurmată luptă cu călugării, tot ar fi găsit el mijloace ca să-i silească să se despartă, dacă, după cum am spus, Artemie şi Averchie n-ar avea şi unele potriveli. Se ştie că numai râvna de a ajunge cât mai sus, cu orice preţ, este de-ajuns să înlăture trăinicia prieteniilor. Ei bine, nici Artemie şi nici Averchie nu sunt oameni care să ceară de la viaţă mai mult decât le-a dat, şi nici nu nădăjduiesc la o cât de mică boierie călugărească.

Ieromonahul Artemie, pe

lângă darul de preot, mai are şi ascultarea de prescurar; iar monahul Averchie îndeplineşte slujba de paracliser încă din anii tinereţii. Amândoi îşi fac cu sfinţenie ascultările, ca şi celelalte datorii călugăreşti, între care se numără şi aceea de a cârti împotriva stareţului şi a economului, aşa ca să aibă şi Diavolul o bucurie din partea lor. Şi astfel viaţa celor doi cuvioşi curgea pe cel mai temeinic drum al mântuirii când, într-o bună zi, se pomeneşte şi Averchie cu o mică înaintare în grad: i se dă

ascultarea de metocar, adică îngrijitor al caselor pe care mânăstirea le avea în Bucureşti.

Când auzi această veste din gura economului, bietul Averchie rămase de lemn. El, care niciodată nu-şi închipuise o viaţă în afară de zidurile mânăstirii, cum să iasă taman acum, aproape de bătrâneţe, în lume, şi încă în inima Bucureştilor?

— Nu mă duc, părinte Artemie!

— Pentru nimica în lume să nu te duci! îi sfătui şi Artemie,

gândind şi la ispitele pe care le va avea de întâmpinat prietenul său, într-un oraş mare, dar mai cu seamă la ale lui nevoi... Cine să-i mai gătească peştele, dacă va rămâne singur? Cine să-i mai cârpească hainele şi rufele şi să-l trezească pentru utrenie? Să nu te duci, părinte Averchie, că are să râdă Dracul de tine taman acum la bătrâneţe... Că în lume sunt multe ispite... Şi izbânzile Diavolului mai lesnicioase... Părerea mea este să te duci îndată la părintele stareţ şi să-

l rogi să trimită pe altul la metoc.

Iată însă că Averchie se duse cu gândul la anumite foloase care se trag din ascultarea de metocar şi o lăsă mai moale. Ca la urmă să se lase cu totul ispitit de acele foloase.

— Ştii ce, părinte Artemie? Eu aş zice ca e mai bine să mă duc, că dacă nu m-oi supune are să se supere părintele stareţ...

— Ţi-ai adus aminte, de bună seamă, că metocarii fac borş, ca să-l vândă

bucătăreselor... şi te-a şi luat Satana în primire! se burzului pe loc Artemie, mai ales că-l ştia pe Averchie cu oarecare dragoste pentru bani.

Averchie se clătină o clipă în hotărârea lui, dar Dracul iubirii de argint îl şi luase în primire.

— N-ar fi rău să mai fac rost de vreun gologănaş, părinte Artemie, ca să am măcar pentru îngropăciune...

— Da' ce-ţi trebuie bani la moarte, frate Averchie? Nu ştii că pe noi, călugării, ne înfăşoară în mantie şi ne

aruncă în groapă? Şi frăţia-ta ai mantie destul de bună...

— Mă duc, părinte Artemie... că trebuie să fac ascultare. Călugărului îi scrie că e dator să facă ascultare...

— Du-te, frate Averchie, că numai Diavolul te îndeamnă să ieşi din mânăstire. Să ştii însă de la mine că în curând ai să te căieşti... şi atunci să nu fie prea târziu!

Când Averchie fu gata de plecare, se sărutară amândoi ca doi fraţi de sânge şi se despărţiră cu nespusă părere de rău. Şi aşa îl sfătuia

Artemie pe Averchie:

— Să iei seama, când umbli pe stradă, să nu te calce vreun tramvai sau vreo trăsură... Pâine să-ţi iei de cu seară, ca să nu te lăcomeşti când e caldă şi să-ţi cadă greu la stomac. Să-ţi faci canonul întocmai după pravilă şi nicio clipă să nu-ţi faci de uitare că eşti călugăr... Că ai să dai de parale şi mă tem să nu îndrăgeşti prea mult ţuica... Să te fereşti în primul rând de femei, că acolo unde nu izbuteşte Diavolul, izbuteşte femeia... În sfârşit, frate

Averchie, nu uita nicio clipă vorba din *Scriptură*, care zice: „Pieirea ta, prin tine, Izraile! …”

*

Nu trece o lună de la plecarea lui Averchie şi Artemie, prididit de dorul prietenului, se duce la stareţ şi-i cere blagoslovenie pentru a merge la Bucureşti.

— M-aş duce la părintele Averchie, că a mai uitat acasă unele lucruşoare de trebuinţă şi cu prilejul ăsta să mai văd şi eu Bucureştii, că nu i-am văzut de peste douăzeci de ani…

— D-apoi, părinte Artemie, îi grăieşte stareţul cu vorbă blândă, n-ai cu ce te folosi sufleteşte dacă-i vedea Bucureştii... Că numai răutate, zgomot, lux şi stricăciune este acolo... Dar fiindcă zici că ai treabă cu Averchie, poţi să te duci. Când eşti gata de plecare, să treci pe la părintele Varahie, secretarul, poate că are să-ţi dea vreun plic să-l duci la cănţălaria mitropoliei.

Şi astfel a pornit ieromonahul Artemie, apostoleşte, pe drumul Bucureştilor, c-o pâine şi c-o

ştiucă friptă în traistă, pentru trebuinţele stomacului, iar cu o cărticică de rugăciuni în buzunar, pentru a împlini poruncile călugăreştilor pravile. Când a ajuns la metoc[28], l-a găsit pe Averchie vânzând borş, cu un şorţ de sac dinainte şi cu mânecile sumese până mai sus de coate.

— Merge, frate Averchie, merge?

— Din gros, părinte Artemie!

După călduroase strângeri de mână şi frăţeşti îmbrăţişări, şi-au povestit în puţine

cuvinte, aşa ca doi monahi puţin vorbăreţi, cu ce şi-au cheltuit vremea de la despărţire şi până în ceasul de faţă.

— Eu, zice Artemie, credeam că am să mor de foame fără frăţia ta... dar încet-încet, m-am deprins să-mi gătesc singur peştele. Parcă-i mare scofală să frigi o plătică, să fierbi o ştiucă sau să prăjeşti un şalău?

— Eu, grăieşte Averchie, eram tare îngrijat, la început, pentru pravilă, că aici n-are cine să-mi citească. Dar apoi

m-am hotărât să zic numai atât: „Doamne Isuse Christoase, fiul lui Dumnezeu, milueşte-mă pre mine păcătosul şi urgisitul”, că este prea de-ajuns. Ce, parcă nu ştie Dumnezeu ce-i trebuie călugărului? Mântuire şi altceva nimic!

A doua zi dimineaţa, ieromonahul Artemie s-a dus la cancelaria mitropoliei, ca să dea un plic pe care i-l încredinţase cuviosul Varahie. Şi cum nu cunoştea uşile, a nimerit chiar în cabinetul directorului. Acesta, după ce a

luat cunoştinţă de conţinutul plicului, s-a uitat la aducător cu luare aminte. Şi pesemne că i-a plăcut înfăţişarea lui Artemie, căci altfel nu i-ar fi vorbit cum i-a vorbit.

— Eşti ieromonah, cuvioşia-ta, ori numai călugăr simplu?

— Am aproape doisprezece ani de preoţie, preacucernice părinte! i-a răspuns Artemie c-o îndrăzneală de s-a mirat multă vreme după aceea. Ba chiar s-a şi căit.

— Sunteţi preoţi de ajuns la mânăstire? l-a mai întrebat directorul după ce i-a luat

seama la îmbrăcăminte.

— Eu cred că suntem de ajuns, a răspuns Artemie, neştiind unde bate cel mai mare.

— Prin urmare... dacă am lua vreunul din ei... nu s-ar simţi prea mult lipsa.

— Deloc nu s-ar simţi, adeveri Artemie cinstit, fără să-şi închipuie ce-l aşteaptă.

Directorul cancelariei mitropolitane îşi răsfiră barba satisfăcut, îşi înţepeni mai bine ochelarii pe nas, mai măsură pe Artemie de sus până jos şi de jos până sus, apoi îşi

spuse gândul de-a dreptul.

— Ce ai zice, cuvioase părinte... cum ţi-e numele? că nu te întrebai...

— Artemie, Artemie Ieromonahul păcătosul.

— Ce-ai zice, cuvioase părinte Artemie, daca te-aş trimite vremelnic să păstoreşti o parohie vacantă? Ia gândeşte-te puţin.

Părintelui Artemie îi veni mai întâi a râde ca de-o glumă; apoi, bănuind că poate n-o fi o glumă, fu cuprins de un pic de mândrie; iar la urmă gândind că Diavolul care-i alungă

peştele din vârşi, s-a luat după el ca să-i facă şi pe-aci niscai buclucuri, îşi luă curaj din scripturi. Dar până să dea drumul cuvântului spânzurat în vârful limbii, grăi tot directorul.

— Poate că ai auzit şi cuvioşia-ta că după războiul ăsta marele, avem o lipsă de preoţi cum nu s-a mai pomenit în ţara noastră. Numai în această eparhie sunt aproape o sută de parohii vacante. Şi aceste parohii vacante nu pot fi împlinite decât cu timpul, după ce seminariile vor da din

nou absolvenţi. Până atunci, însă, ca sa nu rămână poporul drept-credincios la cheremul sectanţilor, s-a hotărât de către mai-marii bisericii să se împlinească lipsurile mai simţite cu ieromonahii de pe la mânăstiri. Se ştie prea bine că ei n-au pregătirea ce se cere unui preot de enorie, dar la nevoie face şi omul ce se poate, nu ce ar vrea. Hei, ce zici? Vrei să te duci la o parohie?

— Păi de... nu ştiu... dacă... dacă preacucerniciavoastră... bâigui Artemie complect

fâstâcit de aşa noutate. Apoi, având răgaz pentru a-şi veni în fire, căci directorul îşi aruncase ochii pe o hârtie, îşi luă îndrăzneală din pilda monahilor care s-au împotrivit episcopilor şi chiar patriarhilor, pe la sinoadele ecumenice, tuşi energic şi grăi cu hotărâre: Păi bine, preacucernice, da' ce, eu sunt popă cu seminar, ca să slujesc într-o parohie?

— Ştiu că n-ai trecut prin seminar, zâmbi directorul cu blândeţe, dar ai dar de sus ca orişice preot, aşa că poţi sluji

oriunde. Pe vremea când sfinţii apostoli au rânduit să fie preoţi şi arhierei, nici pomeneală nu era de seminarii şi de niscai facultăţi de teologie! Ei, te duci, ori ba? Dacă nu vrei de voie, o să te duci de nevoie... Ai uitat că monahul e dator să facă ascultare?

— Apoi dacă o suciţi în felul ăsta, o să mă duc, ce am să fac? Pravila noastră spune că ascultarea e mai întâi de toate, deci înaintea rugăciunii!

— Ei bravo! se declară directorul mulţumit de

răspuns. Ia să-mi spui acum către care judeţ îţi dă inima brânci?

— E pe alese, cinstite părinte?

— Treci dincolo, la arhivă, şi ia-ţi însemnare de parohiile vacante care ţi s-ar părea mai potrivite. Pe urmă, dacă crezi că e necesar, să te duci la faţa locului, să vezi care îţi vine mai bine la socoteală. Dacă vrei să stai mai mult într-un loc, ia o parohie mică şi dosnică, unde n-are să vină aşa curând unul cu seminar. Iar dacă ai alte gânduri, adică

să legi gură pânzei mai repede, hotărăşte-te pentru una mai mare. Apoi să vii să-mi spui ca să-ţi dau hârtie la mână. Poţi să mă vesteşti chiar prin poştă, ca să nu te trambalezi prea mult pe drumuri şi eu ţi-oi trimite întăriturile tot prin poştă.

După ce îşi notă o duzină de parohii vacante şi după ce, ca om prevăzător, luă şi un bilet de voie de la director, Artemie porni cu atâta grabă către metoc, că puţin a lipsit să nu fie strivit de tramvaie şi de automobile.

— Veste nouă, frate Averchie! zise el, fluturând biletul de voie.

— Numai să fie şi bună! zâmbi Averchie ca omul care se crede dator să aibă şi nedumeriri şi bănuieli.

— Am poruncă de la părintele director să-mi aleg o parohie şi să slujesc acolo ca preot...

— Nu glumeşti?

— Nu glumesc deloc!

— Părinte Artemie, bagă de seamă să nu fie la mijloc vreo înşelătorie... Poate că părintele director a vrut să te încerce,

ca să vază cât te duce mintea... Că n-ai învăţat seminarul... Şi nici preoteasă nu ai, ca să fii popă de mir.

— Darul lui Dumnezeu se pogoară la fel peste cei învăţaţi ca şi peste cei neînvăţaţi... Peste cei drepţi ca şi peste cei păcătoşi... Cât pentru preoteasă... o să aibă Dracul grijă să-mi facă rost. Îţi închipui cumva că are să-mi piardă urma?

Se priviră amândoi speriaţi, apoi râseră ca de-o glumă. Erau încredinţaţi că Diavolul se ţine scai de călugăr, chiar şi

în biserică de-ar intra, dar ca să îndrăznească până acolo încât să-l ducă pe Artemie în ispita muierii, asta niciodată.

— Hei, şi la ce comună te-a dat?

— Nu mi-a numit niciuna, dar mi-a dat voie să-mi aleg.

Apoi citi Artemie lista pe care şi-o întocmise la cancelaria mitropoliei, ca să audă şi Averchie, dar tot el îşi dădu cu părerea mai întâi.

— Eu gândesc, frate Averchie, că ar fi mai brodită să-mi aleg o parohie mică şi nu prea arătoasă, nici prea

aproape de vreun târg sau de vreo gară, unde să pot sta nesupărat şi cât mai mult...

Averchie însă fu de altă părere.

— Eu socotesc, părinte Artemie, că ar fi mai înţelept lucru să ceri o parohie cât mai mare, ori în ce loc s-ar afla aşezată, ca să te înţoleşti repede şi să pui şi ceva deoparte. Fiindcă mult tot n-ai să stai, chiar dacă e satul mic şi dosnic. Cine cunoaşte gustul borşului de la mânăstire nu se poate lipsi prea mult de el...

Artemie îşi aduse aminte de

zicătoarea cu borşul călugăresc şi se căi că şi-a făcut socoteli pe termen lung, cunoscând aici amestecul Satanei.

— Frăţia-ta eşti din Ialomiţa, aşa că ai putea să-mi spui cum stau lucrurile prin partea locului.

— Pe la noi, prin Ialomiţa, se gătesc fetele ca la târg, îi răspunse Averchie la iuţeală, fără să-şi lămurească gândul. Apoi, după ce observă nedumerirea lui Artemie: Asta înseamnă că oamenii sunt cu stare...

— Dacă sunt cu stare şi fudui, înseamnă că nu sunt bisericoşi!

— Asta ai s-o vezi când te-i duce la faţa locului, că eu n-am mai dat cam de multişor pe acolo şi între timp s-o fi mai schimbat lumea. Da' să ştii că în Ialomiţa e obicei să se dea preoţilor câte o măsură de grâu şi de porumb...

Artemie îşi simţi buzunarele pline şi îngădui ochilor să strălucească de-o bucurie oarecum necălugărească, dar îndată fu luat de alte gânduri.

— De, măi frate Averchie,

ştiu eu ce să zic? Bun ar fi obiceiul de care spui, dar am auzit că în judeţul ăsta nu prea sunt nici ape, nici păduri, aşa că trebuie să fie tare urât, mai ales pentru unul care a hălăduit atâţia ani lângă o baltă plină de peşte şi de raci şi în preajma unei păduri fără hotare. Eu cred c-aş brodi-o mai bine în Vlaşca şi, dacă s-ar putea, într-un sat pe lângă Dunăre...

Averchie îşi aminti de spusele unui frate întru Christos, că în Dunăre se află cega cea mult gustoasă şi

înghiţi în sec.

— Poate mi-aduci şi mie vreo cegă...

Dar Artemie, având un adevărat pomelnic de parohii vacante, nu se putea opri prea mult cu gândul la una din de.

— Dar dacă aş lua-o spre Teleorman, frate Averchie? Cică în acest judeţ ar fi un pământ grozav de bun. Orice ar semăna omul se face.

Averchie se scărpină după ureche, apoi ridică din umeri şi din sprâncene.

— De, ce să zic, o fi el pământul mănos, dar am auzit

că prin părţile alea sunt oameni d-ăia care îţi fură cuiul de la capătul osiei şi te lasă cu căruţa în drum... Mai bine ar fi prin părţile Târgovişteiei, că se face ţuică multă... şi când vii pe la Bucureşti poate mi-aduci şi mie câte un clondir...

— Dar de Prahova, ce zici, frate Averchie?

— Asta cam în ce parte de loc vine?

— Pe la Ploieşti în sus...

— Să te fereşti ca de foc, că, după câte am auzit, acolo sunt adventiştii ăi mulţi!

— Las' să fie cât de mulţi!

izbi Artemie cu pumnul în masă. Am să mă lupt cu ei şi o să-i întorc din calea rătăcirii!

Averchie îl măsură cu milă, de sus şi până jos.

— Cată-ţi de treabă, omule! Nu vezi că, afară de ce e pe sfinţia-ta, nu mai ai nimic? Ai răbdare să prinzi mai întâi puţintel cheag şi pe urmă să te lupţi cu adventiştii! Părinte Artemie, ascultă ce-ţi spun eu: să-ţi alegi un sat mare, să te înţoleşti, să-ţi aduni ceva bănişori... şi pe urmă să te întorci la mânăstire şi să trăieşti, măcar câtăva vreme,

fără nicio grijă.

— Bine-bine, dar călugărului îi scrie...

— Ce-i scrie călugărului? Să muncească pentru mânăstire, iar mânăstirea să-i dea ce-i trebuie. Asta îi scrie! Mă rog, ţi-a dat stareţul vreun cap de aţă de când eşti în mânăstire? Că de muncit al muncit, slavă Domnului! Hei, părinte Artemie! Eu, dacă n-aş vinde borş, aş muri de foame p-aici, în nădejdea părintelui stareţ.

— Văd că ai început să îndrăgeşti pe Mamona, frate Averchie... râse Artemie, fără

să se mire prea mult.

— De nevoie, părinte Artemie!

Astfel urmă vorba între cei doi monahi până după miezul nopţii, fără să ducă la o hotărâre statornică. Aşa că a doua zi o luară de la cap, Averchie ţinea morţiş că trebuie o parohie mare şi agoniseală de bani.

— Cu ce oi strânge eu de pe borş, cu ce-i mai aduna sfinţia-ta de la sat, o să avem, când ne-om întoarce la mânăstire, cu ce ne drege chiliile şt cu ce să ne mai îndulcim cele

bătrâneţe...

— E lacul plin de peşte şi de raci!

— O fi, nu zic ba; dar dacă nu e şi un păhărel cu vin, mare lucru nu alegi din saramura de plătică şi din şalăul prăjit...

În cele din urmă, văzând Artemie că nu se poate opri la una din parohiile pe care şi le însemnase, a plecat la mitropolie ca să roage pe director să-i rânduiască el una. Dar n-a apucat să intre în cancelarie, căci în curtea catedralei a întâlnit doi ţărani,

care îndată ce l-au văzut şi-au scos căciulile, cu gând de vorbă.

— Sărutăm mâinile, părinte.

— Ce-i cu dumneavoastră, oameni buni?

— Ce să fie, taică părinte, grăi cel mai în vârstă, uite... căutăm un priot pentru biserica noastră... Nu care cumva eşti călugăr?

— Cam aşa ceva... răspunse Artemie ca o glumă, dar încredinţat că din această întâlnire neaşteptată cu cei doi săteni ar putea să iasă lucrul cel dorit.

— Eşti şi preot, taică părinte?

— Şi.

— Şi... te-a dat la vreo *parofie?*

— Încă nu, dar am dezlegare să-mi aleg una...

— Dacă este aşa cum zici, şi aşa trebuie să fie, apăi al nostru eşti, taică părinte!

Cuviosului Artemie îi râse mustaţa. Iar mâinile se porniră cu de la ele putere să-i resfire şi să-i mângâie barba. În zadar însă îşi îmboldi limba să grăiască ceva, şi tot în zadar aşteptară şi cei doi săteni

răspuns de bucurie.

— Păi... să vedeţi cum stau lucrurile, părinţele, luă vorba cel mai tânăr, crezând că preotul aşteaptă lămuriri mai pe larg. Nouă ne-a murit preotul de doi ani şi mai bine şi de atunci umblăm mereu să facem rost de altul şi nu-i chip să găsim. Dacă ne ducem la prefect, prefectul ne trimite la potropop, iar dacă ne ducem la potropop, potropopul ne trimite la mitropolie. Iar părintele director: N-am şi n-am! Am cărat la plocoane, taică părinte, d-am speriat

satul! Numai părintele potropop câte curci şi câţi miei şi câte ocale de unt ne-a mâncat... Acuma, pe ziua de duminică ce trecu, ne-am hotărât noi, adică tot satul, să mai facem o încercare – ş-apoi ce-o mai vrea Dumnezeu! Am pus mână de la mână şi am mai cumpărat un curcan, că taman l-am dus acu la părintele vicar...

— L-a primit? întrebă Artemie fără niciun scop.

— E drept că nu prea vrea să-l ia... zicea că e cam slab. Dar până la urmă tot l-a

primit.

— Şi ce v-a spus părintele vicar?

— Ce să ne spuie? Lipsă şi lipsă! Adică aşa cum mereu ne-a spus şi potropopul şi părintele director. Şi ne-a învăţat să ne ducem la mânăstirea Cernica, să ne rugăm de părintele stareţ să ne dea un preot făcut din călugări, că d-ăilalţi nu se mai găsesc. Acuma, de, cum să ne mai ducem noi şi pe-acolo... că şade rău să te duci la om cu mâna goală. Şi nici măcar nu ştim că o să aibă stareţul

vreunul de prisos...

— Dacă ştiam una ca asta, intră în vorbă şi celălalt, sătean, ne duceam cu curcanul drept acolo...

— E mare satul dumneavoastră? întrebă Artemie, cu gândul la sfatul metocarului.

— Are ca la trei sute de case, părinţele! îi zice Codirla şi vine colea pe linia Giurgiului.

Când auzi de atâtea case şi că satul e aproape de Bucureşti şi de tren, ieromonahul îşi zise că Dumnezeu s-a milostivit de

i-a scos în cale pe cei doi creştini şi nu mai stătu nicio clipă la îndoială. Ba chiar se sperie de aşa aprigă hotărâre.

— Dacă-i aşa cum spuneţi, iată, merg la dumneavoastră. Din toată inima vă făgăduiesc!

Oamenii se priviră-bănuitori, nevenindu-le să-şi creadă ochitor şi urechilor.

— Nu-glumeşti cu noi, părinţele?

— A, nu, unchiaş! Eu nu prea am obicei să glumesc!

— Apăi... dacă-i aşa... să-ţi ajute Cel-de-sus, părinte, că mare pomană îţi faci. Drept

să-ţi spun că aproape nu-mi venea să mă mai întorc în sat tot fără preot. Să ştii că pe mine mă cheamă Anghel şi sunt epitrop[29] la biserică.

— Iar pe mine mă cheamă Artemie. Părintele Artemie.

Şi, fără să mai dea ochi cu Averchie, cuviosul Artemie plecă vesel către satul Codirla, încredinţat foarte că a călcat cu dreptul. În tren însă avu o mică neplăcere când află din gura celor doi codirleni că biserica lor nu e parohială şi ca atare n-are parte din bugetul statului. Dar când

oamenii îl asigurară că i se va plăti leafa de către enoriaşi, se bucură mult cuviosul. Îşi făcu planul pe loc să-şi încaseze drepturile pe o lună înainte şi să-şi poruncească măcar ghete şi pantaloni. Pe cei din picioare, care se cam tociseră pe la poale şi se cam găuriseră pe la genunchi, are să-i dea de pomană vreunui sărac sau să-i păstreze pentru petice. Iar când mai auzi din gura oamenilor că se păstrează obiceiul din vechime să se dea bucate preotului, popa Artemie se ridică de-o şchioapă de pe

bancă şi îşi făcu o cruce în gând. Îşi închipui că nu va avea decât să deschidă gura şi într-o singură zi va fi pricopsit cu atâtea duble de porumb, pe care le va preface în bani, iar banii în haine, culion, albituri, şi celelalte câte vor mai fi de trebuinţă. Ca omul neumblat şi nepăţit, cuviosul nostru se şi văzu intrând pe poarta meteculuí înnoit de sus până jos, cu potcap de catifea, cu rasă şi anteriu nou-nouţe, cu ghete de box şi cu baston de trestie... Şi atât era el de sigur că totul are să meargă cum nu

se poate mai bine, că nu aşteptă să vadă mai întâi satul şi să ia legătură cu viitorii enoriaşi, ci îndată ce coborî din tren se duse la oficiul poştal din comuna aceea în care se afla gara şi bătu o telegramă directorului cancelariei mitropolitane: *„Primesc Codirla- Vlaşca”...*

De la gară până la Codirla nu făcură mai mult de-un ceas cu piciorul.. Şi numai prin pădure trecea drumul. Artemie, după ce se convinse că satul are linii drepte şi salcâmi mai mulţi la număr decât pomi

roditori şi decât alţi arbori, se îndreptă spre biserică, împreună cu moş Anghel, în timp ce codirleanul celălalt se duse să anunţe pe dascăl ca să vie cu cheia.

Biserica din Codirla e ridicată numai de douăzeci şi ceva de ani, pe locul celei vechi care, de bârne fiind, a luat foc de la o perdea şi a ars până în temelie. Până să vie dascălul, cuviosul şi cu moş Anghel mai stătură de vorbă, rezemaţi de gardul care împrejmuia mormântul preotului răposat.

— A fost un popă tare cumsecade, grăi moş Anghel oftând cu obidă. Nu umbla prin cârciumi, nu ştia ce va să zică gâlceava cu oamenii şi era grozav de săritor la o nevoie de creştin. Dar sa-a întâmplat de l-a izbit un necaz mare, că i-a murit preoteasa, şi se cam betegise de inimă rea. După ce s-a prăpădit, am rămas de râsul lumii, fiindcă oamenii din satele vecine nu cred că nu găsim preot fiindcă e lipsă, ci zic că nu suntem noi de treabă, d-aia fug siminariştii de Codirla.

În timp ce Artemie vizita biserica, însoţit de moş Anghel, dascălul trăgea clopotul, iar celălalt sătean, împreună cu alţii pe care-i găsise la iuţeală, îndemna lumea să vină la biserică.

— Hai, bă, că ne-a venit popă, băăă! Toată lumea să vie nemediat la biserică!

Vestea se răspândi repede în tot satul. Vecinii se strigau unii pe alţii ca să-şi împărtăşească noutatea.

— Fă, vecino! striga câte-o femeie. Hai, fă, la biserică, fă, că ne-a venit popă!

— Şi dac-a venit, ce ai, fa, tu cu el?

— Hai, fa, să-l vedem şi noi cum e!

— Şi dacă l-ai vedea are să-ţi dea ceva? Stai, fa, că viu şi eu acu!

Fiind o zi de toamnă, când nu prea e de lucru la câmp, aproape toţi codirlenii se aflau pe acasă. Aşa că, auzind clopotul şi chemările vestitorilor, ieşiră cu mic, cu mare şi se adunară în curtea bisericii. Când îl văzură pe cuviosul Artemie, voinic şi încă tânăr, dădură slavă lui

Dumnezeu şi căutară cu privirile către moş Anghel. Acesta socoti că e dreptul şi datoria lui să deschidă vorba.

— Măi fraţilor, începu el cu glas de om mulţumit, ştiţi cu toţii cât am umblat şi cât m-am căciulit în dreapta şi în stânga, să dobândesc un preot pentru satul nostru, şi iată că în sfârşit am găsit pe părintele ăsta care îl vedeţi aci. E om tare deştept, după cât îl arată firea, şi cred că are să stea mult şi bine la noi, dacă o vedea că suntem oameni şi l-om ajutura...

— Să ne trăiască! răspunseră codirlenii în cor şi din toată inima.

Acum era rândul lui Artemie.

— Oameni buni, grăi el cu curaj, am poruncă de la părintele director care e la mitropolie să-mi aleg o parohie care mi-o plăcea mai mult. Dar să ştiţi, măi tăiculiţă, că eu aş vrea să veniţi la biserică în toate sărbătorile, că aşa e de datoria creştinului. Iacă vă zic bine v-am găsit sănătoşi şi milostivul Dumnezeu să ne ajute să fim cu toţii

împreună... cât o vrea El. Că la El e voia şi puterea.

— Bine-ai venit! răspunseră codirlenii într-un glas şi din toată inima.

Urmă o scurtă tăcere, după care, un bărbat ca de patruzeci de ani, cu mustaţă gălbuie şi cu îmbrăcămintea în bună stare, făcu un pas înainte şi, rezemându-se în ciomag, răspunse lui Artemie în cea mai curată limbă care se vorbeşte prin partea locului.

— Taică părinte, eu subsemnatul Dumitru Roată, în calitatea mea de delegat al

satului Codirla, vă zic în numele codirlenilor: bine-aţi venitără sănătos! Şi Dumnezeu să vă ajute să nu mai plecaţi d-aicilea. Că noi avemără mare nevoie de preot, taică părinte, că nici învăţător n-avemără, c-a muritără pe câmpul de luptă, şi în locul lui a venitără o domnişoară din Giurgiu, mai acumălea un an, ş-a statără până la Sânpetru, ş-acumălea stă şcoala închisă, că d-aia ne rugămără de dumneavoastră să luaţi şi postul de învăţător. Şi sântără două posturi, aşa că unul să-l ia coana prioteasa, c-

aşa a făcutără şi taica părintele din Vădeni...

— Tot ce se poate, întrerupse Artemie nedumerit, dar să ştiţi, măi tăiculiţă, că eu n-am preoteasă!

— Destul de greu, taică părinte, da' uite că eşti om tânăr şi o să-ţi iei... că fără priotească nu merge...

— Ba o să meargă prea... fiindcă nu e voie!

— Mergem noi la mitropolie şi-ţi scoatem voie, că ce nu poate un sat când o vrea el şi când o fi unire între oameni! Numai sfinţia-dumneavoastră

să vreţi să staţi aicilea, că noi vă îmbrăţişămără cu totul. Şi o să vă rugăm să umblaţi să ne faceţi *parofie*, că e satul destul de mare... Şi să ne mai faci, taică părinte, că vorbimără aicilea în favor de oameni, să umblaţi să ne faceţi comună, c-avemără tot dreptul. Şi să ne mai faci ş-o *bangă*, fiindcă vremără să ne desfacem de banga din Gherghiţa şi s-avemără pe-a noastră. Şi să ne faci, părinţele, c-aşa ne rugămără cu toţii, să ne faci ş-o *comperativă*, aşa cum a

făcutără taica părintele din Costeşti, că vremără să luăm şi noi stămburile mai ieftine... Şi să mai umblaţi tot sinţia'-neavoastră, că pe noi nu ne bagă nimeni în seamă, să umblaţi pe la minister şi pe unde ăţi mai şti, ca să mai scoată statul din pădure şi să ne mărească izlazul, că ne mor vitele de foame. Şi noi, taică părinte, te-om mulţumi cum nu se mai poate. Îţi dăm şi bucate şi doi pui de găină, şi-ţi muncimără gratis de la noi pământul bisericii, de la ogor şi până la magazie. Şi fiindcă e

mai tot satul adunat acumălea aicilea, ar fi bine să ne tocmimără din capul locului pentru leafă şi pentru slujbe, ca să ştim şi noi cât ne iei de mort, de grijanie, de nuntă, de botez şi de câte se mai cer de la un priot... Aşa, taică părinte, ne mulţămimără cu totul că ai venitără la noi, că vremără să avem şi noi priot învăţat, să ne ţie *descursuri* la biserică şi la mort, ca taica părintele din Vădeni... Şi să umble şi pentru noi, că de, noi sântemără ca boii şi n-avemără pe nimeni mai cu cap

între noi! Şi acumălea să ne spui, părinţele ce ne ceri?

În timpul cuvântării lui Dumitru Roată, ieromonahul Artemie a simţit călduri din ce în ce mai mari în corp şi şiroaie de năduşeală curgându-i pe şira spinării şi printre firele de păr care-i împodobeau faţa. Şi-a dat seama numaidecât că aceşti oameni doreau preot mai mult ca să aibă cine să-i îndrumeze în nevoile lor de toate zilele, decât pentru cele religioase. Aşa că nădejdea pe care şi-o puneau în el ar fi fost repede

spulberată, dimpreună cu cinstea de preot, de lipsa lui de carte şi de trecere la Bucureşti.

— Oameni buni, grăi el după ce tăcu delegatul, îmi place mult satul dumneavoastră... şi biserica şi şcoala... şi văd că aveţi multă evlavie. Mă întorc chiar astă-seară la Bucureşti, ca să iau întărire de la mitropolie... şi când oi veni înapoi... o să mai vorbim noi...

Cum ajunse în satul cu gară şi cu poştă, Artemie bătu o nouă telegramă către directorul cancelariei

eparhiale: *„Nu mai primesc Codirla”*.

— E tamjă mare, frate Averchie! zise Artemie intrând cam abătut pe uşa metocului. Nu mi-e dat mie să fiu popă de sat şi pace. Oamenilor le trebuie preoţi învăţaţi şi să aibă şi preotese.

Apoi povesti cuvioşia-sa, metocarului, toate câte le văzuse şi le auzise de când se despărţiseră. Iar părintele Averchie, după ce cântări, cu tiriziile sfinţiei-sale, spusele lui Artemie, se scărpină la

ceafă şi zise:

— Să ştii de la mine, părinte Artemie, că nu mai e mult până la sfârşitul lumii... Auzi dumneata că popa, în loc să-şi vază de-ale popiei, trebuie să deschidă bangă şi cooperativă, să fie învăţător, să ţie discursuri şi să umble ca un uşernic pe la Bucureşti, ca să scoată parohie şi comună şi izlazuri şi mai ştiu eu ce! Iar preoteasa să fie şi învăţătoare şi poate chiar moaşă! Dar de ce, mă rog, n-ar deschide popa şi cârciumă şi brutărie şi măcelărie? Şi auzi dumneata

că să ţie discursuri în biserică şi la mort! Să poftească un popă, cât de învăţat, să vorbească mai frumos de cum scrie la *Cazanie*, dacă-i dă mâna! Şi cam ce discurs să ţie popa la mort? Ce, nu-l bocesc neamurile destul pe bietul răposat? Şi parcă mai aude mortul ceva! Să-i cânte el, popa, slujba înmormântării, cită e scrisă în *Molitfelnic*[30], şi-i ajunge mortului. Ţine minte de la mine, părinte Artemie, că în curând are să se împlinească *Apocalipsul*![31]

— Tot aşa îmi fac şi eu socoteala, măi frate, se bucură Artemie că se găseşte la un gând cu Averchie. Că cine să fie „popii mincinoşi” de care se pomeneşte în scripturi? Negreşit că ăştia care se bagă în toate daraverile şi lasă biserica de izbelişte. Dar eu tot am să mai fac o încercare...

— Nici vorbă că să mai încerci! îl încurajă Averchie. Dar să nu te mai duci în Vlaşca. Vezi, poate că în alt judeţ ţi-o merge mai bine.

A doua zi, dimineaţa, după ce mai recitiră lista de

parohiile fără preot şi mai cercetară harta României, care întâmplător se găsea atârnată într-o odaie a metocului, găsiră că... tot în Vlaşca ar fi mai nimerit.

— Ş-apoi, frate Averchie, am cam început să mă deprind cu judeţul ăsta, zise Artemie, ca să nu mai plece pe drumuri necunoscute.

— Tot ce se poate, părinte Artemie, dar să fii cu multă băgare de seamă, că am auzit că mai încolo, prin fundul judeţului, sunt oameni d-ăia care umblă cu două cuţite la

brâu şi cu alte două la ciorap...

— Acuma... ce-o fi, aia o fi! se resemnă Artemie ridicând din umeri şi scărpinându-se la ceafă.

Şi iar porni în căutarea unei parohii...

Luă trenul de Giurgiu, de la Giurgiu se urcă în cel care merge la Videle şi coborî în această staţie. De aci pornea un drum spre două parohii vacante. Ieromonahul se opri la cea mai apropiată, pe nume Vâlcele. Ostenit de drum şi înfometat, trase la cea dintâi casă din capul satului, în a

cărei curte văzuse o bătrână întinzând seminţe de dovleac la soare.

— Bună ziua, lele!

— Bună ziua... Sărut mânuşiţele...

— Ce faci, lele?

— Ce să fac... de, ca pe lângă casă. Uite, întinz sămânţa asta de dovleac, că am isprăvit porumbul de cules şi gineri-meu s-a dus cu fi-mea să semene un petec de grâu.

— La satu ăsta îi zice Vâlcele, mătuşă?

— La ăsta, părinţele, păi la care crezi?

— Frumos sat... şi parcă ar fi şi mărişor...

— Este, părintele, cum să nu fie? Da' ce folos de mărimea lui şi de frumuseţea lui, dacă n-are popă? Iacă, sunt aproape patru ani de când a murit bietul popa Nae, Dumnezeu să-l ierte, şi d-atunci stăm de râsul lumii...

— E rău fără popă, mătuşă!

— Rău, părinţele! Mai rău decât aşa cum să mai fie? Că dacă nu e popă în sat, nu e niciun rost. Că nu e slujbuliţă la biserică, nu mai ştie creştinul când e o sărbătoare,

iar la o nevoie, Doamne fereşte, n-ai de unde să-l iei. Că avem pe popa Ghiţă de la Pietriş, da' ce să facă el la atâtea sate? Că are p-ale lui patru, de biserica noastră se ţin vo trei, şi mai ţine şi locul popii Ion de la Tufani – şi sunt şi acolo, adicătelea la Tufani, trei sate... dacă nu patru. Că popa Ion cică e dipotat d-ăia şi că trebuie să stea la Bucureşti să facă legi. Parcă fără popa Ion de la Tufani nu se fac legile! Da' fac pentru ei, părinţele, ce, fac pentru noi? Tot pentru ei fac... Că facem şi

noi, cum am pomenit la părinţi, şi nu facem sâmbăta, când e al morţilor, facem marţea ca nelumea, că joia se duce popa Ghiţă la Tufani, iar sâmbăta slujeşte la el, în satul lui...

Artemie se scărpină înciudat după ureche:

— Aşa e când un popă are sate multe...

— Aşa e, da' de ce să aibă aşa multe? Ce, adică nu se mai găsesc popi? Că numai la biserica noastră slujeau trei... pe vremea când eram eu fată la părinţi.

— Erau alte vremuri, mătuşă. Acum e lipsă mare de preoţi.

— De, părinţele, săru' mâna, aşa o fi. Da'uite că nu te întrebai: ce vântişor te aduce pe la noi? Nu care cumva...

— Eu am poruncă de la mitropolie să-mi aleg un sat care mi-o plăcea mai mult, răspunse Artemie cu oarecare mândrie. Şi fiindcă aici aveţi aşa lipsă de preot, am să rămân pe satul dumneavoastră.

— Să te-auză Dumnezeu, măiculiţă! se bucură bătrâna

făcându-şi cruce. Să te-auză Sfântuleţul, că la noi e bine cum nu se mai poate. Că numai sâmbăta ce-o să vie la biserică... Şi toamna sunt pomeni multe şi dezlegări de sărindare... Şi la Paşti se dă cocoşi albi... şi vara se dă bucate... şi se dă puişori de găină... Că nici morţii, părinţele, nici morţii nu-i ducem la biserică, după legea care am apucat-o... Că la unii vine bietul popa Ghiţă, dar la alţii nu vine, că de, e şi el întins în toate părţile. Şi îngroapă bieţii creştini morţii

fără preot, şi când duce popa Ghiţă vreunul la cimitir, citeşte slujba pentru toţi, că e singur sărmanul şi ce să facă un popă la atâtea sate?

— Asta e rău de tot, lele! bătu Artemie în struna babei. Apoi, cu voce mai moale: Dar nu cumva ţi se întâmplă ceva de-ale mâncării? Că vin de la drum lung şi nu mi-am luat nimic în traistă...

Bătrâna se încruntă puţin la faţă, apoi răspunse cu gura pe jumătate:

— De... să-ţi fac un puişor de mămăligă... să mănânci cu

dovleac fiert... că taman îl dădui jos de pe foc. Că nu prea ouă găinile, bătu-le-ar focul... şi mi-a mai luat şi uliul din pui... şi mor de speriat. Cică dacă dai popii un pui, nu-ţi mai mor găinile... Da' de unde! Iacă, eu îi dau în toţi anii şi tot îmi mor... Dar tot îi mai dau, că de, aşa e-al popii... Da' n-ar fi mai brodită, părinţele, că azi e marţi şi sunt pomeni în sat, să te duci şi să te întâlneşti cu popa Ghiţă şi să stai cu el la vreo pomană, ca să mănânci mai bine? Tiii! Când te-o vedea popa Ghiţă are

să te ia în braţe de părătură de bine! Că nu mai poate sărmanul d-atâta alergătură. Că mereu le zice la pricopsiţii ăştia ai noştri: „Măă, găsiţi-vă popă, măă, că eu nu mai pot p-atâtea sate! Că sunt şi eu de carne, nu sunt de fier!”

Artemie ascultă bucuros sfatul bătrânei, iar bătrâna îl petrecu şi mai bucuroasă până la poartă.

— Uite, aia e căruţa popii, îi arătă ea cu mâna toată o căruţă care parcă aştepta pe cineva, mai către capătul uliţei. Vezi că trebuie să fie şi

popa Ghiţă p-acolea.

Când ajunse Artemie la căruţă, se cruci de ceea ce îi văzură ochii. Căruţa, mare cât o haraba moldovenească, era despărţită la mijloc, printr-un şuşleţ de scânduri. Într-una din despărţituri se aflau sumedenie de colaci, după socoteala cuviosului aproape două sute de kilograme, iar în cealaltă despărţitură erau aşezate: o târnă uriaşă, aproape plină de colivă amestecată cu mere, prune uscate, bucăţele de zahăr, hartane de găină fripte şi

mulţime de lumânări; apoi un butoiaş ca de cinci vedre, o damigeană şi două pârnăi de oale, ca de trei deca fiecare, iar pe de lături străchini cu varză şi cu diferite pilafuri...

Mirat de cele ce-i vedeau ochii, Artemie intră în vorbă cu omul care păzea căruţa şi află că popa Ghiţă ia de la fiecare pomană aproape o jumătate de sac de colaci. Şi, cum nu poate să mănânce chiar la toate pomenile, „că sunt prea multe toamna", îşi ia „dreptul" lui din tot ce e pe masă şi pe vatră: ciorbă,

mâncare, friptură, ţuică, vin şi pune în vasele din căruţă.

— Păi bine, tăiculiţă, da' ce face părintele cu atâta pâine şi cu atâta mâncare? Că n-o fi având douăzeci de copii şi treizeci de argaţi?

— Ce să facă... mai dă uneori şi pe la ţigani, că nu scapă de ei, răspunse omul cu jumătate de gură. Apoi arătă cu capul; Uite-l şi pe popa... cu toată ceata lui...

Când îşi întoarse capul, Artemie văzu un cârd de oameni ieşind dintr-o curte, nu departe de locul unde se afla

căruța. În frunte, păşea popa Ghiță, om trecut de cincizeci şi cinci de ani, cu barba mai mult albă, cu cizme de toval, cu pieptar de oaie, fără anteriu şi pe cap cu un culion tocit şi înverzit. După popa venea[u] primarul şi cei doi epitropi ai bisericii, ducând fiecare câte o strachină cu pilaf de prune, cu colăcel deasupra, apoi un dascăl c-o sticlă cu vin şi cu una cu ţuică, alt dascăl cu sacul cu colaci, iar pe urmă de tot venea moşul care aprinde candelele şi vinde lumânări având şi el o strachină cu pilaf

şi patru hartane fripte, înfăşurate pe jumătate într-o hârtie ruptă dintr-o pungă. Până să iasă ceata popii în drum, mai porniră din aceeaşi casă două femei, fiecare cu câte două străchini, deci patru străchini de toate. Într-una din străchini se afla ciorbă de pasăre, în alta varză, în a treia iahnie de cartofi şi în a patra pilaf de gâscă. Toate aceste poveri fură descărcate în căruţă, ceata fiind acum slobodă să pornească, în frunte cu popa, la altă pomană...

Cuviosul nostru Artemie,

crezând, după spusa babei, că preotului are să-i pară grozav de bine că-l scapă de povara a trei sate, se apropie vesel de el şi-i întinse o mână prietenească.

— Blagosloveşte, cinstite părinte! Eu sunt ieromonah, mă cheamă Artemie, Artemie păcătosul, cum e obiceiul călugărilor să-şi spună, şi am venit cu poruncă de la mitropolie să-mi aleg o parohie care mi-o plăcea... şi...

— Şi... nu care cumva ţi-a plăcut Vâlcelele?

— Chiar aşa, cinstite

părinte, c-am auzit că aveţi nouă sate şi vă este greu să...

— Ce nouă, părinte? Nouăsprezece să am şi tot le biruiesc! îi tăie popa Ghiţă pofta de a se aşeza în Vâlcele. Ia să faci bine, călugăre, şi s-o ştergi imediat de pe-aici, că am ordin de la protopop că atunci când oi prinde călugări vagabondând prin satele mele, să-i trimit împachetaţi „la urmă”[32]! Scurt şi cuprinzător!

Dar cuviosul Artemie nu era „vagabond”, ci cu drepturi la mână, deci în măsură să

înfrunte dușmănia cu care îl primise popa Ghiță.

— Stai, părinte, n-o lua așa, că eu n-am plecat de capul meu din mânăstire! Poftim hârtia părintelui director al mitropoliei.

După ce așează biletul în lumină și-i află cuprinsul, popa Ghiță muie vorba și-l sfătui pe ieromonah să-și caute altă parohie, că sunt sate unde se simte și mai mare lipsă de preot decât în Vâlcele.

— Iartă-mă, părinte Ghiță, se învoi Artemie fără nicio împotrivire, că dacă știam una

ca asta nici cu gândul nu veneam pe-aici. Să fii sănătos, sfinţia-ta, să slujeşti la nouăsprezece sate, cum ziseşi... şi chiar la mai multe dacă te ţin curelile! Pot să iau şi eu o prescură din căruţă? lăsă el ruşinea la o parte, când văzu că popa Ghiţă nici măcar să mănânce la o pomană nu binevoieşte să-l poftească.

— O prescură poţi să iei, încuviinţă stăpânul harabalei, cu mutra celui ce i se cere haina de pe el.

La ieşirea din Vâlcele, părintele Artemie se aşeză

lângă un puţ din marginea şoselei şi-şi potoli foamea, cu gândul la borşul de peşte şi la tihna din mânăstire.

Aproape de vecernie[33] ajunse în satul Nenciuleşti, şi acesta notat în lista-i de parohii vacante. Cea dintâi casă peste care dădu la intrarea în sat era conacul boieresc. Iar cel dintâi om cu care deschise vorba se întâmplă să fie însuşi administratorul moşiei. Acesta, un bărbat scundac, roşcovan şi cu ochi iscoditori, pofti pe călugăr în locuinţa

lui, nu atât ca să-l ospăteze, cu toate că Artemie îi spusese că e „cam flămând”, cât pentru a-şi servi stăpânul, care pesemne se interesa uneori şi de-ale bisericii. Şi fiindcă în Nenciuleşti se făcea multă politică, administratorul chibzui să ispitească pe preot, să vadă cam în ce ape se scaldă... Dacă o fi liberal d-ai boierului, gândi administratorul, cu atât mai bine pentru sfinţia-sa; dar de-o fi cumva ţărănist, poate să-şi ia tălpăşiţa de pe acum...

— Tot ce s-a făcut mai bun

şi mai temeinic în ţara asta, de liberali s-a făcut! merse el de-a dreptul la ţintă, după oarecare dibuire.

Dar cuviosul Artemie habar n-avea de cele politiceşti.

— Toate sunt de la Dumnezeu, răspunse el cu gura plină de pâine şi de brânză.

— Fiindcă liberalii au şi pricepere şi experienţă... pe când ţărăniştii...

— „Păr din capul vostru nu se va mişca fără voia mea”, zice Domnul, răspunse Artemie din *Scriptură*.

— E drept că şi liberalii sunt prea lacomi şi prea se cred grozavi, o suci administratorul, pândind cu coada ochiului pe călugăr.

— „Dumnezeu mândrului îi stă împotrivă, iar celui smerit îi dă dar”, răspunse Artemie apăsând pe cuvinte.

— Oricum... politica... aşa cum se face la noi... aduce mult rău ţării... fiindcă bagă vrajbă în popor... Iacă noi, aici în Nenciuleşti, suntem împărţiţi în două tabere vrăjmaşe...

— „Toată împărăţia ce se

împerechează întru sine se pustieşte, şi toată cetatea sau casa ce se dezbină întru sine nu va sta”...

— Dar nici fără politică nu e bine, atâta că... nu prea ştie omul de care să asculte... căci toţi au şi părţi bune şi părţi rele...

Cuviosul Artemie îşi struni o clipă fălcile, ca şi când ar fi vrut să cugete descătuşat de cele pământeşti, apoi răspunse tot din locuri cunoscute şi răscunoscute de sfinţia-sa:

— „Ascultaţi pre învăţătorii voştri şi vă supuneţi lor, căci

ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor avea să dea seamă”, cum zice sfântul apostol Pavel către evrei.

„Mare pehlivan! gândi administratorul. Cum îl întorc şi-l sucesc, nu-i chip să scot ceva de la el. Popa ăsta trebuie să fie mare meşter în politică...”

Când Artemie isprăvi de mâncat, omul boierului se hotărî să-l întrebe mai de-a dreptul, ca să-l silească să-şi dea gândurile pe faţă.

— Oricum... liberalii au guvernat mai mult timp şi deci

cunosc mai bine cum se cârmuieşte şi cum se gospodăreşte o ţară, nu-i aşa, părinte? Care e părerea cinstită a sfinţiei-tale?

Cuviosul Artemie, încă o dată fericit că are scripturile în ajutor, îi răspunse cum n-ar fi putut mai prompt şi mai... „cinstit”:

— „Socotiţi să nu vă fure pre voi cineva cu înţelepciune deşartă, după stihiile lumii şi nu după Christos”, zice iarăşi Pavel, către Colaseni. Şi mai zice proorocul Ezechil: „Dacă păcătosul nu se va întoarce

din rătăcirea lui, va muri întru nedreptate”...

— ... Iar eu zic, încheie administratorul ridicându-se cu mânie de pe scaun, că sfinţia-ta ai face tare bine să-ţi cauţi parohie în altă parte... Nu de alta, dar boierul nostru nu poate suferi în satul de pe moşia lui un popă care învârte şuruburi politiceşti şi bagă vrajba în oameni... Nu ştiu dacă şi la asta vor mai avea ceva de spus sfântul Azachil şi proorocul Pavel, dar ştiu că boierul are să zică tot ca mine. Umblă sănătos, părinte!

— E prăpăd mare, frate Averchie! grai Artemie intrând pe uşa metocului. Iar mă întorc fără parohie!

Apoi povesti cu amănuntul toată pătărania cu popa Ghiţă şi cu administratorul de moşie din Nenciuleşti.

— Foarte bine ai făcut că n-ai rămas pe-acolo, încuviinţă Averchie. Cu popa cel lacom n-ai fi putut s-o duci prea multă vreme, că ţi-ar fi făcut el de ducă. Iar dincolo, la Nenciuleşti, unde zici că oamenii sunt împărţiţi în două tabere vrăjmaşe, şi mai rău ar

fi fost. Oare despre cine ceteai în *Apocalips* că are să vie pe pământ înaintea lui Antihrist, părinte Artemie?

— Despre Gog şi Magog...

— Apoi eu cred, părinte Artemie, că ăştia care s-au împărţit aşa în două tabere vrăjmaşe trebuie să fie Gog şi Magog... Să ştii de la mine că nici Antihristul nu-i departe! S-apropie sfârşitul lumii!

Artemie îşi privi prietenul cu ochi mari, apoi scoase un oftat dintru adâncuri.

— Eu aş zice, frate Averchie, să lăsăm lumea cu

toate ale ei şi să ne întoarcem degrabă la mânăstire...

Ochii părintelui Averchie, în veşnic neastâmpăr, îşi părăsiră brusc jocul şi se fixară lângă nas.

— Să ne întoarcem la mânăstire, zici sfinţia-ta? D-apoi mânăstirea o găseşti oricând, dar cu parohia n-ai să te mai întâlneşti aşa curând, părinte Artemie! Şi poate că niciodată. E o pleaşcă acum, cât e lipsă de popi, că dacă or începe să iasă de prin şcoli, nu te mai loveşte norocul ăsta.

— Ba, zi mai bine că ai dat

aici de trai bun, vinzi apă acră şi aduni parale... Dar sufletul unde o să-ţi meargă, frate Averchie?

— Ba să mă ierţi sfinţia-ta, că nu-i chiar aşa cum ai grăit.. Mai întâi că apa nu e acră de la izvor, trebuie să-i pui tărâţe şi tărâţele nu mi le dă nimeni fără bani. Şi al doilea, banii care-i adun aici după apă acră, cum zici sfinţia-ta, n-am să-i iau cu mine în groapă... Nu uita că eşti cu doisprezece ani mai tânăr decât mine!...

— Nu prea se ştie, frate Averchie, care din noi doi o să

moară mai înainte, oftă Artemie din nou. Nu vezi cum m-au ogârjit drumurile astea?

— Apăi de, ce să-ţi fac dacă nu vrei să-ţi găseşti parohie? Se ţine norocul după sfinţia-ta şi-i dai cu piciorul! Că popă la sat fiind, tot mai dă omul d-un ouşor, d-un puişor de găină, mai de-un colăcel, mai hartane şi colivă de pe la pomeni, mai de-un păhărel de vin, cu ţuica ştiu că nu prea te baţi...

Cam în acest chip se ciorovăiră cei doi monahi până seara târziu, Artemie zicând

una, Averchie zicând alta. A doua zi însă, după somnul nopţii, care limpezeşte şi aşază gândurile omului, Averchie, mai chibzuit şi mai priceput în ale vieţii treburi, rosti hotărârea-i de neclintit:

— Părinte Artemie, trebuie să-ţi faci rost de parohie! Dar să nu mai pleci aşa în bobote, cum porneşte câinele surd la vânat. Să te duci întâi la un potropop, să-ţi spuie el la care parohie să porneşti, că potropopii ştiu mai bine decât cei de la mitropolie, care şi ce socoteală are. Te rog să asculţi

sfatul meu, că rău n-are să-ţi fie.

După sfatul lui Averchie, se înfăţişa aşadar cuviosul Artemie la unui din protopopii eparhiei Ungro-Vlahiei.

— Blagosloveşte, preacinstite părinte!

— Ce este? îi răspunse protopopul aspru, după ce îl privi pe deasupra ochelarilor.

— O parohie, preacinstite părinte, că am hârtie de la...

— Ce parohie? Ce hârtie? se burzului preacinstitul. Să stai la mânăstire, că acolo e locul călugărului, nu la sat între

mireni!

— Păi... dacă sfânta mitropolie zice că...

— Ce mitropolie? S-au apucat vlădicii să ia ignoranța din mânăstiri şi s-o trimită să lumineze satele! Ca să luminezi pe oameni, trebuie să ştii carte, părinte! Popa trebuie să ştie carte!

— D-apoi lasă, preacinstite părinte, îşi îngădui sincer Artemie, că nu-i nevoie să ştii cine ştie ce carte ca să dijmuieşti oalele pe la pomeni... Parcă n-am văzut eu?

— Scoate hârtia, s-o văd.

După ce luă cunoştinţă de hârtia întărită cu iscălitura directorului cancelariei mitropolitane, protopopul scoase dintr-un saltar un tablou de parohiile fără titulari, din circumscripţia pe care o supraveghea. Erau vreo cincisprezece cu toate. La câteva dintre ele erau rânduiţi proistoşi, adică preoţi cu diferite ranguri, pe care nici gând n-avea să-i supere pentru gustul unui pârlit de călugăr; una era îngrijită vremelnic de un unchi al preacucerniciei

sale, cu a cărui parohie se învecina, alta era suplinită de un preot care avea obicei să-i trimită când şi când câte un curcan, câte un miel sau câte un purcel, după sezon sau după cum venea mai bine la socoteală. Şi aşa mai departe. Avea însă şi o parohie mai săracă, despărţită curând de una bogată, şi la aceasta se opri protopopul. Şi chiar cu oarecare plăcere se opri, căci preotul vecin care o îngrijea duhovniceşte nu-i adusese în răstimp de aproape un an decât un cocoş hârbuit şi

claponit de bătrâneţe.

— Uite, cuvioase, îţi dau o parohie aşa ca de nasul sfinţiei-tale... Sunt acolo oameni... ce-i drept cam amestecaţi, dar cumsecade. Parohia se cheamă Trindileana şi nu-i departe. Te urci în trenul de Constanţa, te dai jos la Pasărea, şi d-acolo cale de-un ceas cu piciorul. Ia-ţi hârtia şi întinde-o la drum... şi vezi să nu te apuci de niscai drăcii pe acolo!...

— D-apoi că se cam ţine Dracu de călugări, preacinstite părinte, îşi îngădui

ieromonahul să râdă şi să ridice îndoielnic din umeri.

— Să n-aud mâine-poimâine că te-ai încurcat cu vreo muiere!...

— Bine ar fi, preacinstite părinte, dar de... o dată ce e şi Ucigă-l-crucea la mijloc...

De la halta Pasărea, unde se coborî din trenul de Constanţa, Artemie o luă rara pe şoseaua care ducea spre mânăstirea maicilor. Până în satul Bozieni, din partea mânăstirii, spre marea lui mirare şi groază, întâlni numai şi numai ţigani, după

chipul şi asemănarea celor de la care a tras multe necazuri la mânăstire. Ştiut este că, pe lângă multe mânăstiri şi schituri din ţară, se află sate ţigăneşti locuite de urmaşi ai robilor de odinioară. E drept că ţiganii din aceste sate nu mai fac robie pe la mânăstiri, dar parte dintre ei păstrează străvechiul obicei de a se împărtăşi şi ei din cazanul de obşte. Aproape că nu e zi în care să nu vezi cârduri de ţigănci şi de dănciuci, cu oalele la ciorbă. De la bucătăria de obşte o iau pe

sfinţii părinţi după „coji” de pâine şi, dacă se poate, după ceva ciordeală. Lui Artemie i-au şterpelit în mai multe rânduri ba câte-o rufă de pe gard, ba vreo oală sau vreun topor găsite la îndemână, ba ceapă verde şi fructe din grădiniţa pe care o are în devălmăşie cu Averchie, în faţa chiliei. Noroc că se mai temeau balaoacheşii de Averchie. Acuma, de mărunţişuri, se supăra el, părintele Artemie, dar îi trecea repede. Zicea: „Hm! Le-o fi trebuind şi lor, amărâţii de ei!”

S-a întâmplat însă că într-o noapte, când să plece la utrenie, în lipsa lui Averchie care fusese trimis la vie, s-au năpustit doi vlăjgani de ţigani asupra lui, l-au trântit la pământ, l-au legat cobză, vârându-i şi o cârpă în gură, apoi au scotocit peste tot. I-au luat un rând de haine rămase de la un bătrân care răposase, i-au luat mantia pe care o păstra pentru înmormântare, toată rufăria ce brumă avea şi el, precum şi câţiva bănuţi pe care-i adunase de pe la slujbe, ca să-şi facă un culion nou. Şi

de-atunci a luat bietul Artemie frica ţiganilor. Cum zăreşte vreunul, chiar la mare distanţă, numai ce începe să-i ticăie inima.

Când intră în Bozieni, ce să vadă părintele Artemie? ţigani şi iar ţigani!

— Te pomeneşti că şi în Trindileana or fi tot numai ţigani, mai ales că şi numele satului sună aparte! îşi zise tare cuviosul nostru, simţind un fior rece trecându-i prin trup.

Apoi oftă a restrişte şi fluieră a sărăcie.

— Rogu-te, cam ce fel de oameni sunt în Trindileana? întrebă el pe cârciumarul din Bozieni, care se uita după soare şi după muşterii, în faţa prăvăliei.

Omul râse tare, apoi se scărpină cu zgârcenie după ceafă.

— Oameni sunt, părinţele, păi ce să fie?

— Bine-bine, oameni, dar români? Ori...

— Români, părinţele, dar din ăia mai vechi... îl lumină cârciumarul, zâmbind pe sub mustaţă.

Dar Artemie nu pricepu răspunsul negustorului de băutură beţivă şi porni mai departe spre Trindileana, cu paşi mai domoli şi cu gânduri nelămurite. Când ieşi din Bozieni, îşi zări parohia hărăzită spre duhovnicire înşirată pe o muchie de deal, în bătaia soarelui. De departe, satul îi păru destul de măricel, dar când se apropie mai bine, socoti ca la vreo cincizeci-şaizeci de case, toate urâte şi sărăcăcioase, aşezate cam la voia întâmplării şi fără nicio jurubiţă de gard printre ele. În

mijlocul satului se vedea şcoala, o clădire mai răsărită, iar la margine, în colţul dinspre soare-răsare, biserica.

„Pe de-o parte e mai bine între oameni săraci... că sunt mai de înţeles... şi chiar mai credincioşi”, gândi de nevoie cuviosul Artemie, vrând să depărteze de la el dezamăgirea care începea să-l cuprindă.

La marginea satului o droaie de dănciuci, cu câte o zdreanţă de cămaşă pe ei, se jucau în noroi, stropiţi şi mânjiţi din creştet până în talpă. Cum văzură pe popa, îi

săriră înainte şi se porniră să-i ceară de pomană.

— Ce-i cu voi, mă, pui de hoţi?

— Dă-ne şi nouă câte-un franc, taică părinte!

— Da' ce-aţi căutat voi tocmai din Bozieni, să vă jucaţi aici?

— Păi noi de-aici suntem, taica părinte, din Trindileana, nu suntem din Bozieni!

— Ce spui, mă?

— Iac-aşa!

În vremea asta două ţigănci, cu câte-o jumătate de cămaşă şi cu câte un petec de fotă

dinainte, se apropiară de Artemie şi-i sărutară dreapta.

— De unde sunteţi, cumetrelor?

— Iaca d-aici din Trindileana, da' de unde crezi? Da' ce cauţi pe la noi, părinţele? Ce vânt te-aduce?

— Am poruncă să-mi aleg o parohie... şi părintele potropop m-a îndreptat aici la Trindileana...

— Hauliu, mânca-te-aş! că bine a făcut dă te-a îndreptat, că muream fără popă... Hai, Catrino, să dăm de veste în sat că ne-a venit popă.

În acest timp, ţiganii, care se găseau la vremea asta în sat, îl văzuseră deja pe călugăr şi veneau droaie spre el. Când îi văzu ieromonahul, pe toţi de-o mumă şi de-un tată, zorind buluc spre el, simţi că-l ia cu cald şi cu frig. Se rezemă de un tufan şi, ridicându-şi ochii către cer, şopti din psalmul al treilea: „Nu mă lăsa, Doamne-Dumnezeul meu, nu te depărta de la mine, ia aminte spre ajutorul meu, Doamne al mântuirii mele...” Pe lângă frica pe care o simţea la apropierea unui ţigan, se

adăuga acum în sufletul lui Artemie şi cumplita amărăciune că şi de astă dată a călcat cu piciorul stâng.

Trindilenii îl înconjurară din toate părţile. Unii îi sărutară mâinile, alţii îşi ştergeau frunţile cu pulpanele rasei, iar parte din ei îngenuncheară închinându-se. Un bătrân spătos se propti drept în faţa preotului:

— Taica părintea, fă-ţi pomană şi ceteşte-ne o dezleganie, că iaca noi n-avem preot...

— Popa ăsta e trimes dă

potropopu, haicea la noi, şopti la urechea unchiaşului una din cele două femei cu care intrase Artemie în vorbă.

— Aşa e, taica parintea? Te-a trimis potropopul haicea la noi?

— El şi-a făcut pomana asta, moşule, răspunse Artemie închinându-se ca de un blestem. Să dea Dumnezeu s-o găsească pe lumea cealaltă...

— Că bine a făcut, pupa-i-aş tălpile, că suntem şi noi botezaţi... ş-am făcut biserică de zid. Că uite, fată o ţigancă, moare un ţigan şi n-are cine să

ne boteze şi n-are cine să ne îngroape. E bietu popa Marin de la Cerneşti, care mai vine şi pe la noi, da' vrem s-avem p-al nostru, să stea haicea în sat. Şi popa Radu de la maici... mai mult ne balacareşte decât ne slujeşte!

— Câte case sunt cu toate în satul dumneavoastră, moşule? întrebă Artemie ceva mai în fire şi cu un gând să rămâie.

— Suntem ca la două sute de capi, părinţele, dar case sunt mai puţine... c-am mai ars din ele astă-iarnă. Că

boierii nu vor să ne vânză lemne... şi stăm înghesuiţi câte cincisprezece într-o casă!

O ţigancă mai în vârstă, pesemne moaşa satului, dând buzna printre ceilalţi, se apropie de Artemie şi-i sărută mâinile şi hainele, bâzâind fără lacrimi:

— Bine că te-a adus sfântul Dumnezeu, parinţele... că mă duceam cu apa şi cu botezurile taman la popa Marin şi la popa Radu de la mânăstire... Şi sunt vremuri grele... şi eu sunt goală... Trăi-ţi-ar copilaşii!

— Păi... ce să-mi trăiască,

dacă n-am?

— D-apoi c-o să faci, că n-ai îmbătrânit după cum te-arată firea...

— N-am preoteasă!

— Ho, să-ţi iei dacă n-ai, că eşti om voinic şi sănătos. Uite, cocoana care-nvaţă copiii de ţigani, n-are nici ea bărbăţel.

— Dacă n-are... să-şi caute!

— Păi ce să-şi mai cate, dacă eşti matale aici? Că destul de om eşti!

— Ia ascultaţi măi... oamenilor, o luă Artemie mai de-a dreptul, hotărât s-o isprăvească şi să-şi ia drumul,

cine v-a pus pe voi la cale să cereţi parohie şi preot?...

— Iaca nevoia ne-a pus! îi răspunse puţin cam oţerit ţiganul cel bătrân.

— Păi bine, mă, cine-i nebun să vie popă la voi? Că-n două zile îl lăsaţi şi fără cămaşă...

— A, nu, părinţele, să nu gândeşti una ca asta! se zburli unchiaşul. Noi nu suntem ţigani d-ăi de ciordeală! Noi suntem ţigani cinstiţi şi suntem plugari, că ne-a dat şi nouă loturi şi le muncim. Şi pe popa îl omenim după cum îi e

lui dat... şi facem şi noi pomeni la morţi... ş-am făcut şi noi biserică de zid. Iar, dacă-i vorba pe ciordeală, n-o să ciordim tocmai de la popa al nostru!

— Tot ce se poate, moşule, dar eu sunt păţit... şi ştii dumneata că omul păţit...

— D-apoi nu ţi-o fi plăcând, părinţele, că suntem ţigani, luă vorba una din ceată, dar barim citeşte-ne o dezleganie fiindcă ai venit până aici. Da' s-o zici după cărţi...

Ieromonahul socoti că e de datoria lui să le împlinească

această creştinească rugăminte. Se duse dar la biserică, împreună cu unchiaşul, care era şi epitrop, să ia *Molitfelnicul*. Văzând sfântul locaş nou-nouţ, ridicat numai de vreo doi ani, se înduioşă o clipă şi gândi că n-ar face o faptă rea rămânând aici. Dar când îşi aduse aminte de păţania de la mânăstire, se scutură ca de friguri. Astfel că, după ce dezlegă pe oacheşii credincioşi ai lui Christos, plecă sfinţia-sa şi din Trindileana, uitându-se când şi când în urmă şi rugând pe

Dumnezeu să-i ajute să se întoarcă sănătos la mânăstire.

*

— Nu e de la Dumnezeu, părinte Averchie!

— Nu e, părinte Artemie...

Cu încuviinţarea prietenului sfinţiei-sale, Artemie se duse a doua zi la mitropolie, ca să raporteze despre cele întâmplate şi totodată să-şi ceară voie să se înapoieze la mânăstire.

— Hei, tocmai aveam nevoie de cuvioşia-ta şi nu ştiam de unde să te iau, glăsui directorul bucuros că-l vede. Pe unde ai umblat şi ce isprăvi

ai făcut?

— Cinstite părinte, am încercat fel şi chipuri, dar se vede că nu e de la Dumnezeu să plec din mânăstire...

Şi Artemie îi povesti pe scurt toată tărăşenia. Directorul îl privi lung prin ochelarii-i mari, cu ramă groasă, apoi îi zâmbi încurajator şi-i zise:

— Părinte Artemie, nu că nu-i de la Dumnezeu să te duci într-un sat, căci şi acolo tot în slujba lui ai fi, dar s-a întâmplat de-ai călcat tot cu stângul până acum. Uite, ni se

cere un preot-călugăr pentru un sat tocmai din ţinutul Maramureşului, de unde a plecat Dragoş-vodă să descopere ţara Moldovei... Sfinţia-ta ai auzit de Dragoş-vodă, nu-i aşa?

Artemie se scărpină oarecum îndoielnic în barbă:

— Nu-i ăla cu căţeaua care s-a înecat când fugea după zimbru?

— Chiar el... Satul, după cum sunt informat, este aşezat într-un loc frumos de munte şi oamenii sunt grozav de evlavioşi. Un preot familist n-

ar putea sta acolo fiindcă locul e prea izolat, dar cuvioşia-ta, care eşti obişnuit cu singurătatea, ai să te simţi chiar mai bine decât la mânăstire... Ce zici, te duci?

Pe Artemie îl trecură toate năduşelile. Cum să se ducă el în „ţară străină”? S-ar fi mulţumit cu un sat cât de mic, cât de sărac, dar aici, „în ţara lui”, nu tocmai la capătul pământului.

— Cinstite părinte, răspunse el cu oarecare îndrăzneală, eu cred că ar fi mai brodită să mă întorc la mânăstire, că dacă

nu e de la Dumnezeu, degeaba o să mai înşir atâtea drumuri câte-or mai fi şi până acolo...

— De, cum vrei. Eu însă ţin mult să te duci cuvioşia-ta acolo, fiindcă eşti lipsit de vicii şi tocmai un astfel de preot ni s-a cerut. Şi apoi, ca să grăim mai pe limba sfinţiei-tale, ai uitat că eşti dator să faci ascultare?...

Artemie tresări şi căpătă culoarea frunzei brumate.

— Dacă e vorba de ascultare, nici nu mai încape tocmeală, că eu sunt supus la ascultări. Dar de... numai dac-

ar fi de la Dumnezeu...

După ce preacucernicul director îl lămuri cu o hartă în faţă în privinţa drumului ce avea de făcut, dându-i la urmă şi o hârtie către episcopia respectivă, părintele Artemie ieşi grozav de turburat. Turburare care cuprinse şi pe Averchie când auzi despre ce e vorba.

— Ce treabă e asta? se revoltă cuviosul metocar. De ce să te trimită prin ţări străine? S-au isprăvit oare parohiile vacante din Ţara Românească? Rău ai făcut de-

ai primit, părinte Artemie!

— Ce era să fac, măi frate? Că mi-a spus părintele director că trebuie să fac ascultare, fiindcă aşa îi scrie călugărului...

— Cum îi scrie călugărului? Că trebuie să se ducă taman pe unde-a înţărcat Dracu copiii? Eu, în locul sfinţiei-tale, n-aş fi primit chiar dacă mă ameninţa cu toate canoanele celor şapte s-oboare! Şi chiar cu surghiun la Peştera!

— Lasă, părinte Averchie, că bun e Dumnezeu... se resemnă Artemie încredinţat în sinea

lui că nici p-acolo prin... „ţări străine”, n-are să-i meargă mai bine ca prin Vlaşca şi ca pe la Trindileana.

*

După vreo trei zile de drum lung şi scump, plătit cu bani împrumutaţi de la metocar, iată-l pe cuviosul nostru apropiindu-se de Podarii Maramureşului, cu hârtia episcopiei din Cluj în buzunar şi cu nădejdea la Dumnezeu...

Satul este aşezat între doi munţi împăduriţi, pe o vale lungă şi adâncă. Are ca la vreo două sute de case, toate cu căprioreala mai înaltă şi cu

podoabe mai puţine decât cele de prin satele cunoscute de cuvioşia-sa. Sus, pe coasta munţilor, aproape de nori, se zăresc stâne de oi şi turme numeroase păscând pe nesfârşite poieni. Ici şi colo se văd petece mari de pădure tăiată. Va să zică, locuitorii de prin aceste părţi ale ţării trăiesc mai mult din tăiatul lemnelor şi din creşterea vitelor.

Cum intră în Podari, părintele Artemie dădu vorba cu cel dintâi om pe care îl întâlni în cale.

— Bună ziua.

— Laudă-se Iisus Christos, îi răspunse acela.

— Aici e satul Podari, măi nenişorule?

— Aşa, domn' părinte.

— Rogu-te, aş vrea să ştiu unde şade epitropul bisericii, că aş avea niţicuşă treabă cu el.

Omul stătu puţin pe gânduri.

— Coratăru, domn' părinte?

— Nu, tată, epitropul!

— No, da' eu nu ştiu ce-i aşeia.

— Dar cântăreţul unde

şade?

— No, da' nici aşeia nu ştiu ce-i... Dar să te îndrept [la] crâsnic, domn' părinte.

Artemie se scărpină în barbă şi şuieră a sărăcie. Nicio îndoială nu mai avea acum că se află pe meleaguri dacă nu chiar străine, în tot cazul înstrăinate.

— Ce-i aia crâsnic, tăiculiţă?

— No, că doar îi aşela care trage, cloapătile şi dorovăieşte în biserică.

Se duseră la crâsnic dar nu găsiră pe nimeni acasă.

— No, da’ să merem cătă diac, domn’ părinte.

Artemie făcu ochii mari, crezând la început că e vorba de diacon.

— Aveţi diacon la biserică?

— D-apoi cum să n-avem, că doar cine să cetească în biserică?

Artemie înţelese că diacul trebuie să fie cântăreţul. Sau paracliserul. Când ajunseră la casa acestuia, găsiră numai pe soţia lui, cu două codane de fete şi cu un băieţaş ca de zece ani.

— No, fa Reveico, domn’

părinte vrea a vorbghi cu Neculai.

— No, mă Ioane, da' Neculai s-o dus în sat şi trăbui să sosească mintenaş. Să mai hălăduiască domn' părintele, ca să meară Maria să-l cheme. No, poftim domnule 'nuntru.

Casa diaconului, pesemne ca şi suratele ei din satul ăsta, are două încăperi: una pentru oameni şi alta pentru vite. Intrarea este pe la vite. În casă niciun pat, ci numai lăviţi late înşirate pe lângă pereţi. Într-un colţ, o sobă uriaşă, având şi cuptor de pâine şi cazan

pentru rufe, ocupă cam un sfert din lărgimea odăii.

— De unde-i domn' părintele? întrebă într-un târziu nevasta diaculuí.

— Cam de pe la Bucureşti, tăiculiţă.

— Ioi-ioi, tare-i gheparte!... Şi cu ce-i vint. Cu gheizoşu?

— Nu, cu trenul...

— D-apoi, no, că se-nţelege că cu trinu, că doar aşela-i gheizoşu!

Băieţaşul diaculuí scria într-un caiet, pe o laviţă. Artemie îl întrebă în ce clasă este.

— E numa-ntr-a doilea,

răspunse mamă-sa în locul lui.

— Faceţi bine, tată, că-l ţineţi la carte.

— D-apăi bghine a hi, da' numa că doamna cere bugăt!

— Adicătelea, cam ce cere?

— Ba că-i trăbui cărţi, ba că-i trăbui tăruză[34], ba ircă[35], ba să hie îmbrăcat hiriş[36] şi să aibă şi jăpcăndău[37]! Că doamna îi d-acolo din răgat şi nu ştie că la noi nu-i slobod să poarte jăpcăndaie fără numai oamenii şi fămeile.

— Ce e aia taică, jăpcăndău?

— D-apoi, nu ştie domn' părintele? E aşeia cu care se şterge la nas! No!

Artemie oftă dintru adâncuri şi iarăşi şuieră a restrişte, însă numai pentru sine.

— După ce-o isprăvi şcoala, să-l daţi la vreo meserie pe băiat, că meseria e brăţară de aur, se crezu el obligat să sfătuiască pe mama elevului dintr-a doua primară.

— Ioi, ioi! Că meseriile-s doar pentru străini, nu-s pentru români! se încruntă a

supărare soţia diaculuí.

Şi tot aşa mai merse vorba o toană, până ce sosi diacul, un bărbat înalt, slab şi cam negricios la faţă.

— Bine-ai vint, domn' părinte! Că noi tare adăstam să vii, c-am primit litere de la domnu pătrupop c-o trimăs domn' episcop, că are să sosească mintenaş un domn preot din răgat...

— Va să zică aţi primit veste că am să viu!...

— Că numa numele nu s-o scris...

— Mă cheamă Artemie...

— No, să fii sănătos.

— Ştii că-mi place satul dumneavoastră?

— No, că doar îi hiriş satu nost'!

— Am văzut stâni multe...

— D-apoi c-avem oi bugăt, şi mărhăi bugăt[38], că doar cu ele ne 'rănim. Că la noi, domn' părinte, este lut bugăt, dar cleje nu-i bugăt...

Artemie scoase iarăşi un oftat şi iarăşi se scărpină în barbă.

— Dumneavoastră, după cât pricep eu, nu prea vorbiţi bine româneşte, glăsui el oarecum

cu mustrare.

— No, da noi vorbghim bghine, da' numa că nu se potrigheşte ca-n răgat. No, da' doamnă preoteasă aveţi?

— N-am, fiindcă sunt călugăr...

— C-aşa era şi domn' Bârsan care s-o dus.

— Şi de ce a plecat el? întrebă cuviosul ciulindu-şi urechile.

— D-apăi, nu l-o mai vrut birăul şi cu coratorii, că nu ştia a ţine răghistrele. Da' rău o făcut de l-o-mburdat[39] că era tare om al lui Dumnezeu.

Că vinea la dânsul pântru cetanie lume de la tăte neamurile, şi unguri şi nemţi şi greco-catolici. Şi făcea leturghie de patru oare-n săptămână, şi se ’rănea numa cu prescuri şi cu apă, şi foc în cuptor nu făcea nici batir în dziua de Bobotează...

Când auzi pentru care pricină a fost silit ieromonahul Bârsan să plece din Podari, bietul Artemie, care habar n-avea de-ale cancelariei, o cam băgă pe mânecă. Simţi că n-o să-i meargă nici aci şi-şi făcu o cruce.

— N-ar fi bghine, domn' părinte, să merem la birău ca să vorbghim cu el? îşi dete diacul cu părerea în cele din urmă.

— Şi pe cine o să găsim acolo la birou? Stricã Artemie o vorbă, convins că-l vor pune la încercare.

— Că doar doamna birăului poate-a hi, că copchii n-are, dacă merem acasă. Iar dacă merem la premărie, vom găsi pe domnul notar şi pe domnul sicretar.

Artemie simţi că i se încâlcesc gândurile. Cine a

mai auzit de *birou* însurat şi cu sau fără copii?

— Primar n-aveţi, măi tăiculiţă? Sau măcar ajutor?

— N-o, d-apoi c-aşela-i premar, că noi îi dzâcem birău.

Primăria e cam la mijlocul satului: o casă ceva mai mare decât celelalte, acoperită cu ţiglă. Găsiră aci pe primar, pe şeful de post şi pe ceilalţi slujbaşi.

— Domnule primar, grăi Artemie după ce dădu bineţe, eu am poruncă de la sfânta mitropolie a noastră de la

Bucureşti să-mi aleg o parohie unde mi-o plăcea mai mult şi mai mult... şi părintele director m-a îndreptat la Podari. Iacă, am adus hârtie şi de la episcopia dumneavoastră, poftim de-o citeşte.

După ce măsură pe preot de sus până jos, apoi de jos până sus, şi după ce citi hârtia în auz, birăul, un bărbat între două vârste, cuvântă astfel:

— No, că-i bghine! Mulţam domnului metropolit din Bucureşti şi domnului episcop şi domnului pătrupop, că v-o trimăs la Podari. Că la noi,

domn' părinte, trăbui preot în tătă dzâua, da' ce dzâc eu tătă dzâua, că-n tăt ceasul trăbui, că lumea-i tare credincioasă. Că numa ce s-o julit omul la un ghejet şi gata! mere la domn' părinte să-i cetească. Că domn' părintele Bârsan încă era bun, că nu bea holircă, că merea la omul beteag de-i cetea şi-l precestuia, şi când îl cârcâiai el era acasă în tăte dzilele, că nu merea la târg şi nu se băga în politică. Făcea slujbă, la biserică de patru ori pe săptămână şi nu se

probozea[40] cu oamenii şi nu îmburda pe nimeni când merea la el pentru cetanie. Şi nici batîr nu duhănea. Da' numa atât, că domn' Bârsan se purta în haine răle, c-avea un clop rupt căpătat de la alţii şi o cuşmă verghe şi tare jupchită... No, ş-apoi nu ştia teologhia şi nici batîr cum se ţine cănţălaria besericii!

Văzând cum stau lucrurile, Artemie uită de sfaturile pe care le primise de la Bucureşti şi de la Cluj, şi vorbi cu inima în dinţi:

— Păi... dacă merge treaba

p-aşa, e mai bine să vă spun dintr-ntâiaşi dată, domnule primar, că nici eu nu mi-am bătut capul cu teologhia şi nici la cănţălarie, bat-o păcatele, nu mă pricep...

— No, că asta nu-i bghine! se încruntă şi se întunecă birăul. Pântru ce-ai vint la noi dacă nu ştii?

— Dar n-am venit de voia mea, păcatele mele, că m-au trimis cei mai mari!

— No, că rău o făcut de te-o trimăs! Că nouă nu ne mai trăbui domni preoţi proşti!

— Apăi, dacă-i aşa, mai

rămâneţi sănătoşi!

— No, meri sănătos!

Deloc nu era supărat cuviosul Artemie că pleacă în asemenea condiţii din Podarii Maramureşului, ci mai degrabă îi venea să fluiere şi să strige de bucurie. În pas săltat coboară el drumul de munte spre gară, cu toate că fulgi mari de zăpadă cădeau ca în toiul iernii şi un început de viscol tăios îl silea să-şi strângă mereu în jurul trupului rasa-i groasă şi lungă de şiac.

*

— E grozăvie, frate Averchie!

— Ehe! Te-ai şi întors din Maramureş, părinte Artemie?

— După cum vezi...

Şi rând pe rând îi înşiră Artemie lui Averchie, nu atât necazurile cele mai proaspete prin care trecuse, cât mai cu seamă minunăţiile pe care i-a fost dat să le vadă. Căci nu e puţin lucru să treci munţii pe la Predeal, privind din fereastra vagonului, să te coborî la Cluj ca să iei legiuitele *litere* de la episcopie şi să mănânci două porţii de paprica la birt unguresc! apoi să te sui din nou în tren, să

treci prin Oradea şi chiar prin Cehoslovacia, ca să ajungi la urmă într-un sătuc uitat printre munţi şi să-ţi spună *birăul* „meri sănătos, că nouă nu ne trăbui domn' preot prost!"

Mult s-a minunat părintele Averchie de toate câte le auzea, dar l-a lăsat pe Artemie să le povestească în linişte şi cu de-amănuntul, şi numai când a venit vorba de cele două porţii de papricaş, a înghiţit în sec şi a întrebat cu glas de zile mari:

— Cu borş era făcută

mâncarea aia?

Iar când a isprăvit Artemie de povestit, cuvioşia-sa, adică părintele Averchie, a făcut trei închinăciuni călugăreşti cu faţa către icoane şi a zis:

— Bine că ţi-a ajutat Maica Domnului să te întorci sănătos de pe-acolo, ca să te vezi iarăşi la chilia sfinţiei-tale de la mânăstire...

— Ce chilie? Ce mânăstire? se împotrivi pe loc Artemie. Bocancii mi s-au rupt, pantalonii au ajuns ca vai de ei, că parcă ar fi ciuguliţi de raţe pe la poale, dator sunt,

iarna a venit... aşa că nici vorbă nu mai poate fi să mă lipsesc de parohie! Mai ales că m-am deprins şi cu binele, adică cu gândul parohiei. Iată ce gândesc eu, frate Averchie: de-acuma n-am să mai umblu după cine ştie ce sat mare; am să-mi aleg o parohie mică, să-mi fac rost de lemne pentru iarnă şi de-o căsuţă cu sobă bună... şi să tocmesc o babă să-mi gătească mâncare, să-mi cureţe hainele de noroi, să facă focul şi să ducă toată gospodăria cât o fi, iar eu să nu am altă grijă decât să-mi

văd de biserică şi să citesc *Viețile sfinților*...

Averchie clătină neîncrezător din cap:

— Frumos plan, părinte Artemie, dar tare mă tem că ai să te întorci iar la metoc... şi încă mai rupt şi mai dator de cum ăi pleca!

Peste două zile Artemie se găsea din nou în fața unui preacucernic protopop, bineînțeles cu nelipsita recomandație din partea directorului mitropoliei din Bucureşti. După ce luă cunoştință de biletul

semioficial, protopopul cercetă cu deosebită atenţie faţa şi îmbrăcămintea ieromonahului, oprindu-şi privirea mai abitir asupra bocancilor.

— Ai auzit de satul Gâtiţa, cuvioase? întrebă el în cele din urmă.

— Nu... n-am auzit. Că dacă aş fi auzit aş fi ţinut minte... că nu prea sună aşa frumos numele ăsta, răspunse călugărul, ridicându-şi ochii, fără să vrea, către unica icoană din cancelaria protopopească.

— Nu-i mare, dar e parohie.

Tocmai potrivită pentru un preot fără greutăţi, cum eşti cuvioşia-ta. A fost zilele trecute pe la mine o doamnă care are moşia în partea locului şi m-a rugat cu cerul şi cu pământul să-i fac rost de-un preot. Şi-a dat cuvântul că, pe lângă leafa cuvenită, au să te mai ajute şi enoriaşii cu bucate şi cu ce-or mai putea. Epitropul, care a fost de mai multe ori pe la mine, cu aceeaşi treabă, mi-a spus că locuinţa hărăzită preotului este gata să intri imediat în ea...

Când auzi Artemie de casă gata pregătită, nu mai stătu nicio clipă la gânduri. Mai ales că şi satul era întocmai precum îl dorea: mic, adică nu prea mare ca să atragă un seminarist, şi cu biserică parohială, deci cu leafă de la stat şi cu lotul de pământ cuvenit.

— Preacucernice părinte, tot aşa zic şi eu, că Gâtiţa asta, cum păcatele îi spuseraţi, mi se potriveşte de minune. Pentru unul cu preoteasă şi cu copii ar fi mai greu.

— Bun... Dacă-i aşa, să-ţi

dau o hârtie către epitrop.

— Ba sa-mi daţi şi către preotul care vede acum de parohie, că poate nu-l prea trage inima să se despartă de ea, îndrăzni Artemie ca omul păţit.

Ieşind de la protopop, călugărul o luă de-a dreptul spre piaţa micului târguşor aşternut mai mult cu noroi decât cu piatră, nădăjduind să găsească vreun creştin din prin partea Gâtiţei, care să-l ia şi pe el în căruţă. Era după jumătatea lui noiembrie, deci vreme friguroasă şi ploioasă.

Popa îşi murdări mai întâi bocancii, apoi rasa, mai ales pe poale, că era şi cam lungă, căruţele îl stropeau de departe, ploaia îl uda de sus...

— Unde mergi, măi tată?

— La Udeni.

— Nu treci cumva prin Gâtiţa? Ori pe-aici pe-aproape...

— Nu ştiu unde vine aia. Hi, Corban!

După multe încercări şi întrebări zadarnice ca aceasta, cuviosul găsi în sfârşit un creştin, un om în etate, care mergea până într-un sat nu

prea departe de Gâtiţa.. Se învoiră din două cuvinte să-l ducă până acolo. Şi cum omul nu avea nimic de făcut prin târg, căci venise să-şi cumpere numai nişte cărămidă pentru sobă, adună rămăşiţa de fân de sub botul cailor şi rândui cu ea, sus pe cărămizi, un culcuş pentru preot.

— Suie-te sus!

Cum ieşiră din oraş, ploaia se înteţi parcă şi mai tare. Căruţaşul îşi îndesă căciula pe urechi, îşi strânse sumanul la piept, îşi vârî labele în mâneci şi, chircit în şuşleţ, cu nasul

în suman, abia mormăia când şi când:

— Hai, boalăăă... mânca-te-ar lupii!

Cocoţat în vârful căruţei, pe cărămidă, cu o basma legată peste urechi, Artemie sta zgribulit sub umbrelă şi abia de se mai uita, prin sita ploii, la locurile de şes pustiu prin care treceau şi la drumeţii rari pe oare-i întâlneau în cale.

— Da' uite că nu te întrebai: ce cauţi la Gâtiţa? răsuflă omul, într-un târziu, fără a întoarce capul.

— Apăi... iaca mi s-a făcut şi

mie de plimbare, moşule, răspunse Artemie cu glas de om vinovat.

— Ba că-i chiar vreme de plimbare acu! Nu te-i fi ducând să rămâi acolo? Că, după cât ştiu, stau cam de multişor fără popă...

— Ai cam ghicit, moşule...

— Da' rău ai lovit-o. Hi, boalăă!

Artemie socoti că e mai înţelept să nu-l iscodească pe om cu întrebări, ca să nu-şi strice inima de pe acum şi tăcu chitic.

După vreo patru ceasuri de

drum, ajunseră, cu chiu cu vai, acasă la chirigiu.

— N-ai vrea să mă duci până la Gâtiţa, unchiaş?

— Te-oi duce... dacă mi-i mai da vreun pol.

Descarcă omul cărămida şi, după ce se mai încălziră puţin în casă, pe când căluţii îşi amăgeau foamea, porniră iar la drum.

Vântul se mai înteţise încă, picături de ploaie amestecată cu spic de zăpadă îl izbeau pe Artemie drept în faţă. Şoseaua era chipurile bunicică, dar caii, după o bucată de drum, o

muiară de tot, la pas. Între timp, rasa ieromonahului, deşi făcută din şiac ţesut de călugăriţe, deci din stofă foarte bună, fu pătrunsă de ploaie. Popa tremura vargă. Vântul îi întorcea mereu umbrela pe dos, ca şi când îi ardea de joacă, picioarele îl usturau de degerime...

— Mai e mult, moşule?

— Potrivit.

— Urâtă vreme!

— Cam urâtă... Hi, boalăă, că te ia dracu!

Trecură un sat, trecură două, trecură şi pe al treilea.

Al patrulea venea Gâtiţa. Îngheţat şi ostenit de atâta hurducătură, călătorul nostru nu mai dorea acum, altceva, decât o odăiţă caldă şi o primire prietenească.

— Iacătă şi Gâtiţa! glăsui căruţaşul când intrară într-un sătuleţ cu case şi cu gospodării destul de arătoase.

— Asta e?

— Asta... Da' rău ai brodit-o! Şi satul mic şi oamenii... da' lasă că o să-i cunoşti! Aici în stânga stă ciocoiul, adăugă moşul arătând cu mâna toată o casă acoperită cu fier şi

lungă ca o moară.

— Şi cine e ciocoiul, moşule? întrebă popa la iuţeală, amintindu-şi că protopopul îi vorbise de-o cucoană.

— Iacă... o cocoană! Ai s-o cunoşti şi pe ea... Diii!

În răspântie, dinaintea unei cârciumi, stăteau de vorbă câţiva săteni stârciţi de frig, care-şi tot mutau picioarele din loc.

— Bună ziua, oameni buni! zise Artemie abia mişcându-şi buzele.

— Bună ziua, răspunseră

oamenii miraţi de aşa călător, pe aşa vreme.

— Aş dori, dacă se poate, să dau ochii cu epitropul bisericii...

— Nu cumva ai vreun gând, părinte?...

— M-a trimis părintele protopop, aici... Acum aş vrea să intru undeva să mă încălzesc şi să dau drumul căruţaşului, că omul trebuie să se întoarcă până-n seară acasă.

— Părinte, eu sunt feciorul epitropului, ieşi din ceată un tânăr înalt şi slab. Vino cu

mine.

Cotiră la stânga pe-o ulicioară desfundată şi după câteva case se opriră la poarta epitropului. Artemie plăti chirigiului şi intră în curtea gospodărească a îngrijitorului bisericii. O bătrânică îl întâmpină în uşa casei.

— Bună ziua mătuşică, şi bine v-am găsit.

— Uite, mamă, zise tânărul, ăsta e popa de care spunea cocoana c-o să vie la noi... Eu zic să-l găzduim acilea, până şi-o face rost undeva de casă.

— Da' ce, Ioane, maică, la

tine nu era loc? se rățoi baba pe loc. Că noi [facem] focu numa-n polatră, că în odăile bune nu facem, că se strică lucrurile. Şi nu e nici tat'tu aci, se duse focului pe linie încolo.

— Pân' o veni tata, o să stea popa acilea... şi pe urmă om vedea ce mai e de făcut.

Va să zică nici vorbă de casă gata pregătită pentru preot, după spusa protopopului. Artemie nu zise nimic. Intră în casă şi se aşează pe gânduri lângă soba fierbinte. Nu trecură zece minute şi sosi şi

epitropul, un bărbat ca de şaizeci de ani bine legat la trup şi cu multă sămânţă de vorbă.

— Iaca şi Dumitru, mormăi bătrâna bucuroasă că lucrurile se vor lămuri cât de curând.

— Bine-ai venit, părinţele... Tii, ce bucurie o să fie pe oameni! Da' cucoana? Hi, că mult a mai stăruit! zicea că nu se lasă nici moartă... şi uite că te-a adus! Şi părintele potropop, ce om cumsecade! Să mă crezi că nu i-am dus nimic, nici măcar un pui de găină... O să-ţi vie cam greu,

pân' te-i deprinde cu satul... ştii sfinţia-ta... sunt oameni de toată mâna... pădure fără uscături nu se poate... O să-ţi facem rost de o căsuţă... o să-ţi strângem şi ceva bucate... Porumbul nu prea s-a făcut, dar grâu se mai găseşte. Două chile[41] tot s-adună... L-a cam bătut piatra... Tiii, da' ce bucurie! Eu, când auzii, o luai la fugă pân sat... De zece ori am vrut să alunec şi să cad în noroi...

— Părintele protopop mi-a spus că aţi făcut rost de casă, încercă popa să-şi arate

dezamăgirea.

— D-aia să n-ai nicio grijă. Case berechet. E satul plin. Ai gloată mare?

— Nu... că sunt călugăr. N-am nici preoteasă...

— Aşaaa? Păi că chiar mi-a spus părintele potropop. Dar uitasem: „O să vă dau un călugăr d-ăia”... Cu atât mai bine, o odaie ţi-ajunge. Chiar până-n seară am să-ţi caut. În noaptea asta o să dormi la mine. Şi ce ţi-a venit să te faci călugăr?

— Aşa mi-a fost dat.

În ziua următoare, înainte

de amiază, Artemie se duse la curtea boierească, spre a se înfăţişa moşieresei. Găsi aci o femeie înaltă cât o prăjină şi uscată ca o scândură, trecută de jumătatea sutei, cu ochii verzi şi cu privirea iscoditoare, cam aspră.

— Bună ziua! Eu sunt cuviosul Artemie, noul paroh al Gâtiţei...

— Îmi pare bine, părinte, îi întinse cucoana mâna, după o clipă zăbavă. Uite, chiar azi după-masă am să-i scriu protopopului, să-i mulţumesc că s-a ţinut de cuvânt. Poftim,

ia loc. Ai venit pe lapoviţa aia de ieri... şi ţi-o fi frig. Mariţa, ia mai vâră vreun lemn în sobă. Stăm rău cu lemnele, părinte... Le aducem de la mare depărtare şi le plătim scump... Am mare necaz cu ele din pricina slugilor... Trebuie să am grijă să nu se facă risipă... Cu ce ai venit până la Gâtiţa?

— Am venit într-o căruţă şi mi-a fost frig al păcatelor...

— Are să-ţi fie greu până te-i vedea aşezat... învoieşte-te cu locuitorii să-ţi dea bucate, că au făcut destule... Au să mai

cârmească la început, dar la urmă trebuie să-ţi dea, că au nevoie de popă... îl cunoşti pe părintele mitropolit? Am auzit că e om cu carte, om tare învăţat. Dumneata ce fel de seminar ai învăţat? De cel cu opt clase, desigur...

— Da' de unde! Eu l-am învăţat... p-ăl din mânăstire. Eu ştiu carte bisericească, cucoană, aşa ca la mânăstire...

— Da-da, mi-am închipuit... Cam greu... dar nu face nimic. Suflet să ai, părinte.

— Păi suflet vezi bine că am, cum să n-am!

— Acum o să-ţi trebuie locuinţă. Să vorbeşti pentru asta cu Dumitru Troancă, epitropul bisericii. Şi caută să te înţelegi cu locuitorii... Le-a trebuit preot, se cade să-i poarte de grijă... Mi-a mers prost de tot anul ăsta... De când mi-a murit soţul, mai mult singură îmi văd de moşie... N-am încredere în slugi, că mă fură... Uite, acum aş avea trebuinţă să stau vreo două săptămâni la Bucureşti, şi tare mi-e teamă că în urma mea au să dea iama... Din cauza asta nici la băi n-am

fost de vreo patru ani... E îngrozitor! Şi unde mai pui că vara asta mi-a mers prost, am avut pagubă... Mi-a părut bine, părinte, şi-ţi promit că chiar astăzi am să scriu protopopului pentru a-i mulţumi. Mariţo, ţine câinele...

„E foc de zgârcită scorpia! gândi Artemie înainte de plecare. Dar trebuie să scot de la ea măcar, un braţ de paie, ca să am pentru sobă până mi-oi aduce lemne...”

— Cucoană, v-aş ruga pentru vreun dric de paie,

bată-le păcatele...

— Vai, părinte, cu plăcere! Cu cea mai mare plăcere. A cam bătut piatra vara trecută, dar paie s-or mai găsi. Argaţii însă au umblat foarte prost cu ele, aşa că cele din şira începută sunt pătrunse de apă până jos, iar şira cealaltă n-o încep încă, fiindcă... ştii dumneata... că e mult până începi un lucru. Regret foarte mult! Mariţo, petrece pe părintele.

„Învârtoşatu-s-au inimile boierilor norodului!” gândi Artemie ieşind pe poarta

ciocoaicei. „Că bine a zis psalmistul...”

Când se înapoie la gazdă, la Dumitru Troancă, cuviosul îi povesti acestuia, cu obidă, cum nicio mânuşiţă de paie n-a fost chip să scoată de la proprietăreasă.

— Nu-i nimic, părinţele, îl mângâie epitropul. Aşa e ea... Şi din ale ei n-o poate scoate nici Dracu. Da’ las’ că are să facă satul cum o fi mai bine. Să ne îngrijim mai întâi şi mai întâi de-o odăiţă, ca să ai unde sta. Uite, să ieşim chiar acum ca să vorbim cu oamenii. Cum

îți place să fie casa?

— Cum o fi, numai să nu fie gălăgie, că eu sunt învățat cu liniște, ca la mânăstire.

În răspântie se aflau ca de obicei vreo douăzeci de oameni, la care se mai adăugară încă vreo zece când văzură pe Artemie. Dumitru Troancă le vorbi cu glas tare:

— Uite, mă, ăsta e popa pe care l-a adus cocoana. Cum l-om purta, aşa l-om avea. Acuma, docamdată, să-i rostuim o odaie, ca să aibă omul unde să stea.

Oamenii se priviră câteva

clipe în tăcere.

— Ar fi bine pentru tata popa la moară, în odăile logofătului, că tot nu mai şade nimeni acolo, răsuflă unul.

— A, nu! se opuse epitropul. Popa vrea linişte, ca la mânăstire.

— Dacă-i aşa, răsuflă şi altul, ar fi grozav de nimerit la Stana lui Nae Bucă. Tot e ea singurică.

— Acolo, da, mai zic şi eu, încuviinţă Troancă, da' fomeia e văduvă tânără... şi nu prea face pentru un călugăr... Nu-i aşa, părinţele?

În cele din urmă găsiră ei cu cale să-l dea pe popă în gazdă la baba Sultana din capul satului. Odată hotărârea luată, porniră câțiva la fața locului, împreună cu Artemie şi cu epitropul. O găsiră pe bătrână legată la cap şi văietându-se de zor în vârful patului de lângă sobă.

— Uite, babo, vorbi Dumitru Troancă, popa este acuma priotul nostru, că ni l-a adus cocoana, şi-i trebuie o odaie unde să stea. Cum dumneata eşti singură şi ai casă mare, o să staţi destul de bine

amândoi... Hei, ce zici? îl primeşti?

— Vai de mine, Dumitrică, da' de ce să nu-l primesc? răspunse bătrâna voioasă nevoie mare. Că-i dau odaia a mare, că e gătită cum a rămas de la biata fii-mea, Dumnezeu s-o ierte... Că ziceam că s-o mărit şi eu după un om cumsecade şi să bag ginere în casă, că să mă ţie şi pe mine, dar n-am avut parte aşa cum are una lume... Of, de ce n-am murit mai bine eu şi să fi rămas ea că era tânără şi eu sunt bătrână şi amărâtă şi

prăpădită... Oooof! Of!

Şi baba Sultana se porni aşa din senin pe plâns fără lacrimi, în timp ce oamenii îşi luară ziua bună şi plecară de unde veniseră, lăsându-l pe Artemie să-i ţină de urât... Niciunul din ei nu se întrebase dacă popa o să aibă cu ce îşi aburi soba, sau dacă o să-i trebuiască şi lui ceva de-ale gurii. Dumitru Troancă era bucuros că-l urnise de la el din casă, ceilalţi erau mulţumiţi că în sfârşit au şi ei preot în sat, iar proprietăreasa va folosi cel dintâi prilej ca să scoată

ochii robilor de pe moşie că le-a adus popă şi ei nu dau dovadă de şi mai multă supunere ca până aci. Pentru prima oară în viaţa lui, Artemie simţi că i se răzvrăteşte sufletul împotriva nemerniciei omeneşti. Fiind însă hotărât de astă dată să îndure orice rău, se potoli numaidecât şi intră în vorbă cu bătrâna.

— Îţi pare bine, babo, că am venit în casa dumitale?

— Bine îmi pare, părinţele, cum să nu-mi pară, că mai am şi eu un piculeţ de ajutor pe

lângă mine, că aş fi murit de mult dacă n-ar fi fost o vecină să mai vie şi pe la mine. Că uneori nu pot să mă dau nici jos din pat ca să aprind focul... Bine îmi pare, părinţele, cum să nu-mi pară, să mai am şi eu pe lângă mine o mânuşiţă de ajutor... că am auzit că prioţii de la mânăstire sunt ca soldaţii, îşi fac singuri mâncărică, îşi aduc apă, că de, n-are cine să le aducă. Şi am, părinţele, mălai, şi am verzişoară, că şi-a făcut un creştin pomană de mi-a băgat niţică să se acrească. O să

mâncăm d-acolo amândoi, cât s-o ajunge. Lemne nu prea am, dar paie sunt destule, că am pământ şi-l dau în parte să-l muncească... Bine îmi pare, părinţele, cum să nu-mi pară! ...

„Fie şi aşa! oftă Artemie hotărât să rămână în Gâtiţa cu orice preţ. N-am trăit niciodată cu slugi, ba din contra, am ucenicit ani de zile până m-am făcut preot."

Şi lăsându-se în voia Domnului, aşează umbrela într-un colţ, îşi agăţă rasa într-un cui şi prinse a se face om de

casă. Aduse apă de la puţul de peste drum, aduse şi paie din grădină, scoase cenuşa din amândouă sobele şi aprinse focurile. Apoi puse apă în tingire şi făcu mămăligă. Nemaifiind vreme de vreo fiertură, se împăcară amândoi cu varză acră şi cu mămăligă caldă. Baba îşi primi tainul în pat şi clefăie de zor, în vreme ce călugărul cugetă amărât:

„Uite, mă, cum ajunsei eu slugă la babă, în loc să mă slujească baba pe mine!”

Seara, cuviosul nostru şi-a făcut pravila devreme şi s-a

culcat pe întuneric, deoarece în toată casa nu era nici măcar un muc de lumânare, necum vreo lampă cu gaz. Dimineaţa, s-a sculat până în ziuă, a dat foc la sobe, şi-a făcut pravila cuvenită, a aruncat grăunţe de porumb celor trei găini şi un cocoş care cârâiau pe prispa casei, a adus apă, a pus oala cu fasole la foc, apoi s-a pregătit să se ducă în parohia vecină, Măciuca, pentru a se întâlni cu preotul Ion Tudose, care suplinise până acum şi parohia Gâtiţa.

— Să ai grijă, bătrânico, să mai umpli oala cu fasole şi să mai pui vreun gătej pe foc, că mult nu cred să zăbovesc nici eu pe-acolo. În două ceasuri sunt înapoi.

Dar nici n-apucă sfinţia-sa să iasă pe poartă, că iacă şi popa Ion venea însoţit de cântăreţii bisericii din Gâtiţa, care, ca oameni prevăzători ce se credeau, se feriseră a da ochii cu Artemie, neştiind cum o să rămână lucrurile.

— Mă bucur din toată inima, cuvioase, c-ai venit, grăi popa Ion după ce citi hârtia de la

protopop, că sunt om de peste şaizeci de ani şi-mi venea destul de greu să văd de două parohii...

Dar Artemie, ca omul păţit, ştia el bine ce fel de bucurie l-a picnit pe părintele Tudose.

— Să nu te descurajezi de faptul că nu te-au primit gâtiţenii mai bine, continuă popa Ion, fiindcă au mai venit şi alţi preoţi de-au văzut satul şi s-au înţeles cu ei şi le-au făgăduit dragoste pe veci, dar s-au dus şi duşi au fost. Aşa că bieţii oameni au tot dreptul să nu se mai încreadă pe vorbe.

Să te vadă ei aşezat aici şi atunci altfel au să te privească.

După ce-l mai întrebă pe ieromonah de pe la mânăstire şi după ce-l sfătui „cu dragoste de frate" cum să se poarte la început cu enoriaşii, părintele Ion Tudose plecă într-ale sfinţiei-sale, făgăduind că va veni în duminica viitoare să-i dea în primire inventarul bisericii şi hârtiile parohiei.

— La revedere, cuvioase părinte şi iubite frate întru Christos!

— Cu bine, cucernice

părinte şi iubite frate întru Christos!

— Să nu iei de bune tot ce zice popa Ion, şi să crezi că-i pare bine că l-ai scăpat de Gâtiţa! glăsui baba Sultana, din vârful patului, după plecarea preotului din Măciuca. Că cine e ăla, în ziua de azi, ca să zică Doamne ia-mi! Da' de... poate oi vorbi cu păcat... că inima omului numai Dumnezeu o ştie.

Nu trecură trei ceasuri de la plecarea popii Ion şi părintele Artemie auzi zvon de glasuri multe la poartă. Uitându-se pe

un ochi de geam, văzu cum ograda babei se umple de lume.

— Ce fel de popă o mai fi şi ăsta, dacă n-are preoteasă? se închiocoşau unii. Cum o să boteze şi să cunune, dacă n-are drept? Auzi dumneata, să păcălească un sat întreg!...

Iar alţii:

— D-aia nu prea avea el coraj să se înfigă, fiindcă se ştia cu musca pe căciulă...

Călugărul ieşi furios în uşă

— Ce-i, oameni buni? Ce s-a întâmplat?

Se făcu un răstimp de tăcere. Apoi luă cuvântul, cam

fără curaj, unul cu căciula mare:

— Taică părinte, se vorbeşte în sat că n-ai fi popă deplin... Şi am venit să te întrebăm... să vedem ce zici de vorba asta.

Artemie oftă din adâncuri şi şuieră a restrişte.

— Da' ce-mi lipseşte, oameni buni, de nu sunt popă deplin? Că haine preoţeşti am, păr şi barbă berechet, de slujit ştiu să slujesc şi sunt şi duhovnic!

— S-a răspândit un zvon că n-ai preoteasă... şi, dacă n-ai, nu poţi să botezi şi să

cununi... Cu morţii e altă socoteală... Şi noi vrem să avem preot care să ne boteze copiii şi să cunune, nu unul care să se ţie numai de morţi...

Popa crezu că trebuie să râdă oleacă. Zise:

— Oameni buni şi creştini ai lui Dumnezeu, e drept că preoteasă n-am, dar asta nu mă împiedică întru nimic să săvârşesc orice fel de slujbă religioasă, deci şi botezuri, şi cununii, şi sfeştanii... Că dacă n-aş fi preot în toate drepturile, nu m-ar fi trimis cei mai mari aici, m-ar fi lăsat

la mânăstire, păcatele mele, Doamne!

Oamenii, de bună-credinţă fiind, se muiară numaidecât, plecându-şi ochii ruşinaţi. Sări însă un vlăjgan din grămadă, care de bună-seamă că-i purta pe ceilalţi de nas şi-i aţâţase să-l izgonească pe cuviosul nostru din Gâtiţa.

— Nu-l lăsaţi, mă, să vă tragă iar pe sfoară! strigă el cu un glas gros şi răguşit. Nu ne lăsăm noi să fim înşelaţi de orice călugăr venit de pe drumuri! Nouă ne trebuie popă cu preoteasă!

— V-o fi trebuind, tăiculiță... Să-l căutați și să-l găsiți, că eu mă duc cu Dumnezeu de unde am venit. Voia dumneavoastră.

Când bietul Artemie, turburat peste măsură, vru să intre în casă, un țăran care stătuse mai la o parte se apropie de el și-i șopti aproape de ureche:

— Părinte, dacă vrei să te însori și să te faci popă ca toți popii, am eu o fată văduvă... Îi dau două pogoane de pământ, o vacă, doi cai și v'o zece scame de oi, rămase de la bărbat'su, că are și copii...

Mai auzindu-şi astfel de vorbe, foc se făcu ieromonahul.

— Duceţi-vă la Dumnezeu, blestemaţilor! Atunci să mai vedeţi voi popă în Gâtiţa, când m-oi însura eu!...

Când s-a reîntors la metoc, amărât de răutatea lumii şi de propria sa restrişte, friguros şi cu bocancii în doi coceni, a găsit pe bunul său prieten Averchie... încărcându-şi lucrurile într-o căruţă de-ale mânăstirii.

— Ce-i cu sfinţia-ta, părinte Averchie? Metocarul înălţă din

umeri, îşi înghiţi un oftat şi privi în altă parte:

— Ce să fie? Cred că m-o fi pârât vreun binevoitor la părintele stareţ, că m-am pomenit aseară cu căruţa şi cu poruncă să mă întorc la mânăstire...

— Va să zică... ai isprăvit-o cu borşu! se strâmbă Artemie a râs.

— După cum vezi. Dar cu sfinţia-ta ce se mai aude? Ţi-ai făcut rost de casă şi de babă care să te slujească?

Artemie îşi ridică ochii către cer şi-şi făcu o cruce:

— Nu e cu voia lui Dumnezeu să fiu eu popă la sat, frate Averchie. Bine că s-a întâmplat aşa, adică după voia lui...

— Nu e rău, încuviinţă Averchie, după ce cugetă o clipă. Adică... e foarte bine! Ne vom întoarce amândoi la mânăstire, cum ne este dat, că lumea nu-i de noi...

Şi astfel, cei doi prieteni şi fraţi în Domnul, pe care o toană iute şi tainică a sorţii îi despărţise câtăva vreme de mânăstire şi de al ei tipic, s-au

întors iarăşi la loc şi şi-au reluat viaţa tihnită de mai-nainte. Artemie citeşte *Vieţile sfinţilor*, cu glas tare, ca să audă şi Averchie, iar Averchie pregăteşte mâncări bune din peştele prins de Artemie, ca să mănânce amândoi. Artemie dă lui Averchie jumătate din tainul lui de ţuică, iar Averchie îi dă în schimb jumătate din tainul lui de vin. Pe deasupra, Averchie, cu toate că n-agonisise mare lucru din vânzarea borşului, i-a iertat lui Artemie toate datoriile făcute cu prilejul

colindării atâtor drumuri şi atâtor locuri. Numai când şi când îşi mai amintesc ei de scurta lor trecere prin iureşul lumii. Atunci rămân puţin pe gânduri, apoi se privesc cu duioşie de copii bătrâni.

— Şi zi aşa cu borşu, frate Averchie!...

— Şi zi aşa cu parohia, părinte Artemie!...

***Viaţa românească*, Iaşi, an. XIX, nr. 1**

ianuarie 1927, p. 5-26; continuare în

nr. 2, februarie, p. 196-209.

S-A CERTAT MAICA NATALIA CU MAICA VITALIA

Maica Natalia şi maica Vitalia sunt două călugărițe tinere, cam copilăroase la minte şi vecine cu casele. Ele se aveau bine nevoie mare, încă de pe când erau surori şi făceau împreună ascultare la casa duhovnicilor. Amândouă sunt de-o seamă, atât numai că maica Natalia e mai mare c-o zi ş-o noapte; amândouă au fost rânduite la strană totodată, amândouă sunt

cuminţi, harnice, pricepute la lucru de mână şi meştere la cântări bisericeşti.

Acuma, vecine fiind, se împrumutau una pe alta cu ce lipsea, lucrau mai mult împreună, se strigau să se ducă la biserică şi se apărau una pe alta de bârfelile maicilor care nu-şi prea pun pază gurii. Când una ieşea cu vreo treabă afară din mânăstire, cealaltă avea grijă să-i ude florile şi să dea mâncare şi apă lighioanelor de pe lângă casă. Iar în biserică îşi aveau stranele vecine, şi

când nu cântau împreună, îşi ţineau una alteia ison şi se ajutau la mărturii, adică la stări[42], ca să poată să răsufle. Când veneau la una muşterii, ca să cumpere mohair sau alte lucruri migălite de mână şi se întâmpla să n-aibă ce căutau, înştiinţa numaidecât pe cealaltă.

Avutul celor două prietene era cam la fel, pe vremea când s-au întâmplat cele ce vom povesti, şi tot cam aşa trebuie să fie şi astăzi. Deosebirea era tocmai că, pe când chilia

maicii Natalia avea geamlâc şi era acoperită cu tablă roşie, a maicii Vitalia avea stâlpii slobozi şi era învelită cu tablă plumbuită. Împrejmuirea maicii Natalia era mai tare, căci era mai nouă, pe când a maicii Vitaliei era mai slabă, fiindcă era mai veche. Maica Natalia avea cotoi, iar maica Vitalia avea pisică. Cotoiul maicii Natalia avea părul roşcovan, mustăţi albe şi era alb pe sub burtă, iar pisica maicii Vitalia era împestriţată cu vânăt, alb şi galben. Pe cotoi îl chema Băieţică, iar pe

pisică o chema Fiţa, Fiţulica şi Fiţuleanca. Găini, tot cam atâtea aveau, numai când şi când cu vreuna mai mult sau mai puţin, după cum le tăiau, după cum le mureau, sau după cum le piereau furate sau mâncate de lighioane. Cocoşi la găini au avut amândouă până la o vreme, când s-a întâmplat de a murit al maicii Nataliei înţepenit în gard. Şi d-atunci a rămas numai al maicii Vitalia, căruia i s-a dat slobozenie să cârmuiască şi găinile maicii Nataliei. A vrut ea, maica Natalia, să-şi

cumpere altul, dar n-a lăsat-o maica Vitalia, că i-a zis:

„Ia nu mai strica banii pe cocoş, Natalio, că ajunge unul la toate găinile că nu sunt aşa multe. Ş-apăi, nu ştii că ei sunt tot în duşmănie când sunt vecini?”

În sfârşit, ce să mai spunem, aceste două călugăriţe trăiau după regulile puse de cei ce au aşezat viaţa călugărească. Şi erau aşa de obişnuite celelalte călugăriţe cu buna lor vieţuire, că aproape nici n-o mai luau în seamă. Numai Satana, care

spumegă de mânie văzând pacea domnind între oameni, pândea mereu ceasul când să-i vie bine şi să strice buna frăţie dintre Natalia şi Vitalia. Încercase el fel şi chipuri până acum, dar încercările lui se loviseră mereu de prietenia statornică dintre cele două surori întru Hristos şi rămăseseră zadarnice.

Cum însă bietul om – oricât s-ar ţine el – e neputincios, iar duhul osârduitor, veni şi ceasul când Satana izbuti să strice prietenia dintre maica Natalia şi maica Vitalia.

*

Era zi de sărbătoare şi biserica cea mare a mânăstirii plină de norod, venit, ca de obicei, de prin satele învecinate şi de la oraş. Maica Natalia cânta la strană, căci era „de rând”, iar maica Vitalia îi ţinea ison şi o ajuta la mărturii. Era aşa de frumos glasul Nataliei şi aşa de cu meşteşug cânta ea, că lumea o asculta cu drag şi cu evlavie. Maica Natalia simţea că lumea o soarbe din ochi, şi, cu toată smerenia, se bucura în sufletul ei. Iar maica Vitalia, ca o soră fără ascunzişuri, sălta şi mai

mult în inima sa, mai ales că zărea ici-colo uitături duşmănoase din partea unor maici pizmătăreţe.

Din întâmplare, însă, în timpul axionului[43], când toată lumea din biserică era numai un ochi şi o ureche, se ridică o sărăcie de fir de tuse şi astupă gâtlejul maicii Natalia, tocmai când trebuia să facă o floare frumoasă. Ca nenorocirea să fie deplină, chiar în clipa aceasta maica Vitalia fu întrebată de vorbă de maica Eulalia, astfel că încetă şi ea să mai ţină ison, tocmai

atunci când ar fi putut să mai uşureze ruşinea cântăreţei. Maica Natalia tuşi o dată încet, apoi a doua oară cât putu, până ce rupse ticăloasa şi nepoftita de tuse. Apoi, roşie ca focul şi plină de năduşeală, porni axionul de unde îl lăsase, cu vocea zgâriată şi cam scrântită de ciudă. Când băgă de seamă şi maica Vitalia, sări şi ea la repezeală cu un ison mai sus cu două note decât trebuia, stricând astfel şi ce ar mai fi putut drege Natalia.

Când isprăvi de cântat

axionul, maica Natalia ridică ochii şi văzu cum orăşenii îşi şoptesc, ba chiar zâmbesc cu răutate, negreşit pe socoteala ei, şi făcu feţe-feţe. Apoi se lăsă în stranã, unde şezu tăcută, cu capul între mâini, până la sfârşitul slujbei, când se ridică să ia anafură de la preot.

Văzând-o supărată, maica Vitalia o luă de braţ şi vru s-o mângâie.

— Vai, ce întâmplare, Natalio!

Dar maica Natalia nici nu deschise gura şi nici ochii nu

şi-i ridică.

După ce ieşiră din biserică, maica Vitalia, mâhnită cu adevărat de cele întâmplate, apucă din nou pe Natalia de braţ. Şi-i zise cu dragoste:

— Asta nu ţi s-a întâmplat niciodată, Natalio!

Dar Natalia se smuci îmbufnată din braţul Vitaliei.

Atunci, maica Vitalia, mirată de purtarea Nataliei, îi zise:

— Da' ce te-a găsit, Natalio? …

Şi fiindcă acum era ceasul pe care îl tot aştepta,

Necuratul se amestecă şi el, căci altfel n-ar fi răspuns maica Natalia:

— Să-ţi fie ruşine!

La auzul acestor cuvinte, maica Vitalia rămase de lemn. Apoi, viindu-şi într-ale sale, se luă după Natalia şi ajungând-o se propti în faţa ei şi-i zise răstit!

— Ai căpiat, soro? Ce ai, Natalio?

— Să-ţi fie ruşine! Asta am! răspunse maica Natalia, tremurând de mânie.

— Ba să-ţi fie ţie ruşine, dacă e vorba aşa, îi întoarse la

repezeală şi maica Vitalia.

— Ba să-ţi fie ţie!

— Ba ţie!

*

Din ceasul acela, maica Natalia nu mai avu pic de linişte sufletească, mai ales că maicile şi surorile care pizmuiau darul ei de cântăreaţă, precum şi acelea ce nu-şi pot pune pază gurii, îi tot pomeneau mereu de întâmplarea din biserică

— Şi cum făcuşi tu, Natalio, d-o păţişi?

— Vai, ce întâmplare!

— Eu, să fiu în locul tău, n-aş mai da pe la strană un an

de zile...

— Şi Vitalia... Numai dinadins a făcut!

Nu trecură trei zile şi ajunse la urechile maicii Natalia zvonul că unele maici şoptesc, ici şi colo, că ar avea un început de oftică şi că... „păcat de ea, săraca! Fată tânără!”

Auzind unele ca acestea, maica Natalia se porni pe plâns şi pe întristare lungă. Iar noaptea, în vremea nesomnului, aducându-şi aminte de oarecare necazuri pe care le întâmpinase mai

înainte, găsi că, cel puţin de unele, maica Vitalia nu e tocmai străină...

„Vai, ce vicleană şi ce răutate! Taman acum s-a dat pe faţă!...”

Maica Vitalia, după ce mai încercase o dată, peste gard, să vorbească cu maica Natalia, când primi acelaşi răspuns ca şi la uşa bisericii, se aşează şi ea pe plâns şi pe mâhniciune. Şi, amintindu-şi la rândul ei de unele amărăciuni întâmplate mai demult, ajunse şi ea la încredinţarea că oarecare amestec trebuie să fi avut şi

Natalia.

„Vai ce şireată şi ce ascunsă! Taman acum a crăpat răutatea din ea!...”

*

Şi, fireşte, începu războiul, spre marea bucurie a urâtorului de oameni, Diavolul.

Maica Natalia lăsă storurile de la fereastra dinspre maica Vitalia, care treabă o făcu îndată şi maica Vitalia la fereastra ei, care dă spre Natalia. Apoi maica Natalia cumpără sârmă cu ghimpi de la prăvălia din sat şi aduse un meşter de întinse un rând pe

deasupra gardului care le despărţea curticelele şi pe care ele se rezemaseră ani de zile ca să mai taineascâ laolaltă. Văzând care încotro, maica Vitalia puse şi ea un rând de sârmă cu ghimpi între vârful gardului şi cea întinsă de maica Natalia. În biserică, maica Natalia schimbă strana cu maica Elpidia, numai ca să nu-şi mai simtă coatele cu Vitalia. Dar fiindcă acum veneau faţă în faţă şi erau nevoite să stea tot sucite într-o parte, ca să nu se vadă, făcu şi Vitalia schimb cu maica

Arcadia.

Deocamdată războiul se opri aici. Căci, cele două duşmance, făcând la rugăciuni şi la mătănii, le veni gândul cel bun de la Dumnezeu, carele alungă pe cel rău de la Diavolul. Şi dacă n-au pornit să se împace, a fost din pricină că aşteptau una de la alta să facă cel dintâi pas. Maica Natalia, fiind c-o zi ş-o noapte mai mare decât Vitalia, socotea că e în drept să primească ea mai întâi sărutare de iertare; iar maica Vitalia, tot ea e datoare să-şi

ceară întâi iertăciune. Asta nu era altceva decât mândrie de la Satana, care se zbătea în tot chipul să le împiedice de la lucrul cel bun.

Şi dorinţa Necuratului se împlini.

Căci, fiind maica Vitalia de rând la strană, odată, n-avu de lucru maica Nimfodora. Ca să facă, pesemne, un pic de haz, mută pe furiş zăloaga de la *Octoihul mare*, de acolo de unde o aşezase tipicăreasa. Din care pricină maica Vitalia începu să cânte vecernia Orbului în loc de a

Samarinencei...

— Da' ce, Vitalio, ori ai chiorât dă nu mai vezi bine, observă maica Haritina, bătrâna tipicăreasă din dreapta.

Maica Vitalia se simți ruşinată şi pe loc aruncă o uitătură duşmănoasă Nataliei. Căci, gândi ea, numai Natalia a fost în stare să-i facă boroboața. Şi din această clipă nu se mai îndoi câtuşi de puțin că maica Natalia e o răutăcioasă prefăcută şi că n-a iubit-o niciodată...

„Aha! Va să zică, d-astea mi-

ai fost?... Stai, tu, Natalio, că te fac eu să te căieşti!”

Cum ajunse acasă, maica Vitalia luă o sfoară zdravănă şi prinzând cocoşul, îl legă de stâlpul casei, lăsându-i atâta lungime numai cât să ajungă până în mijlocul curţii. Treaba asta o făcu sfinţia-ei numai şi numai ca să nu mai treacă frumosul şi viteazul ei Vasilache la găinile Nataliei. Dar pe Vasilache se vede că-l tăie capul cam pentru ce-l leagă stăpână-sa, că numai ce începu să se zbată şi să ţipe de s-a uzi până la marginile

mânăstirii. Maicii Vitaliei i se făcu milă de el, însă n-o slobozi inima să-l dezlege, fiindcă ţinea morţiş să se răzbune pe Natalia.

Văzând pe Vasilache priponit şi furios, găinile maicii Vitalia se uitară lung şi cu băgare de seamă, mai închiseră din câte un ochi, mai strâmbară din capete şi când ghiciră care e pricina, începură să cotcodăcească de bucurie şi să umble ţanţoşe de colo până colo, de se mira şi maica Vitalia ce le-o fi găsit. Căci, se vede treaba, de nu

fuseseră deloc bucuroase de întinderea stăpânirii cocoşului şi asupra vecinelor vădane. Dar găinile Nataliei, care văduveau de multă vreme, ghiciră şi ele pentru care pricină e legat bietul Vasilache şi, după o scurtă sfătuire, se făcură că nu pricep şi se duseră la culcare. Dimineaţa însă începură să se care una câte una în curtea Vitaliei şi să dea târcoale cocoşului. Dar găinile maicii Vitaliei fiind mai multe cu una le puseră pe goană.

Când văzu maica Natalia că

Vitalia şi-a legat cocoşul ca să nu mai treacă la găinile ei, lăsă orice gând de împăcare, grăind întru sine: „Va să zică d-astea mi-ai fost, Vitalio! Stai dacă e vorba aşa...”

Şi, îndată, luându-şi umbrela, plecă în sat, de unde se întoarse peste două ceasuri c-o mândreţe de cocoş, pe lângă care al Vitaliei rămânea de ruşine. Atunci, maica Vitalia dete drumul lui Vasilache. Şi cum se văzu Vasilache slobod, se repezi spumegând să se încaiere cu noul său vecin. Dar cocoşul

maicii Nataliei, văzând cu ce gânduri vine Vasilache, se încruntă aşa de grozav la el, că d-abia nimeri acesta să se întoarcă pe unde venise.

Maica Natalia se bucură, firește, de vitejia cocoşului ei, dar maica Vitalia făcu cârcei la inimă. Şi, ca să-şi mai alunge supărarea, luă un băţ şi începu să lovească în biata Fiţa, care tocmai sta de vorbă, printre gard, cu Băieţică. Când văzu una ca asta, Băieţică începu să mieune şi să tragă cu labele pe ulucă. Dar maica Natalia puse mână pe el şi-i

trase o sfântă de bătaie soră cu moartea. Când scăpă din mâinile stăpânei, Băieţică o rupse la fugă, iar Fiţa o zbughi şi ea după el. Degeaba strigară maicile după ei, că nu se opriră din fugă.

Şi cum până în seară pisicile încă nu s-au întors, amândouă călugăriţele s-au culcat cu căinţă de fapta săvârşită asupra unor sărmane dobitoace nevinovate.

Şi războiul iar se opri pe loc. Căci amândouă maicile se muiară prin rugăciuni şi se gândeau cu dor la vremea când

erau prietene şi trăiau ca două surori bune, ajutorându-se la nevoie şi cu vorba şi cu fapta. Dar fiindcă aveau mândrie de la Diavolul, tot aşteptând care să înceapă, pacea s-a tot amânat, până ce i-a venit bine Necuratului şi a băgat iar zâzanie între ele.

Căci, într-o noapte, vreun trecător, sau poate chiar Satana, rupse o cracă încărcată cu poame din părul altoit ce se afla în faţa chiliei maicii Nataliei. Când se sculă maica şi văzu prăpădul, nu se mai îndoi nicio clipă că

isprava a făcut-o Vitalia.

„Iii, va să zică, te ţii de capul meu, Vitalio! Stai, vere!”

Şi, luând o piatră, o aruncă într-un ghiveci cu muşcată ce se afla pe prispa maicii Vitaliei.

Când văzu Vitalia una ca aceasta, tocmai când era mai pornită spre împăcare, o luară ameţelile de cap:

„Aşa, Natalio, aşa”.

Şi luând şi ea un pietroi, îl aruncă într-o oală mare, pe care maica Natalia o pusese în vârful unui par din gard.

Din ceasul acela războiul se

înteţi. Cele două duşmance începură să se vorbească de rău faţă de alte călugăriţe, lucru de care se feriseră până acum. Şi maicile cele bune le căinau:

— Vai, bietele fete, ce bine se aveau şi uite cum le-a învrăjbit Satana!

Iar cele mai pizmaşe:

— Erau nişte îngâmfate şi nişte prefăcute! Bine că s-a spart gaşca...

Şi Diavolul se tăvălea de bucurie.

Aşa de departe au mers cele două maici cu învrăjbirea, că

nu se puteau ţine de a se bârfi până şi faţă de mireni. Căci, venind într-o zi unii de la oraş şi voind să cumpere două cămăşi de noapte, fură îndreptaţi la maica Vitalia. Dar ea nu avu să le dea decât o cămaşă. Atunci orăşenii vrură să întrebe la vecină, adică la maica Natalia. Dar maica Vitalia sări cu gura:

— Nu intraţi acolo, că e ofticată...

Şi, fiind maica Natalia cu lucru la fereastră, şi fereastra fiind deschisă, auzi vorbele Vitaliei şi se porni pe plâns.

Când o auzi Vitalia că plânge, se căi pe loc de vorbele-i nesocotite şi începu şi ea să plângă: „Oh, Doamne! se tânguia maica Natalia, cum e cu putinţă ca Vitalia, cu care am trăit atâta vreme în bună frăţie, să fie aşa de fără suflet?”

Iar maica Vitalia: „Oh, Maica Domnului, cum ne lăsaşi să ne sucească Diavolul minţile, ca să stricăm, din lucru de nimic, o prietenie de mici copile şi să ajungem să ne urâm aşa?...”

Şi gândul cel înţelept, carele

de la Dumnezeu se pogoară, le îndemna iarăşi să lase vrajba şi să se împace. Dar ticăloasa de mândrie, pe care Diavolul o grăia în inima lor, venea iar să le ţie calea. Căci maica Natalia tot socotea mereu că e mai mare c-o zi ş-o noapte decât Vitalia şi deci nu se cade ca ea mai întâi să-şi ceară iertăciune.

Iar maica Vitalia, găsindu-se învinuită pe nedrept, socotea că nu ea e datoare să înceapă întâi. Ş-apoi, gândea ea întru sine, tocmai fiindcă e mai mare, şi deci cu mintea mai

coaptă, se cade să înceapă Natalia, ca să dea ea întâi pildă de smerenie.

Cu aceste gânduri se culcară amândouă duşmancele şi din pricina lor se perpeliră în paturi la ceas îndelungat, până ce adormiră. Şi hotărârea lor, înainte de a adormi, fu la fel: „Oricum, mâine trebuie să ne împăcăm, că râd şi maicile, dar mai cu seamă râde Satana de noi”.

Iată însă că dinspre ziuă s-a pornit o vijelie scurtă, dar cu putere mare, care vijelie a răsturnat coşul vechi şi

scorojit de la bucătărioara maicii Natalia, făcând huruială mare pe casă. Din care pricină s-a deşteptat maica Natalia cu frică mare, şi, aprinzând o lumânare şi tămâie, a început să facă rugăciuni pentru îndepărtarea duhurilor celor de noapte. Iar după ce s-a potolit huietul, s-a gândit maica Natalia că acesta poate fi un semn de la Dumnezeu ca să se împace cu Vitalia, după cum poate fi un semn de la Diavolul ca să nu se împace. Când s-a sculat însă dimineaţa şi a văzut

cărămizile coşului răspândite pe acoperiş, şi-a proptit pumnii în tâmple şi s-a gândit pe loc că maica Vitalia a plătit pe vreun ţigan din sat ca să-i pricinuiască această stricăciune...

„Nu te-ar mai răbda Dumnezeu, Vitalio, să nu te mai rabde!”

Şi, fără să mai stea la gânduri, umplu o căldare cu apă şi o puse pe foc. Iar după ce plecă Vitalia la biserică, luă apă fiartă în clocote şi o turnă pe o clădărie de trandafiri înfloriţi ai acesteia...

Când se întoarse maica Vitalia de la biserică, cu inima de tot slobodă, ca să-şi ceară ea întâi iertare, şi văzu trandafirii ofiliţi şi urma de apă la rădăcină, se luă cu mâinile de păr şi începu să plângă: „Trăsni-te-ar Dumnezeu, Natalio, să te trăsnească, dacă eşti tu în stare d-atâta răutate!” Şi maica Natalia, care pândea la loc dosnic întoarcerea Vitaliei, când o auzi cu ce rupere de inima plânge după trandafiri, se dezmetici din închipuirile ei, şi, căindu-se cu amar de

ceea ce făcuse, se porni şi ea pe plâns. Şi, fără să mai stea pe gânduri, ieşi numai în papuci, aşa cum se găsea, ca să ceară iertare Vitaliei. Dar când intră ea în casa Vitaliei pe uşa din faţă, Vitalia ieşise pe cea din dos şi se ducea întins spre stăreţie, ca să se plângă maicii stareţe.

— Vitalio! Vitaliooo! Blagosloveşte şi iartă!

Dar maica Vitalia era aşa de turburată, că nu-i auzi bine cuvintele şi-i răspunse fără să se oprească:

— Să-ţi fie ruşine!

Apoi se duse tot mai zorită la stăreţie, unde se opri şi bătu la uşă:

— „Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Isuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pre noi!”

— „Amin!” îi, răspunse sora Anica dinlăuntru, şi-i deschise uşa.

— Ce s-a întâmplat cu tine, Vitalio, de eşti aşa aprinsă la faţă? o întrebă maica stareţa, după ce primi orânduita metanie şi sărutare pe mâna dreaptă.

Dar Vitalia îşi pierdu cumpătul şi făcu feţe-feţe, fără să deschidă gura. Niciodată până acuma nu trecuse ea pragul stăreţiei ca să se plângă împotriva cuiva.

— Ei, şi spune, soro, ce ai?

— Uite... maică stareţă... am venit să vă spui de maica Natalia... că se tot ţine de la o vreme de capul meu...

Şi, mai prinzând curaj, înşiră toate câte i le făcuse, sau credea că i le-a făcut Natalia.

Dar maica Evloghia, stareţă bătrână şi încercată, nu se

miră de învrăjbirea lor, cât mai vârtos de întârzierea cu care se împlineau uneltirile celui viclean. Zise către maica Vitalia:

— Vitalio, ai făcut bine că ai venit să-mi spui toate acestea, fiindcă sunt pornite de la Diavolul şi se cade ca eu să vă sfătuiesc şi să vă îndrept.

Apoi, cu glas tărăgănat de femeie bătrână şi înţeleaptă, îi dete pilde din viaţa cuvioşilor părinţi şi a cuvioaselor femei care s-au ispitit de la Diavolul şi apoi s-au îndreptat prin rugăciune şi prin iertare. Şi

isprăvi astfel:

— Aşa, Vitalio... Acuma du-mi-te acasă şi împacă-te cu Natalia, ca să strici pofta Satanei şi să faci pe placul Domnului.

— Dar dacă ea n-o vrea? întrebă Vitalia cu inima ticăind.

— Fii fără nicio grijă, o încurajă maica stareţă, că am să trimit numaidecât s-o cheme aici, ca s-o împilduiesc şi pe ea.

Atât de mult se întoarse inima Vitaliei la cuvintele maicii stareţe, că dacă s-ar fi

întâmplat Natalia de faţă ar fi îmbrăţişat-o cu lacrimi şi cu bucurie mare. Îşi luă dar blagoslovenie şi plecă îmbujorată de bucurie duhovnicească, hotărâtă să se ducă de-a dreptul la maica Natalia, să-şi ceară iertăciune.

Dar ţi-ai găsit să se lase Necuratul!

Tocmai când să deschidă Vitalia uşa, se ciocni în faţă cu maica Natalia, care venea, tulburată, să se plângă şi ea stareţei.

— Ai fost să mă pârăşti la maica stareţa, hai? Stai tu, că

te fac eu pe tine! zise Natalia, cu mânia şi mai întărâtată de izbitură.

După o clipă de fâstâcire, Vitalia apucă pe Natalia de amândouă mâinile şi-i zise cu duioşie:

— Natalio!

Dar maica Natalia nu pricepu inima Vitaliei.

— Să-ţi fie ruşine, vicleană şi pizmătăreaţă ce eşti! îi aruncă ea, trăgându-şi furioasă mâinile.

Maica Vitalia rămase un răstimp aiurită în pragul stăreţiei, după care, cu

lăcrămi curgându-i din ochi, porni încet şi tristă spre casă. Şi, când intră în chilie, se porni pe amarnic plâns:

„Auzi, să mă facă ea vicleană şi pizmătăreaţă! Da' ce i-am făcut eu, să-mi zică aşa? Trăsni-te-ar Dumnezeu, Natalio!"

După ce se desfăcu din mâinile Vitaliei, maica Natalia intră întărâtată la stareţă, uitând să mai rostească la uşă rugăciunea orânduită.

— Taman era să trimit după tine, Natalio, o întâmpină stareţa, privind-o cercetător pe

deasupra ochelarilor. Da' ce ai de te-ai roşit aşa?!

Natalia simţi că i se ridică un nod în gât. Nu se mai plânsese de nimeni până acum şi îşi dădea seama că n-o lasă cugetul. Deschise gura să mai zică ceva, dar picioarele începură să i se înmoaie din genunchi...

Maica stareţă băgă de seamă şi înţelese cu bucurie încurcătura Nataliei. Şi, ca s-o facă să vorbească, îi zise cu oarecare asprime:

— Te-ai certat cu Vitalia!

— Ba s-a certat ea cu mine!

răspunse pe loc maica Natalia.

Apoi, mai prinzând curaj, înşiră toate câte i se trăseseră de la maica Vitalia.

După ce isprăvi de spus, maica starețța o mângâie cu cuvinte dulci şi de suflet folositoare, arătându-i cum lucrează Diavolul cu tot felul de unelte şi meşteşuguri, ca să strice pacea oamenilor şi mai întâi pe a călugărilor. Apoi îi dete pilde de smerenie, de bunătate şi de iertare din viața cuvioşilor părinți şi a cuvioaselor femei, care au petrecut şi s-au săvârşit întru

Domnul. Îi mai pomeni şi de prietenia ei cea atât de îndelungată cu maica Vitalia şi o sfătui, cu vorbe de mamă înţeleaptă şi iubitoare, să se împace.

Atât trebuia unui suflet bun ca al maicii Natalia, ca să uite îndată orice şi să se împace cu oricine, dar mai ales cu surioara ei din călugărie. Făgădui dar ascultare maicii stareţe şi, după ce-şi luă orânduită blagoslovenie, plecă grăbită să se împace cu Vitalia.

...Dar ţi-ai găsit să se lase

Diavolul!

Căci maica Natalia, ca să nu-i mai dea vreme să mai unelteaască ceva, aşa gândea ea, sărmana, nu se mai abătu pe acasă ci, cu paşi tot mai grăbiţi, aproape în fugă, se repezi la poarta maicii Vitaliei s-o deschidă.. Dar se vede că, ori portiţa era încuiată, ori Dracul o ţinea de verigă, fiindcă nu vrea cu niciun chip să se deschidă... Atunci, maica Natalia o zgâlţâi aşa de tare, că se prăbuşi cu poartă şi cu gard cu tot, peste agrişele maicii Vitaliei. Când văzu

maica Vitalia una ca aceasta, se făcu galbenă ca ceara, şi, fierbând de mânie, începu să strige la maicile din apropiere şi la cele care se vedeau pe afară:

— Maică Dosifteio! maică Arcadio! Zenaido! Maică Megaluso! Soră Mario! maică Taisio, săriţi c-a-nnebunit Natalia!

Apoi, către Natalia, care se ridicase plângând şi-şi ştergea cu batista faţa şi mâinile pline de sânge:

— Huooo!

Când auzi maica Natalia că-

i dă Vitalia cu „huo”, i se întoarseră măruntaiele în ea de întristare,

— A fost putred, Vitalio! zise ea plângând.

Dar maica Vitalia nu vrea să ştie de nimic.

— Huooo! îi strigă ea din nou. Ai să răspunzi pentru fapta ta, nemernico!

Apoi, intrând în casă, îşi luă rasa şi cămilafca şi porni spre stăreţie, pe când Natalia plângea rezemată de uşorii casei ei.

După ce ascultă plângerea Vitaliei, maica stareţa nu se

îndoi nicidecum de nevinovăţia Nataliei.

— Or fi fost stâlpii putrezi, Vitalio, zise ea.

— De, maică stareţă, e drept că gardul e vechi, c-aşa l-am apucat, dar Natalia l-a rupt dinadins, că am văzut-o eu cu ochii mei când a împins cu toată nădejdea! răspunse Vitalia încredinţată.

— Şi ce vrei acum?! o întrebă stareţa, văzând-o aşa de pornită.

— Nu vreau, maică stareţă, nimic altceva, decât să luaţi pe Natalia de lângă mine şi să-

i daţi altă chilie, că noi amândouă nu mai putem trăi vecine...

Bătrâna stareţă se miră, ba chiar se supără de cererea cu totul neaşteptată a Vitaliei. Şi, dându-şi seama că e vremea ca cearta să înceteze, adună Comitetul.

Veni maica Paisia, maica Eraida, maica Iuvenalia şi maica Achilina. Maica Evghenia fu lipsă, căci era dusă la băi.

Când Comitetul pofti pe maicile împricinate să se înfăţişeze, acestea nu vrură cu

niciun chip să intre amândouă odată, ci pe rând câte una, spre marea nemulţumire a maicii stareţe. Căci, gândea maica stareţă, dacă vor intra amândouă odată, împăcarea o să fie mai uşoară. Pe când aşa, cine ştie ce le mai vine iar până acasă. Se vede însă că Satana lupta din răsputeri să-şi păstreze biruinţa câştigată cu multă şi îndelungată trudă. Intră mai întâi maica Natalia. Cu lacrimi în ochi, şi mai şovăind când şi când, povesti ea Comitetului prin câte întâmplări a trecut gâlceava ei

cu Vitalia. Arătă cum a vrut d-atâtea ori să se împace, iar Vitalia i-a făcut tot d-atâtea ori câte o boroboaţă, din care pricină cearta lor a mers înainte. Iar în ce priveşte gardul, maica Natalia mărturisi plângând că e gata să facă jurământ sub omofor[44] arhieresc, cum că numai graba d-a se împăca mai repede cu Vitalia a făcut-o să bâţâne aşa tare de poartă şi că stâlpii gardului erau putrezi şi se ţineau numai într-o vână subţire. Apoi, mărturisi că ea a vrut să-şi ceară iertare de la

Vitalia, dar aceasta, în loc s-o asculte, i-a dat cu „huo” şi a făcut-o nebună şi nemernică...

La rândul ei, maica Vitalia, tot cu ochii înlăcrimaţi, povesti şi ea maicilor din Comitet cât de bine se aveau amândouă şi cum i s-a năzărit Nataliei, aşa din senin, să se ia cu ea la ceartă. Arătă cum ea a vrut în mai multe rânduri să se împace, dar tocmai atunci Natalia îi mai făcea câte una şi astfel vrajba n-a mai încetat. Apoi, spuse cum a fost sfătuită de maica stareţa şi cum a plecat din stăreţie cu

gând curat de împăcare, dar Necuratul, pesemne, a făcut să se lovească în uşă cu Natalia, care, niciuna, nici două, a făcut-o vicleană şi pizmătăreaţă. Iar la urmă de tot lămuri Comitetul cum a văzut pe maica Natalia venind într-un suflet, agăţându-se cu mâinile amândouă de poartă, şi împingând-o până ce a dărâmat-o cu gard cu tot...

— Şi, pentru astea toate, vă rog din tot sufletul să faceţi bunătate să mutaţi pe maica Natalia de lângă mine, că noi, vecine amândouă, nu mai

putem trăi.

Maicile din Comitet, în frunte cu stareţa, fură pe deplin încredinţate că cele două împricinate au suflete bune şi inimi curate şi că numai Diavolul e vinovat de gâlceava lor. Şi iarăşi, toate socotiră că, sfătuite fiind ba chiar şi ameninţate, de s-ar împăca. Aceasta însă numai în gând. Căci, când să treacă la faptă, nu se mai înţeleseră...

— Ce zici, maică Eraido? întrebă stareţa pe una din Comitet.

— Eu zic că niciuna nu e de

vină, răspunse întrebata.

— Dar sfinţia-ta, ce zici, maică Iuvenalio?

Dar maica Iuvenalia, supărată că maica stareţă n-a întrebat-o întâi pe ea, ca mai bătrână, răspunse îmbufnată:

— Eu una nu mă bag. Faceţi cum v-o tăia capul!

— Dar sfinţia-ta, maică Paisio?

— Eu sunt de părere să le mai lăsăm aşa, să vedem ce-or să mai facă, răspunse maica Paisia ca de obicei.

— Ce crezi, maică Achilino?

— Să te auz mai întâi pe

sfinţia-ta, răspunse maica Achilina, care, având o nemulţumire veche împotriva stareţei, se ferea ca de foc să fie de aceeaşi părere cu ea.

— Eu, zise maica stareţa, le cred pradă meşteşugurilor diavoleşti şi deci se cade ca noi să le luminăm şi să le împăcăm, că amândouă sunt fete cuminţi şi bune cântăreţe la strană.

— Ba eu zic că, pentru liniştea lor şi a mânăstirii, trebuie să le despărţim, adică să mutăm pe Natalia la altă chilie, îşi dete cu părerea

maica Achilina.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu te gândeşti, maică, la câte necazuri şi la câte vorbe am supune pe biata Natalia, care e tot aşa de nevinovată ca şi Vitalia? Zise maica stareţa cu asprime şi cu mirare.

— Amândouă sunt nevinovate, maică Achilino! zise şi Eraida.

— Trebuie să le mai lăsăm niţel, că altfel o greşim, luă iar vorba maica Paisia.

— Faceţi cum ştiţi, că, eu una, nu m-amestec! bodogăni

maica Iuvenalia, tot îmbufnată.

— Dacă nu se mută Natalia, o să se facă tărăboi mare! amenință maica Achilina, bucuroasă că are un nou prilej să se împotrivească stareței.

Și, tot urmând astfel, ajunseră maicile „comitete” la gâlceavă și se despărțiră fără să ia vreo hotărâre.

Cum ajunse acasă, maica Iuvenalia trimise îndată vorbă Nataliei că „să nu facă vreo prostie să se mute”. Iar maica Achilina chemă pe Vitalia și o învăță să nu se lase, până n-o

muta pe Natalia, căci altfel se face de ocară...

Şi, astfel, în loc să se îndrepte, lucrurile luară o nouă întorsătură. Cele două călugăriţe împricinate, fiind încurajate de cele două „comitete" supărate, ajunseră acum de neîmpăcat. Vitalia, îndârjită de maica Achilina, striga Nataliei:

— Să pleci de lângă mine, că te scot cu alai!

Iar maica Natalia încurajată de maica Iuvenalia, îi răspundea cu ifos;

— Iacă n-am să plec! Să te

vedem ce poţi să-mi faci!

— Ba o să pleci de nevoie!

— N-ai decât să pleci tu!

Atunci Vitalia se agăţa de gardul Nataliei să-l rupă, dar nu izbutea, gardul fiind bine întărit. Şi, fierbând de necaz, lua pietre din curtea ei şi arunca într-a Nataliei. Iar Natalia nu zăbovea să i le arunce înapoi.

Maica stareţa, în neputinţă de a lua o hotărâre mai grea, atât din pricina Comitetului, cât şi pentru că judecata ei îi spunea limpede că dreptatea stă într-o împăcare, încercă să

le aducă pe calea cea bună. Dar intrigile, care se ţeseau în jurul lor ca o pânză de păianjen, fură mai tari decât sfaturile ei. Atunci le pedepsi să facă mătănii în biserică. Lucru care stârni şi mai multă vâlvă în jurul acestei vrajbe sataniceşti.

Vrând-nevrând, maica stareţă adună soborul şi-i supuse pricina, aşa după cum s p u n e *Evanghelia* şi Regulamentul. Dar cum o să se poată înţelege o sută de femei, când cinci n-au fost în stare? Maicile s-au împărţit de

la început în două tabere deopotrivă ş-au început să gârâie toate, de nu mai era chip să se înţeleagă ceva. Iar când s-au despărţit, lucrurile s-au îngreuiat [în] aşa fel, că toată obştea nu mai vorbea decât de cearta dintre maica Natalia şi maica Vitalia. Fel de fel de vorbe se scorniră pe seama celor două duşmance. Ba că s-au bătut, ba că şi-au omorât pisicile şi şi-au mâncat una alteia găinile, şi câte şi mai câte...

Văzând care încotro, bătrâna stareţă găsi cu cale să

facă raport la mitropolie. Iar mitropolia porunci preacuviosului arhimandrit Pafnutie, exarhul mânăstirilor, să plece în cercetare la faţa locului.

Când se zvoni în mânăstire că are să vie părintele exarh, parte din maici prinseră a le părea rău că lucrurile au ajuns până aici, iar parte începură să dea hotărâri de condamnare sau de achitare, după cum ţineau cu Natalia sau cu Vitalia.

Dar, minune! Maica Natalia şi cu maica Vitalia, numai ce

auziră de apropiata venire a exarhului, că încetară deodată a-şi mai striga şi a se mai vorbi de rău. Ci, mai vârtos făcură rugăciuni şi vărsară lacrimi la icoana Maicii Domnului, ca să le izbăvească de ispită. Nu mai avură nici poftă de mâncare şi nici somnul nu le mai prinse. Şi, dacă n-au pornit să se împace, de vină erau intrigile băgate de cele două „comitete”, precum şi vorbele ce nu mai încetau a se scorni pe socoteala lor.

*

Când sosi preacuviosul exarh, era într-o zi de sfârşit

de august şi tocmai se împlineau trei luni de zile de când Diavolul izbutise să bage zâzanie între maica Natalia şi maica Vitalia. Om larg la inimă şi încercat în daraverile mânăstireşti, părintele exarh nu pleca niciodată în cercetări cu sabia, ci cu pacea. Arareori s-a întâmplat să-şi calce pe inimă şi să întrebuinţeze cât de cât o sabie cu tăişul stricat. Şi atunci numai când şi-a dat bine seama că la mijloc e răutatea diavolească, iar nu firea lesne-încrezătoare şi copilăroasă, cu care ajung

uneori până la bătrâneţe cei care sunt crescuţi de copii în mânăstire.

Trăsura opri, ca de obicei, la uşa arhondaricului. Căci părintele exarh trăgea la stăreţie numai când venea în plimbare. Vizitiul sări repede de pe capră şi, apucând de subţioară pe preacuvioşia-sa, se uţupi cât îl ajutară puterile ca să-i mai uşureze din greutate, pentru a nu rupe scara trăsurii.

Cum se dete jos, arhimandritul Pafnutie scoase ochelarii din buzunar şi-i

agăţă la rădăcina nasului, căci băgase de seamă preacuvioşia-sa că are mai multă trecere când se află cu ochelarii pe nas. Apoi, după ce-şi roti ochii în toate părţile, scoase tabachera, îşi aprinse o ţigară şi pufuind tacticos, îşi roti iar ochii în toate părţile.

În acest timp îl zăriră sora Dumitra şi sora Ioana de la arhondaric[45] şi săriră îndată cu periile de ghete şi de praf.

— Blagosloveşte, cinstite părinte, şi bine ai venit!

— Domnul! Da' ce e p-aici, pe la voi?

— De la Dumnezeu toate bune, cinstite părinte...

— Bine-bine, am să văz eu, răspunse scurt părintele exarh, căci aşa vorbea el înainte de cercetare: scurt şi aspru. După care, îşi venea în firea lui de om vorbăreţ şi cu inimă deschisă.

După ce fu scuturat de praf, arhimandritul Pafnutie intră în arhondărie. Dar n-apucă să păşească pragul odăii ce-i era rânduită, că şi veni maica Iuvenalia din Comitet ca să-i laude pe maica Natalia că e fată cuminte şi cântăreaţă

bună. Şi întru nimic vinovată.

— Bine-bine, am să văz eu, răspunse scurt părintele exarh, după ce o ascultase spălându-se de praf.

Iar după ce plecă maica Iuvenalia, iaca şi pe maica Achilina, cea răutăcioasă şi cu neg pe nas, că intră, abia suflând, ca să laude pe maica Vitalia că e călugăriţă bună şi aşa şi pe dincolo, şi că Natalia trebuie mutată, fiindcă e... aşa şi pe dincolo.

— Bine-bine, am să văz eu, zise părintele Pafnutie, după ce ascultase ştergându-se cu

prosopul.

După maica Achilina sosi fără zăbavă maica Eraida cea blândă, troncănind pe podele cu bățul în care se sprijinea.

— Eu sunt de părere, cinstite părinte, că vinovat o să fie numai Satana...

— Bine-bine, am să văz eu, răspunse exarhul în vreme ce-şi astupa luminişurile din cap c-un pieptene uriaş de lemn.

Şi, pe când maica Eraida troncănea spre ieşire, iacă şi maica Paisia cea grea la hotărâre şi nepripită.

— Eu zic, cinstite părinte,

să mai lăsăm lucrurile aşa, să vedem cam ce-or să mai facă ele.

— Bine-bine, oi vedea eu, zise arhimandritul aprinzând o a doua ţigară.

— Of, cinstite părinte, ce ţi-e şi cu maicile astea! intră în vorbă şi maica Raisia, arhondăreasa, în vreme ce aşeza masa.

— Ei, ce să le faci! răspunse părintele exarh aşezându-se la masă. Aşa sunt ele.

Om gras şi pofticios la mâncare, arhimandritul Pafnutie luă un păhărel de

ţuică, apoi blagoslovi masa. Şi tocmai se pregătea fără grabă să-şi împace stomacul, dres în fiecare vară cu apă de la băi, când iacă pe maica Natalia că intră sfioasă, cu un borcan de pământ în braţe...

— „Blagosloviţi şi iertaţi, cinstite părinte!” Eu sunt maica Natalia-păcătoasa, care mă găsesc în ceartă cu maica Vitalia... Uite, cinstite părinte, v-am adus şi eu un borcănel cu dulceaţă de prunişoare verzi... că n-am avut altceva... că suntem şi noi sărace, cinstite părinte... că vai de capul

nostru cum trăim...

— Bine-bine, am să văz eu, zise părintele exarh, după ce înghiți o lingură de supă.

Şi chiar în uşă, când să iasă, se întâlni maica Natalia cu maica Vitalia, care şi ea venea tot cu un borcan de dulceaţă.

— „Blagosloviți şi iertați, cinstite părinte!" Eu sunt maica Vitalia-păcătoasa, care mă aflu în duşmănie cu maica Natalia... şi v-am adus şi eu un borcănaş cu şerbeţel de zmeură... că mai mult n-am avut... că suntem şi noi

sărace, cinstite părinte... că vai de noi cum o ducem...

— Bine-bine, oi vedea eu, răspunse arhimandritul în vreme ce-şi scotea mâncare în farfurie.

Credea maica Natalia că Vitalia n-o să ducă nimic, dar când o întâlni intrând cu borcanul cu dulceaţă, îi veni în minte numaidecât că trebuie să dea arhimandritului un lucru mai de preţ, ca să-l câştige de partea ei. Şi, după ce se sfătui cu maica Iuvenalia, luă o minunată faţă de masă şi o pereche de ciorapi

subţiri, şi alergă la arhondaric.

— Uite, cinstite părinte... sunt şi eu păcătoasă... şi am nevoie să mă pomeniţi şi pe mine la sfânta Proscomidie[46] şi, uite... pentru osteneala sfinţiei voastre... v-am adus şi eu o feţişoară de masă şi nişte ciorăpiori... că altceva nu-mi dă mâna, cinstite părinte că...

Arhimandritul Pafnutie scoase scobitoarea dintre măselele-i de platină şi se uită cu luare-aminte la Natalia:

— Vitalia zici că te cheamă?

— Da' de unde, cinstite părinte?! Eu sunt maica

Natalia...

— Care te-ai certat cu Vitalia?

— Ba ea s-a certat cu mine, cinstite părinte...

— Bine-bine, am să te pomenesc.

Acum era bucuroasă maica Natalia şi încredinţată că izbânda va fi a ei. Căci nu e lucru puţin o faţă de masă de pânză subţire, cu tot felul de şabace şi alte frumuseţi migălite cu igliţa. Dar maica Vitalia, care aflase de la sora Dumitra că şi Natalia a dus un borcan cu dulceaţă, cum ieşi

din arhondaric, se duse întins la maica Achilina şi-i spuse. Iar maica Achilina o sfătui să ducă exarhului un lucru de preţ. Şi cotrobăind maica Vitalia prin lucruşoarele ei, puse ochii pe o minunată cămaşă de noapte poruncită pe bun preţ de un bogătaş. Şi, înfăşurând-o într-o cârpă curată, mai luă şi un şir de mătănii de lână cu boabele galbene de chihlimbar şi fugi la arhondaric.

— Cinstite părinte, sunt femeie păcătoasă... şi am nevoie să mă pomeniţi şi pe

mine la sfânta Proscomidie... şi uite... v-am adus şi eu o cămăşuţă de noapte şi nişte metanii proaste... că altceva n-am avut...

Părintele exarh luă ceaşca de cafea de la gură şi, privind cu luare-aminte la maica Vitalia, o întrebă cu blândeţe:

— Natalia zici că te cheamă?

— Da' de unde, cinstite părinte! Eu sunt maica Vitalia...

— Care te-ai certat cu Natalia?

— Ba ea s-a certat cu mine,

cinstite părinte...

— Bine-bine, am să te pomenesc.

Şi maica Vitalia sărută mâna părintelui exarh şi plecă bucuroasă şi încredinţată foarte că izbânda va fi a ei.

— Off, cinstite părinte, ce ţi-e şi cu maicile astea! zise maica Raisia după plecarea Vitaliei.

— Ei, ce vrei să le faci! Aşa sunt ele, răspunse părintele arhimandrit, îngăduitor.

Şi, sculându-se de la masă, preacuvioşia-sa îşi aprinse o ţigară şi se tolăni apoi ca la o

jumătate de ceas pe o vechitură de canapea. După care se sculă şi se duse la stăreţie să vadă pe maica stareţa. Căci maica stareţa, ca o femeie înţeleaptă şi mult încercată în daraverile mânăstireşti, se făcuse că nu-i tocmai bine şi nu întâmpinase pe exarh, ca să lase mai întâi pe „comitete" şi pe împricinate să-i spună ce-or vrea şi câte or vrea. Şi socoteala ei fu bine chibzuită, căci îi veni foarte uşor în urmă să încredinţeze pe părintele Pafnutie că nu e la mijloc

decât mintea copilărească a împricinatelor şi mai ales amestecul Necuratului.

*

După slujba vecerniei, la care luară parte toate călugăriţele şi toate surorile, arhimandritul Pafnutie ţinu predică pentru dragoste. În cuvinte scoase din toată gura şi strecurate printr-o claie de mustăţi, preacuvioşia-sa sfătui pe călugăriţe să trăiască în pace şi în bună vieţuire, căci vrajba între fraţi este arma cea mai grozavă cu care Diavolul nădăjduieşte să întoarcă pe călugări din calea mântuirii.

Aduse pilde din viaţa cuvioşilor părinţi şi a cuvioaselor maici, care s-au pristăvit întru Domnul, precum şi învăţături de la Efrem Şirul, de la cuviosul Doroftei şi de la sfântul Vasilie cel Mare. Şi isprăvi cu vorbele din *Evanghelie:* „Iubiţi-vă unii pre alţii şi iertaţi unul altuia greşalele voastre...”

Îmblânzite şi înduioşate de cuvântarea exarhului, maica Natalia şi maica Vitalia simţiră că le crapă obrajii de ruşine şi că li se sfâşie inima în ele de amărăciune. Astfel că

ascultară toată vremea cu capul în jos şi dosite printre maici.

După ce isprăvi de cuvântat, părintele exarh dimpreună cu maica stareţa şi cu cele patru maici din Comitet, porniră la locul orânduit, ca să judece pe maica Natalia şi pe maica Vitalia. Şi locul de judecată în această sfântă mănăstire este în sala Comitetului, unde mai înainte vreme a fost trapeza[47] obştei. Părintele exarh luă loc în jeţul de la mijlocul mesei, maica stareţa se aşează, după cuviinţă, la

dreapta, maica Iuvenalia puse repede mâna pe scaunul din stânga, iar maica Eraida se aşează pe cel din faţă, spre ciuda maicii Achilina, care rămase în picioare şi se aşează numai după ce o pofti părintele exarh:

— Ia loc, maică Achilino!

— D-apăi, cinstite părinte, nu prea mă îndes eu aşa la locuri de frunte, răspunse maica Achilina, vrând să pară că nu e supărată.

Maica Eraida, care rămăsese în urmă, trase scaunul afară din rând, ca să nu fie nici la

frunte, nici la coadă...

Maica Natalia şi maica Vitalia rămăseseră afară şi aşteptau din clipă în clipă să fie chemate. Cu sufletele răvăşite de cuvintele exarhului, ele se rezemaseră de câte un stâlp, cu ochii pironiţi în pământ, neavând curaj să-şi vorbească, aşa cum le îndemna inima, şi nici să se privească una pe alta, aşa cum le îndemnau ochii.

În sfârşit, fură chemate înăuntru amândouă odată. Cam cârmiră ele, dar porunca exarhului era aşa de aspră că

n-avură încotro şi intrară. Când se văzură înaintea trimisului sfintei mitropolii, spre judecată, împricinatele simţiră că se lasă pământul cu ele în jos, şi se lipiră de perete lângă uşă. Dar exarhul le porunci să păşească mai înainte şi să se aşeze în aşa fel, ca să vie una în faţa celeilalte.

Arhimandritul Pafnutie le privi un răstimp cu multă băgare de seamă şi citi pe feţele lor povara sufletelor lor. Apoi le porunci să privească drept la el şi citi în ochii lor

smerenie şi căinţă. Atunci preacuvioşia-sa se lămuri pe deplin. Totuşi, găsi de cuviinţă să ia o înfăţişare aspră, întrebând răspicat pe maica Natalia:

— Ce ai să ne spui împotriva maicii Vitaliei, cuvioasă?

Aceasta tresări deodată şi aruncându-şi, fără să vrea, ochii spre Vitalia, întâlni pe-ai acesteia, mari şi speriaţi. Atunci se roşi toată şi lăsă capul în jos.

— Hei, nu deschizi gura? se răsti exarhul.

Natalia ridică ochii şi-i

plimbă, zăpăcită, de la exarh la maica stareță și pe rând la toate maicile din Comitet. Deschise gura să zică ceva, dar simți cum vorbele i se opresc în gâtlej.

— Ci vorbește odată, Natalio! o îndemnă maica Iuvenalia.

Natalia tuși tare și deschise gura:

— Da, cinstite părinte... uite... ne aveam ca două surori bune...

Aici, iar se opri Natalia. Ca fulgerul îi trecură prin minte anii de frăție în care a trăit cu

Vitalia, apoi cuvintele cele din urmă rostite în biserică de părintele exarh: „Iubiţi-vă unii pre alţii şi iertaţi unul altuia greşalele voastre”, şi buzele începură să-i tremure.

Exarhul se bucură de încurcătura Nataliei şi întrebă atunci pe Vitalia, cu aceeaşi asprime în glas:

— Spune, sfinţia-ta, ce ai împotriva maicii Nataliei?

— Să spui tot! o îndemnă maica Achilina.

Maica Vitalia se agăţă cu mâinile de spatele unui scaun, căci simţea că începe să se

învârtească locul cu ea. Dar încurajată de privirea maicii Achiliniei, deschise gura:

— Uite, cinstite părinte... cum să spui... de... uite, cinstite părinte...

— Şi spune, soro, odată! o încurajă din nou maica Achilina.

Dar maica Vitalia, văzând faţa albă ca varul a maicii Nataliei... simţi un nod în gât şi începu să tremure.

Atunci părintele exarh, încredinţat că a sosit clipita pe care o dorea, se sculă de pe scaun şi zise tare:

— De bună seamă că amândouă vă simţiţi deopotrivă de vinovate şi din această pricină nu răspundeţi la întrebările mele. De lucrul acesta sunt aşa de încredinţat, încât nu găsesc de nevoie să-mi mai pierd vremea cu nişte păcătoase ca voi. Astfel de călugăriţe care trăiesc în vrajbă n-au ce mai căuta în mânăstire. Vă înştiinţez dar că voi face raport la mitropolie ca să vă dezbrace de haina călugărească...

— Să ne dezbrace?! ţipară deodată amândouă

împricinatele. Şi ochii lor se întâlniră atunci plini de spaimă şi de dragoste. Şi ca la poruncă se aruncară una în braţele celeilalte:

— Iartă-mă, Vitalio!

— Iartă-mă, Natalio!

— V-am iertat şi eu! zise atunci arhimandritul Pafnutie, podidindu-l un râs sănătos.

— Şi eu vă iert! zise maica stareţa cu duioşie.

— Şi eu! zise maica Eraida din toată inima.

— Şi eu! zise maica Paisia cu gura pe jumătate.

— Şi eu! zise şi maica

Achilina mai mult pe nas.

A doua zi, după sfânta liturghie, maica Natalia şi maica Vitalia, s-au aşezat la uşa bisericii şi, când au ieşit maicile, au zis fiecare pentru sine:

— Blagosloveşte, soro, şi mă iartă pre mine, păcătoasa!

— Domnul să te blagoslovească şi să te ierte, le-au răspuns maicile, fiecare după cugetul ei.

Din ceasul acela maica Natalia şi maica Vitalia nu s-au mai certat niciodată; dar Satana şi-a mutat de bună

seamă sălaşul într-altă parte.

***Viața românească*, Iaşi, an. XIX, nr. 6—7, iunie-iulie 1927, p. 366—383.**

ANICHIT PĂCĂTOSUL

I

Fratele Alexe ducea o viaţă care nu-l îndreptăţea să nădăjduiască a fi primit în rândurile călugărilor, decât poate mai spre bătrâneţe, când mintea se coace şi omul se mai descotoroseşte de unele apucături. Ce-i dreptul, era el fratele
Alexe băiat harnic, ascultător, bun la strană şi chiar îndrăgostit de viaţa mânăstirească; din păcate însă îi plăceau unele lucruri pe care

tinereţea le cere fără să ţină seamă dacă omul poartă surtuc sau rasă, dacă trăieşte în iureşul vieţii sau pustnicit în vreun schit. Toate sfaturile duhovnicilor, toate ameninţările şi pedepsele stareţului n-au fost în stare să-l abată de la păcatul trupului. Şi aceasta nu pentru că era îndărătnic cu firea, ci din pricină că nu se putea stăpâni. E drept că nici el nu-şi prea punea în minte să ia drumul sfinţeniei chiar din timpul uceniciei.

De la o vreme, văzându-i

neputința de a-şi înfrâna poftele, stareţul şi duhovnicii s-ar fi mulţumit din partea fratelui Alexe să le facă mai pe ascuns, ca să nu mai dea prilej de sminteală călugărilor şi de vorbă mirenilor. Căci, de câte ori n-a venit el de prin satele vecine cu capul spart şi cu vestmintele rupte, ba şi cu proces-verbal încheiat de jandarmi! Îşi da însuşi seama că e mai bine să-şi ascundă păcatele, şi chiar aşa se trudea să facă. Îl încurca însă Diavolul în cursele lui, uneori de se ducea vestea.

După fiecare poznă, fratele Alexe se căia din toată inima şi se ferea o vreme, câteodată destul de lungă, să mai cadă în cursa vrăjmaşului. Şi tocmai când soborul nădăjduia că e pe cale să se îndrepteze, atunci o făcea mai cu vârf.

— Ţi-ai greşit calea, băiete! îi zicea stareţul obosit de atâta aşteptare zadarnică. Cu astfel de călugări se duc de râpă mânăstirile.

Atunci, fratele Alexe lăsa capul în jos, ruşinat, şi răspundea amărât:

— Cinstite părinte, taie-mă,

spânzură-mă – eu ăsta sunt. Altul din mine nu pot să fac nici eu, oricât m-aş căzni; nu puteţi să faceţi nici sfinţia-voastră, oricât m-aţi mustra şi m-aţi pedepsi...

În faţa acestui răspuns stareţul înălţa din umeri şi-i da pace. Ca să-l alunge din mânăstire nu se îndura, căci Alexe avea şi multe părţi bune, iar preacuvioşia-sa tot credea că odată şi odată are să se îndrepteze – mai ales că fratele însuşi dorea aceasta. Călugăr însă nu-l făcea. Au fost învredniciţi sfântului chip

fraţii care au intrat în mânăstire odată cu el – chiar şi cei betegi. S-au călugărit şi alte rânduri mai noi, şi Alexe tot frate a rămas. Atât de multă ucenicie făcuse, că atunci când se vorbea de el era de-ajuns să i se zică doar „fratele”, că se ştia de care frate era vorba. Suferea şi el în sufletul lui când vedea că-i iau înainte toţi, dar ofta şi tăcea, căci deşi începuseră a-i încărunţi tâmplele, de rele tot nu se lăsa.

De la o vreme, sătul de atâta frăţie, a rugat Alexe pe stareţ,

cu lacrimi în ochi, să-i ierte slăbiciunile şi să-l călugărească. Stareţul a înţeles suferinţa lui, dar îi era teamă ca nu cumva
Dracul să-i dea luptă şi mai crâncenă după ce s-o face călugăr. Dar fiindcă se putea întâmpla dimpotrivă, adică fratele, odată călugărit, să-şi dea seama că are o răspundere mai mare înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor şi, deci, să pună mai multă trudă pentru îndreptare, – i-a încuviinţat rugăciunea, cu condiţia să dea mai întâi

făgăduială în faţa consiliului duhovnicesc că are să pună început temeinic de viaţă călugărească. Lucru pe care Alexe l-a făcut din toată inima – ba chiar şi zapis a dat la mâna stareţului.

II

În mânăstirile de călugări, tunderea în monahism a fraţilor nu se face cu atâtea pregătiri şi cu atâta pompă ca la mânăstirile de maici; dar, fiindcă fratele Alexe era vestit până dincolo de vecinătăţile mânăstirii, în ziua rânduită pentru călugăria lui, veni lume multă, mai ales că era şi zi de sărbătoare, „ca să vadă şi astă minune...”

În această zi, atât de aşteptată şi atât de însemnată pentru el, deoarece câteva molifte îi vor lua dreptul la

„viaţă”, fratele Alexe intră în biserică având înfăţişarea unui om împovărat. Lasă că era şi obosit de privegherea de peste noapte şi de îndelunga povăţuire a bătrânului ieromonah Dopietian, duhovnicul său, dar îşi da şi seama că la o sarcină pentru care a făgăduit atât de mult că o va purta cu toată cinstea cuvenită. Iată-l dar în tinda bisericii, tăcut şi umilit, aşteptând să fie chemat. E mic de statură, capul cam lătăreţ, ochii negri, nasul cârn, buzele cărnoase, părul negru, barba

neagră şi frumoasă, având mici goluri la încheieturile fălcilor. Are treizeci şi doi de ani, dar înfăţişarea de acum îl arată cu zece ani mai mare. Călugării care trecură pe lângă el îl priviră, care cu bucurie că în sfârşit i-a venit şi lui rândul, care zâmbind cu tâlc, pesemne pentru aeru-i atât de schimbat. Tot aşa şi mirenii.

În timpul ceasului[48] al treilea, fratele Alexe fu luat din tindă, de către duhovnicul său, şi dus la strana egumenească pentru a primi binecuvântarea de la stareţ.

Apoi făcu mătăniile cuvenite, pe la icoane şi în mijlocul bisericii, şi, după ce îşi ceru iertare de la călugări, aplecându-se în dreapta şi în stânga, precum şi către străните cele mai de jos, se întoarse iarăşi în tindă. După vohodul cel mic al sfintei liturghii, veni din nou duhovnicul şi-l dezbrăcă de haine, lăsându-l numai în cămaşă lungă şi în ciorapi noi de lână. Apoi îl luă sub mantie şi-l duse înaintea uşilor împărăteşti, în vreme ce cântăreţii, purtând în mâini

făclii aprinse, îi cântau pe glasul[49] al cincilea: „Braţele părinteşti sârguieşte a le deschide mie, că [cu] defăimare pre a mea viaţă o am cheltuit. Spre bogăţia cea necheltuită a îndurărilor tale căutând, Mântuitorule, nu trece cu vederea inima mea cea rătăcită, pentru că ţie, Doamne, întru umilinţă strig: greşit-am, Părinte, la cer şi înaintea ta!”

Pe fratele Alexe îl trecură lacrimile, ceea ce se întâmplă şi altor călugări şi mireni din cei de faţă. Părintele stareţ,

deşi gârbov de ani, din care pricină nu mai slujise de o vreme, găsi de cuviinţă să ia mare osteneală şi să călugărească însuşi pe fratele Alexe. Socotea bătrânul că dând o mai mare însemnătate actului călugăriei fratele se va pătrunde şi mai mult de făgăduinţa ce va face înaintea altarului.

Când ajunse să-i pună întrebările scrise în *Molitfelnic,* arhimandritul se uită ţintă în ochii fratelui şi-i zise prevenitor:

— Ia seama bine la ce te

întreb şi răspunde din toată inima ta şi din tot cugetul tău...

Fratele se roşi, dar se simţi destul de tare în hotărârea lui.

Şi stareţul începu să-l întrebe din carte:

— „De ce ai venit, frate, căzând la sfântul Jertfelnic[50] şi la această însoţire?”

— „Dorind viaţa pustnicească, cinstite părinte” – răspunse Alexe, repetând după duhovnic.

— „Cu socoteală, de bună voia ta te apropii către

Domnul?”

— „Aşa, Dumnezeu ajutând, cinstite părinte.”

— „Te vei păzi pre tine întru curăţie şi întru întreaga înţelepciune şi cucernicie?” mai întrebă stareţul privindu-l aspru pe dedesubtul ochelarilor.

— „Aşa, Dumnezeu ajutând, cinstite părinte”, răspunse Alexe cu mare curaj.

„Ca mâine o să-l vedem venind de la sat cu vreo coastă ruptă”... îşi şoptiră călugării, dându-şi coate. Iar mirenii îşi rupeau gâturile tot sucindu-se

să vadă unele *persoane* şi îşi şopteau între ei: „unde o fi... cutăricã să-l audă?”

— „Vei răbda tot necazul şi strâmtorarea vieţii celei singuratece, pentru împărăţia cerurilor?” puse stareţul cea din urmă întrebare.

— „Aşa, Dumnezeu ajutând, cinstite părinte.”

— Vezi, frate Alexe, până la uşă să uiţi ce ai făgăduit acum înaintea lui Dumnezeu! se adresă arhimandritul către frate, amenințându-l cu degetul.

— Aşa, Dumnezeu ajutând,

cinstite părinte, răspunse Alexe, crezând că-l întreabă tot din carte.

Călugării, care auziseră, se umflară de râs, gândind: aici ai fost bine, frate Alexe; iar stareţul şi cu duhovnicul zâmbiră şi ei.

După ce-i mai citi câteva rugăciuni, arhimandritul îi luă mâna dreaptă şi i-o puse pe *Evanghelie*.

— „Iată Hristos nevăzut aci stă de faţă! Vezi că nimenea pre tine nu te sileşte a veni la acest chip. Vezi că tu de bună voie doreşti logodna marelui şi

îngerescului chip!”

— „Aşa, cinstite părinte, de bună voie”, răspunse fratele, mişcat.

Apoi, stareţul luă foarfecele din mâna ecleziarhului şi tunzându-l cruciş, zise:

— Fratele nostru Anichit îşi tunde părul capului său, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Să zicem toţi pentru dânsul: „Doamne miluieşte!”

Urmând regula din *Molitjelnic*, îi dete pe rând: culionul – întru coiful nădejdii de mântuire; sandalele – spre

g ă t i r e a *Evangheliei* păcii; manta – spre podoabă de nestricăciune şi curăţie, şi celelalte. Iar la urmă de tot îi dete făclia aprinsă, glăsuind mai cu putere:

— A zis Domnul: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vază lucrurile voastre cele bune şi să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri”.

Anichit simţi fiori în trup, iar stareţul, pătruns şi el, urmă cu glas înecat:

„Doamne Dumnezeul nostru, du pre robul tău

Anichit în dumnezeiasca ta ogradă. Curăţeşte-i cugetul de trupeştile pofte şi de deşarta amăgire a vieţii aceştia şi-i dă necontenit a-şi aduce aminte de bunătăţile gătite celor ce te iubesc pre tine şi s-au răstignit în această viaţă pentru împărăţia ta...”

După sfârşitul liturghiei, arhimandritul luă la el pe noul călugărit şi-l sfătui, în faţa duhovnicului Dometian, cu vorbe de la el, amestecate cu altele din rugăciunile pe care le citise în biserică:

— Ia seama, fiule Anichite,

că grea juruinţă ai pus înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor... Şi tare mi-e teamă că n-ai s-o poţi ţine, şi atunci păcat voi avea şi eu, că ţi-am cunoscut slăbiciunile şi totuşi te-am învrednicit sfântului şi îngerescului chip. Deci, frate, „curăţeşte-te de toată întinăciunea sufletului şi a trupului, făcând sfinţenie întru frica lui Dumnezeu”. Leapădă de la tine îndrăzneala obiceiului lumesc. Când poftele trupului te împresoară, vezi ce au făcut sfinţii cuvioşi şi fă şi tu asemenea lor.

Cetește mai ales viața cuviosului Martinian, cel ce mult a fost ispitit de femei, și ia pildă de întărire de la el. Ascultare să ai către toți. Și fără cârtire. Întru rugăciuni fii îngăduitor, întru privigheri nu pregeta, întru ispite nu te deznădăjdui, întru postire nu slăbi, întru neputință și boală nu te împuțina. Păzește-te de viclene gânduri, pentru că nu va înceta vrăjmașul să-ți aducă aminte de viețuirea cea mai dinainte și să-ți facă urâciune pentru îmbunătățita petrecere. Să nu te gândești

nici la rude, nici la cinstea lumii. Iar de sărăcie, au de pătimire, au de defăimarea oamenilor – să nu te scârbeşti. Pentru că însuşi Domnul a zis: „De voieşte cineva a veni după mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-mi urmeze mie.” Ţi-am dat un nume pe care nu-l mai poartă nimeni în mânăstirea noastră şi, după cercetările mele mai dinainte făcute, nici în mânăstirea vecină nu se află vreun călugăr cu acest nume – aceasta fiindcă mi-a fost teamă că patimile trupului îţi

vor birui tăria sufletului şi atunci să nu greşească oamenii a socoti altuia fărădelegile tale... Ai înţeles, Anichite?

— Am înţeles, cinstite părinte.

— Vei urma întocmai sfaturile mele?

— Chiar aşa, cinstite părinte!

— Şi... cam câtă vreme? îl întrebă şi duhovnicul râzând.

— Toată viaţa mea, cinstite părinte! Răspunse Anichit cu mare hotărâre.

III

Două săptămâni trecuseră de la călugărirea fratelui Alexe, acum cuviosul Anichit, şi dragostea lui pentru noua viaţă nu se împuţinase. Dimpotrivă. Se simţea tot mai mulţumit şi mai fericit. Urma regulat la biserică, îşi făcea pravila după cuviinţă, mânca potrivit, dormea potrivit, vorbea puţin şi era stăruitor la orice ascultare.

Cetirea mai cu luare-aminte a cărţilor sfinte îi deschise sufletul pentru o mai mare

dragoste către Dumnezeu. Uneori simţea chiar trebuinţă să mărturisească şi altora această dragoste a lui pentru Ziditorul lumii, şi, fiindcă în oameni nu prea se încredea, îmbrăţişa câte un brad sau mângâia câte un dobitoc din cele necuvântătoare şi le spunea că iubeşte pe Dumnezeu şi că e tare îndrăgostit de viaţa călugărească.

Bătrânul Dometian era mulţumit de purtarea lui Anichit. Vedea cu bucurie cum îi ascultă sfaturile şi cu câtă

dragoste urmează el aşezările călugăreşti. Şi bucuria bătrânului era cu atât mai îndreptăţită, cu cât, la început, se temuse că fiul său duhovnicesc, din pricina prea multor făgăduinţe pe care le făcuse, să nu înceapă o viaţă prea aspră din care ar fi putut să cadă şi mai rău decât înainte. Pentru a întâmpina astfel de lucru el căutase cu dibăcie în cuvinte să mai îmblânzească sfaturile stareţului, dându-i să priceapă că e mai bine pentru călugăr să urmeze calea de mijloc, ca

să nu cadă mai rău din pricina unor prea mari nevoințe.

Duhovnicul a fost destul de lămurit în sfaturile sale, ca Anichit să-l înțeleagă. Dragostea acestuia pentru Dumnezeu, însă, şi un dor din ce în ce mai fierbinte pentru o viață călugărească înaltă, îl îndemnau să urmeze tocmai dimpotrivă. Iar faptul că vreme de peste două săptămâni nu se abătuse cu nimic din calea cea bună îi da curaj să-şi creadă minții că va putea şi mai mult decât atâta.

Stăpânit tot mai puternic de

aceste gânduri, Anichit luă *Vieţile sfinţilor* şi se apucă să citească din nou pe ale celor mai însemnaţi dintre cuvioşii pusnici de demult, ca să vadă dacă, şi în ce fel, ar putea să le urmeze. După multă citire şi după îndelungă chibzuire, amărât uneori că locurile pe unde trăieşte el nu se aseamănă cu acelea pe unde au sihăstrit marii cuvioşi, bucuros alteori când afla că multe din nevoinţele lor îi erau şi lui cu putinţă, rămase la cuvintele pe care le-a auzit din văzduh cuviosul Arsenie cel

Mare, după ce fusese înştiinţat că împăratul Arcadie, fostul său învăţăcel, umbla să-l omoare: „Arsenie, fugi de oameni şi te vei mântui...”

„Iacă şi eu am să fug de oameni!”, îşi zise într-o zi Anichit. Şi, luându-şi toiagul, plecă în munte să găsească o peşteră în care să petreacă până la moarte, sau cât o voi Domnul, aşa cum a petrecut cuviosul Teodosie începătorul de obşte, Eftimie cel Mare, Sava şi alţii.

Trepădă el prin muntele din spatele mânăstirii ceasuri

întregi, cercetând scobiturile de prin stânci, pe care le ştia, şi mai descoperind şi altele neştiute. Cea mai încăpătoare era la poalele muntelui, lângă drum. Dar Anichit n-o găsi acătării, căci prea era în văzul oamenilor. Altă scobitură o află el în fundul unei prăpăstii. Ca loc de singurătate era minunată, dar, fiind prea dosnică, nu pătrundea la ea nicio rază de soare. Lui Anichit nu-i veni la socoteală, căci, gândi el: „Ce folos pentru sufletul meu, dacă voi putrezi aici în două luni fără să mă fi

mântuit?” Dorința lui era să găsească o peşteră scobită în peretele unei stânci înalte şi prăpăstioase, aşa cum au avut sfântul Sava şi cuviosul Eftimie cel Mare. Şi, tot căutând el, Dumnezeu îi împlini gândul. Căci chiar la mijlocul unei prăpăstii uriaşe descoperi o scobitură, nu adâncă, acoperită în partea de jos cu muşchi şi umbrită de un brad pipernicit, ce se pripăşise acolo printr-o minune a firii.

„Asta e pentru mine!” strigă Anichit, frecându-şi mâinile de bucurie.

Dar scobitura era departe şi de pământ şi de malul stâncii şi nicio cărare nu ducea la ea, niciun mijloc de la Dumnezeu pentru a răzbi până acolo. Anichit îşi făcu planul să lege o frânghie groasă în creasta muntelui şi să coboare pe ea, mai întâi cu uneltele trebuincioase pentru a mai adânci peştera, şi a doua oară cu buclucurile ce va găsi cu cale să-şi aducă de la chilie. După ce se va aşeza în peşteră, va lega altă frânghie cu un cap înăuntru, iar celălalt, de care va agăța un coşuleț, să atârne

în jos până la pământ. În coşuleţ va primi tainul de pâine, pe care i-l va aduce un frate de la mânăstire, şi apă pentru băut într-o sticlă. La caz de mare sete se va coborî el pe frânghie, aşa cum făcea şi cuviosul Sava. Bineînţeles că atunci când se va învrednici de la Dumnezeu să-l hrănească păsările cerului, nu va mai avea trebuinţă de pâinea de la mânăstire... Şi, în mintea lui, Anichit chiar văzu cum vine un corb mare şi frumos, aducându-i pâine în plisc, ca odinioară cuviosului

Pavel Tebeul... Şi sufletul lui fu cuprins de bucurie foarte mare când se gândi ce liniştit are să trăiască în această peşteră neavând altă grijă decât să cânte laude Celui-preaînalt şi să se mântuiască...

Iată însă că alt gând sosi pe loc să-i turbure bucuria: „Dar dacă o scăpa frânghia din legături, sau chiar s-o rupe cu mine şi oi cădea în prăpastie, înainte de a fi mântuit, cu ce am folosit sufletului meu?" îşi zise el. Şi adânc mâhnit plecă să-şi caute alt loc de pusnicie.

Dar mâhnirea lui trecu

repede, când îşi aminti că văzuse cândva, mai la poalele munţilor, în apropierea locurilor cu zmeură, o minunată scobitură într-un mal. Şi, de bucurie mare ce-l cuprinse, începu să cânte din antifoanele[51] glasului al cincilea: „Viaţa pustnicilor fericită este; a celor ce se într-aripează cu dumnezeiescul lor, a celor ce fug afară de lumea cea deşartă...” Când dădu peste zmeură pârguită, Anichit se bucură şi mai mult că va avea în apropiere de peşteră şi hrană pentru ticălosul de trup.

În sfârşit, după atâta treapăd şi după atâtea dibuieli, găsi şi peştera cea rânduită de Dumnezeu, aşa gândea el, să-i fie sălaş de sihăstrie şi de mântuire. Era o scobitură făcută de la fire în coada unei stânci, având la gură o lărgime ca de un cot şi jumătate, iar înăuntru – Dumnezeu ştie cum o fi fost, căci Anichit încă nu căutase. În faţa acestei peşteri, crescuseră pâlcuri mari de fagi, ferind-o de privirea oamenilor care întâmplător ar fi trecut pe acolo, şi de jur-împrejur

muşchi moale de iarbă ce răsărea, creştea şi putrezea pe loc, căci coasa încă nu ajunsese până aici. Fiind cu gura către miazăzi, şi soare avea peştera, căci razele se strecurau când printre pâlcurile de fagi, când se îngrămădeau pe deasupra lor şi se opreau drept în gura ei. Anichit, aducându-şi aminte că o să-i trebuiască şi apă, căută cu ochii şi zări un izvoraş ce gungurea potolit din stâncă, la o depărtare ca de cincizeci de paşi de peşteră.

„Veselitu-m-am întru

făpturile tale, Doamne, şi întru lucrul mâinilor tale m-am bucurat!” începu să cânte cuviosul de multă bucurie ce-i cuprinsese sufletul. Şi, tolănindu-se pe spate, lângă gura peşterii, prinse a face planuri pentru viaţa ce cu ajutorul lui Dumnezeu va începe aici.

Are să vie mai întâi cu o sapă, ca să cureţe peştera bine. După aceea îşi va aduce de la chilie o rogojină, mantia, psaltirea, ceaslovul, cărţile cu vieţile sfinţilor Antonie şi Martinian, mătăniile pentru

canon şi poate vreo strachină de pământ ca să ia apă de la izvor. De mătură, paie, pieptene, prosop... n-are nevoie, că d-aia e pusnic. Apoi, se va aşeza pe pocăinţă – spre mântuire. Va citi, va cânta din psalmii proorocului-împărat, se va închina, va bate mătănii şi-şi va plânge păcatele. Nu va vorbi cu nimeni şi nu va primi în peşteră pe nimeni, oricine ar fi...

Aci, Anichit îşi aminti de păţania cuviosului Martinian, a Sihastrului Necunoscut şi a altor pusnici, care s-au

înduplecat a primi în peşterile lor femei tinere trimise de Satana ca să-i ispitească şi care veneau sub felurite pricini: ba că le-a apucat furtuna în pădure, ba că au rătăcit calea şi le-a prins noaptea în pustie şi le e teamă să nu le mănânce fiarele, ba că au mare trebuinţă de rugăciuni. Cei mai mulţi din aceşti cuvioşi au scăpat de ispită chinuindu-şi trupul; au fost însă şi din cei mai neputincioşi cu firea, care s-au prins în cursele Vrăjmaşului. Astfel că el, Anichit, ţinând

seamă de păţaniile altora, nu va primi în peştera sa nici picior de femeie, sub nicio pricină, mai ales că-şi cunoaşte slăbiciunile...

Şi, tot gândind şi plănuind, se văzu cuviosul nostru Anichit ajuns la sfinţenie înaltă... când Dumnezeu îl va învrednici cu darul de a face minuni... Şi închizând ochii trupului, privea cu ai minţii cum vin la dânsul tot felul de orbi, şchiopi, surzi, slăbănogi, leproşi, îndrăciţi, muţi şi se întorc sănătoşi, binecuvântând pe Dumnezeu.

Când se va întâmpla să-l supere vreunul în timpul rugăciunii, nu-i va deschide, ci-l va tămădui strigându-i dinlăuntru, aşa cum odinioară făcea sfântul Antonie: „Omule, ce mă tot chemi? Sunt şi eu biet muritor ca şi tine. Dacă crezi, roagă-te lui Dumnezeu şi te va tămădui!”

Apoi, văzu Anichit cum îl bântuie Diavolul aruncându-l în trândăvie ca pe cuviosul Zosima, egumenul Solovatului, sau venind în chip de femeie goală ca să-l amăgească ca pe sfântul Ilarion; ori repezindu-

se la el în chip de cocoş mare, ca la Pahomie; sau bătându-l ca pe marele Antonie şi el cântând ca şi acest cuvios: „De s-ar rândui asupra mea tabăra, nu se va înfricoşa inima mea...” După aceea se văzu flămânzind grozav şi Diavolul îi trimise o cămilă încărcată cu tot felul de bunătăţi, aşa cum a trimis sfântului Macarie Alecsandrineanul, dar el o luă la goană, nevrând nici măcar să se atingă.

Şi iar făcea minuni...

Poruncea să i se pună masa

cu bucatele pe care le dorea, cum făcea cuviosul Marcu din Etiopia; călca peste şerpi şi peste scorpii precum odinioară sfântul Antonie încăleca pe crocodili şi trecea Nilul; se răpea de îngeri la cer, precum răpit a fost Paisie cel Mare; lovea cu toiagul şi făcea să ţâşnească izvoare din piatră seacă, îmblânzea fiarele sălbatice...

Aci, Anichit îşi aminti de cuviosul Florentie, cel din părţile Nursiei, care ţinea în chilia lui un urs şi cinci oi. Pe urs îl avea cioban, căci în

fiecare zi se ducea cu oile la iarbă şi le păzea de alte fiare. El însă nu va ţine în peşteră decât pui de urs şi de căprioare... fiindcă sunt mai drăgălaşi. Negreşit că i-ar plăcea să aibă pentru pază doi lei voinici, cum avea cuviosul Anin, dar fiindcă pe aici nu sunt astfel de sălbăticiuni, se va mulţumi cu un urs şi c-un catâr ca pusnicul Gherasim de la Iordan. Pe urs îl va ţine pentru pază, la gura peşterii, iar pe catâr îl va deprinde să-i aducă pâinea de la mânăstire...

Când Anichit îşi închipui

catârul aşteptând la uşa chelăriei[52], cu traista de gât, îl umflă râsul şi se ridică repede în capul oaselor. În acelaşi timp auzi un fel de mormăit şi simţi că i se umflă părul. Când îşi întoarse capul şi văzu în gura peşterii doi ochi duşmănoşi înfipţi într-un groaznic cap de urs, Anichit uită şi de minuni şi de tot, şi lăsând culionul şi toiagul o rupse la sănătoasa. Simţind că ursul fuge după el, întări picioarele şi mai zdravăn, căzând prin gropi şi împiedicându-se de pietre şi de

rădăcini. Avea o aşa uşurinţă la picioare, cum nu mai simţise el niciodată. Nu era însă timp nici să se mire şi nici să socotească aceasta drept o minune. Numai gândul de a-şi scăpa viaţa îl stăpânea acum.

După o goană lungă, de căprioara fugărită de câini, tocmai când, sleit de puteri, Anichit se gândea să se oprească, îi scăpară poalele rasei din mână şi se agăţară într-un clenci de rădăcină. Stofa fiind tare, cuviosul fu trântit cu faţa la pământ de i

se zdruncinară măruntaiele şi i se făcu întunerec înaintea ochilor. Crezând că l-a apucat ursul, îşi luă rămas bun de la viaţă, şoptind printre buze: „În mâinile tale, Doamne, încredinţez sufletul meu”.

Apoi, îndată, ca şi când şi-ar fi luat seama: „Milostiv fii mie, Stăpâne!”

În această stare groaznică fiind, fără să-şi ridice măcar capul, Anichit auzea ursul mormăind şi simţea cum se pregăteşte să-l mănânce. I se păru că-l miroase, apoi că-l linge pe picioare şi, în cele

urmă, îi auzi fălcile trosnind şi dinţii clănţănind în gură... După clipe fioroase, văzând că ursul întârzie să-l apuce, Anichit cutează şi întoarse capul. Dar o minune! Rasa agăţată de clenci şi ursul, departe, se apropia de peşteră cu mersu-i leneş şi greoi.

„Slavă ţie, Doamne, slavă ţie!" zise cuviosul răsuflând, cu ochii îndreptaţi la cer. Apoi, luând-o repede spre mânăstire, gândea întru sine: „Aceasta este pedeapsă de la Dumnezeu, pentru că m-am trudit cu mintea, eu păcătosul

şi nevrednicul Anichit”.

Şi, întrând în chilie, se închină pe la icoane, mulţumind Celui dintru înălţime că a scăpat cu viaţă, ca să se poată mai întâi mântui.

IV

Şapte ceasuri se frământă Anichit cu mintea până să ajungă să se încredinţeze că ursul de la peşteră n-a fost urs cu adevărat, ci Satana care a vrut să-l sperie ca să nu se mai gândească la pusnicie...

„Iii, drace, îmi puseşi piedeca chiar dintru început!” zise el scrâşnind din dinţi, pe când făcea ocolul chiliei. Şi tocmai când să se hotărască să plece din nou la peşteră, ca să nu facă pe voia vrăjmaşului, îşi aduse aminte că mulţi

dintre pusnici s-au dus la pustie numai după ce au încercat în mânăstiri toate asprimile vieţii sihăstreşti: foamea, setea, frigul, ispitele, luptele cu Dracul. Astfel că, atunci când au luat calea pustiei, erau deprinşi cu tot felul de nevoinţe şi de năluciri diavoleşti. Şi apoi – îşi mai zise el, mirat că nu s-a gândit mai dinainte – acuma lumea s-a înmulţit şi deci nu se mai găsesc, cel puţin prin aceste părţi, pustii din acelea în care îşi aflau singurătatea liniştită fericiţii pusnici de demult.

Omul scormoneşte peste tot şi urmele lui se văd în tot locul. Şi unde mai pui că lumea de astăzi, necredincioasă şi iubitoare de bogăţie, nu e în stare să priceapă rostul unei lepădări de cele trupeşti, astfel că el ar putea fi socotit nebun de dus la balamuc, sau un sălbatic bun de priveliştе şi de batjocură, iar nicidecum un sfânt. Va mai veni la el vodă să-i mănânce din pâinea-i uscată, cum s-a dus împăratul Teodosie cel Tânăr[53] la un sihastru din apropierea Constantinopolului, sau Matei

Basarab în ostrovul Căldăruşanilor?! Atâta rău! Ia să-şi facă nevoinţele pusniceşti mai bine la chilia lui, în mânăstire, unde, orişicât, călugării îl pricep altfel decât mirenii.

Şi astfel hotărât, Anichit luă *Viaţa sfântului Antonie* şi citi acolo, nu ştiu pentru a câta oară, că marele cuvios îşi odihnea trupul pe o rogojină aspră şi chiar pe pământul gol. Socotind că bun lucru a făcut Antonie, Anichit luă îndată buclucurile ce umpleau una din cele două odăiţe ale chiliei

lui şi le îngrămădi în cealaltă. Lăsă aci doar o măsuţă goală pe care puse un sfeşnic de alamă şi patericul; iar în colţul unde avea icoanele opri analogul[54] cu psaltirea şi ceaslovul pe el. Mătăniile pentru canon, pe care le ţinea agăţate de vârful tăbliei de la capul patului, le atârnă acum într-un cui de la fereastră. În locul patului de fier, cu femei zugrăvite pe tăblii şi cu saltea de lână, aşternu rogojina pe care o ţinea în tindă pentru şters picioarele, iar în loc de perne de puf, puse la căpătâi

două cărămizi pe care le acoperi cu o otreapă veche. Şi, fiindcă sfântul Antonie mânca o dată pe zi pâine cu sare şi bea apă, Anichit se hotărî să urmeze şi el această rânduială, începând din ziua următoare. Cât pentru somn găsi bun de urinat obiceiul sfântului Arsenie care dormea numai un ceas, cu zi cu noapte, zicând că aşa se cuvine monahului. Şi chiar în acea seară, după ce a mâncat bine, căci a doua zi trebuia să înceapă înfrânarea, şi a făcut o mică parte din pravilă, fiindcă era obosit,

Anichit s-a hotărât să doarmă numai un ceas, după care să se scoale şi să-şi urmeze pravila de unde o lăsase. Şi, ca să facă întocmai ca Arsenie, a zis somnului, când s-a lungit pe rogojină, aşa cum obişnuia să-i zică şi acel sfânt cuvios: „Vino aicea, robule al lui Dumnezeu, dar să nu te zăboveşti mai mult d-un ceas!...”

Se vede însă că ori somnul nu l-a auzit, sau că el n-avea darul sfântului Arsenie, căci, obosit cum era, s-a pomenit a doua zi când la bucătărie suna clopoţelul pentru mâncare...

Această întâmplare mâhni pe cuviosul nostru, dar el căută să se mângâie amintindu-şi că şi sfântul Simeon Stâlpnicul a dormit întruna treizeci de zile şi treizeci de nopţi. Totuşi, supărat că Diavolul i-a făcut boroboaţe, nu se mai duse nici să-şi ia pâinea de la chelărie, hotărând să nu mai urmeze pe sfântul Antonie, ci pe sfântul Eftimie care mânca numai sâmbăta şi dumineca. Aceasta şi în scopul mântuirii, dar şi ca să arate Necuratului că el, Anichit, e în stare să-i

biruiască uneltirile. Şi, ca să poată ţine această hotărâre, amână scurtarea somnului până ce se va obişnui cu nemâncarea. Nu se cădea să pornească cu două mari nevoinţe deodată, căci iar îl biruieşte vrăjmaşul.

Când s-a hotărât Anichit să flămânzească cinci zile pe săptămână, se întâmplase să fie luni, deci numai bine putea să ia de la capăt regula sfântului Eftimie.

Ziua dintâi a trecut fără multă supărare, căci duminică seara mâncase cu poftă şi cu

îndestulare. Marţi, însă, a început să-l necăjească burta de cum s-a sculat, încât puţin a lipsit să înghită „măcar o fărâmiţă de anafură”. Dacă a văzut el că se ispiteşte, a luat tot ce avea în chilie de-ale mâncării: dulceaţă, zahăr, lămâie, macaroane, orez şi le-a aruncat pe fereastră la spatele casei. Iar fărâmiturile de anafură uscată le-a îngropat în grădină, la loc curat.

La biserică a luat numai agheasmă. Prin grădină se ferea să mai intre de teamă să nu-i facă vreo poamă cu

ochiul.

Miercuri noaptea, Anichit se simţi atât de slăbit încât cu greu s-a sculat să se ducă la utrenie, iar canonul şi l-a făcut mai mult stând pe scaun. Slăbiciunea asta îl făcu să se întrebe dacă n-ar fi mai înţelept lucru să mănânce regulat şi să-şi facă pravila după tipic, decât să rabde ca un câine fără stăpân şi să nu-şi poată îndeplini celelalte datorii călugăreşti.. Şi... parcă îi zicea mintea că mai bine ar fi aşa. Dar fiindcă răbdase trei zile, de ce n-ar mai răbda şi pe

celelalte două, ca să facă pe Dracu să crape de necaz?!

În dimineaţa zilei a patra de post desăvârşit, Anichit nu mai simţi aşa foame, dar îi părură maţele atât de goale de parcă se uscaseră sau se topiseră. Timp de două zile a fost o adevărată zurbă înăuntru. Îi chiorăiau măruntaiele aşa de tare încât îşi strângea rasa la piept când trecea pe lângă cineva, ca să nu s-audă, şi simţea că umblă ceva prin lăuntru, aci mai încet, aci se repezea ca o săgeată dintr-o parte într-

alta... Iar acuma... pace! Se potoliseră maţele şi i se tăiase şi pofta de mâncare.

„Slavă ţie, Doamne!” strigă Anichit, făcându-şi cruce. Dar când să se ridice de pe rogojină îi păru că se lasă pe picioare străine. O clipă îi veni în minte să mai ia ceva în gură ca să mai prindă putere, dar în clipa următoare îl cuprinse deodată teama că i s-or fi lipit maţele de şira spinării...

„Doamne, nu lăsa pre robul tău!” se rugă el, închinându-se. Şi mai făcându-şi putere se

duse binişor până la urcior şi bău câteva înghiţituri de apă rece. Când simţi că băutura din izvor se duce de-a dreptul în stomac, se bucură şi se mai învioră oleacă. Dar mult îi trebui până să se hotărască să meargă la biserică. Se simţea atât de neputincios, încât îi era teamă să nu cadă pe drum. Se duse totuşi abia târându-şi picioarele şi mai ţinându-se când şi când de vreun zid sau de vreun arbore ce întâlnea în cale.

Călugării băgară de seamă slăbiciunea trupească a

fratelui lor şi repede ajunse zvonul şi la urechile stareţului. Acesta, care urmărea cu răbdare viaţa noului călugăr, luă bastonul şi plecă îngrijat să vadă ce e cu Anichit. Îl găsi galben şi tras la faţă, povestind duhovnicului Dometian pricina slăbiciunii lui. Stareţul se bucură de statornicia cu care stăruia monahul către viaţa cea înaltă; îl mustră însă că n-a luat-o cu oarecare plan, ci s-a pornit aşa deodată pe post aspru. Ca pildă de urmat, îi dete pe Iachint, ucenicul

cuviosului Doroftei. Acesta mânca de regulă o pâine şi jumătate pe zi, dar atunci când şi-a pus mintea să se mântuiască, a început să scadă din porţie – azi ceva, mâine ceva, până ce a ajuns de la şapte litri la opt unghii. Aşa trebuia să facă şi Anichit până ce se va deprinde să mănânce de două ori, şi chiar numai o dată pe săptămână.

Dar duhovnicul fu de altă părere:

— Eu zic, părinte stareţ, că e mai sănătos pentru călugăr să urmeze sfatul Sfântului

Pimen cel Mare, care, fiind întrebat de cuviosul Iosif cât se cade a posti călugărul, a răspuns ca un înţelept: „Este bine ca în fiecare zi să mănânce câte puţin, pentru că aceasta este calea împărătească, mai uşoară şi mai lesnicioasă, ca mintea să nu se trufească...”

— Bine a zis cuviosul Pimen, răspunse stareţul, dar ia spune-mi, părinte duhovnice: dacă toţi călugării ar fi urmat „calea împărătească”, oare am mai avea vreunul în calendar?...

Duhovnicul nu mai zise nimic, iar Anichit puse la inimă cuvintele stareţului.

La puţin ceas după ce rămase singur, Anichit primi vizita fratelui Ion de la stăreţie, care-i aduse o pâine, atunci scoasă din cuptor, puţină mâncare de verdeţuri pe o farfurie şi un pahar de vin. Cuviosul nostru rupse o margine din pâine şi începu să clefăie încet, fără să-şi dea bine seama dacă îi este foame sau nu. Dar, pe măsură ce înghiţea, îi creştea şi pofta de mâncare, astfel că rupse din

pâine câte o margine... până ce înghiţi şi mijlocul. Şi fiindcă astăzi n-avea măsură, urmând ca mâine să scadă porţia, intră în grădină şi se îndopă cu din toate poamele. Când văzu că n-are unde să mai bage, se înapoie în chilie şi se trânti mulţumit pe rogojină.

După câteva clipe, simţind pântecele umflat, Anichit îl dibui cu mâna şi, găsindu-l cât un ţest, râse sănătos şi dete slavă lui Dumnezeu că nici nu s-a uscat şi nici de şira spinării nu s-a lipit. Puţin mai târziu,

însă, simţind dureri înăuntru, vru să se ridice de jos, dar o înjunghietură puternică îl făcu să cadă înapoi pe rogojină.

Când veni fratele Ion să ia farfuria şi paharul găsi pe Anichit perpelindu-se prin toată casa, cu genunchii strânşi între mâini. Speriat, fratele chemă pe vecini, apoi mai veniră şi alţii, dar toţi se uitau neputincioşi, că nu ştiau ce să-i facă.

Numai Antim bolnicerul, crezând că pătimaşul e răcit, încălzi cărămizi şi i le puse pe coapse. Dar boala nu se

ostoia... căci era din lăcomie, şi Anichit ştia aceasta, însă îi era ruşine să spună. Tocmai noaptea târziu, după chinuri de moarte, şopti el la urechea lui Antim. Acesta tresări şi, privindu-l cu mâinile în şolduri, îl mustră moţăind din cap:

— Ai mâncat ca un tăun, ticălosule, şi s-o-nchetrit aluatul în tine...

Apoi se duse la bolniţă, de unde se întoarse cu nişte prafuri amare, pe care le topi într-un pahar cu apă şi le dete bolnavului:

— Bea, ticălosule, şi de-amu să nu mai greşeşti, ca să nu-ţi hie ţie mai rău...

Şi leacul lui Anichit a fost din prafurile acelea.

V

Planul lui Anichit, de-a urma pilda cuviosului Iachint, cel cu înfrânarea treptată, fu stricat de lăcomie. Căci, în loc de trei sferturi de pâine, cât se cădea să mănânce în ziua a doua, a trebuit, după sfatul bolnicerului, să se mulţumească doar... cu un ceai de siminichie. A treia zi n-avu slobozenie să mănânce decât lapte acru şi abia a patra zi puţine legume. El însă nu pierdu nădejdea. Căci, după ce îşi îndreptă maţele, începu să le deprindă iarăşi la regula

sfântului Antonie, adică să mănânce numai o dată în zi pâine cu sare şi să bea apă. Pentru a înlătura vreo pricină de slăbire mai adăugă de la el ceva verdeţuri şi câteva poame.

Mulţumit acum că a biruit pe Dracu, croindu-şi o viaţă de înfrânare, fără pericol de prea mare slăbire a trupului, Anichit se aşează pe rugăciune şi pe mătănii. În loc de trei pe zi, ca până aci, se ruga de şapte ori, după regula pusă de cuviosul Alexandru de la mănăstirea Neadormiţilor,

cum zice proorocul: „De şapte ori în zi te voi lauda, Doamne”.

În scurt timp, Anichit făcu bătături în dosul palmelor, de credeai că e plin de negi. Călugării băgară de seamă nevoinţa lui şi-şi dădeau coate, zicând: „Stai niţel, Anichite, că încă n-a aflat Satana că te-ai călugărit. Dar Anichit era acum mulţumit şi liniştit că nu mai avea altă dorinţă decât o mică cinste de la Dumnezeu – nu de la oameni! Negreşit că nu se mai gândea să îmblânzească urşi, nici să

calce peste şerpi. Se vindecase de aceste trufaşe gânduri de când cu păţania de la peşteră. Acuma dorea el un lucru mic... mic de tot! Şi anume – să-i dea Dumnezeu numai un dar ca al smeritului Roman „făcătorul de condace”[55]... Şi fiindcă Roman făcuse condace, el să facă tropare, ca să i se zică după moarte – ba poate chiar şi în viaţă: „Anichit, făcătorul de tropare”... Şi parcă se şi vedea pus în *Minei*[56], la *Sinaxar*[57], iar numele cu slove roşii însoţind troparele...

Dorința aceasta prinse a pune tot mai multă stăpânire pe cuviosul nostru. De câte ori sta la rugăciune, gândul cu troparele nu-l părăsea şi în fiecare seară se culca cu nădejdea că peste noapte i se va arăta Maica Domnului în vis, şi-i va da să înghită o hârtie, precum odinioară lui Roman. Dar nopţile treceau una după alta şi sfânta Fecioară nu se milostivea. Din această pricină Anichit îndoi şi întrei rugăciunile şi mătăniile pe care obişnuia să le facă pentru ea.

De la o vreme, văzând că visul cel mult dorit nu mai vine, Anichit crezu că ori s-a întâmplat în vreo noapte pe când a dormit greu şi a uitat, sau că darul s-a pogorât într-alt chip decât la sfântul Roman. Şi luând o bucată de hârtie, muie vârful creionului între buze şi se aşează la masă să aştearnă un tropar. Se căzni însă degeaba, căci, după cinci ceasuri de năduşeli, nu izbutise să scrie decât un rând cu toate cuvintele întreite şi împătrite. În ziua următoare începu din nou şi, cu chiu cu

vai, încherbă el un tropar pentru cuviosul Ion Tăcutul. Când îl arătă însă stareţului, acesta îi spuse să-şi caute de pravilă şi de ascultare, că astfel de lucruri nu sunt de nasul lui.

Acuma, bietul Anichit era mâhnit că de atâta cinste nu se învredniceşte şi el de la Dumnezeu, din care pricină o mai rări şi cu rugăciunile şi cu mătăniile...

„Ce folos, îşi zise el, că m-am trudit atâta şi Dumnezeu nici nu se uită la mine! Ce, lucruri mari parcă am cerut

eu? Să fac doar nişte tropare şi atâta tot!" Şi de multă ciudă se aşează pe plâns, ca sfântul Teofil Plângătorul. Dar nu plângea ca acesta, de frica morţii, ci pentru că Dumnezeu nu-l bagă în seamă. Nu-i dă nici vreun dar deosebit şi nici nu-l ispiteşte. De două luni de când se nevoieşte, el n-a văzut măcar un drac să vie în chipul lui adevărat – dacă nu să se ia la harţă cu dânsul, baremi să joace de brâu cu el, aşa cum a jucat sfântul Isachie o noapte întreagă, crezând că e îngerul Domnului...

Într-una din aceste zile de amărăciune, Anichit aude lovituri în poartă şi glas de femeie strigând: „Taică părinte!” Sare numaidecât la fereastră şi vede o femeiuşcă tânără şi oacheşă, îmbrăcată în zdrenţe şi c-o traistă la umăr.

Anichit se temu ca nu cumva femeia de la poartă să fie vreo prefăcută trimisă de Diavol... Apoi, cercetându-şi cugetul şi inima şi simţindu-se destul de tare ca să înfrunte ispita, mai ales că trupul i se slăbănogise de atâta nevoinţă,

chemă pe femeie, hotărât să-şi ardă mâna, ca sfântul Martinian, dacă o vedea că-l biruieşte.

— Ce pofteşti de la mine, femeie? o întrebă el cu asprime în glas.

Femeia îşi şterse nasul cu mâna-i murdară şi răspunse jelalnic:

— Ce să vreau, părinţele, sărr' mâna, iaca să-mi dai o bucăţică de pâine, pupa-ţi-aş tălpile şi ochişorii, că suntem ţigani şi am venit cu corturile de has-dimineaţă haici la poarta mânăstirii şi ne plâng

copilaşii dă foame...

„Anichit nu se îndoi că are de-a face cu o ţigancă, totuşi o căută în traistă să vadă dacă n-are ascunsă acolo îmbrăcămintea cea bună şi podoabele de preţ, cum a, avut femeia care a încercat să ispitească pe Martinian. În traistă însă... undrele, tindechii şi piepteni.

— N-am pâine! se răsti el supărat. Şi intră în casă, trântind uşa de se clătinară pereţii.

VI

„În zadar sunt toate ostenelile mele, dacă nici Dumnezeu, nici Dracu nu mă bagă în seamă!” îşi zicea cuviosul plimbându-se prin chilie. Şi, descurajat cum era în clipa aceea, luă oala şi sticla şi o porni întins la bucătărie de unde îşi primi porţia din rămăşiţa de la prânz, spre uimirea bucătarului, care nu-l mai văzuse de multă vreme pe la el. De la bucătărie trecu la chelărie de unde îşi umplu

sticla cu două tainuri, lăsând pe chelar cu gura căscată.

Din acel ceas, Anichit n-a găsit cu cale să se mai înfrâneze la mâncare şi nici de tainul de vin nu s-a mai lipsit. Din care pricină a prins a se mai întrema şi la faţă şi la glas, lucru ce a bucurat pe duhovnic şi pe călugării care iubeau cântarea lui.

Dar acuma alte năpaste veniră pe capul bietului călugăr. Căci, pe măsură ce se întrema, sângele prinse a umbla tot mai repede prin vine, iar trupul a se

înfierbânta de pofta păcatului. Anichit simţi şi se înfioră la gândul că-l va cuprinde iarăşi patima pe care o socotea stinsă şi va călca jurământul făcut înaintea altarului. Ca să scape de aprindere şi de viclenele gânduri, el căuta să fie mereu în lucrare, căci, după cuvântul înţeleptului Soioraon: „Poftele omoară pre cel leneş”. Diavolul însă găsea vreme pentru uneltirile lui – câteodată chiar în timpul rugăciunii. Astfel că luptă mare începu Anichit. Turna apă rece pe trup, umbla pe jos

mii de paşi ca să obosească, se înţepa cu acul, se lovea cu capul de pereţi, spărgea farfurii şi străchini, dar patima era patimă. Câteodată îşi pierdea cumpătul şi pleca spre sat... Până la poartă însă, ori până la calea jumătate, sau chiar până la marginea satului, găsea puterea de a se înfrâna..

Dar vrăjmaşul ce şi-o fi zis: „Stai tu, călugăre, că dacă nu te pot urni să te duci după ispită, voi aduce ispita la tine”. Căci, într-o zi de sărbătoare, cu timp frumos,

când mânăstirile sunt pline de musafiri de la oraşe, Anichit se întâlni faţă în faţă cu o femeie tinerică şi bine făcută. Ea îl privi drept în ochi, căci nici el nu era om de lepădat, dar cuviosul se tulbură şi lăsă capul în jos, gândind întru sine: „De-ar trimite-o Satana să mă ispitească, oare voi avea eu tăria cuviosului Martinian? Sau voi cădea asemenea Sihastrului Necunoscut?”

Şi, făcându-şi cruce, se duse drept la chilie fără să mai privească înapoi. Cum intră însă înlăuntru, o putere

nevăzută îl împinse la fereastră şi-l îndemnă să urmărească din ochi pe tânără aceea. O văzu cum stă nemişcată şi priveşte ţintă la chilia lui. Apoi o luă încet pe potecă şi, cu ocoluri făcute într-adins, se apropie de gardul ce-i împrejmuia curticica din faţa chiliei şi se rezemă de el, făcându-se că priveşte straturile de flori şi se minunează de ele.

Când o văzu în faţa casei, Anichit începu să tremure şi plecă de la fereastră. Dar nu făcu trei paşi şi se întoarse

împins parcă de cineva. Văzând că diavoliţa întârzie la gard se gândi iarăşi: „Dacă voi chema-o în casă, oare voi fi în stare să biruiesc ispita?” Şi, fără să-şi răspundă la întrebare, vru să iasă şi s-o poftească înăuntru. Dar când să puie mâna pe clanţă îşi dete seama că alte gânduri îl îndeamnă s-o cheme şi, tremurând din tot trupul, se rezemă de spatele uşii, căci simţea leşin la inimă. Îşi veni însă repede în fire şi se duse iar la fereastră... Ispita era tot rezemată de gard, cu privirea

pironită între flori şi pervazurile de jos ale ferestrei. Anichit îşi dete cu ideea că poate să fie chiar Satana în chip de femeie, aşa cum a venit odinioară la sfântul Antonie, la Ilarion şi la alţi cuvioşi părinţi.

„Dacă aş şti că aşa este, îşi zise el cu curaj, aş pofti-o numai ca să vadă Necuratul că are de-a face cu un călugăr tare în ispite... Iar dacă va fi femeie cu adevărat şi va încerca să-mi facă silă „am să-i trântesc cuvintele cu care cuviosul Moise Ungurul a

înfruntat pe boieroaica leşească, ce cu sila voia să-l ia de bărbat: «Care bărbat, ascultând pre femeie, s-a îndreptat vreodată?» „

Şi, luându-şi inima în dinţi, deschise uşa...

Dar când să zică: „Pe cine căutaţi dumneavoastră?" i se puse un nod în gât. Diavoliţa însă îi veni repede într-ajutor, căci, îndată ce îl văzu în uşă, nu mai aşteptă să fie poftită şi intră singură, vorbind de la poartă:

— Bună seara, părinte! (căci apusese soarele) Iartă-mă că-ţi

fac supărare... Uite, de multă vreme doream să văd şi eu cum este o chilie de călugăr... şi îmi pare bine că nimerii tocmai la dumneata...

— Da, da... poftiţi! Nu face nimic... mă rog... poftiţi... da, da... cum nu... se poate... Poftiţi, cucoană!

VII

În dimineaţa zilei următoare, monahul Savatie de la poartă fu deşteptat până în ziuă de repetate bătăi în geam. Somnoros şi supărat că cineva îi strică somnul dulce de dimineaţă, portarul se ridică bombănind şi se uită pe fereastră.

— Cine-i?

— Eu sunt, părinte Savatie...

— Da' un' te duci cu noaptea-n cap, Anichite?

— Vreau să mă plimb puţin

printre brazi...

— Te-a găsit plimbarea până în ziuă? Ori unde nu te-ai plimbat cam de mult?...

Şi mai bombănind ceva, Savatie luă cheia şi ieşi la poartă. Când se apropie de Anichit şi-i văzu părul şi barba răvăşite, faţa trasă şi galbenă, ochii roşii şi privirea rătăcită, se sperie, şi deschizând cu grăbire poarta, privi lung în urma lui cum se duce legănat şi împleticindu-se ca un om beat şi picnit de friguri.

„Săracu, bietul Anichit! Ce o fi cu el? Se vede treaba că l-a

aflat vrăjmaşul că s-a făcut călugăr”... îşi zise Savatie; şi închizând poarta intră repede în casă, făcându-şi cruci.

Iar Anichit s-a înapoiat abia seara târziu...

Toată ziua şi-a târât picioarele printre brazi şi fagi, pe colţuri de stânci pleşuve şi pe văi cu verdeaţă şi cu pâraie îmbietoare... ca să-şi mai uşureze povara păcatului. Aci plângea, căindu-se de uşurinţa cu care a primit o femeie tânără în chilie, atunci când toate simţurile lui îi spuneau că n-are să poată înfrunta

ispita; aci căuta să se mângâie amintindu-şi de căderea atâtor cuvioşi călugări şi pusnici. Când deznădejdea îl cuprindea mai tare, se agăţa de vreun copac şi plângând se ruga lui Dumnezeu să-l ierte. Iar când îşi simţea sufletul mai uşurat, se tolănea lângă vreun izvor sau pe vreun muşuroi verde şi încerca să facă planuri de pocăinţă. Toată hrana lui în ziua aceea au fost câteva pere sălbatice şi apă prietenoasă din izvoare.

Când a plecat din pădure, odată cu ieşirea stelelor, părea

împăcat şi liniştit... Frumuseţea prietenoasă şi măreţia nepăsătoare a firii – cu toate că simplitatea lui nu le putea pătrunde toată adâncimea – o zi şi o noapte de lacrimi şi de căinţă, asemănarea căderii lui cu a altor cuvioşi mult mai înaintaţi în viaţa de sfinţenie îi mai limpeziră dreapta judecată şi-i mai uşurară povara de pe suflet. Pe măsură însă ce se apropia de mânăstire, un fel de nelinişte îl cuprindea tot mai mult. Îşi închipuia că femeia aceea o fi

fost vreo stricată care, îndată ce a ieşit de la el, o fi strigat în gura mare biruinţa ei. Parcă o vede făcând haz împreună cu prietenii, iar vreun călugăr sau frate trăgând cu urechea ca pe urmă să şoptească unuia şi altuia până ce s-o umple toată mânăstirea...

Privirea iscoditoare a portarului nu-i mai lăsă lui Anichit nicio îndoială că toată mânăstirea a aflat de fapta lui. Atunci se înfurie o clipă şi, strângând pumnii, grăi aproape tare: „Cine e mai vrednic să ia piatra şi să

arunce în mine...”

Dar când intră în chilie şi văzu rogojina aspră şi cărămizile pe care se chinuise aproape trei luni de zile, îl trecură năduşelile. Îşi scoase rasa şi se trânti oftând pe scaun.

„Doamne, zise el, privind la sărăcia din odaie, pentru ce m-am nevoit atâta? Pentru ca să sufăr acum ruşinea şi să înfrunt privirea fraţilor mei, fiindcă şi ei vor fi greşit asemenea mie? La ce bun atâta rugăciune şi post, dacă o femeie necunoscută este în

stare să strice într-o clipă toată agoniseala? De ce ai mai lăsat, Doamne, muierea pe pământ? Ai vrut să scapi de Lucifer că, pe-semne, nu mai puteai trăi de el în cer, şi l-ai aruncat pe pământ cu toate cetele drăceşti, ca să facă omului tot felul de năpăşti? Şi barem nu-i ajungea atâta? De ce i-ai mai pus în spinare şi pacostea de femeie? Rău faci, Doamne, că pedepseşti pe bietul om şi cu Dracu şi cu femeia! Lasă pe Dracu, că e mai bătrân şi barem nu se vede... ş-apoi tot nu te împaci

tu cu el sus – şi pierde femeia. Dă poruncă să se stingă neamul ei de pe faţa pământului, şi să ştii de la mine, aşa prost cum mă găsesc eu, că n-ai să faci rău... Iartă-mă că îndrăznesc eu, un păcătos de călugăr, să te învăţ ce trebuie să faci! Să ştii însă că am toată dreptatea şi-ţi vorbesc fără nicio răutate...”

Somnul izbăvitor veni până la urmă şi potoli furia lui Anichit. Când se deşteptă dimineaţa era mai liniştit şi mai cu judecată. Îi păru rău că s-a apucat să dea sfaturi lui

Dumnezeu... Dar pravila nu şi-o mai făcu. La ce bun s-o mai facă? De acuma tot a căzut. La biserică se duse numai ca să vază dacă s-a aflat ceva de isprava lui. Nu văzu însă niciun semn şi n-auzi nicio vorbă. Doar duhovnicul îl întrebă ce mai face.

Va să zică teama lui a fost în zadar, căci nu ştie nimeni nimic. Aceasta îl bucură aşa de mult pe Anichit că nu mai ştia cum să mulţumească lui Dumnezeu şi să-l roage de iertare. Ajuns la chilie, începu să râdă şi să joace cum de

mult nu i se mai întâmplase.

Va să zică ştie numai Dumnezeu! Şi Dumnezeu e mai bun decât oamenii... Ca drept mulţumire, cuviosul făgădui – făcându-şi cruce către icoane – că de trup femeiesc nu se va mai atinge în veac... Dar oare n-a mai făgăduit el odată în faţa sfântului altar şi nu s-a ţinut de cuvânt?

Anichit se gândi o clipă dacă n-ar fi mai bine să-şi taie părţile păcătoase, aşa cum a făcut cuviosul Iacob din lavra[58] sfântului Sava. Amintindu-şi însă de durerile

pe care le-a simţit acela şi de pedeapsa pe oare i-a dat-o marele Sava, izgonindu-l din mânăstire, se lăsă repede de acest gând. Atunci îşi răscoli el mintea ca să vadă ce au făcut alţi cuvioşi călugări de demult, ca să scape de ispita femeiască. Aşa, Timotei Pusnicul a fugit în pustia cea mai adâncă, unde a petrecut treizeci de ani, acoperindu-şi corpul cu părul capului. Teodor Pusnicul şi-a scos mădularele, Macarie Alexandrinul a şezut gol, timp de şase luni, într-o luncă plină

de ţânţari mari ca viespele. Martinian s-a aşezat pe o stâncă în mijlocul mării. Ioan „multpătimitorul”, din lavra Pecerscăi, a trăit mulţi ani gol şi cu fierărie grea atârnată de trup. Când a văzut că şi aşa îl supără patima, s-a îngropat în pământ până la umeri, stând astfel tot postul Paştelui. Pavel Tebeul şi-a retezat limba. Moise Arapul se ruga de cincizeci de ori pe zi, iar în timpul nopţii căra apă pe la ceilalţi călugări, până ce cădea de osteneală.

După multă chibzuială,

Anichit găsi că cel mai bun mijloc pentru a scăpa de pofta femeii este să se facă nebun, precum odinioară s-a făcut cuviosul Andrei, căruia i se zice la *Minei* „Andrei cel nebun pentru Hristos”. În felul acesta capătă şi mântuirea şi scapă şi de femeie. Cine să se uite la un nebun gol şi murdar? Şi nici el nu se va mai ispiti, căci va trăi în mari nevoinţe şi lipsuri. Are să umble gol şi desculţ, cu capul descoperit, nespălat, gonit de oameni şi batjocorit de copii, ca şi fericitul Andrei...

Dar dacă va fi prins şi dus la balamuc?...

Aci, Anichit făcu o mişcare de nemulţumire...Nu, nu... Nebun nu e bine să se facă, căci ce folos pentru sufletul său dacă va fi închis pe viaţă la balamuc? Unde este mântuirea? Şi apoi, Andrei nu s-a făcut nebun aşa din capul lui, ci fiindcă i-a zis Mântuitorul, când i s-a arătat în vis: „Aleargă spre nevoinţa cea bună, gol să fii şi nebun pentru mine, şi la multe bunătăţi vei fi părtaş în ziua împărăţiei mele”. Dar el, cum

s-o ia din capul lui? Ia să urmeze mai bine pe sfântul Simeon Stâlpnicul. Să-şi facă un turn înalt, unde să stea toată viaţa, fără să se mai dea jos, aşa cum Simeon a stat timp de şaizeci şi şapte de ani. Să n-aibă scară, nici frânghie groasă, căci s-ar putea ispiti, ci o sfoară cu ajutorul căreia să primească sus câte ceva de-ale mâncării şi apă de băut, căci de spălat nu se va mai spăla.

Şi, încântat că a găsit mijlocul cel mai bun de a scăpa de femeie şi de a se

mântui, Anichit începu să se plimbe repede prin chilie şi să plănuiască asupra viitorului turn...!

Are să-l facă într-o poieniţă înconjurată de stânci şi udată de un pârâiaş. Stâncile îi vor ţine de adăpost împotriva vânturilor, iar pârâiaşul îi va sluji pentru apă de băut, cât şi pentru plăcerea de a privi căprioarele şi fiarele sălbatice când vor veni să se adape. Acuma, nu ştia dacă turnul sfântului Simeon a fost făcut din cărămidă sau de lemn. Oricum, el îi va face temelia

de piatră, cam de patru paşi lărgime, iar în sus de lemn...

Dar dacă se vor găsi oameni răi, care să arunce cu pietre, sau să vină într-o noapte şi să-i dărâme turnul cu el cu tot? Ia mai bine să facă turnul în mânăstire, şi chiar lângă chilia lui. Avea aci un ulm voinic, căruia îi va curăţi crăcile şi-şi va face un adăpost la rădăcina lor. În felul acesta l-ar isprăvi şi mai repede şi l-ar costa şi mai puţin. Şi, cu toate că se întunecase, Anichit ieşi în curte să facă planul la faţa locului. Dar n-apucă să ajungă

bine la ulm, că o întrebare îi fulgeră prin cap: „Ce are să facă acolo, sus, în timp de iarnă? Dar sfântul Simeon cum o fi petrecut iernile în turnul său? Avea sobă? Era pe acolo numai vară? Sau un dar deosebit de la Dumnezeu îl ferea, sănătos, de asprimea frigului de iarnă?” Şi fiindcă nu avea la îndemână *Viaţa* sfântului şi nici răbdare până a doua zi ca s-o ceară de la cineva, se duse la duhovnic să-l întrebe:

— Cinstite părinte, în ce parte de loc a trăit sfântul

Simeon Stâlpnicul?

— Apăi... în Mesopotamia sau în Antiohia, răspunse Dometian după ce se gândi puţin.

— Şi încotro vin astea?

— Trebuie să fie încolo, departe...

— Şi p-acolo o fi numai iarnă ori şi vară?

— Aăăă! da' prost mai eşti, Anichite! Apăi fireşte că trebuie să fie şi iarnă... căci aşa a lăsat Dumnezeu: să fie pe pământ şi iarnă şi vară.

Anichit nu se mulţumi cu lămuririle duhovnicului şi se

duse la monahul Orest, care, având patru clase de gimnaziu, trecea în mânăstire drept om cu carte.

— În ce parte de loc vine Mesopotamia, părinte Orest?

— Da' pentru ce mă întrebi? răspunse acesta semeț.

— Uite aşa... vreau să ştiu şi eu, fiindcă pe acolo au vieţuit mulţi pusnici.

— Ei, păi dacă au vieţuit pe acolo pusnici, de bună seamă cu Mesopotamia asta, cum îi ziseşi, trebuie să fie în Africa, fiindcă pe acolo sunt locuri pustii...

— Şi... ce crezi sfinţia-ta, părinte Orest, acolo în Africa – cum îi ziseşi – o fi şi iarnă, ori numai vară?

Orest puse mâinile la spate, dete capul pe ceafă şi, după ce se gândi un răstimp cu ochii închişi, muşcându-şi când o buză când pe cealaltă, răspunse ca un ştiutor:

— Negreşit că e numai vară! Ba încă ce vară trebuie să fie... căci Africa asta vine spre Polul Sud...

— Îmi închipuiam eu! zise Anichit clătinând trist din cap. Şi plecă de la Orest cu

inima închisă, că nici pe sfântul Simeon nu-l poate urma. Pe drum, spre chilie, îi veni o clipă idee să se îngroape în pământ până la umeri, ca Sfântul Ioan de la Pecersca, dar repede îşi luă seama.

„Asta ar fi prea-prea! îşi zise el obosit de atâtea planuri. Se poate întâmpla să vie un şarpe pe sub pământ să mă muşte şi s-a isprăvit cu mântuirea. Las' că oi vedea mâine ce-oi mai face."

Şi, intrând în chilie, se trânti obosit pe rogojină.

VIII

După frământări zadarnice, neizbutind să găsească un mijloc pentru a scăpa de ispita femeiască, Anichit se duse la duhovnic să-i mărturisească păcatul. Adică, făcu aceea ce, după regulile călugăreşti, trebuia să facă de îndată ce l-a înşelat vrăjmaşul.

Bătrânul Dometian, hârjonit şi el în tinereţe de tot felul de ispite, ascultă învârtind mătăniile şi schiţând când şi când un zâmbet în colţul gurii.

— Apăi – zise el după ce

isprăvi Anichit spovedania – eu m-aşteptam la aşa ceva şi de aceea nu mă surprinde greşeala ta. Ai luat-o prea din loc şi nu trebuia, că tu ai sânge iute, bătu-te-ar mântuirea! Era mai bine dacă ascultai sfatul meu:
să-ţi fi lăsat încet-încet din obiceiuri şi, haida-haida, cu răbdare şi cu măsură, te-ai fi mai descotorosit de rele. Ce crezi tu că războiul se bate aşa? Ehe, eu am fost la Plevina şi am văzut cum merge socoteala! Tu ţi-ai închipuit că într-o săptămână-

două, ai să biruieşti pe toţi dracii câţi or fi trimişi de Scaraoschi în mânăstirea noastră... şi sunt cam mulţi, arde-i-ar focul! isprăvi duhovnicul râzând.

Anichit făcu şi el haz de necaz şi, scărpinându-se după ureche, întrebă pe Dometian:

— Şi acuma, ce credeţi sfinţia-voastră că trebuie să fac?

— Ce să faci acuma? Hm! Apăi, după cum văz eu, ţie nu-ţi intră în cap cu una cu două. Ia-o cu binişorul, aia să faci!

Anichit se mâhni că

duhovnicul nu-l pedepseşte şi aduse el vorba:

— Şi ce canon îmi daţi să fac pentru păcat, cinstite părinte?

— Hm! Să faci şi tu acolo închinăciuni şi mătănii...

— Câte să fac, cinstite părinte?

— Ei, cu tine n-o mai isprăvesc! Să faci câte îi putea.

— Şi cât timp să fac canon?

— Până ţi-o spune cugetul că Dumnezeu te-a iertat.

Anichit plecă de la duhovnic neîmpăcat în sufletul lui. Bătrânul era prea îngăduitor,

dându-i să înţeleagă cu „haida-haida” al lui că e mai sănătos să ţie „calea împărătească...” adică nici cu mirenii, nici cu călugării. Dar el, Anichit, nu era de aceeaşi părere. „Ori eşti călugăr cum trebuie, ori nu mai eşti! Ori pui odată un început şi mergi cu el înainte – chiar de ar fi să mai cazi uneori – ori laşi patimile în voia lor!”

Deocamdată el avea nevoie să capete de la Dumnezeu iertare pentru greşeala ce făcuse, iar după aceea îşi va urma viaţa după sfatul

stareţului, iar nu după al duhovnicului. Căci, la urma urmei, de ce să nu fie şi el pus în... calendar? Şi, fiindcă pedeapsa dată de bătrân nu-l mulţumea, căută să-şi amintească din vieţile sfinţilor la ce canon se supuneau sfinţii cuvioşi când cădeau în păcat şi să ia şi el pildă de la vreunul din ei.

După mai multă chibzuială, îşi alcătui un plan straşnic. Astfel: va mânca cincisprezece smochine pe zi – aşa cum mânca sfântul Ilarion cel Mare – zicând trupului, ca şi acesta:

„Eu, asinule, nu cu orz te voi hrăni, ci cu pleavă, ca să nu te gândeşti la necurăţenie”. Să doarmă agăţat de o frânghie – ca sfântul Eftimie; să se roage de şapte ori pe zi – ca la Mânăstirea Neadormiţilor; să nu se spele niciodată – ca sfântul Antonie; şi să vorbească numai şapte cuvinte pe zi – după obiceiul schimnicilor.

Odată planul alcătuit, Anichit trimise pe un frate de-i cumpără de la băcănia din sat o frânghie lungă şi o roată de smochine. Frânghia o legă cu

un capăt de căpriorul chiliei, iar pe celălalt îl trecu înăuntru printr-o gaură făcută în tavan.

Şi astfel pregătirile pentru pocăinţă fură rânduite.

Când în seara celei dintâi zile de canon îşi făcu socoteala de felul cum şi-a îndeplinit planul, cuviosul avu cuvânt să nu fie prea mulţumit. Căci, în loc de cincisprezece smochine, mâncase toată roata, amăgit fiind de dulceaţa lor. Din care pricină se hotărî să mănânce prune, că sunt mai acre... „La urma urmei poate să fie şi

mere şi chiar gutui, căci – gândi el – numărul să fie ţinut şi să fie fructe.” În loc de şapte cuvinte cât trebuia să vorbească, socoti el până la vreo şaizeci şi cinci că-i ieşiseră din gură. Se mângâiase însă amintindu-şi de sfatul cuviosului Pimen cel Mare: „Cel ce grăieşte pentru Dumnezeu – bine face”, şi el nu deschisese gura decât ca să ceară sau să dea binecuvântare la părinţii şi fraţii cu care se întâlnise. În loc să se roage de şapte ori, se rugase numai de două ori, căci

mai toată ziua o petrecuse în ascultare şi deci n-avusese timp. În schimb nu se spălase deloc, şi aceasta tot era o mângâiere pentru el...

„Lasă că de acum încolo voi urma întocmai după plan”, îşi zise Anichit hotărât foarte. Şi, ca un început, când să se culce, aruncă rogojina şi se legă cu frânghia pe la subţiori, ca să doarmă în felul sfântului Eftimie. Se vede însă că, ori frânghia n-a fost legată bine de căprior, ori Dracul a dezlegat-o, că numai ce se lăsă Anichit în jos şi se pomeni

grămadă în mijlocul chiliei, cu frânghie cu tot. Atâta n-ar fi fost cine ştie ce nenorocire, căci s-ar fi suit în pod, şi ar fi legat frânghia la loc; în cădere, însă, bietul monah îşi scrânti mâna dreaptă din umăr aşa de rău, că nu putea s-o ridice nici măcar pentru a-şi face cruce...

IX

Iată-l acum pe cuviosul nostru cu mâna legată de gât... şi cu planul de pocăinţă amânat până la vindecare. Căci, aşa cum se găsea, nici canonul nu şi-l mai putea face, şi nici agăţat de frânghie nu putea să mai doarmă. Se tânguia întruna, căindu-se şi plângând că n-a fost mai cu băgare de seamă când a legat frânghia, că dacă ar fi înnodat-o zdravăn, nu s-ar fi întâmplat nenorocirea.

„Dar dacă o fi dezlegat-o

Necuratul?”... Numai ce-i veni în minte acest lucru şi Anichit sări în picioare, răcnind:

— Ah, Satano, numai tu mi-ai făcut boroboaţa! Tu ai cunoscut planurile mele şi ai dezlegat frânghia de mi-ai scrântit mâna şi am curmat pocăinţa! Tu, Încornoratule, mi-ai scos în cale şi pe blestemata aceea, de am păcătuit, călcându-mi jurământul dat la călugărie! Ah, duh viclean şi spurcat, înşelătorule fără chip, cel văzut pentru obrăznicie şi nevăzut pentru făţărie, cel ce

te arăţi în chipul şarpelui, sau în faţă de hiară, sau ca aburul, sau ca muierea, sau ca jigania, sau ca pasărea, sau vorbitor noaptea, sau surd, sau mut, sau curvar, sau vrăjitor, sau iubitor de desfătare – blestemu-te pre tine, începătorule al răutăţii, cu Dumnezeu Savaot cel ce a certat vântul şi a alinat viforul mării şi a gonit ceata diavolilor. Hai, iubitorule de răutate, vino degrabă şi te arată înaintea ochilor mei, dacă ai curaj, şi nu-mi face supărări pe nevăzute. Haide,

grăbeşte-te, că poftă mare am să te iau de beregată – aşa ciung cum mă găsesc acum – şi să te dau cu capul de toţi pereţii, apoi să te calc în picioare pân' ce te-oi face piftie... Aha! N-ai curaj să te arăţi, fricosule şi mişelule! Ai avut îndrăzneală numai către bătrâni neputincioşi ca sfântul Antonie, dar în faţa unui voinic nu cutezi...

În această clipă, Anichit simţi că cineva se loveşte de peretele dinspre apus al chiliei. Făcu mâna pâlnie la ureche şi, când auzi că zgomotul se

înteţeşte, începu să-i bată inima mai cu putere. Fără zăbavă îşi închipui atunci că trebuie să fi venit Diavolul să-i răstoarne chilia, ca odinioară pe a cuviosului Pahomie... Şi, făcându-şi curaj, se lipi de un perete şi începu să strige şi el ca acel cuvios: „Dumnezeu este scăparea noastră, puterea şi ajutorul întru necazurile ce ne-au aflat pre noi foarte, pentru aceasta nu ne vom teme când se va turbura pământul...”

Dar, în loc să înceteze, se auzi zgomot şi mai mare în

toate părţile chiliei. Atunci Anichit îşi închipui că s-au adunat mai mulţi draci şi-i înconjoară casa cu o funie, ca să i-o arunce în vreo prăpastie, aşa cum au vrut să-i facă cuviosului Avramie Sihastrul. Şi aducându-şi aminte de cuvintele grăite atunci de Avramie, zise şi el bâlbâind: „înconjuratu-m-au ca albinele fagurul şi s-au aprins ca focul în spini, dar întru numele Domnului i-am biruit...”

Repetă de trei ori aceste cuvinte din psalmii lui David, dar spre spaima lui, răpăiturile

se tot înteţeau, ba auzi chiar şi un fel de mugete, negreşit din gura diavolilor. Înfricoşat, cuviosul nostru uită de vitejia cu care se lăudase câteva clipe mai înainte şi, ciulindu-se într-un colţ, închise ochii şi aşteptă să crape pereţii şi să intre în chilie tot felul de jivini închipuite: lei, tigri, elefanţi, şerpi, crocodili, urşi, scorpii, tauri, aspide – aşa cum dracii au închipuit ca să sperie pe marele pustnic Antonie. Dar tocmai când zarva ajunsese mai puternică, se auzi o gură de voinic urmată de plesnituri

de bici şi îndată loviturile încetară şi zgomotul se depărtă de chilie...

Anichit îşi făcu cruce cu stânga, căci dreapta era beteagă, dând slavă lui Dumnezeu că i-a ajutat să iasă nevătămat din războiul cu dracii. Şi mai viindu-şi în fire, deschise ochii câte puţin şi privi prin colţurile chiliei. Dar în loc de fiare sălbatice văzu obişnuiţii păianjeni şi păduchi de lemn, unii ţesându-şi pânza, alţii plimbându-se în sus şi în jos... ca la ei acasă. Iar când îndrăzni să deschidă

fereastra, ca să mai tragă şi el un chiot dracilor, văzu la lumina lunii pe porcarul mânăstirii ducând din urmă vreo zece-cincisprezece porci care scăpaseră pesemne din obor: „Hâidea!”

„Ptiu!” făcu Anichit, pe de o parte supărat că s-a speriat degeaba, pe de alta bucuros că n-a fost ceva mai rău. Şi, punând mâinile la spate, începu să se plimbe prin chilie, gândind astfel: „De ce oare n-o fi vrând Dracu să se arate şi mie, aşa cum s-a arătat sfinţilor cuvioşi de demult?!”

După oarecare frământare de minte ajunse la încredinţarea că duhurile necurate se feresc de el, aşa precum odinioară se fereau de sfântul Sisoe cel Mare. Această descoperire îl bucură pe cuviosul nostru şi totodată îl hotărî să găsească un mijloc ca să aducă pe Satana în chilie şi să-şi bată joc de el cum i-o plăcea lui mai bine.

„Stai tu, mârşavule şi mişelule, – zise Anichit strângând pumnii – că am să te batjocoresc aşa cum altul înaintea mea n-a avut curajul

şi nici priceperea să te batjocorească...”

Se vede însă că Necuratul i-a cunoscut planul şi a găsit cu cale i-o ia înainte. Căci a doua zi, fiind sărbătoare şi venind lume de la oraş ca să viziteze mânăstirea, adică să petreacă la aer curat, ce făcu el, ce drese, că îndreptă o ceată de musafiri să se aşeze drept în faţa porţii lui Anichit, vrăjmaşul său. Erau în ceata aceea trei bărbaţi şi cinci femei. În scurt timp, verdeaţa ierbii, dulceaţa aerului, şi mai ales tăria vinului aduseră o

veselie nespusă în acea societate. Bărbaţii glumeau, iar femeile, pe trei părţi goale, ciripeau şi râdeau de răsuna văzduhul.

Când văzu sărmanul Anichit pielea albă, carnea rumenă, gurile mici şi îmbietoare la păcat, când auzi râsul zglobiu şi dezmorţitor de simţuri, începu să-i umble furnici prin vine şi să i se urce valuri de sânge la inimă şi la cap. Se plimbă prin chilie, lovi cu pumnii în pereţi, în masă, îşi muşcă limba, buzele, degetele, sparse o strachină, plânse ca

un copil; dar toate fură în zadar, căci fierbinţeala poftei se întărea pe măsură ce creştea veselia la poartă. Simţind că e pe cale să-şi piardă minţile, puse mâna pe cuţit şi, ieşind din chilie, trecu puşcă pe lângă societatea cea veselă şi intră la monahul Pavel dogarul.

— Să-mi ascuţi cuţitul ăsta, părinte Pavele, să-l faci să taie ca briciul de ras...

— Da' ce faci cu el aşa ascuţit, Anichite? întrebă Pavel, învârtind tocila.

Anichit se codi o clipă, apoi

răspunse tot printr-o întrebare:

— Mă rog, spune sfânta *Evanghelie* că, atunci când te supără ochiul tău sau mâna ta, să le tai şi să le arunci?...

— Spune...

— Ei bine, dacă spune, am să fac şi eu după *Evanghelie*...

Până să iasă însă de la Pavel, Anichit socoti prea aspră porunca *Evangheliei*... şi, aruncând cuţitul, o luă întins spre poarta mânăstirii. Iar de aici... spre sat...

— Te mai întorci, Anichite? îl întrebă portarul, în glumă.

Anichit ridică mâinile şi

ochii la cer şi răspunse, fără să-şi întoarcă faţa:

— Ştie Dumnezeu...

*

Monahul Antim, bolnicerul, venise de la utrenie şi tocmai se pregătea să sufle în lumânare, ca să mai aţipească oleacă până la ziuă, când se pomeni cu multpătimitorul Anichit că intră pe uşă cu rasa pe umăr şi cu părul vâlvoi.

— Da' ci-i bre cu tine?

— Sunt răcit rău de tot, părinte Antime... şi venii să mă tragi niţel pe spate, că nu mai pot, zise Anichit fără să ridice ochii în sus.

Bolnicerul îl privi cu băgare de seamă şi văzându-i barba răvăşită şi faţa plină de zgârieturi, îl întrebă:

— Da' cin' te-o zgâriet pi faţă, bre Anichite?

Anichit se gândi o clipă:

— Uite... m-am spălat aseară pe cap şi am făcut leşia cam tare, răspunse el tot cu ochii în jos.

Antim clătină bănuitor din cap şi-i ceru să se dezbrace. Când îi văzu spatele plin de vânătăi, se cutremură tot:

— Răcit zici că eşti tu, bre?

— Răcit...

— La tine nu-i răceală, bre Anichite, la tine-i bătaie curată...

— Ei, aşi?!

— Pe cinstea mea, dacă te mint!

Tot ce se poate...

— Ai fost în sat, stuchi-te-ar mițele!

— Se poate şi asta...

— Bre, bre, bre, cum şi-o mai bătut Dracu joc de, tine, bre Anichite!

— Apăi... atâta a putut şi el, atâta a făcut! răspunse Anichit oftând de la ficaţi.

— Tare mai eşti păcătos,

măi frate!? Văleu!

— Sunt neputincios, părinte Antime...

***Gândirea*, Bucureşti, nr.11, noiembrie 1927, p. 283—292; continuare în nr. 12, decembrie, p. 328—335 (publicată cu titlul *Mântuirea lui Artemon*).**

NECAZURILE PĂRINTELUI GHEDEON

„După mulțimea durerilor din inima mea, mângâierile tale au vestit Sufletul MEU!”
Din *Psalmii lui David*

I

UN SUFLET BUN ŞI UN STOMAC PĂCĂTOS

După ce îşi aduse porţia de fasole de la bucătăria de obşte, părintele Ghedeon socoti că, dacă ar mai unge-o cât de cât, ar mânca-o mai cu plăcere. Că prea e lungă zeama, şi prea curată la faţă. În acest scop, puse mâna pe cleşte şi, scormonind jarul din sobă, încrucişă peste el câteva lemne uscate de carpen. Apoi luă tigaia de aramă, moştenită

de la un călugăr mort şi, după ce suflă în ea ca să fugă praful, căci, chipurile, era spălată, turnă ca o ceaşcă de ulei de floarea-soarelui, amestecat cu cel de rapiţă, şi o aşeză pe ochiul dintre sobă. Până să se încingă tigaia, scurse zeama din oală şi se apucă, numai aşa ca să facă haz de necaz, să numere boabele de fasole; şi găsi cu toate una sută douăsprezece, la aproape două ocale de zeamă...

— Ar fi putut s-o bage mai deasă... că slavă Domnului,

fasole s-a făcut berechet! zise el cu o mână de om scârbit.

Apoi luă repede tigaia de coadă, căci se încinsese şi împroşca pereţii murdari ai sobei, şi ieşind cu ea în sală îi turnă câteva picături de apă, ca să stingă uleiul. Un sfârâit puternic, şi o bună parte din ulei se împrăştie pe faţa şi pe hainele lui Ghedeon şi aiurea.

— Treaba asta ar fi putut s-o facă bucătarul... dar nu-l lasă vrăjmaşul pe părintele stareţ să dea ulei la cazan. Pesemne că-i e teamă să nu se îngraşe călugării şi să-l întreacă pe el

în greutate... grăi cuviosul necăjit, în vreme ce-şi ştergea faţa de stropii săriţi din tigaie.

Când îşi aduse aminte că n-a tocat ceapă, aşează din nou tigaia pe ochiul sobei şi luând repede una sârbească îi reteză vârful, îi îndepărtă cămaşa roşie şi, spintecând-o toporăşte în şaisprezece, o tăie din podul palmei de-a dreptul în tigaie. Până să mai arunce din zeama fasolei, căci era prea lungă, o parte din ceapă, cea tăiată mai mărunt, se arse scrum, iar cea tăiată mai mare nici nu se rumenise pe o parte.

Ieromonahul sări cu lingura s-o învârtească, dar era prea târziu. O răsuci aşa cum se găsi şi o răsturnă în oala cu fasole, pe care o aşează apoi între sobă, în locul tigăii. Când îşi aruncă ochii în oală, văzu speriat plutind pe deasupra, în loc – de ceapă prăjită,tot felul de gângănii: musculiţe, purici, molii, bondari şi bondărei...

— Asta se cheamă viaţă de om singur! oftă călugărul clătinând din cap.

Apoi, aducându-şi aminte că are şi peşte de fript, răscoli

cărbunii dintr-o parte a sobei şi luând strachina cu cei trei peştişori daţi „pe mână”, îi aşează la rând de-a curmezişul grătarului, cu capetele afară, zicând şi vorbe răutăcioase ca acestea:

— Unde sunt taţii voştri, mă? La părintele stareţ, hai? Dar mumele voastre încotro or fi apucat, tăiculiţă? La părintele iconom, hai? Dar fraţii voştri cei mai mari pe unde s-or fi rătăcit? Te pomeneşti că prin bucătăriile casierului şi ecleziarhului, hai?...

Apoi aşează grătarul în sobă şi se ridică repede să mestece în oală. Dar era prea târziu, căci fasolea clocotea înfundat şi un strat destul de gros se aşezase pe fundul oalei. Părintele Ghedeon opinti lingura de câteva ori, scoţând deasupra tăvălugi de fasole arsă, după oare se aplecă la iuţeală să se uite la grătar, dar, spre uimirea lui, grătarul ardea gol pe cărbuni. Căci peştele, nefiind mort, ci numai ameţit, se dezmorţise de foc şi sărise în sobă. Monahul îl adună cu cleştele şi-l aşează din

nou, plin de cenuşă, pe grătarul înroşit.

În sfârşit, cu chiu cu vai, mâncarea fu gata şi Ghedeon se aşează să înghită fasole afumată, dreasă cu ulei de care se întrebuinţează pentru uns maşinile, şi peşte, sărat mai mult cu cenuşă decât cu sare.

— Las' că bun e Dumnezeu! Cele bune cu anevoie se dobândesc! se mângâie călugărul ca întotdeauna când era necăjit.

Căci, trebuie s-o spunem, dorea şi el o boierie

călugărească... nu atât ca să se afle în cinste, cât mai mult ca să poată trăi mai bine. O dregătorie în cârmuirea mânăstirii deschide mai cu uşurinţă uşile: la pivniţă, la lăptărie, la pescărie... Aci se gândea şi el când ofta şi zicea: „Las' că bun e Dumnezeu!"

Uneori părea că pizmuieşte pe ieromonahii trimişi să împlinească parohii vacante, căci altul e traiul unui preot de enorie, dar până la urmă izbutea să se scuture de ispită şi să rămâie mai departe în mânăstire ca să numere

fasolea de la obşte şi să facă ascultare şi răbdare, în nădejdea unor vremuri mai bune. Căci pentru călugăr e mult mai cuminte să fie un dregătoraş în mânăstire, cu uşi deschise pe la cămările cu bunătăţi, decât preot la sat. În mânăstire este între ai lui, care-i cunosc şi cele bune şi cele rele şi sunt gata să nu vadă ceea ce au şi ei şi să nu osândească atunci când şi ei sunt de osândit. Pe când la sat, în mijlocul lumii, călugărul e ca peştele pe uscat; a ieşit din băltoaca lui –

moartea e aici.

Aşa gândea Ghedeon şi aşa socotea el că e mai înţelept. Şi se bucura în inima lui că e tare în a birui ispitele şi mulţumea lui Dumnezeu că-i dă această putere.

Iată însă că trecură Câşlegile, când chiar în mânăstire te mai poţi îndulci c-un peştişor, c-o brânzişoară, cu niscai lapte şi ouşoare cumpărate de pe la sat, şi veni postul Păresimilor, cu ciorbă de cartofi necurăţaţi, sau de foi de praz, fierte întregi şi fără alegere... Cuviosul

Ghedeon strecura cartofii, îi curăţa şi-i mesteca cu sare. Iar pâinea, neagră ca brazda sub care crescuse, o mânca goală sau cu ceapă şi chiar cu usturoi. Din ciorba de praz alegea foile galbene, cam jumătate, şi le arunca, iar varza acră o aduna, câte două-trei tainuri, până făcea de-o prăjelniţă. Atunci umplea mânăstirea cu miros de ulei de rapiţă şi de floarea-soarelui, atrăgându-şi, colac peste pupăză, şi mustrări din partea stareţului şi a duhovnicilor, că se înfruptă cu unsoare în

postul Paştelui. Oarecare mângâiere găsea el în zilele de fasole. Căci, oricum, fasolea tot e mai blagoslovită decât cartofii necurăţaţi şi decât foile de praz îngălbenite. Acum nu mai număra boabele şi nici nu mai arunca din zeamă, fiind bucuros să aibă cât de multă, ca să-i rămână şi pentru a doua zi.

Odată cu ciorba dulce de fasole, se da călugărilor castraveţi acri sau ardei muraţi. Castraveţii erau bătrâni, amari-potroacă, moleşiţi şi săraţi de parcă ar fi

fost scoşi din ocnă; iar ardeii, lungi şi presaţi, semănau cu iataganele turceşti. Părintele Ghedeon curăţa castraveţii de sământă şi de partea zămoşită, arunca vârful şi cotorul, apoi tăia restul în bucăţele, îl amesteca cu ceapă şi-l mânca cu lingura, ca salată la fasole. Ardeii, după ce arunca pe cei stârfociţi, îi lua la rând şi-i gusta cu vârful limbii ca să vadă care sunt iuţi şi care nu sunt. Pe cei oţeriţi îi arunca după cei stricaţi, căci nu prea îi plăcea pipărat, iar pe cei mai blânzi îi înghiţea cu fasole.

Se mai necăjea călugărul nostru – om era şi el! – mai cârtea împotriva stareţului, dar, cum această viaţă o ducea de vreo douăzeci de ani, se resemna şi uita îndată ce strângea de pe masă. Numai când şi când se gândea la felul cum vor fi trăind ieromonahii trimişi la parohii... şi atunci îi venea apă în gură şi ispita se apropia să-l înhaţe. Dar după o scurtă chibzuire, teama de necunoscut, mai mult ca alte pricini, îl făcea să găsească tot mai bun bârlogul în care s-a deprins. Aceasta până într-o zi,

căci în lumea asta toate au un sfârşit, aşa după cum au şi un început.

În ziua aceea, care era tocmai pe la jumătatea postului, când gospodinele de la ţară numără ouăle adunate pentru Paşti, iar călugării socotesc foile *Triodului*[59], cartea din pricina căreia a plecat ţiganul de la mânăstire, s-a pomenit părintele Ghedeon cu factorul poştal că-i aduce o scrisoare în plic galben. Cuviosul cunoscu scrisul lui Gavriil, dar nu pricepea de ce i-a pus număr şi pecete, iar nu

mărci poştale, cum se obişnuieşte.

Scrisoarea lui Gavriil era scrisă pe o coală întreagă şi glăsuia astfel:

Preacinstite şi preaiubite, întru Hristos frate şi împreună liturghisitor, Ghedeoane, har şi milă de la Dumnezeu, iar de la mine închinăciuni smerite şi frăţeşti îmbrăţişeri.

Iartă-mă, fratele meu iubit, că abia astăzi m-am învrednicit să-ţi scriu, deşi a trecut o lună şi jumătate de la plecarea mea. Că aşa e

omul când dă de trai bun: nu se mai gândeşte la fratele lui care trăieşte în sărăcie şi în lipsă. Dar pricina e că vream să treacă mai multă vreme la mijloc, ca să-mi dau mai bine seama de cum merge treaba p-aici şi apoi să-ți scriu cu d-amănuntul şi fără minciună.

Mai întâi şi mai întâi află, frate Ghedeoane, că e mare lucru să fii preot la sat, că lumea te ține în multă cinste şi-şi scoate căciula când te întâlneşte în drum, şi-ți sărută mâna, şi tânăr şi bătrân. Dar să fii popă de

mir, să nu fii călugăr, căci cu popii de mir lumea e mai îngăduitoare, dar pe călugăr îl socoteşte om sfânt şi-l urmăreşte tot pasul şi-i cântăreşte toate vorbele. Asta mai la început... dar, încet-încet, se mai deprinde lumea cu el şi nu-i mai ține socoteală de fiece lucru. Că întâi, când am venit aci, mi s-a dat o odaie la un creştin din sat, şi eu de, învățat ca la mănăstire, îmi făceam ale casei singur şi îmi bucătăream singur. E drept că-mi mai trimiteau şi vecinii

de-ale mâncării, măcar când şi când. Ehe! mi-aş fi băgat eu o babă, că la urma urmei ce-i dacă ai o babă să te slujească? Dar mi-era c-o vorbi lumea ceva. Şi nu prea mă lăsa nici cugetul să ţiu femeie în casă, oricât de babă ar fi. S-a întâmplat însă că s-au gândit enoriaşii, ei de la ei, că văzând cum mă necăjesc singur, mi-au tocmit ei o biată bătrână ca să-mi fie de ajutor. Era însă prea slută şi prea căzută, aşa că mai mult mă împiedicam de ea decât mă foloseam cu

ceva. Şi tot oamenii s-au socotit şi mi-au băgat o văduvă, ca de treizeci de ani. Asta da! E femeie în putere şi se pricepe nevoie mare într-ale casei.

Şi acuma, ce să-ți mai spui, frate Ghedeoane? Că din mila Domnului o duc boiereşte. Casă regulată, masă tot aşa, locuitorii îmi dau bucate, îmi dau păsări; apoi: morți, botezuri, cununii, berechetul lui Dumnezeu! Mă joc cu banii şi mă îngraş de speriat. Să mă vezi cum m-am îndreptat,

aproape că nu m-ai mai cunoaşte. Mi-am făcut şi un rând de ţoale şi bocanci, mi-am luat şi căciulă de astrahan, că de, p-aici nu prea merge să porţi culionul. Şi când mă gândesc la amărâtul de tine, cum te-i fi canonind cu ciorba de cartofi necurăţaţi şi cu pâinea când arsă, când necoaptă, mă ia frigurile! Acu, de, ce să zic, poate că cu sufletul ăi ieşi tu mai bine... dar nu prea-mi vine să cred nici asta, fiindcă ce folos că-ţi chinuieşti trupul şi în schimb eşti tot

nemulțumit şi tot cu cârtirea în vârful limbii! Eu, şi dacă trăiesc bine, în schimb fac şi pentru suflet, căci împlinesc aci o mare datorie. Apoi, de, ce să-ți fac dacă nu vrei să rupi rădăcinile şi să te duci şi tu la o parohie!

Şi acuma închei, frate Ghedeoane, rugând pe Dumnezeu şi pe Maica Domnului să-ți îndrepteze paşii şi să te ferească de cel viclean. Spune închinăciuni şi sărutări fraților mei: Isaia, şi Porfirie, şi Paisie, şi Damaschin, şi Visarion, şi

Silvestru, şi Ghemnasie, şi tuturor celor ce mă iubesc şi celor ce nu mă iubesc, şi nu mă uita pre mine păcătosul în rugăciunile tale către Domnul.

Cu frăţească dragoste,
Gavriil
Ieromonahul, păcătosul slujitor vremelnic în com. Şătrari, jud. Ialomiţa”

Părintele Ghedeon citi scrisoarea lui Gavriil de două ori, ca să se lămurească mai bine. La început fu mişcat el de starea mulţumitoare în care a ajuns prietenul său şi simţi

ca un fel de pizmă în inima lui. Când judecă însă lucrurile după rânduielile călugăriei înţelese numaidecât că Gavriil e pierdut sufleteşte. Ca să trăiască o ţâră mai bine ca la mânăstire, înţelegea şi el; dar ca să-şi ia servitoare văduvă şi încă de treizeci de ani, asta e curată stricăciune. Unde mai pui că Gavriil nici nu pomenea să se întoarcă la mătanie, ceea ce însemna, după judecata părintelui Ghedeon, că n-a agonisit nimic din toată vieţuirea lui în mânăstire. Şi Ghedeon se bucura în sufletul

său că e mai tare în răbdare decât Gavriil şi decât toţi ceilalţi care s-au năpustit pe la parohii.

Să nu-şi pună însă omul în mintea lui astfel de temeiuri căci, dacă nu s-a amăgit astăzi, se poate amăgi mâine, şi dacă nu se amăgeşte nici mâine, se poate amăgi poimâine. Chiar în seara acelei zile când şi-a oţerit toate simţurile cu ceapă sârbească, cuviosul Ghedeon a mai lăsat din părerile aspre ce-şi făcuse despre Gavriil. Şi încet-încet, zi cu zi, ceas cu ceas, prinse

tot mai multă ciudă pe traiul amărât în care se zbătea şi cu tot mai multă dulceaţă se gândea la bunătăţile preoţilor de la sate. Nu mânca niciodată fără să-şi închipuie cam ce-o fi mâncând Gavriil în ceasul acela. Ba de la o vreme ajunsese să nu-i mai placă nimic de la bucătăria obştei. Lua numai fasole şi varză şi le mânca şi pe acestea doar ca să-şi potolească foamea. Unde mai pui că era acum luna lui martie, numită de călugări „luna lui Traistă-n băţ”, căci odată cu venirea ei încep

monahii, nestatornici, să-şi mute sălaşele. Soarele de primăvară şi porecla lunii îi măriră neliniştea şi-l aduseră la mare tristeţe. Până într-o bună zi, când, dându-şi seama că nu mai poate birui dorul după trai mai bun, se duse la stareţ şi-şi ceru binecuvântare să meargă la o parohie. Cu greu s-a hotărât stareţul să-i dea drumul, căci Ghedeon era călugăr cuminte şi aşezat. Şi nu i-ar fi dat deloc dacă, ştiindu-i firea, n-ar fi fost încredinţat că după o scurtă încercare prin valurile lumii,

se va întoarce la mânăstire şi mai smerit şi mai de folos ca înainte.

— Nu mă duc cu alt scop decât să trăiesc şi eu o vreme mai bine. Nu mult: o lună, două, trei, numai cât voi socoti de-ajuns ca să-mi dau seama cum se simte un călugăr când nu-i mai iese jărăgai pe gât de la fasole şi când o mai dă şi el pe niţică boierie...

Aşa s-a îndreptăţit cuviosul Ghedeon, în faţa stareţului, care a zâmbit cu un înţeles pe care ieromonahul l-a priceput

abia peste vreo unsprezece luni, aşa s-a îndreptăţit şi el, fără să fie nevoie, în faţa ucenicului de la stăreţie, după ce a ieşit de la părintele stareţ, şi tot aşa şi în faţa lui Dumnezeu, când s-a închinat în biserică, înainte de plecare.

II

IEROMONAHUL GHEDEON SE AŞAZĂ ÎN PAROHIA SCAIEŢI

În cuprinsul judeţului Ilfov, aproape de marginea judeţului Vlaşca şi cam la aceeaşi depărtare de Dunăre şi de râul Argeş, se află aşezat satul Scaieţi, căruia i se mai zice, în poreclă, şi Răscăieţi. Nu e aşa de mare – să tot aibă două sute de familii şi până la opt sute de suflete. În schimb, se bucură de aşezare frumoasă,

căci se învecineşte cu o pădure mare de cer şi de tei, iar drumul până la gară se poate face şi pe jos, atunci când ai picioare bune şi pleci cu un ceas mai înainte de sosirea trenului.

Satul Scaieţi ţine de comuna Cioceni, şi a fost înălţat la rangul de parohie numai fiindcă legea i-a găsit la o depărtare de aproape 4 km. de biserica parohială cea mai apropiată. Numele şi l-a moştenit de la locul pe care este aşezat, căci, pe vremuri, când nu era atâta lume ca să

are tot pământul, creştea pe acest loc pădure de scaieţi, aşa precum în alte părţi creşteau păduri de sipică. Au încercat ei, fruntaşii comunei, să-i schimbe numele cu al unui domn mare, dar nu au izbutit decât în hârtiile primăriei şi pe hartă, căci lumea de pe acolo tot Scaieţi şi Răscăieţi îi zice.

În Scaieţi e o singură linie care taie satul pe la mijloc şi pe ea sunt înşirate: biserica, şcoala, cârciumile şi „băcăniile". E drept că din această linie se mai desprind şi alte linii mai mici, şi ulicioare,

dar nume de la primărie n-are decât cea dintâi, căreia i se zice strada Mihai Viteazu. Aceasta însă numai pe tăbliţele spânzurate de stâlpii sau de pereţii dinspre drum ai caselor, căci locuitorii îi zic Linia mare, sau Linia bisericii, fiindcă aşa au pomenit.

Strada Mihai Viteazu n-a fost pietruită niciodată, după cum n-au fost nici celelalte linii şi ulicioare astfel că, din lipsă de pietre, toate izolatoarele de pe stâlpii telegrafului se află în bună stare. Şanţuri pe margine i s-

au făcut acum vreo douăzeci de ani, fiindcă se zvonise la primărie că are să treacă pe acolo un ministru, sau cineva de la curtea domnească. Cu vremea însă şanţurile s-au astupat, încât astăzi abia ai putea ghici pe unde au fost odată. Din care pricină beţivii satului se pot lovi în toată voia de amândouă şirurile de garduri. În schimb, pe la toate porţile se văd podeţe de lemn, cu rezemători încrucişate, făcute, din porunca jandarmilor. Aceste podeţe folosesc, copiilor pentru

învăţatul călăriei şi oamenilor mari la vreme de ploaie multă, când strada Mihai Viteazu se face lişteavă de apă. Atunci, neputând ei să se adune la răscruci, se urcă pe podeţe şi stau de vorbă, de la unul la altul, cu coatele pe rezemători. Astfel, pentru altă treabă nu sunt bune aceste podeţe, căci, nefiind şanţuri, oamenii trec cu picioarele, cu vitele şi cu căruţele pe alături.

Casele din Scaieţi sunt făcute din gard de nuiele, lipite cu pomosteală de pământ şi paie, înalte, cu două

odăi şi sală, şi acoperite: unele cu tablă de fier, altele cu stuf adus, din mlaştinile Dunării sau ale Câlniştei. Stâlpi încondeiaţi, sau flori şi păsări zugrăvite pe pereţi nu prea găseşti; dar uşile şi cercevelele de la ferestre sunt mai peste tot vopsite în culoarea verde deschis sau turchez închis. Numerele caselor sunt scrise cu negru iar „leaturile” sunt săpate de-a-ndoaselea în pomosteală crudă, odată cu „ciubucurile” trase în linii tremurate, pe la colţuri.

Curţile sunt împrejmuite cu

garduri de ulucă, stropşite cu zeamă de var, ca şi podeţele. Unele femei bălţează gardurile pe aproape de vârf, altele pe la mijloc, iar cele mai multe pe trei rânduri. Acest obicei a fost încetăţenit în anul 1913, când intrase holera în ţară şi se ţine şi astăzi, fie că s-a dovedit folosul lui, fie, mai ales, că slujeşte la înfrumuseţarea gospodăriilor.

Spre deosebire de multe alte sate, scaieţenii nu-şi mai înşiră oalele de pământ în vârful ulucilor. Şi-au făcut, de la o vreme, maşini de gătit, şi

deci întrebuinţează vase de fier pe care le ţin agăţate, de cuie bătute în pereţii dinăuntru ai caselor.

Sunt în Scaieţi patru cârciumi: două „cu tot felul de băuturi”, şi două „numai cu vin”. Ţuică însă se bea mai multă în acestea din urmă, fiindcă se vinde pe furiş, şi deci e mai gustoasă.

La „băcănii” se găseşte de obicei stambă de aţă, candel pentru tuse, calaican[60], ibrişin, sare de lămâie, covrigi mici fără susan şi smochine. În Săptămâna Mare se mai

găsesc de vânzare şi făclii de aprins la denii; în sărbătorile Paştelui, ciozvârţi de miel, iar toamna, carne de oaie şi de berbec.

Până în războiul cel mare, şi încă vreo trei ani în urmă, scaieţenii n-au avut şcoală în sat, lucru de care nu s-au plâns decât o mică parte din ei, când au fost mici şi nevoiţi să se ducă la şcoala din Cioceni. De vreo trei ani însă, au fost şi ei dăruiţi cu un asemenea locaş de învăţătură, pe care primăria l-a aşezat, deocamdată, într-o fostă

băcănie din apropierea bisericii. Şi fiindcă, odată cu şcoala, statul a găsit cu cale să înfiinţeze şi două posturi de învăţători, au fost numiţi, tot deocamdată, un picher ieşit atunci la pensie, şi o domnişoară cu atestat de două clase de la şcoala de menaj din Pietroşani. D-odată şcoala n-a prea mers bine, căci s-au certat învăţătorii pe locul de diriginte. Picherul zicea că are drept, fiindcă e mai bătrân; iar domnişoara susţinea că ştie carte mai multă. A sărit însă revizorul şi i-a împăcat, dând

dreptate învăţătorului, aşa că lucrurile s-au îndreptat pe cale bună.

Biserica din Scaieţi e de zid, cu turlă de lemn şi acoperită cu tablă roşie. E mai largă decât ar părea pe dinafară şi mai scundă decât s-ar crede la vederea turlei. Destul de potrivită însă pentru un astfel de sat. Dar scaieţenii o găsesc că e prea mică, fiindcă ei o vizitează numai în Vinerea Patimilor şi în noaptea Paştelui, când se înăbuşă de înghesuială. Din care pricină în toţi anii, la Paşti, ei se

vorbesc să facă o biserică mai mare: „când le-o ajuta Dumnezeu”.

Neavând leatul scris nicăieri, nu se poate şti ce vârstă are biserica. Se crede însă că alta în Scaieţi n-a mai fost, şi cum satul are o vechime ca de nouăzeci, o sută de ani, poate să aibă şi biserica vreo şaptezeci, optzeci.

Clopotniţa e făcută din bârne groase, înaltă ca de şapte-opt metri şi e aşezată aproape de poartă. Are un singur clopot, făcut după

război, în greutate de peste o sută de kilograme; şi doua toace: una dintr-o şină veche de căruţă, iar cealaltă dintr-o spărtură de fag. Vreme de trei ani, câţi s-au scurs de la moartea preotului Ion Anculescu, s-au odihnit şi clopotul şi toacele. Doar la parastase şi la morţi ce se mai mişcau şi de puţin. Duminica şi în celelalte sărbători nu se mai făcuse nicio slujbă şi nici dascălii n-au mai găsit de datoria lor să amintească satului că mai sunt şi zile de odihnă şi zile de închinare.

Popa Niţă de la Cioceni venea numai joia, de slujea parastasele, iar popa Stan de la Fânari, numai la cazuri de înmormântare. Căci aşa erau înţeleşi: unul cu parastasele, celălalt cu morţii.

*

Aveau dar dreptate scaieţenii să se mire când, în această duminică a Floriilor, auziră până în ziuă hărmălaie mare de toacă şi de clopote. „Ce să fie?! Ce să fie?!" se întrebau ei cărându-se pe la porţi şi pe la garduri. Negreşit că se vestea slujbă la biserică, dar cine s-o facă? Amândoi

preoţii însărcinaţi să-i îngrijească de cele duhovniceşti aveau câte două biserici în seama lor. Nicio liturghie nu făcuseră ei în Scaieţi, măcar în vreo duminică sau într-o sărbătoare mai mică, darmite acum în chiar ziua Floriilor!

Nedumerirea celor de pe Mihai Viteazu se risipi mai curând şi anume atunci când se ivi un preot din poarta domnului Nae băcanul şi o luă pe Linia cea mare spre biserică. Când îl zăriră, căscară gura, holbară ochii şi-

şi ziseră în gând, sau vecin către vecin:

— Cine o fi popa ăsta? Şi ce vânt l-o fi adus în satul nostru?

În câteva clipe prispele caselor de la domnul Nae şi până dincolo de biserică se umplură de lume jinduită după preot.

— O fi al nostru, vecine?

— Dă n-are el niciun căpătâi, la aşa zi mare, să tragem nădejde că al nostru o să fie...

Scaieţenii numai vorbeau şi se mirau, bucurându-se; dar ca

să mute vreunul picioarele spre biserică, te-a ferit Dumnezeu! Căci, s-o spunem din capul locului, locuitorii din Scaieți nu sunt oameni bisericoşi. Țin să aibă preot fiindcă au mai avut, şi au şi alte sate; îşi mai fac unele obiceiuri după datina creştinească, parte din ei zic şi „Doamne-ajută” când încep vreun lucru; dar ca să intre în biserică, nu se pomeneşte. Numai cu vreun mort sau cu vreo nuntă, la Prohodul Domnului şi la Paşti, de mai trec pragul sfântului locaş. Să-

i vezi atunci cum intră cu sfială şi nu ştiu unde să se aşeze, nici unde să se închine, nici unde să îngenunche şi nici cum să lipească lumânarea în sfeşnice. Doi-trei unchieşi însă şi cinci-şase babe tot se mai găsesc şi aci ca să ţină calea bisericii. Aceştia trecură şi acum, păşind îndoielnic: „o fi slujbă, ori n-o fi?”

După ce prânziră cu peşte fiert în zeamă de varză sau gătit cu ceapă tocată şi cu untdelemn, ori fript pe grătar, şi după ce se mai întinseră pe

câte o margine, de pat şi mai traseră câte-o ţigară, scaieţenii începură să iasă pe afară şi să s-adune unul câte unul, în răscrucea de la domnul Nae băcanul. Că aşa e obiceiul lor, de când s-au scos scaieţii şi s-a întemeiat satul: să se strângă în răscrucea de la mijloc şi să pună la cale trebile lor şi p-ale satelor vecine. Şi chiar p-ale ţării. Ba de la războiul cel mare încoace vine vorba şi de cele ce se întâmplă peste hotare. Nu e scaieţean să nu fi, auzit că: e pe undeva o Ligă[61]; dar nu

ştie nici unul bine dacă e la Iaşi, la Braşov, la Paris sau în America. Şi dacă această Ligă vrea pace sau caută război. Căci, nefiind abonaţi la jurnale, iau şi ei de bune cele ce aud şi cum le aud; de la delegat, când se întoarce de la primărie; de la vătăşel, când acesta îşi aduce aminte să împartă scrisorile; şi de la căprarul de jandarmi, când umblă după ouă sau cu ordine de concentrare. Când ajung la politică se iau la ceartă fără multă vorbă. Cei mai tineri se îmbrâncesc, se mai înjură de

neveste, iar printre ei câte un ţângău de copil ascultă cu gura căscată, până se găseşte vreunul să se lege de partea femeiască din familie şi să-l gonească la ai lui.

Vorba lor era, fireşte, numai de preotul care le căzuse cu hârzobul din cer. Căci, deşi dăduseră ei hârtie la Mitropolie, nu ţinuseră lucrurile din scurt. Cei care nu-l văzuseră ziceau – unii că e bălan şi scund, alţii că e înalt şi oacheş. Şi nici cei care-l văzuseră trecând spre biserică şi înapoi la domnul

Nae nu se înţelegeau bine asupra făpturii lui. Lucrurile se lămuriră abia când sosi Stan Piţigoi, unul din cei doi dascăli ai bisericii.

— Ce fel e popa, Stane? îl năpădiră cei din drum cu întrebările.

Dascălul, un om îndesat, cu picioarele scurte, cu ochii creţi, şi cu mustaţa după împrejurări, făcu pe supăratul, sau poate chiar era, şi răspunse răstit:

— De ce mă-ntrebaţi pe mine cum e popa? Nu l-aţi văzut în biserică? Păcătoşilor!

Nici barim astăzi nu vă lasă Necuratul de inimă să veniţi, ca să vedeţi pe preotul care ne-a sosit, şi să-i daţi şi lui un pic de curaj! Stăturăţi pe lângă vatră că pesemne, vă era frică să nu mănânce ăilalţi peştele şi voi să rămâneţi flămânzi!...

Oamenii se înghioldiră râzând.

— Ei, lasă acuma, Stane, şi spune-ne drept ce e cu popa ăsta: e-al nostru definitiv, ori numai pentru sfânta zi de astăzi? întrebă unul.

— Păi vezi bine că e al nostru! răspunse Piţigoi

îmbufnat.

— Aud că e tare tânăr. Aşa e mă, moşule? întrebă un unchieş.

— Da' ce credeai că e căzătură ca dumneata? Are numai treizeci şi patru de ani!

Un murmur de mirare şi de bucurie răsuflă din grămada de scaieţeni.

— Auzii pe soacră-mea că are o gură... dă nu se dovedeşte. Aşa e, nea Stane?

— Auzişi pe soacră-ta! Trebuie să vii şi tu şi să-l asculţi cu urechile tale, că d-aia ţi le-a lăsat Dumnezeu!

— Staţi, măi, să vă spun eu: slujbă ca astăzi nu cred să se fi făcut vreodată în biserica noastră! intră în vorbă şi domnul Andronache, dascălul cel bătrân. Care tocmai sosise atunci. Are un glas cum nu s-a pomenit!

— Are fo doi copii, Stane? întrebă moş Ilie epitropul, bucuros de chiriaş.

— N-are niciunul, că nu e însurat, răspunse dascălul cu codeală.

— Aaa! se mirară cei care-l auziseră.

— Adicătelea să fie văduv d-

acuma?...

— Nu e văduv... dar este irmonah.

— Cum vine aia: irmonah?

— E popă de călugări... adicătelea d-ăia din care se fac episcopii...

Oamenii părură nedumeriţi. Ba unii deteră chiar semne de nemulţumire. Delegatul holbă ochii, apoi clătină, fără curaj, din cap.

— Mi-a pierit toată bucuria, cumetre Stane! zise: el. Tu ştii bine că satul nostru nu e de nasul unui priot aşa de învăţat... că e mic şi sărac şi

n-are nici comună. Trebuia să spui acolo, la Mitropolie, când te-ai dus cu petiția, să ne dea unul mai aşa ca pentru noi, că ăsta... mă prinz că nu-l apucă toamna aicea, că or se mută la oraş, or se face *ipiscop*, cum bine ziseşi... şi noi tot proşti rămânem.

— Are dreptate Ionică, îi luară partea câțiva săteni.

— Aşa e, cum zice el! încuviințară şi ceilalți.

Dar domnul Andronache luă vorba cu resteu:

— Tacă-vă gura, mă prăpădiților, că nu vă dați

seama la vorbă! Lăsaţi-l să fie învăţat – măcar d-ar fi! – că decât douăzeci de ani, sau o viaţă de om, c-un prost, mai bine şase luni cu unul deştept. Iac-aşa numai în necazul vecinilor, că prea zic mereu că nu mai vedem noi popă-n sat. Ş-apăi... destul că suntem toţi vaci, las'să fie şi unul mai cu glagore între noi!

— Zice bine domnul Andronache, deschiseră gura parte din oameni.

— Foarte bine! o deschiseră şi ceilalţi.

— Da' unde e popa, să-i

vedem şi noi faţa şi să vorbim cu el.

— Unde e, domnule Andronache?

— Unde e, dascăle Stane?

În vremea asta ieromonahul Ghedeon sta rezemat de fereastră, în odaie la domnul Nae băcanul, şi privea îngândurat în drum la săteni. Guraliv şi vesel era el la chilia lui şi între fraţii lui din mânăstire; cu lumea însă nu era obişnuit, căci o părăsise la vârsta de cincisprezece ani, din care pricină se gândea cu un fel de teamă nelămurită la

clipa când va trebui să iasă în răspântie şi să dea ochi şi vorbă cu viitorii săi enoriaşi. Vreme de treizeci de ani el nu ştiuse decât slujba la biserică, ascultarea, mai cârteala nevinovată împotriva stareţului şi a bucătarului, necazul cu bucătăreala ce-o mai făcea pe acasă, şi micile giumbuşlucuri pe care călugării le fac câteodată între ei, ca să se mai veselească. Drept carte n-avea decât ceea ce căpătase în şcoala din sat... şi ce mai uitase pe la mânăstire. Era el om bun la

suflet, neînstare de răutate, călugăr neprihănit, dar ce-i vor folosi astfel de însuşiri ca preot în lume? Atâta cât îl ajuta judecata lui simplă, părintele Ghedeon se gândi la toate acestea şi-şi dădu seama că greu drum a luat.

Când intră dascălul Stan să-l înştiinţeze că doresc oamenii să-l vadă, el îşi făcea mustrări aspre că a părăsit mânăstirea pentru trai bun şi socotea dacă n-ar fi mai înţelept lucru să întoarcă vorba şi să le spună că a venit numai pentru Florii. Dascălul însă îl luă cu zorul,

până nu-şi lămurise bine gândul, astfel că mai mult în silă îmbrăcă rasa şi ieşi în drum.

La vederea lui, un fior de mulţumire străbătu grămada de bărbaţi, la care se mai adăugaseră femei şi fete gătite ca de sărbătoare. De statură aproape înaltă, cu părul castaniu strâns sub gulerul anteriului, barba lunguliţă şi deasă, curat şi alb la faţă, cu ochii căprui, sfiicioşi şi limpezi, ieromonahul plăcu scaieţenilor. „Ăsta popă!” „Frumos popă!” Fetele mari îl

priveau cu gurile căscate şi cu gâturile strâmbe, iar femeile tinere, mai cu seamă văduvele, îl sorbeau din ochi.

— Iii, ce mai popă, daica mea!

— Taci, fa nebuno, că te-aude!

— Ei, şi dacă m-aude, ce? Las' să m-auză!...

— Nu-l vezi fa, ce slab e?!

— Să-ngraşă el!...

La apropierea preotului, bărbaţii îşi descoperiră capetele şi se îndesară puţin înapoi. Crezându-se întărit de cuvintele Mântuitorului:

„Îndrăzniţi, căci eu am biruit lumea”, pe care le frământase mereu în casă la domnul Nae, cuviosul Ghedeon îşi făcu curaj şi deschise gura ca să zică ceva. Dar nu izbuti, căci parcă i se astupase gâtlejul şi nu ieşea nimic din el. Tuşi ca să-l destupe, dar acum i se lipiră buzele şi nu le putu desface decât la un colţ şi aceasta cu mare cazană şi cu tremurici. În cele din urmă reuşi să zică tare:

— Bună ziua, la dumneavoastră!

— Bine-ai venit, părinţele!

răspunseră oamenii, foarte bucuroşi că-i aud glasul.

— Ce mai faceţi? Sunteţi bine, sănătoşi?

— Mulţămim Sfântului!

Mai mult nu izbuti cuviosul să vorbească. Se înroşise ca văpaia şi lăsase ochii în jos, strângând buzele ca să nu se vadă tremurând. Vru să mai zică ceva, căci doar îşi dădea seama că trebuie să mai zică, dar nu nimerea nimic. Broboane de sudoare porniră din deal la vale şi faţa i se schimbă de la clipă la clipă. În sfârşit, Dumnezeu, pe care-l

ruga cu foc, îi veni într-ajutor, căci iarăşi întrebă cu curaj:

— Altfel... sunteţi bine, sănătoşi?

— Bine, părinţele...

— Să trăiţi!

— Şi sfinţia-dumneavoastră să trăiţi.

— Cam noroi...

— Acu nu e nimica, părinţele, că s-a mai zvântat, luă vorba moş Andronache, da' să vezi la vreme de ploaie mare... că nu răzbeşti nici cu cizme de antilerist! Norocul nostru ăl mare e că ne-au pus jăndării să facem poduri pe la

porți... că altfel n-ar mai fi de trăit. Dar sfinția-ta o să te dai până atunci cu țara, ş-o să-ți faci colea nişte cizmulițe, d-alea de lac, că de toval are şi popa Niță, să nici nu-ți pese...

Vorbele bătrânului dascăl stârniră râsul şi sparseră gheața. Părintele Ghedeon se înveseli la față, iar sătenii se simțiră mai apropiați de el şi se porniră cu tot felul de întrebări şi de făgăduieli.

— O să-ți dăm bucate!...

— Şi câte un pui de găină...

— O să stai mult la noi?

— Aici e lumea darnică...

— Dumnezeu te-a adus...

— O să-ţi facem rost de casă...

— Apăi casă ar trebui mai întâi de toate, zise călugărul învârtindu-se vesel printre ei, neştiind cui să răspundă şi cui să mulţumească mai întâi.

După ce mai schimbară câteva păreri, sătenii îşi amintiră de casa lui Ion al Marghioalei, nou-nouţă, care sta nelocuită, fiindcă stăpânul ei găsise cu cale să se... mărite, adică să intre în averea nevestei.

Ieromonahul simţea cum

creşte inima în el de părere de bine că a dat peste un sat de oameni ai lui Dumnezeu, şi le mulţumi pe cât îl ajută darul lui de a vorbi în mulţime.

Dar scaieţenii mai aveau ceva pe inimă şi nu cuteza nimeni să ia vorba. Acuma, nu fiindcă le era ruşine, cât aveau teamă să nu iasă altfel decât doreau ei. Şi, pentru că lucrul trebuia oricum lămurit, luă delegatul cuvântul.

— Părinţele, vorbirăm de toate, numai d-un lucru nu vorbirăm. Uite... oamenii ar vrea să facă o învoială ca să se

ştie şi ei legaţi, şi pe sfinţia voastră mulţumit. E p-aici pe la noi un obicei, şi mai e şi prin alte părţi, să se dea priotului pe tot anul ceva bucate pentru pomelnic şi un pui de găină în sănătatea păsărilor... Cam cât o să ne pretindeţi sfinţia-dumneavoastră?

Când auzi c-o să primească în dar câte un pui de găină de la fiecare casă, părintele Ghedeon crescu de-o şchioapă; dar cât pentru bucate, înălţă din umeri.

— De, cât credeţi

dumneavoastră...

Scaieţenii îşi deteră cu coatele...

— Sfinţia-ta ce ne ceri?

Atunci sări cu gura domnul Andronache:

— Ce întrebaţi, mă, pe popa? Că e nou şi nu ştie regula. Să-i dăm cât s-a dat şi la ăilalţi, adică; un dublu de grâu şi un coş de porumb.

Sătenii se uitară urât la dascăl.

— Poate că popa vrea să ia mai puţin... că n-are casă grea... şi nici magazie, zise unul, ca în chip de glumă.

Călugărul văzu care încotro şi se arătă mulţumit cu jumătate din obicei, spre necazul dascălilor şi al multora dintre săteni.

Dar mai era ceva. Unii dintre locuitori ar fi fost bucuroşi să se hotărască de pe acuma preţul fiecărei slujbe în parte. Ei înghioldiră pe delegat şi acesta deschise din nou gura:

— Oamenii ar mai vrea să se facă învoială şi pentru slujbe, ca să ştie fiecare cât e dator să dea, atunci când o veni necazul peste el...

Ieromonahul se uită lung la delegat, apoi la enoriaşi. „Să pună preţuri fixe pentru slujbe, s-ar putea una ca aceasta?” gândi el încurcat. Întrebă pe dascăli din ochi; aceştia înălţară din umeri. Se uită la moş Ilie epitropul şi unchiaşul spuse drept:

— Aşa e obiceiul.

După ce se mai gândi câteva clipe, cuviosul răspunse hotărât;

— Îmi veţi da fiecare cât vă lasă cugetul şi cât vă ajută puterea.

Scaieţenii râseră.

— Glumeşte popa, ziseră unii.

— Nu i-o fi trebuind, mă, atâţia bani, că e numai unu, ziseră alţii.

— Popa e oţ... vrea să afle mai întâi cât se plăteşte pe la vecini... şi pe urmă să ne-ncarce şi pe noi, sări unul mai colţat.

— Ba, lasă gluma, părinţele, şi dă un cuvânt dăfinitiv la oameni, stărui din nou delegatul.

— Pentru asta să nu mai vorbim nimic, domnule delegat, răspunse preotul cu

nestrămutată hotărâre. Şi chiar cu puţină supărare.

Dacă-l văzură că nu se înduplecă, oamenii o lăsară şi ei baltă. Şi fiindcă era vremea să se răspândească pe la casele lor, dascălul Stan Piţigoi luă cuvântul şi le aminti de obiceiurile din Săptămâna Mare, care începea a doua zi, îndemnându-i să vină la denii şi la spovedit...

III

SLUJBELE DIN SĂPTĂMÂNA MARE

O fi având el, preotul de la ţară, de lucru, în timpul anului, n-o fi având, dar în săptămâna dinaintea Paştelui ştiu că are. Cel cu enorie mică, mai puţin, cei cu enorie mare, mai mult, iar cel cu biserici mai multe şi mai mult. Dar greutăţile nu se măsoară numai după numărul bisericilor, şi al enoriaşilor, ci mai ales după obiceiurile

locului, cât şi după felul cum preotul înţelege să facă slujba. Căci sunt parohii mari cu obiceiuri puţine, şi sunt parohii mici cu obiceiuri numeroase. Şi sunt preoţi care scurtează din tipic mai mult, după cum se găsesc şi de cei care taie mai puţin. Fiindcă, la drept vorbind, tipicul a rămas în mai mare cinste doar pe la mânăstiri, şi nu e mult până va începe să cadă şi de-aci. C-aşa e lumea astăzi: iute şi fără răbdare.

În satul Scaieţi, regula este aşa: din ziua Floriilor şi până

în Vinerea Patimilor, să se facă denie în fiecare seară, la care sătenii nu sunt nici datori şi nici bucuroşi să ia parte. Câte-un copil, câte-o babă mai greşeşte. Numai vineri seara se duce lume multă, cu buchete de flori, ca să pună pe sfântul epitaf, şi cu lumânări cât mai ieftine, ca să scoată fum. Toată suflarea din biserică se crede atunci datoare să vorbească, să-şi dea ghionturi, să-şi pună foc pe la spate şi, la nevoie, să mai dea drumul şi la câte-o înjurătură. Copiii de la şcoală „cântă" Prohodul,

fiecare în legea lui, ajutaţi la răstimpuri de câte un vlăjgan răguşit de la plug. Iar femeile, care aduc popii cocoşi albi, au grijă să-şi mai ciupească darurile când şi când ca să cârâie mai tare şi astfel să ia toată suflarea cunoştinţă că au adus cocoşi la biserică, în Vinerea Mare.

Luni, marţi şi miercuri după prânz sunt zilele hotărâte pentru spovedit, căci în restul săptămânii e şi preotul prea înglodat şi trebuie să aibă vreme cei spovediţi să-şi facă mătăniile cu care au fost

canonisiţi. Dar lumea ştie ca ea: se îngrămădeşte tocmai în fundul săptămânii, ca să nu mai aibă vreme până la Paşti să mai facă vreun păcat. Şi deci să rămâie cu el nemărturisit.

Miercuri dimineaţa s-a apucat din vremuri vechi să se facă sfântul maslu, cu doi preoţi, în lipsă de trei, la care se pomeneşte tot satul, şi bolnav şi sănătos. Că pentru oamenii bolnavi, taina sfântului maslu se face spre grabnica lor însănătoşire, iar cei sănătoşi nu sunt întru

nimic vătămaţi dacă preotul citeşte să le iasă junghiurile şi duhurile necurate: „din cap, din creieri, din ochi, din nas, din urechi, din sprâncene şi din măduva oaselor”. În vederea sfântului maslu, dascălii umblă prin sat ca să scrie numele tuturor enoriaşilor, primind în schimb bani mărunţi sau ouşoare de găină.

Joi dimineaţa se face sfânta liturghie şi pomenire pentru răposaţi; vineri până în prânz se citesc Ceasurile şi se scoate sfântul epitaf; sâmbăta, când

se luminează de ziuă, se împărtăşesc copiii mai mici de şapte ani, apoi se face liturghie, după care trec la împărtăşit babele şi moşnegii care nu sunt voinici să se ducă la biserică în noaptea învierii. Deci, treabă multă pe capul preotului şi al dascălilor. Iar dacă se mai întâmplă şi grijănii prin sat, şi doi-trei morţi, apoi vai de picioarele lor şi de gâtlejurile lor.

După ce-i înşirară părintelui Ghedeon toate acestea, dascălii îl încredinţară că treburile au să meargă toate

strună şi că poporenii din Scaieţi îşi vor aduce aminte de ceea ce făceau părinţii lor şi vor veni la biserică, mai ales acum că n-au avut preot de patru ani. Şi le-a sosit unul tânăr şi frumos cu glas minunat. S-a întâmplat însă că chiar în seara Floriilor, la cea dintâi denie, să nu vină decât lelea Ioana, viitoarea vecină a popii.

— Văzuşi, moş Andronache? …

Dascălul înălţă din umeri:

— De, părinţele, credeam c-or veni… Da' să zicem aşa că

astăzi, de, ca-n ziua de Florii: au mai mâncat câte-un peşte, au mai tras câte-un pahar două de vin – da' de mâine... lasă-i păcatelor, că se dau ei pe brazdă.

A doua zi, părintele Ghedeon se sculă cu noaptea în cap şi ca unul ce nu mai spovedise până, atunci citi de câteva ori *Rânduiala mărturisirii* din *Molitfelnic,* făcându-şi planul cam ce întrebări să pună celor ce vor binevoi să-şi mărturisească păcatele. Apoi plecă spre biserică, unde urma să slujească utrenia singur,

căci dascălii trebuiau să umble, cu „scrisul” pentru sfântul maslu, şi să înceapă cu spoveditul. În drum se abătu pe la viitoarea-i locuinţă să vază dacă a venit cineva cu plugul să-i are grădina, aşa după cum s-au înţeles. Dar în grădină, nimeni. Mai aşteptă el pe prispa casei, mai dete ocol curţii, mai plănui prin ogradă, dar nu se arătă niciun plug.

„Se vede că p-aici se scoală lumea mai târziu”, gândi el în cele din urmă, şi se îndreptă, spre biserică, grăbit că l-o fi aşteptând cineva pentru

spovedit.

În curtea bisericii nici ţipenie de om. Ieromonahul luă cheia de sub o cărămidă şi deschise, bucuros că e singur şi că poate deci să citească în linişte. Dar utrenia luă sfârşit şi nu mai venea nimeni. Mirat, călugărul se duse la clopotniţă şi trase de câteva ori de funia clopotului, ca să amintească poporenilor că e zi pentru mărturisirea păcatelor. Apoi plecă într-un suflet la grădină să vază dacă i se ară locul cum se cade. Aci... pustiu. Se întoarse la biserică, iar

nimeni. Intră înăuntru şi-mai citi ceva, se mai uită pe uşă, iar mai citi, până se făcu ceasul 12. Văzând că aşteaptă într-un zadar, încuie biserica şi plecă spre gazdă, gândind întru sine: „Îmi pare că nu prea sunt oameni de cuvânt, scaieţenii!”

După-masă, bătu acelaşi drum între biserică, şi, grădină, cu acelaşi rezultat: nici aicea plug, nici acolo credincioşi. Abia către seară veni o fetiţă cu un ou în mână. Bucuros că, în sfârşit, îl caută cineva, preotul îşi puse

repede epitrahilul de gât, aşează pe copilă în genunchi şi amintindu-şi cum îl întreba duhovnicul, când era cam de aceeaşi vârstă, începu şi el la fel:

— De câţi ani eşti,taică?

— Dă fo nouă.

— Zici cu Dracu?

— Nţu! Numai aşa zic: fire-ai al naibei!

— Să nu mai zici nici aşa, fetiţo, că... ce mi-e naiba, ce mi-e Dracu...

— Păi de, aşa m-a învăţat mămica!

— Ai ţinut postul?

— L-am ţinut bine până ieri... şi ieri, m-am spurcat.

— De ce, taică, te-ai spurcat?

— Păi, uite, de... m-am spurcat... c-a fătat vaca.

— Ai făcut rău, că acuma nici n-o să-ţi dau sfânta grijanie de Paşti...

— Păi de... dac-a fătat vaca...

— Altă dată să ştii să ţii tot postul.

— De... dac-a fătat vaca.

După ce plecă mica creştină, Ghedeon se gândi la vorbele ei şi-şi închipui că aşa

o fi obiceiul în Scaieţi: când fată vacile, să mănânce lumea lapte, în orice zi s-ar întâmpla.

„Hm, prost obicei şi proastă lume, dac-o fi aşa? Da' lasă c-am brodit-o bine... că nici eu nu sunt grozav!"

Şi, scoţând epitrahilul de pe gât, s-apucă să cerceteze oul dacă e proaspăt. Văzând că nu se clatină, ieşi cu el afară şi-l puse în soare, apoi închise un ochi şi uitându-se cu celălalt băgă de seamă cu bucurie că cel dintâi dar al scaieţenilor e un lucru bun.

Când sosiră dascălii la

denie, cuviosul li se plânse că nu vine lumea la spovedit. Aceştia se făcură că-i prinde mirarea. Dar când auziră că nici în grădină n-a fost nicio mişcare, se supărară, şi Stan Piţigoi plecă numaidecât să se certe cu cei în drept. Astfel că slujba de luni seara o făcu ieromonahul numai cu domnul Andronache, căci nici lelea Ioana nu se mai arătă.

— Hei, acuma cum o mai îndrepţi, moş Andronache?

— De, părinte, eu zic că s-au cam dezvăţat de biserică, fiindcă n-au avut preot atâta

vreme... dar o să se dedea ei iar. Pentru asta să n-ai sfinţia-ta nicio grijă.

Marţi dimineaţa, bucurie mare. Când preotul se abătu din drumul bisericii ca să vadă ce e pe la grădină, găsi aci două pluguri cu câte trei cai, răsturnând brazdă după brazdă.

— Parcă era vorba să veniţi de ieri! le aminti el plugarilor, după ce dădu bună-dimineaţa.

— N-au fost fiarele ascuţite, taică părinte, ticluiră ei o minciună.

Adevărul însă era că

uitaseră de făgăduială şi că şi-au adus aminte numai după ce au luat o muştruluială zdravănă de la căpeteniile satului. Dar părintele Ghedeon îi crezu pe cuvânt, şi, de părere de bine, puse mâinile amândouă pe coarnele unui plug şi trase două brazde, amintindu-şi de pe vremea când nu purta rasă călugărească. Apoi, după ce mai făcu planuri cum să împăneze grădina cu legume, porni grăbit spre biserică. Aci, pace.

„Măăă, ăştia sunt păgâni,

dacă nici azi nu vin ei la spovedit!” gândi el cu îndoială; şi trase de câteva ori de frânghia clopotului.

Apoi intră în biserică şi se aşează pe citit. La cel mai mic zgomot, tresărea şi-şi întorcea capul spre uşă, crezând c-a venit cineva să-şi descarce păcatele. Tocmai după ce isprăvi utrenia, cu toate adaosurile ei din această săptămână şi se gândea să închidă biserica şi să plece la masă, aduse Dumnezeu pe Nae Botă zis Tălălaie, om între treizeci şi cinci-patruzeci de

ani. Bucuria călugărului fu mare, căci avea de spovedit bărbat în toată firea şi, nerăbdător să vază dacă izbuteşte să-l înduplece să spuie tot, îşi agăţă repede epitrahilul, puse pe om să îngenunche şi începu cu întrebările.

— Cum te cheamă?

— Niculae Botă...

— Ce-ai greşit înaintea lui Dumnezeu, frate Niculae?

— N-am greşit nimic, taică părinte... că mă ştiu curat la sufletul meu.

— N-ai pârât pe cineva ca

să-i faci rău?

— Doamne-fereşte!

— N-ai pus mâna pe lucrul altuia?

— Fereascâ sfântul! Neam de neamul meu n-a făcut fapte d-astea... Ba, ce zic... ia stăi, taică părinte... Bine că-mi dete Dumnezeu în minte... Tii, ce rău e când nu însemnează omul...

— Şi ce zici c-ai făcut? întrebă preotul nerăbdător să afle mai repede.

— Stai să vezi. Păcatul ăsta l-am făcut eu când eram *prizioner* la bulgari, că m-a

luat de la Turtucaia – nu cred să fi fost p-acolo sfinţia-ta...

— Nu.

— Turtucaia asta vine peste Dunăre, ceva mai la deal de Olteniţa – cam în dreptul Chirnogilor. Când te uiţi din deal, din Turtucaia se vede la Chirnogi, peste apă. Mai înainte era o baltă între Dunăre şi sat, îi zicea Balta Chirnogilor, dar acum nu mai e, c-a secat-o arendaşul ş-a făcut dig dă nu mai intră apa... A rămas numai Greaca, ceva mai la deal... Aia e mare, grozav... Şi să vezi! Acuma nu-

ţi mai spui prin câte-am trecut... că n-aş vrea să dălungesc vorba. Cum, cum, că am căzut *prizioner* cu toată compania... Adicătelea toată câtă mai rămăsese, că-n prăpădu-ăla căzuseră mulţi. Din ofiţeri nu mai era decât sublocotenentul... uite că i-am uitat numele... Tii, mi-umblă prin gură... are un nume ciudat. El trăieşte şi astăzi. Am auzit că e maiur...

— Parcă era vorba să te spovedeşti, frate Niculae...

— Stai să vezi... Ne ia bulgarii între baionete... Of,

Doamne, taică părinte, ce-am păţit noi atunci... n-aş vrea să dea nici peste duşmanii mei! Oi spune şi la copiii copiilor mei – dacă oi trăi să-i apuc. ... Şi să vedeţi sfinţia-dumneavoastră... (Preotul se lăsă binişor în strană.) Mergem noi pe câmp, între baionete, până dăm d-un sătişor, îi zice Şeremeţ, uite că nu l-am uitat, ţine tot de Turtucaia, apăi o luăm spre oraş... Acu, „oraş" îi ziceam noi... dar drept să-ţi spui că nu prea aduce... Nici tu stradă, nici tu trotal, nici tu... vai de om! Nişte linii strâmbe

şi sucite cu nişte piatră pe jos: una mare ş-alta mică... cine-a pus-o ăla n-a fost meşter... Că-i mai povestesc nevestei când mi-aduc aminte, şi ne gândim amândoi şi vorbim: cum or fi trăind bieţii preoţi acolo? Că-mi închipui că trebuie să fie mai mulţi fiindcă e mare de altfel...

— Şi păcatul când zici că l-ai făcut? întrebă cuviosul dornic să-i pună toate întrebările pe care le însemnase în *Molitfelnic*.

— Păi tocmai d-aia-ţi spui şi eu... Cum zisei, o luăm noi,

taică părinte, prin oraş şi haida-haida, se uitau bulgarii la noi ca la Ucigă-l-toaca! până ieşim ş-o pornim pe marginea Dunării... Erau două vapoare de război, parcă le văz...

— Lasă-le păcatelor de vapoare, omule, şi spune ce ai greşit! îl zori preotul, sâcâindu-se în strană.

— Stai, c-acuşi... Şi cum zisei, ne porni pe malul Dunării, la deal. Când văzui eu, taică părinte, că ne scoate din oraş... ce m-am gândit: ne omoară căpcăunii! Mă închinam şi mă rugam lui

Dumnezeu să poarte de grijă nevestei şi copiilor... că eu de viaţă nu mai trăgeam nădejde. Eram nemâncat de două zile, dar cine să mai gândea. La gură? Şi să vezi... ca să nu dălungesc vorba – aşa cam după-nămiaza mare, ne bagă într-un sătuleţ mic de tot... cum să-ţi spun... şi nişte case urâte şi nici urmă de biserică. Chipurile, şcoală avea... într-o casă cu cârciuma. La satul ăsta îi zice Călimoc... În el trec şi se opresc dezertorii de la Bulgaria, că mai-nainte treceau din România, şi, după

ce stau acolo o vreme, apăi se mută la Turtucaia şi se fac pescari... Şi, cum zisei, intrăm în Călimoc. Dar satul pustiu! Nici picior de om. Fugiseră pesemne de frica ghiulelelor, că era în dreptul satului un ostrov, şi se vede treaba că acolo trecuseră, cu cățel, cu purcel, că s-auzea zbieret de vaci... Şi să vezi...

Gândind că Nae are de mărturisit vreo crimă mare şi o ia mai pe departe, preotul îl asculta acum cu multă luare-aminte...

— Cum intrăm noi în

Călimocu ăsta, ne oprim dinaintea cârciumii, acolo unde e şi şcoala. Să fi fost noi ca la fo şaizeci de oameni; mai mulţi nu. Sergentul bulgăresc cheamă câţiva soldaţi d-ai lui şi se ciorovăiră ei acolo, ciotini-botini, în limba lor, că numai ce-i văz că se împart în două: o parte pleacă prin sat ş-o parte rămân cu noi, Apăi ia sergentul câţiva d-ai noştri, cu mine, şi ne pune să rupem un gard ca să facem focul. Eu stam la îndoială, că nu-mi venea să pui mâna. De, cum să rupi tu gardul rumânului! Dar

sergentul băgă de seama şi când se răsteşte o dată şi întinde rivolverul la mine... am crezut că, haiti! Şi vezi că n-a tras. Atunci, ce era să mai fac? Am rupt şi eu de frică... dar parcă rupeam carne din mine, că ştiu cu câtă cazmă se face... Şi cum îţi spui, părinţele, ăst păcat ştiu că l-am făcut... că am rupt un gard străin... dar fără voia mea...

După ce sărută cartea şi mâna preotului, Nae Botă, zis Tălălaie, scoase portofelul înţesat din buzunar şi, după multă dibuială cu vârful

degetelor, apucă dintr-un colţ două monede de aluminiu şi le puse cu mărinimie în mâna duhovnicului...

Acesta privi lung după Nae, mai scutură banii în podul palmei, se mai uită la întrebările însemnate în *Molitfelnic*, şi gândi întru sine: „Dacă toţi scaieţenii, câţi or fi fost mobilizaţi, s-or apuca să-mi spuie ce-au păţit prin război, nici în două luni nu-i spovedesc... Măăă, da' proşti oameni trebuie să fie p-aici! Dar lasă că nici eu n-o să-i prea silesc cu întrebările!"

După-amiazi, lucrurile se mai îndreptară, căci cum intră preotul în biserică, hop şi o femeie de vârstă mijlocie.

— De când nu te-ai mai spovedit?

— D-acu un an, taică părinte...

— Ce-ai greşit înaintea lui Dumnezeu?

— Multe, părinţele, dar cine focu le mai ţine minte! Uite cu gura mai mult: scapă câte-o vorbă rea, mai dau în fo lighioană, mă mai necăjesc pe rumânul ăsta al meu... de, ca-n casă.

— Şi ce-i zici când te necăjeşti?

— De... eu îi zic cam multe, dar nu-i zic în faţă... că mi-e frică.

După ce mai răspunse la o întrebare, femeia se ridică şi, scoţând două ouă din sân, le puse pe masă.

„Iar ouă!” gândi părintele Ghedeon, şi se sculă să le încerce. Dar n-apucă s-ajungă până la ele, că veni o altă femeie, aceasta mai tânără şi mai arătoasă.

— Taică părinte, începu ea neîntrebată, nu mă ştiu cu

nimiricuță greșită-naintea lui Dumnezeu... că sunt văduvă de când a plecat Ion la *momilizare*... și nu mă știu cu nimic la sufletul meu...

— Ai copii?

— Am trei, părinte: doi băieți ș-o fată.

— Să-ți trăiască.

— Să dea Dumnezeu ș-ai dumneavoastră...

Călugărului îi veni a râde, dar se ținu și întrebă mai departe.

— Îți iubești dumneata copiii?

— De, părinte, cum să nu-i

iubesc, că sunt şi ei trup din trupul meu. Acu, dacă au rămas fără tată, ce să le fac? Să-i las de capul lor? Îi îngrijesc şi eu după cât m-ajută puterea. Da' vezi, părinţele, că tare m-am necăjit azi săptămână, când ne-a chemat cu ei la righiment ca să le dea ţolişoare de Paşti. Că le-a dat la ăi de la ţară numai câte-un pieptăraş şi câte-o pereche de ciorăpiori, iar p-ăi de la oraş i-a înţolit de sus şi până jos... Acu, nu că mi-a fost necaz că i-a îmbrăcat p-ăia: dar ne-a căzut rău la toate că

de ce să-i aleagă aşa? Ce, n-au murit şi taţii lor tot în război? Eu zic, părinte, că nu ştie statu că se fac lucruri d-astea, că am auzit că e un om tare bun...

— Bun, tăiculiţă... dar vezi că are şi el multe pe capul lui; şi apoi la oraş e şi viaţa mai grea, zise părintele Ghedeon înduioşat.

— De, aşa o fi... Şi uite, taică părinte, am făcut şi eu colivă de Sâmbăta Moşilor, cum face toată lumuliţa, ş-a venit un puişor de găină ş-a ciugulit din farfurie, şi eu i-am

dat o palmă. Şi vezi sfinţia-ta... a murit numai din palma aia. Am mai spus eu păcatul ăsta la un priot bătrân, dar n-am înţeles nimica...

— Ce ţi-a zis el?

— A zis. Aşa: „Când omorâţi câte un pui de găină, spuneţi la duhovnic; dar alte păcate mai mari pe care le faceţi nu vă lasă Necuratul să le spuneţi...”

Acuma, cuviosul era mulţumit că are de lucru şi începu să se plimbe prin biserică, cu epitrahilul de gât, în aşteptarea altui credincios.

Acesta nu întârzie să vină în persoana unei fete voinice şi durdulii.

— Cu asta o să meargă greu, că fetele sunt hoaţe şi nu spun drept. Dar nici eu n-am s-o slăbesc, gândi el când o văzu.

Fata se opri sfioasă în faţa părintelui şi îşi făcu sfânta cruce.

— De câţi ani eşti dumneata?

— De nouăsprezece, merg în douăzeci, răspunse ea răsucind un colţ al basmalei.

Călugărul o privi drept în ochi şi amintindu-şi cum

întreba preotul din satul lui pe fetele mari, o întrebă şi el tot aşa:

— Ai sărit pârleazul?...

— Ce pârleaz? întrebă tânără încruntată.

— Adică... nu ţi s-a întâmplat să faci ce nu trebuie?

— Păi... de unde ştiu eu ce nu trebuie?

— Ei, nu ştii! Te mai faci că nu ştii...

Dar fata îşi duse batista la gură, ca să nu râdă, şi se încăpăţână să nu mai răspundă.

Dacă văzu că nu scoate nimic de la ea, cuviosul îi dete să facă un canon de cinci sute de metanii.

— Astea sunt hoaţe şi nu spun! îşi îndreptăţi el asprimea pedepsei.

Apoi, aducându-şi aminte că e călugăr şi că se află în Săptămâna Mare, se întristă, gândind cu amărăciune:

„La mânăstire se posteşte, se fac metanii şi se slujeşte liturghia Sfântului Grigorie... şi eu mă ţin de fleacuri... Păcatele mele m-au adus p-aici!”

Tropăiturile de cizmă ţintuită ale unui sătean trecut de jumătatea sutei îl scoaseră din gânduri. După felul stângaci cum acesta păşea şi se închina, părintele Ghedeon ghici că nu prea e prieten cu biserica. De aceea îl şi întrebă:

— De când nu te-ai mai spovedit?

— Din vremea copilăriei, părinte, îi răspunsa omul, fără nicio sfială.

— Ş-acuma ce-ai păţit d-ai venit?

— N-am mai scăpat de gura nevestei...

— Păi bine. Dar dumneata nu ştii că tot creştinul e dator să-şi mărturisească greşalele măcar o dată într-un an?

— De, părinte, am auzit eu d-asta... dar am apucat aşa...

— Înjuri de lucrurile sfinte?

— Numai de cruce şi de grijanie... de Dumnezeu mai rar.

Preotul îşi puse mâinile în cap:

— Şi d-altceva de ce mai înjuri?

— Mai zic şi de grebla cu care adună Dumnezeu stelele, dimineaţa, de pe cer... şi de

clopoţelul cu care cheamă îngerii la masă... Până mai an înjuram şi de papucii Maicii Domnului... dar m-am lăsat, că auz că e păcat rău...

Călugărul îşi muşcă buzele.

— Păi bine, omule, nu ţi-e teama că se scufundă pământul de sub picioare, când înjuri aşa?

— De, părinţele... aşa e gura învăţată... şi n-am ce să-i fac.

După plecarea acestuia, ieromonahul începu sa se plimbe furios prin biserică, mai oprindu-se când şi când şi vorbind singur.

— Hm, auzi dumneata, să înjure de grebla cu care adună Dumnezeu stelele de pe cer şi de clopoţelul cu care cheamă îngerii la masă! Da' de unde-o fi ştiind el că Cel-de-sus strânge stelele cu grebla şi adună îngerii cu clopoţelul?! Ptiu, bătu-te-ar mânia lui Dumnezeu, de păgân, să te bată! Ăştia nu sunt creştini, domnule! Ba nici oameni cum trebuie! Mă prind c-ar fi în stare să mănânce şi carne nefriptă... Numai Satana şi-a bătut joc de mine de m-a scos din mânăstire, ca să viu popă

la nelegiuiţii ăştia... Parcă eram să mor dacă mai aveam puţină răbdare? Hm, auzi că are Maica Domnului papuci! Trăsni-te-ar Sfânta Fecioară să te trăsnească!

Dar mai era o babă, şi cuviosul, în mânia ce-l cuprinsese, nu simţise când intră pe uşă. Văzându-l necăjit, bătrâna se dete într-o margine şi aşteptă puţin. Apoi se răzgândi şi se apropie binişor. Duhovnicul o privi fără voie bună şi o întrebă cam aspru:

— Ce vrei, babo?

— Să mă spovedesc, părinţele... aia vreau!

— Astfel de oameni sunt p-aici pe la dumneavoastră?

Mătuşa, care văzuse cine a fost înaintea ei, îşi închipui numaidecât ce vrea să spuie preotul şi începu să dea din mâini:

— Aoo? Unde auzişi pe păgânul ăla care fu înaintea mea? Păi ăla e un nebun ş-un izăltat da n-are pereche. Dar sunt şi oameni la locul lor... că dacă n-ar fi, n-ar mai ţine Dumnezeu lumuliţa pe pământ, părinţele...

Ghedeon se mai îmbună şi, gândind acuma că nebuni a semănat Cel-de-sus peste tot locul, întrebă cu blândeţe pe bătrână:

— Ce ai să-mi spui, lele?

— De, părinţele... ce focu să-ţi mai spui... că mi s-a prăpădit unchiaşul de paişpe anişori...

— Ştii să descânţi?

— E, aşa d-un deochi, d-o gâlcă, d-un năjit...

— Farmece nu faci?

— M-a ferit Sfântuleţul!

— Eşti certată cu cineva?

— De, părinţele, eu n-aş

avea cu cine să mă cert, că d-aci încolo o să-mi adăst morticica. Da' uite că s-a luat fi-meu Dumitru şi soru-mea Ioana, cu nevasta lui Stancu din spatele casei, nu-l cunoşti sfinţia-ta, şi nu mă lasă nici pe mine să vorbesc cu el. C-a prins Mariţa lui Stancu un cocoş de-al nostru şi i-a scos nouă pene: trei din aripa dreaptă, trei din aripa stângă şi trei din coadă... A văzut om cu ochii lui, nu să zici că e numai aşa bănuială! Pesemne că a făcut niscai legături... că se cam ţine Mariţa de casa lui

fi-meu...

— Fleacuri, babo! Să cauţi să vorbeşti cu vecinii, că altfel nu poţi să iei sfânta grijanie în gură. Aşa spune la carte.

— De, aşa o fi spuind, păi...

„Măăă, da' multe-mi mai auziră urechile pe ziua de astăzi!" se miră cuviosul după plecarea mătuşii. Apoi moţăind din cap: „Şi câte o să-mi mai audă!..."

Sfânta şi Marea Miercuri începu cu soare frumos şi îşi urmă drumul cu un văzduh plin de fluturi şi de cocori. Părintele Ghedeon se sculă de

dimineaţă şi plecă în sat să împărtăşească o bătrână şi să facă sfeştanie la o casă de creştin. Când se întoarse, găsi pe dascălul Stan aşteptându-l cu nerăbdare.

— Ce-i nea Stane?

— Nimic... Să mergem la biserică... dar mai întâi să dăm pe la grădină, să văd şi eu cum au arat ăia.

Aci, vreo douăzeci de codane de fete glumeau şi râdeau aşteptând, cu sapele în mâini, să li se dea poruncă. Toate aveau şorţurile sumese-n brâu, iar în poală câte o motâlcă,

mai mică sau mai mare căci fiecare adusese câte ceva: una sămânţă de castraveţi, alta de dovlecei, alta de dovleci, arpagic, usturoi, fasole de toate neamurile, şi altele.

Când văzu călugărul grămada de fete, rămase cu gura căscată. Ghici el pentru ce veniseră, totuşi întrebă:

— Ce-i cu lighioanele astea, nea Stane?

Dascălul râse pe sub mustăţi.

— Întreabă-le pe de.

— Ce e cu dumneavoastră, tăiculiţă? Aţi venit să vă

spovediți?

Fetele se-uitară una la alta, se mai înghioldiră şi pufniră a râde. La o nouă întrebare a cuviosului, răspunse una mai îndrăzneață.

— O să ne spovedim şi noi... da' pân-atunci am venit să-ți punem usturoi în grădină... ca să ai cu ce mânca puii la vară...

Şi iar se porniră pe râs.

— Foarte bine faceți, taică! încuviință părintele Ghedeon, râzând şi el de părere de bine şi de râsul lor.

Apoi le arătă în ce parte să

facă brazdele de ceapă şi de usturoi, unde să pună fasolea, unde castraveţii, dovleceii şi celelalte, după planul pe care el îl întocmise în cele două zile cât a trepădat degeaba pe aci.

Pe drum, spre biserică, se adresă dascălului cu o vorbă bine cântărită:

— Am început să mă încredinţez că scaieţenii sunt oameni cumsecade...

Stan Piţigoi, care numai el ştia cât se zbătuse dimpreună cu epitropii şi cu delegatul ca să facă pe săteni să-şi ţină cuvântul dat în ziua de Florii,

tuşi în sec şi răspunse mustăcind:

— Păi cine ţi-a spus că nu sunt cumsecade, părinte?

— Am cam simţit la spovedit, grăi popa bucuros că s-a înşelat.

Sfântul maslu îl făcu ieromonahul în tovărăşia preotului Niţă din Cioceni, care fusese poftit mai dinainte, că aşa scrie la carte: să se slujească cu cel puţin doi preoţi. Şi popa Niţă venea în toţi anii, bineînţeles după ce isprăvea mai întâi la biserica lui.

După sfârşitul slujbei şi după plecarea preotului vecin, cuviosul Ghedeon numără banii adunaţi de dascăl din sat. De teamă că i-o da în gând să socotească şi numele celor pomeniţi, dascălul Stan, înţeles din ochi cu moş Andronache, se făcu că nu găseşte o listă şi se necăjea răscolind peste tot. Dar călugărului nu-i zise mintea să le controleze obrazul, ci îndată după ce isprăvi de numărat, făcu banii pe din două: o parte pentru el, şi una pentru ajutoarele sale. Dar fiindcă era

regula să ia preotul trei părţi, iar dascălii amândoi numai una, aceştia se priviră nedumeriţi şi se căiră în gândul lor că barim n-au arătat tot ce adunaseră. Şi fiind oameni fără vicleşug, ci numai nărăviţi, bănuiră că preotul nu ştie obiceiul şi se îndemnară să-l lămurească, poate şi de teamă c-o afla mai pe urmă şi i-o obrăznici.

— Părinţele, p-aici pe la noi e regula să se facă patru părţi, zise domnul Andronache.

Dar ieromonahul ştia mai dinainte şi, spre marea bucurie

a cântăreţilor, îşi băgă jumătate din bani în buzunar, zicând:

— Lasă, că dumneavoastră aveţi greutăţi mai mari decât mine.

— E şiret! răspunse Piţigoi, clipind din ochi, cu obraz cu tot.

— E om al lui Dumnezeu, Stane, grăi moş Andronache către tovarăşul său, după plecarea preotului.

În Joia cea Mare e zarvă multă la toate bisericile din ţară, deci tot aşa şi la Scaieţi. Nici nu se luminase bine de

ziuă şi femeile forfoteau pe drumul sfântului locaş, cu colive pentru morţi. Fiind post mare, colivele erau împodobite cu felii de mere, cu sâmburi de nucă, bucăţele de zahăr şi bomboane luate pe ouă de la băcăniile din sat – în loc de hartane şi piepturi de pasăre, cum se obişnuieşte în zi de dulce.

După liturghie urmă parastasul. La cele vreo sută cincizeci de colive se aprinseră, peste şapte-opt sute de lumânărele de parafină, căci în partea locului e

obiceiul, la Sâmbetele Morţilor şi la Joile Mari, să se pună pe colive câte-o lumânare pentru fiecare mort mai aproape.

După ce luă şcoală de la dascăli, părintele Ghedeon ieşi în mijlocul bisericii şi începu slujba. Când ajunse la pomenit, se aşeză şi dascălul Stan de-a stânga şi se puse să strige pomelnicele rar şi pe înţeles, fără să sară măcar un nume. Şi nu să zici că erau mai puţine! Au obicei scaieţenii, de altfel ca şi prin alte sate, să înşire în pomelnic toate neamurile după bărbat şi

după nevastă, fără să uite naşii şi moaşele. Şi atâta încă nu le era de ajuns, că se găsea câte una de-l întrerupea pe preot din citit cu vorbe ca acestea:

— Pe Ion nu l-am auzit, taică părinte!

— Taci, fa, că n-a isprăvit! se răsteau dascălii la ele.

Sau alta:

— Pe socru-meu nu-l pomenişi, părinte...

— Cum îl cheamă?

— Dumitru.

Atunci părintele Ghedeon număra cu răbdare toţi

Dumitrii din pomelnic şi-i răspundea fără supărare:

— Eu pomenii pe Dumitru de nouă ori, dar de unde să ştiu care din ei e socrul dumitale?

Ori se ivea câte una care mai avea de adăugat:

— Scrie şi pe Niculae, părinte, dar să-l scrii că a căzut de pe casă, c-aşa a murit...

— Cată pe Ion, mort pe câmpul de luptă, şi să pui acolo şi „fără lumânare”, c-aşa cred că s-o fi prăpădit.

Ieromonahul nu se enervă,

nu se răsti la nimeni, nu refuză pe nimeni, ci cu răbdare de călugăr pomeni toate numele, adăugă tot ce i se spuse şi, afară de strănuturile tot mai dese, nu dădu niciun semn că-l supără fumăraia ce începeţoşase biserica. În sfârşit dete Dumnezeu şi ajunse la scoarţa pomelnicului. Acuma săriră şi cele care nu fuseseră de faţă, sau nu-şi auziseră numele când a strigat dascălul.

— Cată-l şi p-al meu, taică părinte: Ion Pepene. E lângă a lui Stan Dumitraşcu...

— Taci, fa, că nu e pe linii, e după alfabet, îi răspundea vreun dascăl.

— Pe mine nu m-ai strigat, Stane.

— P-al meu nu l-am auzit, domnule Andronache.

— Ai scris pe Niculae că a căzut de pe casă?

Iar dascălul de colo:

— O, fa, şi isprăveşte odată, că ştie el Dumnezeu cum a murit! Ce să-l mai scrie şi popa!

După ce cântară „Veşnica pomenire” şi isprăvi cele obişnuite, ieromonahul, deşi

scuipa negru, întrebă vesel pe dascăli:

— Am ieşit bine?

— Să trăieşti, părinţele! îl felicită moş Andronache, în vreme ce Stan Piţigoi răsturna căciula cu bani, din care, cu toată mirarea şi bucuria ce-i pricinuise c-o zi-nainte filotimia cuviosului, nu se putu opri să-şi facă obiceiul...

La denia de joi seara, când se citesc cele douăsprezece evanghelii ale Sfintelor Patimi, părintele Ghedeon a făcut slujba fără tragere de inimă, căci abia au luat parte ca la

douăzeci de credincioşi. În schimb, în seara următoare, la Prohodul Domnului, au venit la scaieţeni, de te miri cine-o fi mai rămas acasă. Se umpluse biserica şi curtea toată. E drept că nici cei din biserică nu şi-au dat osteneală să pară că nu sunt afară: nici cei din curte nu s-au silit să pară că sunt, dacă nu în biserică, măcar lângă ea. Aceştia s-au împărţit în pâlcuri şi s-au luat de vorbă, mai glumind, mai râzând, mai aprinzând câte-o ţigară, până ce a ieşit preotul cu *ocolirea*.

Iar ceilalţi, pe care i-a păscut nenorocul să apuce în biserică, au avut de îndurat numai necazuri, tot până ce a ieşit preotul cu sfântul epitaf. Copiii care cântau prohodul nu se înţelegeau să se împartă în cete şi să păstreze rândul, dascălii supăraţi că înlocuitorii lor d-un ceas nu voiau să ţie tonul, iar lumea cealaltă mereu sâcâită de cei care căutau cu orice preţ să ajungă la masa cu sfântul epitaf, ca să puie flori şi să sărute trupul Domnului. Şi de-aici, îmbrânceli, loviri cu

coatele şi cu ghionţii, picioare călcate, şi câte vorbe urâte.

— Fă, oarbo, mă călcaşi pe deşte...

— Staţi, măiculiţă, că m-aţi făcut terci!

— Lăsaţi-mă să ies, că-mi vine leşin la inimă.

— Îââu, îmi dai foc!

— Ei, şi mai lăsaţi gălăgia! striga domnul Andronache, într-un zadar.

— Şi ia mai tăceţi, femeilor, că nu sunteţi la bâlci! sărea şi moş Ilie epitropul... dar numai el auzea.

— Gura! se răstea şi dascălul

Stan.

Cuviosul Ghedeon nu-şi mai găsea loc în altar, învăţat să meargă toate pe ţanc, ca la mânăstire, îi venea când să râdă, când să plângă pentru neorânduiala din biserică. Mai chema pe dascăli şi le da porunci, mai făcea semne epitropilor, până când văzu că nu e chip să se facă nici cea mai mică rânduială. Atunci ieşi din altar, şi aşezându-se în faţa mesei pe care era aşternut sfântul epitaf, începu să cânte din prohod, la rând cu ceilalţi. În felul acesta, lumea se mai

potoli şi slujba luă cu totul altă înfăţişare. Dar când începu să miruiască şi să împartă flori, se stârni o învălmăşeală grozavă în biserică. Toţi, din toate părţile, se îndesau la miruit, dar nimeni nu putea să iasă afară.

Şi colac peste pupăză, se mai porniră şi ţipetele cocoşilor albi, pe care lumea îi adusese spre pomenirea morţilor neîmpărtăşiţi. Erau în seara aceea ca la cincizeci de cocoşi în biserica din Scaieţi...

— Mai strângeţi-i de cioc, ca

să tacă! strigau unii către femei.

Dar ţi-ai găsit pe femei să asculte şi pe cocoşi să tacă!

Slujba, luă sfârşit aproape de miezul nopţii. Răguşit de fumul lumânărilor, năduşit de osteneală şi cu urechile înfundate d-atâta larmă, părintele Ghedeon zise către dascăli, moţăind îngândurat:

— Da’ fie că sălbatică lume e în satul ăsta al dumneavoastră!

— Mai decât aşa... n-are cum, părinţele, încuviinţă moş Andronache.

— Nici în alte părţi nu e mai brează, părinte, c-aşa e la ţară... dar o să-i mai dai sfinţia-ta pe brazdă! zise şi Stan Piţigoi.

Ieromonahul înălţă ca un neputincios din umeri şi plecă gânditor spre casă.

*

A doua zi, dimineaţa, nici nu răsărise soarele şi biserica era plină de copii mai mici de şapte ani, aduşi de mame sau de surori şi de fraţi mai mari, pentru împărtăşanie. Când sosi preotul, era o chirăială de lua biserica în sus. Dar când începu să le dea sfânta

grijanie! Speriaţi de-acasă cu vorbe ca acestea: „te bate popa”, „te spui la popa”,„vine popa”, „taie popa limba”, copiii ţipau şi se zbăteau în braţele mamelor, de credeai că au văzut cine ştie ce fiară fioroasă. Degeaba îi încântau de acuma cu „tata popa, maică, tata popa îţi dă păştiţă, ca să papi ouă roşii”, că era prea târziu. Când îi poftea preotul să deschidă gura şi-l vedeau ţinând în mână linguriţa, credeau că le-a venit ceasul să rămâie fără limbă şi se strâmbau ca de moarte. Cu

multă greutate unii se mai înțelegeau şi-şi deschideau gurile tremurând şi cu ochii speriați; alții însă nu se înduplecau şi atunci erau înşfăcați de mâini şi de picioare, ca să nu mai mişte, şi strânşi de nas până deschideau gura şi preotul le turna linguriţa pe gât.

— Înghite, mamă, că e vin...

Dar îndată ce simțea rece în gură, copilul scuipa mai mult decât primise...

— Mai mare păcatul îmi făcui! se tânguia cuviosul văzând ce s-alege de sfânta

grijanie.

Iar mama loazei îi da prilostitului la spate, mustrându-l:

— Aşa te-am învăţat eu d-acasă, mă? găsite-ar boala să te găsească!

După ce isprăvi cu loazele, părintele sluji sfânta liturghie, apoi împărtăşi pe bătrânii slăbănogiţi şi la urmă se apucă de spovedit. Fiind cea din urmă zi, se îngrămădi toată lumea câtă mai rămăsese nemărturisită, că nici la masă nu se mai duse popa. Abia către seară începură să se mai

răreasc㠂 şi să mai pice câte-o babă răzleaţă.

— De ce n-ai venit mai-nainte, bătrânico, şi te găsişi tocmai acuma spre noaptea învierii? se mai încrunta el la câteuna, căci era obosit şi de nu se mai isprăveau.

— De, părinţele... uite n-am venit... că mai scapă câte-o vorbă rea... c-aşa e gura-nvăţată... Mai dai în vreo lighioană... te mai necăjeşte câte-un nepot şi-l blestemi... că n-ar trebui...

Când văzu că se întunecă, Ghedeon încuie şi plecă. Acasă

găsi pe dascăli, care-l aşteptau să mai plănuiască asupra slujbei din noaptea Paştilor şi să bea împreună câte-o ţuică fiartă.

— Nimic nu spală gâtul ca ţuica fiartă, părinţele! zise domnul Andronache după ce sorbi o dată din ceaşcă.

Dar cuviosul era cu gândul în altă parte.

— Să-mi spuneţi drept, zise el, ce părere aveţi despre felul cum am slujit eu în săptămâna asta?

Dascălii se priviră întrebători. Apoi răspunse cel

bătrân.

— Fiindcă descinseşi vorba, că tocmai era să zic eu, o să-ţi spun drept, părinţele, da' să nu te superi: astfel de slujbe nu s-au pomenit să se facă în Scaieţi... O să rămâie de pomină, ş-o să se ducă vestea departe... Oamenii se mulţumesc cu totul...

— Dar... dumneavoastră sunteţi mulţumiţi de mine? întrebă părintele Ghedeon, încântat.

— Până-n pânzele albe, părinţele! răspunse tot domnul Andronache.

Apoi întrebă şi Stan Piţigoi:

— Dar sfinţia-ta eşti mulţumit de noi, părinte?

— Mulţumit sunt, răspunse cuviosul, atât numai că dumneata, nea Stane, vorbeşti cam multe... Iar moş Andronache nu prea ştie tipicul...

Stan Piţigoi sări cu vorba:

— Eh! Să-ţi pară bine, părinte, că ai un dascăl bun de gură... că dacă n-ai avea, ar trebui ori să te cerţi sfinţia-ta cu lumea, ca să-ţi dea dreptul, ori să te laşi muritor de foame...

Iar moş Andronache:

— Ai dreptate, părinţele, să zici că nu cunosc tipicul. Dar să ştii că eu am intrat la biserică după ce am ieşit la pensie de pe drumul de fier. C-am fost şef de echipă... şi calul bătrân... ştii sfinţia-ta! Ş-apăi nu sunt numai eu de vină, părinţele, sunt şi ăia care au făcut cărţile... că trebuia să facă una şi bună, nu să puie slujbele în douăzeci... dă nu ştie omul unde să le mai găsească!

Ieromonahul râse de vorbele unchiaşului, apoi, luând

înfăţişare serioasă, privi icoanele din perete şi zise către dascăli:

— Să mulţumim lui Dumnezeu că am ieşit bine. Eu nu sunt în stare să-i dau slavă, că mi-a ajutat şi m-a ţinut sănătos să-l slujesc într-un sat lipsit de atâta vreme de preot. Acuma, să vedem d-aici-nainte, ce-o mai fi şi cum vom ieşi...

IV

ÎN ACEST CAPITOL SE VEDE CE A PĂ-ŢIT PĂRINTELE GHEDEON CU TOT FE-LUL DE SLUJNICE

Până în Duminica Tomei, casa lui Ion al Marghioalei fu adusă în stare să poată locui om în ea. Enoriaşii din Scaieţi se ţinură de vorbă şi văruiră o odaie, făcură maşină de gătit în polatră, coteţ pentru păsări, umblătoare, curăţiră bătătura

şi mai cârpiră şi gardurile pe unde era nevoie. Iar în grădiniţa dintre casă şi drum, fetele semănară busuioc, crăiţe, rozetă şi ochiul, boului, legându-se – două mai din apropiere – să aibă grijă să le ude şi să le răărească, atunci când s-or face de răsădit.

Fără să mai stea mult pe gânduri, că se mai deprinsese acum cu satul, părintele Ghedeon îşi aduse lucruşoarele de la mânăstire şi găti odaia cea văruită. Pe la ferestre, neavând perdele, puse pânză de americă, iar pe jos o

rogojină nouă – toate dăruite de domnul Nae, cel cu băcănia. Mulţumiţi de el că slujeşte frumos şi nu e lacom de bani, scaieţenii îi dădură şi ei ajutor, aşa cum se dă la o casă nouă. Îi adunară din sat un car zdravăn de lemne uscate, îi făcură rost de-o ladă, pe care o despărţiră la mijloc, şi-i puseră la un capăt două duble de mălai, iar la celălalt aceeaşi cantitate de făină de grâu. Îi mai dăruiră fasole, ceapă, usturoi, untură – ba moş Ilie, epitropul, găsi cu cale să-i aducă şi un dulău

voinic, cu lanţ cu tot, pe care i-l legă de stâlpul casei.

— Ţine-l aci, părinţele, că nu strică să ai un câine la uşa casei, că a lăsat Dumnezeu şi oameni răi pe pământ...

Lemnele i le reteză dascălul Stan, care ţinea să-i dea dovadă că e bun şi de lucru, nu numai de gură.

După ce se văzu aşezat în casă şi rostuit cu de toate, părintele Ghedeon se gândi la început să-şi facă singur gospodăria, ca la mânăstire... dar nu prea îl trăgea inima. În cele trei săptămâni cât stătuse

la domnul Nae băcanul, se obişnuise să le aibă toate de-a gata, ş-apoi... cam de ce plecase de la chilia lui? S-o mai dea oleacă pe boierie, că destul a trăit rău. Şi nici epitropii şi cu dascălii nu-l lăsară să gospodărească singur, zicând că nu şade bine unui preot să măture prin casă şi să toace ceapă la bucătărie. Îl sfătuiră deci să-şi bage o femeie cu luna... Dar el găsi mai nimerit să se înţeleagă cu lelea Ioana de peste drum să-i facă mâncare la două zile o dată, să-i deretice prin odaie şi

să stea la ea acasă. În felul acesta credea el să împace şi călugăria şi boieria.

Femeie harnică şi pricepută era ea, baba Ioana, dar trebuia să se împartă la două case. Ieromonahul, tot mai îndulcit de trai bun şi doritor, ca orice om, de unul şi mai bun, după două săptămâni de cârdăşie cu vecina de peste drum, rugă pe dascălul Stan să-i caute o babă care să se mute la el. Era nevoie să aibă femeie acasă şi pentru pricina că în lipsa lui se întâmpla să-l caute cineva şi n-avea cine să-i răspundă.

Dascălul atâta aştepta: să-i zică popa. Că baba era şi găsită, în persoana Paraschivei lui Păun Birtaşu, chiar din ziua în care pusese Ghedeon piciorul în Scaieţi. Acuma, doar o luă dindărăt şi i-o aduse plocon.

Lelea Paraschiva e o femeie ca de şaizeci şi cinci de ani, scurtă şi groasă. Ochii sunt de culoare verde spălăcită, ca la o bătrână; dar zbârcituri pe faţă nu prea are, că trăise bine în viaţa ei, şi nici copii nu făcuse. În tinereţe a ţinut cu bărbatul birt în Olteniţa, aşa

că se pricepea la gătitul bucatelor.

Părintele Ghedeon auzise pe dascăl lăudând-o, dar nu-l rabdă inima şi o mai descusu şi el.

— Ştii să găteşti bine, lea Paraschivo?

— Iii, părinţele... numai să am ce!

— Macaroane cu brânză te pricepi să faci? (Călugărului îi plăceau grozav macaroanele cu brânză.)

— Fac, părinte, tot ce-ţi poftеşte inimioara. Las' pe mine, şi, dacă n-ăi fi

mulţumit, să-mi dai paşaportul.

Iată-l acuma pe cuviosul nostru intrat pe jumătate în rândul mirenilor. Casă bună are, bucătărie asemenea, grădină de legume, lemne tăiate, mălai, făină, leafă de la stat, mai picuşuri de prin enorie... şi, pe deasupra, bucătăreasă ca la boieri. Nu-i mai rămânea decât să se aşeze pe trai, astfel ca într-o lună-două, să se despăgubească de cei treizeci de ani duşi cu borş de ghigorţ, cu bulgur de grâu fiert şi cu cartofi necurăţaţi...

Fără să-şi amintească de pilda bogatului care plănuia mărirea şi sporirea jitniţelor, chemă pe babă şi-i zise:

— Să-mi găteşti, lea Parasehivo, cum te-i pricepe mai bine şi mai bine.

— O să vezi, sfinţia-ta!

În ziua dintâi lucrurile merseră cam încurcate, că mai trebuia câte ceva pe la bucătărie. A doua zi, însă, berechetul lui Dumnezeu! Zvonindu-se în sat că popa şi-a băgat pe Paraschiva lui Păun Birtaşu, aduseră femeile care ouşoare, care unt, care lapte,

care untură, ba vreo două îi dăruită popii şi câte un puişor de găină. Baba îşi suflecă mânecile şi se făcu de zece ori mai uşoară decât era. Părintele Ghedeon aşează o masă în balconaşul din faţa casei şi-i făcu safteaua luând pe ea o cafea cu lapte şi două ouă fierte, cu pâine prăjită. Aşa obişnuia stareţul de la mânăstire să ia dimineaţa, şi aşa găsi cu cale să facă şi el. După cafea, gândea să plece într-o plimbare lungă şi să vie acasă la vremea prânzului, ca să vadă dintr-o dată ce a fost

în stare să facă lelea Paraschiva. Dar nu-l lăsă inima şi tot timpul până la prânz îşi făcu de lucru pe la bucătărie. Ba că vrea să vadă dacă trage maşina, ba că să se uite la babă cu ce îndemânare face foile de plăcintă, ba mai răscolea lemnele în maşină ca să înteţească focul, mai mirosea untura să vadă dacă nu e râncedă. Baba le făcu pe toate gâfâind, plină de năduşeală, numai la urmă de tot se cam încurcă, poate şi din pricină că porunca nu era bine dată. Îi zisese stăpânul să

facă mămăliguţă pripită şi jumări cu ouă, dar să fie gata amândouă odată, că aşa văzuse el la stăreţie. Lea Paraschiva însă făcu întâi mămăliga şi numai după un sfert de ceas prăji ouăle. Din care pricină îşi luă mustrarea cuvenită.

Cea dintâi masă „boierească" pe care ieromonahul Ghedeon o luă în casa lui şi din bucătăria lui, în Scaieţi, se petrecu astfel: Când mai erau cinci minuţie până la 12, cuvioşia-sa se aşează în cerdac, cu ceasul dinainte. La

12 fix bătu din palme şi bucătăreasa îi aduse pe rând: mămăliguţă caldă cu jumări de ouă, ciorbă de miel acrită cu lămâie (de borş nici nu vrea să mai audă părintele Ghedeon), macaroane cu unt şi brânză, la tavă, pulpă de miel prăjită în tigaie, plăcintă cu brânză şi lapte cu orez. Ieromonahul mâncă cu poftă, mulţumind în gând lui Dumnezeu şi tare lelii Paraschivei. Neplăcându-i băutura beţivă, se mulţumi cu apă rece, iar în loc de scobitori întrebuinţa beţe de chibrit spintecate cu cuţitul. După-

masă făcu o mică plimbare cu mâinile la spate, apoi, îngreunat cum era, se culcă şi adormi sforăind. Când s-a deşteptat, pe la ceasurile 5, a băut două pahare de lapte bătut, iar seara n-a putut să mai mănânce decât o bucată de plăcintă.

În dimineaţa următoare, până a nu se scula din pat, părintele Ghedeon simţi nevoia unui plan pe care să-l urmeze în fiecare zi. Mai ales că de vreo săptămână o cam scrântise cu pravila lui călugărească. Şi fiindcă avea

nevoie să cugete puţin asupra întocmirii planului, se trase cu pernă cu tot la mijlocul patului şi ridică picioarele pe pereţi. Căci, trebuie să spunem, cuvioşia-sa nu putea cugeta, după cum nu putea nici să citească, decât cu picioarele pe pereţi. Acest obicei intrase în firea lui şi nu se putea dezbăra de el.

De patru ori îi bătu baba în geam şi-l strigă la cafea cu lapte, dar până ce nu-şi isprăvi planul, Ghedeon nu-şi coborî picioarele de pe pereţi. Căci aşa era el: când începea un

lucru nu-l mai lăsa. După ce sorbi băutura cenuşie, luă un condei şi îşi aşternu gândul pe hârtie, punând şi titlul deasupra:

„PLANUL SMERITULUI GHEDEON

La şase: sculare, spălare, îmbrăcare şi o dulceață cu apă rece.

Până la opt: utrenia în biserică.

La opt şi cinci minute: cafea cu lapte, două ouă cleioase, pâine prăjită şi puțin unt proaspăt (dacă ar fi şi o lingură de miere la

unt, n-ar strica).

De la cafea şi până la zece: lucru în grădină.

De la zece la douăsprezece: plimbare.

La douăsprezece şi cinci minute masa: cu cel puțin trei feluri de mâncare şi cel mult şase. După masă, o mică plimbare pe prispă, apoi un ceas de somn (o jumătate poate să mai treacă peste țanc).

De la trei la patru: vecernia în biserică.

De la patru la cinci jumătate: citire din **Viețile**

sfinţilor.

De la cinci jumătate la şase: odihnă, la masa din cerdac.

De la şase la şapte: lucru în grădină (dacă e prea cald, se poate amâna).

La opt şi cinci: masa, cu cel puţin două feluri şi cel mult trei.

Până la nouă şi jumătate: şedere în cerdac, rezemat de spatele scaunului. Apoi, citirea **Pavecerniţei**[62] ***şi culcarea”***

Planul era bine întocmit şi

părintele Ghedeon hotărât foarte să-l urmeze. Nu fu chip însă nici măcar o singură zi, căci e greu să trăieşti cu porţia când nu te sileşte nimeni şi mai ales când ai gust să te dai oleacă pe boierie. Şi unde mai pui că, fiind preot peste un sat, te mai cheamă creştinii la câte o nevoie, te mai duci la târg, mai vină câte unul să te ţie de vorbă, aşa că nu poţi trăi după regulă statornicită. Când îşi dete bine seama de acest lucru, cuviosul întinse iar picioarele pe pereţi şi chibzui un nou plan, mai uşor

de ţinut.
Dar după o scurtă încercare, îl găsi şi pe acesta nepotrivit. Atunci luă hârtie şi cerneală şi scrise negru pe alb, cu jurământ să nu se mai abată nicidecum:

„Să-mi întrebuinţez vremea în aşa fel, ca să pot să şi mănânc, să şi dorm, să-mi fac şi datoriile călugăreşti, pe cât s-o putea; să-mi împlinesc şi pe cele de preot al satului, după împrejurări; să mă plimb şi, dacă n-o fi prea cald, să mai lucrez şi prin grădină."

Acest plan dete cuviosului

putinţa să-l urmeze întocmai, adică... să trăiască în voie. Căci aşa cum îl alcătuise, n-avea decât să citească două rânduri din *Ceaslov*, drept pravilă; să măsoare prispa o dată, drept plimbare; să facă doi paşi spre grădină şi să caşte de căldură, iar încolo... să mănânce şi să doarmă. Dar părintele Ghedeon, chipurile, le încurcă binişor pe toate, numai cu... „datoriile călugăreşti" o lăsă mai moale, ba chiar moale de tot. Căci, oleacă mai îngreunat de mâncare, mai dezobişnuit,

fiindcă, de când plecase de la mânăstire, nu putuse niciodată să-şi facă pravila după tipic, tăie azi din utrenie, tăie mâine din vecernie, mai lăsă poimâine din canoane, până ajunse te miri ce să mai facă. La urma urmei, nu mai era la mânăstire, ci la sat. Unde mai ţinem socoteală că împrejurimile satului erau frumoase, în pădure înflorise teiul, şi zăvoiul Argeşului era tot mai ispititor. Nu e de mirare dar că ieromonahului îi venea uneori chef de plimbare tocmai în vremea pravilei, şi

atunci, ca omul cu apucături de boier, lăsa pravila şi se ducea la plimbare. Mai ales că se pornise şi pe îngrăşat...

Numai cu citirea *Vieţilor sfinţilor* se ţinea monahul bine. Era o deprindere veche a lui şi nu-i cerea cine ştie ce sforţare. N-avea decât să se lungească în pat, să-şi urce picioarele pe pereţi şi să-şi mute ochii după fiecare rând, până ce adormea... Asta a mers până în ziua când factorul şi-a făcut păcatul să-i împrumute jurnalul unui abonat din alt sat. Părintele Ghedeon l-a

primit mai mult în silă, căci el nu citise niciodată gazete şi avea păreri proaste despre ele. „Minciuni!” zicea, strâmbând din nas, atunci când cineva îi spunea că a citit cutare veste, în cutare jurnal. După ce a plecat factorul, s-a uitat chiorâş la gazetă şi a aruncat-o pe masă, aşa cum o primise. Repede însă s-a gândit că trăind în lume trebuie să citească şi jurnale, ca să nu stea ca un prost când l-o întreba cineva: „Ce se mai scrie prin gazeturi, taică părinte?” Aşa că deschise

jurnalul şi, încet-încet, îl citi tot... Şi i-a fost de-ajuns să citească unul, că s-a îndulcit la iuţeală şi s-a abonat chiar în ziua următoare... De acuma, *Vieţile sfinţilor* pot să se mai odihnească. Era şi vremea... că, la urma urmei, toate merg până la un loc. Şi când ajung la locul acela, se opresc şi dau rândul altora. Popa Ghedeon aştepta cu înfrigurare să vie factorul cu gazeta, apoi se urca în pat. Întindea picioarele pe pereţi şi o citea – începând cu „întâmplări din capitală" şi isprăvind cu „Mica

publicitate”.

De la o vreme, cuviosul paroh începu să se îngraşe tot mai mult. Din care pricină, simţi greutate şi necaz la ţinerea picioarelor pe pereţi. Şi fiindcă era om priceput, a luat frânghie şi şi-a făcut un laţ în grindă. Acum îşi vâra răschitoarele în laţ şi citea jurnalul în cea mai mare tihnă, fără grijă că-i vor fugi călcâiele într-o parte şi într-alta.

Cam în aceeaşi vreme, începu să se îngreuneze şi baba. Lucru firesc, căci boieria

o împărţeau pe din două. Baba gătea, mânca şi dormea; iar cuviosul Ghedeon dormea, mânca şi citea. Îngreunarea lui însă n-o supără întru nimic pe babă, pe câtă vreme îngreunarea babei aduse turburare în bunul mers al gospodăriei şi începu să-l cam supere pe Ghedeon. Grasă era ea lelea Paraschiva, de când venise, dar atunci tot mai putea să se aplece ca să dea cu mătura; îşi aducea singură lemne de afară, apă de la puţ. Acuma însă începu să lase gunoiul pe sub pat; iar cât

pentru apă, ieşea cu găleata la poartă şi sta lângă ea până trecea vreo femeie la puţ, şi se ruga să-i aducă şi ei „un pic”. Se întâmpla câteodată să stea ceasuri întregi la poartă, din care pricină ori întârzia cu mâncarea, ori stăpânul ei se prigorea de sete în casă.

Într-una din zile, fiind certată că întârziase cu masa şi nici prin casă nu măturase, lelea Paraschiva îi spuse drept părintelui Ghedeon că nu mai poate sluji... c-a îmbătrânit şi s-a îngreuiat. Aşa că, ori să-i dea un ajutor, ori să-şi bage

alta mai în putere. Ieromonahul o măsură cu privirea de sus până jos şi de jos până sus, şi la urmă ceru răgaz de gândire. Iar după-masă, când baba începu să sforăie în patul ei din bucătărie, părintele scoase din cufăr o panglică de croitor, pe care o avea de mult, şi începu s-o măsoare... Era mai groasă decât lungă!...

„Are dreptate, săraca!” gândi el înţelegător.

Şi chiar în ziua aceea, însărcină pe dascălul Stan să-i facă rost de altă babă.

— De ce nu tocmeşti pe nepoată-mea, părinte, să vie dimineaţa să mătură şi s-aducă apă? zise lelea Paraschiva, cu părere de rău că pleacă... dar poate şi cu alt gând.

— Lasă, mătuşă, că tot pe dumneata am să te chem când o fi nevoie de vreo mâncare mai bună şi niscai plăcintă. Că ştiu că alta, aşa de pricepută, nu se găseşte în Scaieţi.

— ... Ori, însoară-te! Ce mai aştepţi?

— Nu-i nevoie, lele Paraschivo... că are Dracu de cine să râdă! răspunse cuviosul

cu haz pe când îi număra simbria.

Om ascultător, dascălul Stan se făcu val-vârtej şi până în seară muie pe Catrina lui Stoica Buzatu să se bage la popa. Avea cam aceeaşi vârstă cu lelea Paraschiva, tot văduvă şi ea, dar aşa de uscată la trup, că nu era nicio primejdie să se îngraşe. Baba Catrina era urâtă de tot satul fiindcă era vrăjitoare şi făcea fermece „de îngheţau apele”. Părintele Ghedeon cam auzise despre treaba asta şi, chiar dacă ar fi fost adevărat, lui

puţin i-ar fi păsat. Numai femeie harnică şi pricepută să fie. Şi dascălul îl încredinţă că este.

Lea Catrina, „vrăjitoarea”, îşi luă îndată slujba în primire, c-o îndemânare de parcă ar fi fost aci de luni de zile. Nu ştia să gătească la fel ca Paraschiva; în schimb era mai uşoară şi mai ageră. Întotdeauna găsea vreme să mai cioplească cu sapa prin grădină, să plivească brazdele de buruieni şi să ude castraveţii şi florile. Erau ele două fete, care udau florile, pe

rând, dar baba mai turna şi ea în urma lor.

Cuviosul Ghedeon avea cuvânt să fie tare mulţumit de lelea Catrina, mai ales că-l scutea pe el să mai lucreze în grădină. E drept că se cam lăsase de aşa trebuşoară, dar îl tot rodea gândul că nu-şi îndeplineşte o părticică din plan. Acuma, aştepta numai clipa când baba trecea portiţa, şi-i striga de pe prispă: „Rupe buruiana aia... îndreaptă vrejul ăla... dă gură la găina aia...” Şi baba se sucea şi se învârtea ca o fată tânără. Mai bombănea

ea câte ceva printre dinţi, dar stăpână-său n-o auzea, fiindcă era departe. Numai într-o seară s-a cam supărat Ghedeon dar i-a trecut repede. Fiind răcit, pusese pe babă să-l tragă pe spate. Iar baba, după obiceiul ei, nu s-a mulţumit numai să-i moaie muşchii cu mâinile ei pline de crăpături, ci s-a pus şi pe descântat şi pe căscat.

— Să nu-mi descânţi! s-a răstit cuviosul.

— Dacă nu-ţi descânt, n-ai leac! i-a răspuns baba scurt.

Om de înţeles, cuviosul a îngăduit-o, ba chiar a făcut şi

haz. Iar de-atunci, o punea când şi când să-l tragă pe spate, fără altă pricină, decât să râdă. Îi făcea plăcere s-o audă cum descântă, aci suflând, aci trăgându-şi sufletul, şi cum cască, lărgindu-şi gura de să-i trosnească fălcile.

Şi treaba merse fără nicio poticnire... până într-o zi. În ziua aceea a băgat popa de seamă că-i lipseşte un ştergar frumos, pe care-l luase de la un mort.

— Unde e ştergarul, lea Catrino?

Vrăjitoarea tresări şi-l privi cu nişte ochi drăceşti, de care nu o dată se înfricoşase călugărul.

— Da' n-ăi fi crezând că l-am luat eu?!...

Ieromonahul se căi c-o bănuise, şi-i dete pace. Dar în dimineaţa următoare, văzu că nu vine la grăunţe un cocoşel la care ţinea el foarte mult.

— Unde-o fi cocoşul ăla pestriţul, lea Catrino?

— Acolo o fi, că doar nu l-am mâncat eu! se răsti baba.

Părintele Ghedeon se uită înţepat la ea, dar n-avu vreme

să-i mai zică ceva, că venise fata care-i aducea lapte dulce şi trebuia să-i plătească. După ce numără liniile trase cu tibişirul pe un stâlp al casei, cuviosul cătă în cutia mesei şi văzu cu uimire că lipseşte, o hârtie de o sută pe care o băgase acolo numai cu două zile înainte. Abia acum i se desfăcu capul şi-şi dete seama de ce nu se nojesc banii în casa lui... că ştia bine că nu cheltuieşte atât cât câştigă. Cercetând mai amănunţit cutia mesei, descoperi că era uşor să-i fure cineva tot ce

băga în ea fără să fie nevoie să descuie. Cutia n-avea broască, ci un lacăt prins de două belciuge. Nu se ostenea baba decât să sucească de-un colţ şi, cu un cârlig, să scoată tot.

— Nu eşti cinstită, babo! îi zise el, amărât.

Şi, întinzându-i simbria câtă mai avea de primit, îi arătă uşa.

— Nu sunt cinstită eu? Doamne şi Maica Domnului, trăsneşte-l p-ăl dă nu e cinstit! Tăgădui Catrina în gura mare.

Apoi îşi luă trenţele şi plecă, jelindu-se până acasă că popa

a scos-o hoaţă, „fără să fie vinovată”. Lumea se închina şi îşi şoptea că rău a făcut popa de s-a luat cu „nebuna de vrăjitoare”, că acuma are să-i descânte ca să plece din sat. O femeie chiar îndrăzni să-l înveţe pe părintele să se ferească.

— Nu mă tem eu de fleacuri d-astea, că Domnul mă va sprijini, răspunse ieromonahul amărât.

Totuşi îl certă pe dascăl că i-a adus pe Dracul în casă, şi rugă pe moş Ilie, epitropul, să-i caute altă slujnică.

Bietul călugăr îşi făcuse acum duşmani în sat, fără să vrea; pe lelea Paraschiva, care spunea la lume că a plecat fiindcă e om uricios; pe Catrina vrăjitoarea, care ţipa că a făcut-o hoaţă, numai ca s-o gonească şi să-şi aducă alta mai tânără; şi, fireşte, pe toate neamurile lor.

Fel de fel de vorbe scorniră babele pe socoteala preotului. Ba că doarme cu picioarele legale de grindă şi cu muştele la gură, ba că mănâncă de zece ori pe zi, ba că citeşte noaptea în lună şi-n stele, şi

câte altele. La urechea lui n-ajunseseră chiar toate vorbele astea, dar cuvioşia-sa era grozav de mâhnit pentru cele întâmplate. Puşi la cale de oameni, epitropii şi cu dascălii vrură să-i dea un sfat, ca să nu mai aibă astfel de neplăceri... dar n-avură curaj, fiindcă popa mereu ocolea vorba. Dacă văzură şi văzură, negăsind altceva mai bun, îi tocmiră pe Rada Crăciunoaia, o babă oacheşă, stafidită, cu patima beţiei, dar pricepută la gătit, căci slujise multă vreme la o curte boierească. Părintele

Ghedeon o primi la casa lui, dar îi spuse din capul locului să n-o prindă mirosind a rachiu, că îndată o dă afară.

La început, sfinţia-sa nu dădu câteva zile pe la bucătărie, că-i era greaţă de babă. Dar când se mai obişnui cu ea, îi plăcea s-o vadă cum umblă adusă de şale şi cu paşi rari ca de barză; cum trage tacticos din lulea şi cum se pomeneşte râzând fără nicio pricină. Numai cu două lucruri nu se împăca: s-o audă vorbind şi să-i vadă mâinile de la coate în jos. Căci avea baba Rada un

glas bărbătesc, cam răguşit şi spart, şi nişte gheare de te luau fiori când le vedeai mişcând.

După vreo zece zile de la intrarea Crăciunoaiei în slujbă, ieromonahul plecă la Bucureşti ca să se mai plimbe şi să mai târguie câte ceva. Când se întoarse, seara, baba Rada nicăieri. O mai strigă el pe nume, mai aşteptă, iar o mai strigă şi, văzând că nu se simte, dibui cheia la streaşină şi intră în casă. În curând sosi şi dascălul Stan cu vestea că baba n-a mai ieşit din

cârciumă de când a plecat sfinţia-sa la Bucureşti. Popa făcu haz, fiindcă prea crezuse în făgăduiala Crăciunoaiei că se lasă de băutură.

— Oare ce-o fi băut? că eu nu i-am dat niciun ban din leafă, îşi arătă el nedumerirea către Stan Piţigoi.

Acesta înălţă din umeri.

Bănuind ceva, părintele Ghedeon îşi roti ochii împrejur şi văzu numaidecât lipsa cearşafului de pe pat. Mai cotrobăi prin casă şi prin bucătărie şi găsi lada în care ţinea mălaiul şi făina goală

toacă.

— Să ştii, nea Stane, că mi-a făcut-o şi baba Rada! zise el fluierând a sărăcie.

Dascălul dete fuga la Pavel cârciumarul, ca să-l iscodească. Acesta mai cârmi la început, apoi spuse drept că zgripţuroaica de babă i-a amanetat cearşaful pe un chil de ţuică. Cât despre mălai şi făină, nu ştie nimic. Pesemne că le dăduse la altă cârciumă.

— Păi bine, omule, nu ţi-ai închipuit că baba a furat cearşaful de la popa? îl mustră dascălul după cuviinţă.

— Ba, mi-am închipuit eu... dar lasă că popa mai are şi alte cearşafuri!

După ce scoase amanetul de la cârciumar, plătind chilul de ţuică pe care-l băuse Crăciunoaia, părintele Ghedeon rugă pe dascăl să-i caute altă babă.

— P-aici nu mai e niciuna care să se priceapă, răspunse acesta pe gânduri.

Apoi, după ce se mai socoti puţin:

— O să mă duc eu la Bucureşti, să-ţi aduc o transilvăneancă d-alea... c-am

auzit că sunt vrednice şi gătesc bine.

Popa se învoi bucuros.

Şi dascălului nu-i fu cu mare greutate să-i aducă, chiar în ziua următoare, o dolofană ca de vreo patruzeci de ani, cu numele Reveica. Cuviosul găsi că e cam... tânără, dar dascălul se dezvinovăţi, zicând că de vârstă n-a fost vorba.

— Poţi să te-apleci? o întrebă părintele Ghedeon, văzând-o aşa gogoneaţă.

— No, că cum să nu pot!

— Macaroane te pricepi să

gătești?

— No, că cum să nu mă pricep!

Reveica e scurtă, grăsună şi roşie la faţă. Doarme mult, găteşte prost şi răspunde obraznic. Dimineaţa se scoală la opt, adică mai târziu decât stăpânul ei, iar seara nici n-apucă părintele să isprăvească masa, că ea a şi început să sforăie.

— N-ar fi rău să te scoli ceva mai de dimineaţa, îi zise, după vreo două zile, preotul.

Dar Reveica se făcu foc.

— No, că eu nu-s pântru la

ţară... eu-s pântru la oraş, că acolo se scoală boierii târdziu. Dacă-ţi place-mi! Dacă nu, să-mi dai leafa pe cincisprezece dzile şi trinu, c-aşa m-am înţăles cu domnu cantor... şi minten, mer' îndărăpt la Bucureşti!

Sfinţia-sa ridică din umeri şi-i dete pace, cu gândul că s-o mai da ea pe brazdă. Dar Reveica se deştepta tot mai târziu, se vede că din pricina aerului şi a traiului bun, că mânca de două ori cât stăpânu-său.

Dacă văzu că nu e chip de

îndreptare, părintele Ghedeon începu să se scoale până-n ziuă ca să dea de mâncare găinilor şi puilor ce se tot adunau din dărnicia enoriaşilor, şi să întâmpine pe lăptăreasă ca să-i deşerte sticla. Ba chiar învăţă pe fata care venea cu lapte să nu mai bată la bucătărie... „că se sperie sărăcia aia de slujnică... şi are o gură!”...

După ce isprăvea cu păsările şi cu lăptăreasa, ieromonahul se mai plimba pe dinaintea casei, mai ofta şi când vedea că slujnica tot nu se arată, se

apropia tiptil de uşa bucătăriei şi bătea – întâi încetişor, apoi mai tare, până ce da Dumnezeu şi venea răspuns dinăuntru.

— Ce-i?

— Scoal', Reveica, că e ceasul nouă!

— Şi ce-i dacă-i nouă? Las' să şie şi zece!

Şi bietul călugăr răbda, că n-avea încotro.

Într-o dimineaţă, n-avu el de lucru? Văzând că vine soarele la prânz şi Reveica tot nu se simte deloc, nu mai bătu la uşă, ci se uită pe ferestruica

din odaia de lângă bucătărie, să vadă ce face ea în pat până la aşa vreme. Îi zări mai întâi capul, cu gura căscată şi cu nările nasului tremurând de horăială. Iar când se uită mai la vale... ferească Dumnezeu să mai vadă şi alt călugăr... ce a văzut cuvioşia-sa.

— Ptiu, scârba Vrăjmaşului! făcu părintele cu obidă.

Şi se depărtă scuipând.

În ziua aceea nici nu s-a uitat în faţa slujnicei şi n-a schimbat nici zece vorbe cu ea. Seara însă, i-a venit gust să se uite iar pe fereastră... că

era lună ca ziua şi se putea zări bine în bucătărie.

Dar când să pună mâna pe colţul perdelei, îşi dete seama că numai Satana îl împinge la asemenea treabă, şi se depărtă repede, făcându-şi cruce.

A adormit însă tare târziu... Şi dimineaţa s-a sculat pe vremea când la mânăstire ies călugării de la biserică, iar pe câmp femeile strâng masa şi plugarii se pregătesc să înjuge boii. Îngrijat că păsările or fi piuind nemâncate, se îmbrăcă repede şi ieşi afară. Care nu-i fu însă mirarea când văzu

găinile ciugulind prin fundul curţii, iar pe Reveica venind cu fasole ţucără din grădină. Fără să-i dea în gând să se uite la ceas, că doar era zece şi jumătate, crezu că slujnica s-a mai dedat cu „ţara”; şi-şi frecă mâinile bucuros.

— Bravo, Reveicuşo! zise el încet.

Şi o privi cu mai multă bunăvoinţă ca până aci... Obrajii ei părură mai subţiri, ochii mai vii şi mai cu haz, iar picioarele, care din pricina fustei scurte se vedeau până la genunchi, le găsi mai puţin

butucoase decât înainte... Pe loc însă îi veni în minte starea în care o aflase în ziua trecută, când a avut nesocotința să se uite pe fereastra bucătăriei... Făcu un gest de mare silă şi închise ochii. Dar şi cu ei închişi, tot în patul din bucătărie privea... Când îi deschise, Reveica tocmai se apropia de casă. Părintele Ghedeon se uită la ea şi nu mai văzu nici ciurul cu păstăi de fasole, nici mâna strângând ciompul de fustă ce avea pe ea... ci o femeie culcată pe spate, în starea în

care a lăsat-o Dumnezeu.

— „Asta nu e lucru curat!” îşi zise el, cutremurându-se.

Şi, fără să mai stea o clipă, îmbrăcă rasa şi se duse la biserică, unde citi utrenia întreagă, cum de mult n-o mai citise. De la biserică porni după dascăl, pe care-l găsi la o porumbişte în marginea satului, săpând împreună cu nevastă-sa.

— Ce zici, măi, nea Stane, n-ar fi bine să bag altă servitoare?...

Stan Piţigoi făcu o mişcare de mirare şi parcă şi de

nemulţumire.

— Da' de ce, părinte? Că e femeie cinstită... şi alta unde-o să mai găseşti? Să plec acum iar după vreuna?

Dar nevastă-sa de colo:

— Dacă nu-i mai place popii, ce-ai tu, mă? Ori îţi place ţie? ...

— Taci, fa, nu te băga unde nu trebuie! se răsti Piţigoi cu autoritate.

— Eu zic, nea Stane, luă vorba călugărul, cu glas trist, să găsim tot o babă... Că mă cam tem şi de gura lumii să nu scoată niscai vorbe... şi e şi

leneşă foc... Vezi de mai dodeşte vreo mătuşă... chiar dacă o fi mai puţin pricepută.

Când se întoarse acasă, gânditor cum era, părintele Ghedeon nu văzu înaintea ochilor decât numai Reveici goale, întinse peste tot: pe pat, pe rogojină, pe prispă, pe masă, în bătătură, pe gard... Crezând că aiurează, se frecă la ochi şi se ciupi de mână, apoi luă ceaslovul ca să citească o rugăciune. Dar nu-i fu cu putinţă, că pe toate filele vedea chipul din bucătărie amestecându-se cu slovele...

Bietul călugăr se înfioră şi-şi făcu cruci multe şi mari, cerând iertare de la Dumnezeu. Apoi se spălă cu apă. Rece pe faţă, pe cap, după ceafă, în sân... Dar dându-şi seama că Diavolul tot se mai luptă să-l ducă în ispită, îşi îmbrăcă hainele cele bune şi luă drumul spre gară. Simţea nevoie să părăsească satul măcar pentru o zi, două. Trecând pe lângă locul unde săpa dascălul, îi spuse de departe că se duce la Bucureşti, şi că nu ştie bine dacă o să vie seara înapoi. Nu

uită să-i pomenească iar de babă.

A doua zi, după-amiază, popa s-a coborât din tren vesel şi în stare să înfrunte toate ispitele câte i s-or pune în cale. Îl întărise şi schimbarea locului şi o noapte întreagă de vorbă, pe care o petrecuse la un prieten al său de la schitul Icoana. Nădejdea cea mare era însă la firea lui aşezată, care nu-i prea dădea ghes să se prăpădească după femei. Făcuse greşeala să se uite pe fereastra bucătăriei şi să vadă lucruri oricum primejdioase.

Acum însă era hotărât ca atâta vreme cât va ţine o slujnică la uşa casei, chiar babă de-ar fi, nici să nu se atingă măcar de fereastra bucătăriei, necum să tragă perdeaua şi să se uite.

Dar călătoria la Bucureşti îi aduse cuviosului şi un mare necaz – se vede că Dracul s-a răzbunat – la care el nu s-ar fi aşteptat niciodată, dovadă că venea de la gară spre Scaieţi fluierând şi fără altă grijă decât aceea că s-o fi întâmplat ceva în enorie: s-o fi îmbolnăvit cineva, ori o fi

răposat vreunul. Întâlnind un scaieţean, îl întrebă dacă nu s-a întâmplat ceva în sat.

— *În sat*, nu s-a întâmplat nimic... răspunse omul, apăsând pe primele două cuvinte.

— Dar pe-acasă pe la mine? îl mai întrebă cuviosul, mirat de tonul cu care i-a răspuns enoriaşul.

Ţăranul se codi, şi numai după stăruinţa preotului, adăugă cu gura pe jumătate şi cam în batjocură:

— Ce să fie... e. Bine! Numai că servitoarea e cam bolnavă...

— S-a îmbolnăvit de somn şi de mâncare multă! zise părintele Ghedeon râzând, şi porni grăbit spre Scaieţi.

Când ajunse acasă, trase drept la bucătărie. Aici găsi pe Reveica gemând în pat.

— Ce-i cu dumneata, Reveica?

— Blestem de la Dumnezeu, aceea este! răspunse femeia plângând.

Cuviosul o privi mai cu băgare de seamă şi văzu că prosopul cu care e legată la cap acoperă şi ochiul stâng.

— Nu cumva te-ai lovit la

ochi?

— No, meri de-ntreabă pe cantor şi pe muierea lui... blăstăma-o-ar Dumnezeu s-o blăstăme! răspunse ea arătând ochiul vânăt, un dinte rupt, zgîrieturi pe faţă şi un smoc de păr scos din creştetul capului...

Părintele Ghedeon îşi închipui îndată cam ce s-a întâmplat şi, lăsându-se pe un scaun, sili slujnica să-i povestească cu de-amănuntul.

— No, a vin't cantoru asară şi l-o găsit muierea lui în bucătărie... ş-o început a

blăstăma şi a mă lovi pe mine şi pe el. M-o lovit la ochi şi mi-o scos un dinte:., da' nici ei nu i-o mărs bine... că i-am smuls păru şi i-am spart capu' cu cleştele!... Asta e.!

Ieromonahul îşi aminti râsul ţăranului pe care-l întâlnise în drumul gării, şi-l trecură sudorile. Va să zică a fost un scandal la el în casă, în lipsa lui... ş-a aflat tot satul... Îşi scoase batista şi se şterse pe frunte, apoi îşi luă bastonul şi porni spre casa dascălului. Aici, găsi pe nevasta lui Piţigoi cu capul înfăşurat în pânză şi

cu zgârieturi pe faţă.

— Ce s-a întâmplat, Gherghino?

— Am prins pe Stan la ungureancă... aia s-a întâmplat!... Şi ne-am bătut în parte... fi-mi-ş-ar ea a dracului cu el de gât, să mi-ş fie!

Venind şi dascălul, părintele Ghedeon se uită la el crunt, şi, fără să-l mai întrebe ceva, îi porunci să găsească îndată o căruţă, şi până a se lumina de ziuă, s-o încarce pe ungureancă şi s-o pornească negreşit la Bucureşti...

V

AŞA A LĂSAT DUMNEZEU...

Tot satul Scaieţi, precum şi satele vecine aflaseră de cele petrecute în casa părintelui Ghedeon. Şi de aci se scorniră tot felul de vorbe. Ba că popa e supărat foc şi o să dea pe dascăl afară din biserică... fiindcă i-a luat „ţiitoarea”, ba că chiar s-au şi bătut amândoi, ba că nevasta dascălului a băgat divorţ... şi altele de felul acestora.

Bietul Ghedeon habar n-avea de câte se vorbeau, fiindcă lui nu-i spunea nimeni nimic. Văzându-se descotorosit de o belea ca Reveica, aştepta acum să-i găsească dascălul iarăşi o bătrână, că singur nu mai avea chef să trăiască. Scaieţenii însă hotărâseră altfel. Ca să curme odată cu tot felul de babe şi de vorbe, se adunară în cea dintâi duminică, după întâmplarea cu Reveica, şi se sfătuiră să îndemne pe preot la un pas de om îndrăzneţ, în acest scop veniră grămadă la el, având în

frunte pe delegat şi pe epitropi.

Când auzi gura câinelui şi zgomot de oameni mulţi în curte, părintele Ghedeon îşi luă de îndată anteriul şi papucii şi ieşi afară.

— Da' ce-i cu dumneavoastră, oameni buni?

— Părintele, luă vorba delegatul, învârtind pălăria în mână, noi ne-am vorbit cu toţii şi am venit să te rugăm să-ţi faci şi sfinţia-ta un rost... ca tot rumânul, că vedem noi bine că nu mai merge cu căzături d-astea de babe şi cu ţiitori fără niciun căpătâi ca

sărăcia aia de unguroaică...

— Ce „ţiitori” te găsi, nene Ionică? Ori visezi? sări călugărul, ca muşcat de şarpe.

— De, părinţele, iartă-mă... dar lumea aşa forfote, răspunse delegatul ridicând din umeri.

— D-apăi, pentru asta nu e ruşine, părinte, că eşti om tânăr... şi se cere! sări unul din grămadă.

— Părinţele, trebuie o fomeie la casa rumânului, că aşa a lăsat Dumnezeu: un rumân ş-o muiere...

Ieromonahul îşi pironi ochii

în prispa casei şi pe loc se gândi la mânăstire. Dar aducându-şi aminte că e legat de satul Scaieţi, pe un an de zile oftă din inimă.

— Şi acum ce vreţi de la mine?

Oamenii se priviră între ei, se mai îmboldiră râzând, până deschise unul gura:

— Să faci şi sfinţia-ta ce face toată suflarea...

— Ce anume să fac?

— Să-ţi iei colea o creştină, să nu te mai canoneşti cu babele şi cu unguroaicele.

— Cum să-mi iau o creştină,

omule? Ce vorbă e asta?

— Să te însori! strigară mai mulţi într-un glas.

Părintele Ghedeon se uită lung la ei.

— Şi nu cumva mi-aţi şi găsit vreuna?...

— Berechet! Şi văduve şi fete mari, de care vrei şi de care îţi place! Că la un priot cine nu se îndeasă?

— De, numai să se poată! oftă preotul, înălţând din umeri.

— Cum de nu se poate, părinţele? Cine e ăla care se pune contra? N-a lăsat

Dumnezeu aşa?

— Bine-bine, a lăsat Dumnezeu, dar nu şi pentru călugări...

— Ai fost călugăr la mânăstire, taică părinte, dar aicea eşti la sat. Şi dacă eşti la sat, trebuie să te mai dai după lume... că altfel nu se potriveşte.

După ce mai făcură haz, aducând vorba de unele văduane şi fete de măritat, din Scaieţi şi din alte sate, pe care le socoteau mai vrednice de preotese, oamenii plecară încredinţaţi că popa Ghidion,

cum îi ziceau ei, are să se însoare, şi chiar îi scăpase vorba la urmă: „să mă mai gândesc”...

„Oamenii cam au dreptate, îşi zise ieromonahul, după plecarea sătenilor. Singurătatea o fi bună ea la mânăstire, unde toţi sunt la fel şi unde, de bine de rău se face acolo o ciorbă la cazan şi o pâine la pitărie. Dar la sat, unde se însoară toţi nespălaţii de la şaptesprezece ani şi toţi unchieşii iertaţi de bir şi de şosea, e greu să stai ca un cuc. Şi apoi, o femeie credincioasă

şi harnică face mult la casa omului...”

Dar cum o să se însoare el, călugăr fiind?

Părintele Ghedeon se scutură ca şi când ar fi alungat un gând rău şi, făcându-şi cruce, scuipă pe Satana: „piei, ispită!”

Apoi, bucuros că a găsit scăparea:

— Lelea Ioana să trăiască.

Se întâmplă însă că lelea Ioana de peste drum, care îl ajuta de când pleca o babă şi până găsea alta, să se îmbolnăvească tocmai acum

de „dropică”, şi călugărul rămase cu casa vraişte. Încercă el să-şi rânduiască treburile singur, ca la mânăstire, dar nu fu chip; se dăduse pe boierie şi îi venea greu s-o mai ia de unde o lăsase.

Dar Dumnezeu nu lasă pe om în necaz, căci chiar a doua zi dimineaţa, când era mai amărât şi mai amărât că nu ştia de ce să se apuce mai întâi, fiindcă nu-i venea să se apuce de nimic, tocmai sosi şi Leana cu laptele, foarte voioasă să-i dea o mână de

ajutor. Deşi era zi de lucru fata găsise cu cale să vie primenită, pieptănată frumos şi cu busuioc în cosiţe. Ieromonahul o privi amănunţit şi o găsi mai frumoasă ca până aci... După ce o mai întrebă câte ceva îi mai aruncă o glumă, aşa era obiceiul lui, o rugă să-i facă focul la bucătărie şi să-i aducă o găleată cu apă. Leana le făcu pe toate într-un picior... şi acum nu-i venea să mai plece.

— Mulţumesc, Leano, şi... poţi să te duci, că te-o fi adăstând mă-ta...

Dar fata luase un stâlp în braţe şi nu se mai dezlipea de el.

— Poate că ai să-mi spui ceva? o ispiti părintele Ghedeon, văzând că nu se îndură să plece.

Leana duse mâna la gură, se făcu roşie ca focul şi, rezemându-şi capul de stâlp, întrebă clipind din ochi:

— E adevărat, părinte, ce s-aude?...

— Ce s-aude, Leano?

— C-o să te însori în curând...

— Vorbe de lume.

— Păi de ce vorbe, părinte? Ce, o să stai aşa?

— Uite-aşa, cum mă găsesc!

Fata aruncă o uitătură piezişă preotului, apoi strânse puţin buza de jos între dinţi.

— E păcat... că eşti om tânăr.

Ghedeon râse şi, apropiindu-se de ea, o apucă de bărbie. Leana se înroşi, mulţumită, şi arătă monahului două şiruri de dinţi, împănaţi de mămăligă. Dar acesta se trase repede îndărăt, ca şi când s-ar fi speriat de dinţii ei, şi-i zise mai aspru:

— Acuma du-mi-te acasă, fetiţo.

Leana îşi luă sticla în care adusese laptele şi plecă. La poartă întoarse capul şi îşi arătă din nou dinţii...

— Ispită, şopti călugărul, întorcând spatele.

Şi vru să intre în casă. Dar abia puse piciorul pe prispă, când... hop şi Mariţa, una din fetele care-i îngrijeau florile, venea să-şi facă slujba. Când o văzu şi pe ea tot primenită şi dichisită, părintele Ghedeon intră repede în casă şi trase uşa după el. Dar n-avu

astâmpăr şi se apropie de fereastra deschisă. Mariţa îşi sumese poalele fustei până mai sus de genunchi, ca să nu se umple de rouă, lăsând dezgolite două pulpe vârtoase şi pârlite de soare. Când se aplecă să rupă o buruiană de la rădăcina unei flori, i se săltă şi cămaşa înfloratăpe poale... Călugărul scăpă o vorbă tare. Fata îl simţi şi-şi întoarse capul.

— Tot aşa e, cum s-aude, taică părinte?...

— Ce s-aude, Mariţo?

— Că ai pus de gând să te

însori...

— Minciuni.

Mariţa îl privi lung, încreţi buzele şi clătină mirată din cap:

— Păcat!

— Da' cine o să mă ia pe mine, Mariţo? îşi îngădui monahul o glumă, aşa ca să fie pe placul Măriţii.

— Hm! făcu fata, lăsând ochii în jos, care ar fi proasta aia să nu te ia?...

„Ispită", îşi zise popa iar. Şi, plecând de la fereastră, se duse drept în bucătărie, de unde tocmai se strecura miros de

lapte ars. Când intră aci se luă cu mâinile de cap. Laptele ieşise aproape jumătate din oală, lăsând dâre pe pereţi şi bolborosind în beşici pe plita maşinii. Necăjit, părintele Ghedeon apucă oala de coadă ca s-o dea la o parte, dar coada fiind încinsă, îşi trase repede mâna răsturnând pe maşină şi restul de lapte. În faţa acestei nenorociri, călugărul îşi puse mâinile în şolduri şi începu să fluiere a sărăcie. Când îi mai trecu necazul, luă tingirea cu apă caldă de pe maşină ca să spele vasele. Dar abia apucă să

moaie spălătorul, că auzi paşi pe prispă şi se pomeni în uşă cu Stanca, văduva lui Ion Gâlcă, mort în război.

— Ce e, Stanco?

— Săru' mâna, părinte... Uite, venii şi eu să-mi citeşti ceva... Da' ce faci, bre? Auu! speli vasele?

— Păi cine vrei să mi le spele, Stanco?

— Nu ţi-ai mai băgat nicio babă?

— Am rugat pe dascăli să-mi mai caute una.

— E rău omul singur...

— Rău al păcatelor,

Stanco... şi ce ziceai că să-ţi citesc?

Stanca strânse colţul basmalei în dinţi şi răspunse râzând:

— Uite... mi s-a urât şi mie cu văduvia şi aş vrea să mă mărit focului...

Părintele Ghedeon o privi în faţă. Stanca era cea mai frumoasă văduvă din sat. Nălticuţă, nici prea grasă, nici prea slabă, ochii verzi şi jucăuşi, gropiţe într-amândoi obrajii şi tânără. Cu toate că nu avea nici obişnuinţa şi nici pofticios la femei nu era,

monahul simţi că-i trece un fior prin trup. Se uită drept în ochii vădanei. Femeia se roşi toată şi-şi lăsă genele în jos. Ghedeon se scutură ca de un gând rău şi începu să învârtească spălătorul pe smalţul unei străchini, rostind cu glasul cam schimbat:

— O femeie tânără şi frumoasă ca dumneata cred că n-are nevoie de citanie ca să se mărite..

— De! râse Stanca, dezvelindu-şi dinţii mai frumoşi şi mai îngrijiţi ca ai Leanii.

Apoi, uitându-se pe furiş la preot, îl întrebă micşorându-şi gura:

— Da' bine, bre, uitasem... am auzit o vorbă...

— Că mă însor...

— Păi aşa vorbeşte lumea...

— Vorbe, Stanco!

— Da' de ce vorbe, bre? Ce, o să stai aşa?

— Uite-aşa!

— Păcat!

— Păcat, nepăcat, aşa scrie la carte! zise ieromonahul apăsat, pe când îşi ştergea sudoarea cu mâneca anteriului.

— Oleu! Da' ce carte o mai fi şi aia, aşa proastă? se miră văduva strâmbându-şi gâtul.

Părintele Ghedeon, cu tot focul ce era pe el, avu gust de râs, şi cât pe-aci să poftească pe Stanca să-i spele vasele. Dar repede îşi luă seama şi-i spuse scurt, cu ochii în cratiţa pe care credea c-o spală, că acuma n-are vreme de citit molifte.

Vădana plecă cu părere de rău, şi preotul o petrecu din ochi prin uşa deschisă până ce nu o mai zări.

— Ispită, şopti el apoi,

îngândurat.

Şi iar se apucă să învârtească spălătorul prin vase. Văzu însă că n-are chef de treabă. Un fel de moleşeală îi cuprinsese trupul. Lăsă spălătorul din mână şi, după ce se clăti pe faţă şi prin sân cu apă rece, îşi luă potcapiul şi bastonul şi plecă spre dascălul Stan. Dar când să păşească pe poartă, hop şi epitropul aproape să se izbească nas în nas cu el.

— Ei, ai vreun gând, părinţele? îl întrebă omul, clipind şiret din ochi şi

dregându-şi mustăţile cu mâna toată.

— Ce gând să am, moş Ilie? se făcu preotul că nu înţelege.

— Ei, te mai faci acuma că nu ştii! Vorba noastră de ieri, părinţele...

Ghedeon îşi luă o mutră de om supărat şi-i răspunse scurt:

— Să mă mai socotesc.

— Ce să te mai socoteşti, părinte? Parcă e vreme de socoteală acuma? Nu vezi cum te canoneşti?

Şi, apucându-l de mânecă, moş Ilie îi spuse încet:

— Mi-a căzut mie una în

mână... pe cinste! E fata cârciumarului din Găneasca. Îi dă tat'său cincisprezece pogoane de arătură, o brişcă cu doi cai şi cu hamurile lor, treizeci de mii de lei, bani în mână, şi *târsăul* tot. Dacă nu te mulţumeşti p-atât, te mai ia şi tovarăş cu el la cârciumă, că nu mai are decât un băieţaş, merge la şcoală. Dar să ştii de la mine că iei la casă om, nu şagă. Ei, ce mai vrei acum?

— E văduvă? întrebă călugărul cu gândul aiurea.

Moş Ilie strâmbă din nas.

— Hm, nu e văduvă, chipu'... dar nici la socoteala ei de fată nu este... Neam de oameni iuți ai dracului... S-a înşelat şi ea, de! ca fata mare... Că d-aia zicea tat'său: „o lua-o popa *aşa?*"

Ieromonahul privi pe epitrop drept în ochi, gata să-i zică o vorbă rea. Dar se ţinu şi-i răspunse cu gura altuia:

— E bună ş-aşa, moş Ilie.

— Bună, părinţele!... Ei, vezi? Aşa-mi placi. Las-o la păcatele de călugărie! Şi... când o să fie ziua aia?

— La... paştele cailor!

răspunse părintele Ghedeon, zâmbind acru, apoi luă rara spre casa lui Piţigoi.

Epitropul se uită lung după el:

— Mă prinz că popa ăsta n-are sânge în trup! Degeaba mănâncă trei pui de găină pe zi! Tii, că nu mai sunt eu în anii lui!...

Negăsind pe dascăl acasă, ieromonahul apucă spre pădure. Nu se mai gândea la nimic, moleşeala din trup i se urcase parcă şi la cap. Picioarele i se mişcau singure, iar mâna dreaptă izbea când şi

când câte o piatră sau câte un bulgăre uscat, cu vârful bastonului.

Aproape, de capătul liniei, un gâscan voinic îl apucă de anteriu, în clipa când, nepăsător cum mergea, era să calce un bobocel de gâscă, rămas puţin de cârd. După ce se descotorosi de furia gâscanului, mai înviorat acum puţin, părintele Ghedeon începu să mai ia seama în jurul său. Ocoli o băltoacă verde, în care poate chiar ar fi călcat dacă n-ar fi fost deşteptat de gâscan şi, zărind

cârduleţul de gâşte dinaintea lui, fără grabă cum era, găsi cu cale să nu le strice rânduiala, şi încetini paşii în urma lor. Două gâşte bătrâne, cu gâtuiri de şarpe şi cu pene răvăşite, păşeau măsurat, iar între ele, cinci-şase bobocei cu tuleii încă galbeni păşeau la fel, mai ciugulind când şi când câte un grăunte închipuit din ţărâna drumului. Gâscanul, soţ iubitor şi tată grijuliu, se lupta cu oamenii, cu câinii, cu porcii, cu muştele, ca să-şi apere familia.

În alte împrejurări, această

mică părticică dintr-o mare lucrare dumnezeiască ar fi trecut nebăgată în seamă. Călugărul şi-ar fi văzut de drum, iar gâştele, după o scurtă sperietură, şi-ar fi reluat mersul lor tacticos. Acuma însă, în starea sufletească pe care i-o ştim, le urmări din ochi până ce ieşiră din sat şi se abătură pe miriştea din dreapta. Ba şi aci el le mai privi o toană cum, în aceeaşi rânduială, păşeau după hrană, prin ţepile de grâu şi prin lujerii de mure şi curcubeţea. Iar gâscanul

mereu cu ochii în patru.

— Aşa a lăsat Dumnezeu! îşi şopti în cele din urmă monahul, şi porni gânditor mai departe.

În marginea pădurii, o femeie tânără şi curăţică sosise cu mâncare în coş şi făcea semne soţului, care cosea trifoi, să vină să mănânce la umbră. Omul îşi lăsă coasa şi o luă grăbit şi fluierând peste poloage. Când ajunse la pădure îşi îmbrăţişa nevasta, se mai îmbrâncirăr âzând, apoi se clăti pe mâini cu apă turnată de ea dintr-un

urcioraş şi se aşează turceşte să mănânce, pe iarbă verde. Soţia îl slujea râzând şi glumind, iar el mânca vesel de parcă nici n-ar fi lucrat până atunci în lipărul de soare...

— Şi eu nici de-o babă ca lumea n-am parte! oftă părintele Ghedeon, de la inimă.

Apoi, înălţând din umeri:

— Aşa a lăsat Dumnezeu!

Şi simţind că i se coboară iarăşi o ceaţă şi o moleşeală în suflet, mută picioarele şi intră în pădure. Deşi era cald şi umbra teilor îmbietoare, nu se

opri. Simţea nevoie să tot meargă...

Când se întoarse acasă, erau ceasurile două. Câinele îi sări înainte mort de foame şi de sete. Găinile şi puişorii căscau împrejurul trocului uscat. Părintele oftă şi deschise uşa.

În casă, toate halandala. Patul, aşa cum îl lăsase când s-a sculat: pătura boţită spre perete, cearşaful fugit de la un capăt, pernele fără feţe, cu fulgii rânjind prin rărişurile tivurilor. Un papuc la marginea patului şi celălalt la fereastră: prosopul căzuse din

cui şi sta ghemuit în lighean, iar muştele, intrate în roiuri pe fereastra deschisă, puseseră stăpânire pe pereţi, pe tavan, pe masă, pe scaune şi peste tot. Gunoiul se îngroşase pe jos de se cunoştea urma piciorului, iar mătura bolea în tindă, alături de făraşul ruginit...

— De, boierie o mai fi şi asta? se burzului monahul cu glas tare, ca şi când ar fi vrut să-l mai audă şi altcineva.

Apoi intră în bucătărie, oftând. Aci, ca şi în casă. Farfuriile şi străchinile, o

parte spălate şi nelimpezite, celelalte nespălate; oalele şi cratiţele gata să mucezească; maşina, cu stropi de mămăligă şi cu stirigie de lapte pe plită, iar pe deasupra, şi mai rău decât toate, niciun rost de-ale gurii...

„Sfântă e femeia la casa omului!" gândi călugărul nostru, cu necuvios curaj.

Apoi, scuturându-se ca de friguri, aduse câteva roşii din grădină, tăie o ceapă şi-şi făcu o salată cu oţet, pe care o mâncă cu un colac căpătat săptămâna trecută de la un

mort. În loc de apă, că nu avea la îndemână, bău lapte bătut, cald şi cu miros de argăseală, primit în ajun de la o moaşă. Şi, obosit şi amărât cum era, intră în casă şi se trânti cu toată greutatea pe pat.

La început, păru că o să adoarmă repede. Dar gândurile şi muştele îi alungară somnul. Mai cu seamă muştele! Bâzâitul lor, care în alte dăţi nu-l prea stingherea de la hodină, acum îl întărâta şi-i făcea rău... Deschise fereastra şi le dete afară cu prosopul. Apoi luă jurnalul şi se urcă din

nou în pat. Cu oarecare greutate, îşi spânzură picioarele, ca de obicei, în laţele ce atârnau de grindă şi puse să citească. În vremea asta, două muşte rămase în casă începură să bâzâie şi să se fugărească una pe alta, până când cea urmărită se lăsă pe pagina unde citea, sau mai bine zis la care se uita Ghedeon. Îndată se coborî şi cealaltă şi începu s-o gonească peste rânduri. Călugărul, fără chef de citit, le îngădui acolo şi se uită lung la ele. Musca urmărită fugea în cotituri.

Cealaltă sta puţin într-un loc, apoi se repezea să taie drumul celei dintâi, care, sprintenă, izbutea mereu să scape. În cele din urmă fu prinsă, dar în loc să se ia la bătaie... începură să se giugiulească.

— Până şi muştele!... strigă monahul, scăpând gazeta din mâini.

Apoi încet:

— Aşa a lăsat Dumnezeu...

Seara, când părintele Ghedeon tocmai îşi astâmpăra foamea, cu brânză, cu castraveţi săraţi şi cu ce mai rămăsese la prânz din colac,

veni şi dascălul Stan.

— Aşa e, părinte, că nu merge singur?...

— Vezi bine că nu! Te-am rugat să-mi mai faci rost de vreo babă... şi babă te-ai făcut.

— Şi ia mai lasă-le păcatelor de babe, părinte, că nici de leac nu sunt bune. Fă şi sfinţia-ta ce face toată lumea şi isprăveşte comedia.

Ieromonahul se uită urât la dascăl.

— Crezi dumneata că d-aia am plecat eu din mânăstire, ca să mă însor?

— Dacă nu vrei, rabdă! De

ce te mai plângi?

Părintele Ghedeon privi la harababura din bucătărie şi oftă.

— Găseşte-mi o babă.

— N-ai văzut ce-ţi fac babele?

— Dar cele mai tinere n-ai văzut ce-mi fac?

— Prostii de muiere! răspunse Piţigoi, râzând pe sub mustăţi.

În această clipă se auziră mieunături de pisici în podul casei, apoi zurbă mare şi un ţipăt straşnic.

— Auzi, părinte?... Până şi

pisicile... c-aşa a lăsat Dumnezeu!

— Aşa o fi. Dar pentru călugări n-a lăsat Dumnezeu aşa!

Dascălul se gândi o clipă, apoi se apropie cu scaunul de preot şi-l întrebă:

— Ce e mai veche, părinte: călugăria, ori facerea lumii?

— Facerea lumii! răspunse Ghedeon, mirat de întrebare.

— Şi... cine a făcut lumea?

— Dumnezeu.

— Dar călugăria cine a rânduit-o? Tot Dumnezeu?...

Ieromonahul făcu ochii mari

şi răspunse îndoielnic.

— Eu cred că tot Dumnezeu...

— Nu e aşa, părinte! Să-ţi spui eu dacă nu ştii. Călugăria au rânduit-o oamenii, că Dumnezeu nu putea să lase aşa ceva, când el singur a zis: „Creşteţi şi vă înmulţiţi şi moşteniţi pământul”. Iar eu cred că se cade ca noi să cinstim mai mult lucrurile lăsate de Dumnezeu decât pe cele rânduite de oameni...

Călugărul apucă un cuţit şi începu să toace cojile de castraveţi de pe masă.

— Ei, acuma ce mai zici, părinte? stărui Piţigoi, bucuros că l-a înfundat pe popă.

— Poate că ai dreptate, răspunse acesta gânditor. Dar şi călugăria îşi are rostul ei... Şi eu am pus un jurământ pe care trebuie să-l ţiu...

Dascălul luă *Molitfelnicul* de pe fereastră şi, deschizând la *Rânduiala călugăriei*, citi la întâmplare:

— „Vei răbda tot necazul şi strâmtoarea vieţii celei singuratice, pentru împărăţia cerurilor...”

— Ei, vezi? zise

ieromonahul, bucuros că şi-a găsit o îndreptare.

Dar Piţigoi urmări cu ochii mai departe şi găsi ceea ce căuta:

— „Vei petrece în mânăstire şi în pustnicie până în cea de pe urmă a ta suflare...”

— Ei, vezi părinte? Va să zică eşti legat să stai singur, numai câtă vreme eşti în mânăstire. Dar odată ce ai plecat de acolo s-a schimbat marafetul! Trăieşti în mânăstire? Să fii călugăr după carte. Trăieşti în mijlocul lumii? Să te dai după ea, că

altfel nu ieşi la socoteală...

— Dumneata eşti ispită, nea Stane! se încruntă Ghedeon ridicându-se înciudat de pe scaun.

— Dacă sunt ispită, n-ai decât să rabzi, că eu babă nu-ţi mai aduc. Că ştii ce-ai păţit cu babele...

Şi dascălul îşi luă pălăria să plece.

— Stai şi-mi spune ce mai vorbesc oamenii prin sat.

— Ce să vorbească? N-ai auzit ieri ce vorbesc?

— Păi bine, creştinul lui Dumnezeu, dar mai întâi de

toate eu n-o să mă pot cununa.

— N-are a face! Nici popa Mitică din Prunişor nu e cununat cu preoteasa d-al doilea şi văd că ţine casă şi are patru copii cu ea...

Când mai auzi şi de copii, părintelui Ghedeon i se zburli părul.

— Dar dacă o face şi a mea copii?

— Dac-o face... n-ai decât să-i creşti! răspunse dascălul ridicând din umeri.

— Ascultă, nea Stane, zise preotul hotărât, ţii numaidecât

să-şi bată Satana joc de mine? Păi cine a mai văzut călugăr cu cârdul de copii după el?... Ia să faci bunătate şi chiar pe ziua de mâine să-mi scoţi o babă din pământ, din iarbă verde. Fie chioară, şchioapă, surdă, numai babă să fie. De data asta îţi dau poruncă, nu te mai rog.

*

Mult s-a frământat părintele Ghedeon în noaptea aceea până să se lipească somnul de el. Trei gânduri nu-l slăbeau: să se însoare, să nu se însoare, ori să se întoarcă la mânăstire? Gândul cel din

urmă ar fi ieşit biruitor, dacă ieromonahul n-ar fi fost legat cu contract să stea cel puţin un an la Scaieţi. Aşa, cu toată părerea de rău, fu nevoit să înlăture gândul cel bun şi să rămâie cu celelalte două.

„Să se însoare?... Să nu se însoare?... Rău ş-aşa, rău ş-aşa. Singur în lume. Greu! Iar în doi, alte rele se leagă de capul omului. Ferească Dumnezeu să nimerească vreo scorpie de muiere rea, sau vreuna leneşă şi necinstită... Vai şi amar de viaţa lui! şi să-i mâi toarne şi niscai ploduri de

copii...” Parcă îi şi vedea plângând şi cerând de mâncare...

Părintele Ghedeon încercă să-şi alunge gândurile şi să adoarmă. Dar în zadar se întoarse când pe-o parte, când pe alta, degeaba îndoi perna sub cap şi se trudi să-şi îndrumeze cugetul pe alte căi, că somnul parcă era oprit de vrăji să nu se apropie. Întărâtat, aruncă pătura la perete, coborî din pat, aprinse lampa şi se aşează la masă, ca să scrie câteva rânduri ieromonahului Porfirie,

prietenul lui de la mânăstire.

„IUBITE FRATE ÎNTRU HRISTOS ŞI PRIETENE PORFIRIE,

Află de la smeritul şi iubitul tău prieten şi frate, care îți trimite închinăciuni şi voie bună, că lucru greu şi cu anevoie de purtat este să iasă călugărul din mânăstire. Că în lume sunt necazuri şi tot felul de ispite care îl pândesc în toată vremea, în tot locul şi la tot pasul, şi nu-l slăbesc până ce nu-l zăticnesc de la datoriile lui şi de la socoteala lui.

Poate ți-oi scrie altă dată mai pe larg, că acuma mi-e mintea zăpăcită şi gândurile încurcate şi nu ştiu ce să-ți spun mai întâi. Numai atâta îți scriu şi te rog din tot sufletul să te duci numaidecât la părintele stareț, şi la duhovnicul meu părintele Meletie, şi să le spui smerite închinăciuni şi sărutări de mâini din partea smereniei mele. Apoi să-i întrebi numai atâta: călugăria este de la Dumnezeu lăsată ori de la oameni? Şi după ce-ți vor

răspunde să-i mai întrebi încă: e slobod călugărul, fiind preot la sat, să-şi ia sieşi muiere?

Vezi, fratele meu iubit, să iei aminte la ce-ți vor spune ei, şi mai caută şi tu prin cărți şi să-mi răspunzi fără multă zăbavă, că la greu ceas mă găsesc. Nu te sminti de cele ce-ți scriu, că din cuget curat îți scriu.

Spune închinăciune şi îmbrățişări fraților noştri: Dometian şi Visarion, şi Alipie, şi Cleopa, şi Pasarion, şi Dosoftei, şi Mercurie,

precum şi tuturor celor care mai întreabă de numele meu.

Şi nu uitaţi să mă pomeniţi şi pe mine în smeritele voastre rugăciuni către Dumnezeu.

Te sărut cu frăţească dragoste şi îţi mulţumesc mai dinainte pentru osteneală, eu smeritul şi amărâtul tău frate.

GHEDEON IEROMONAHUL
PĂCĂTOSUL
din mila lui Dumnezeu paroh
în Scaieţi”

După ce mai citi o dată scrisoarea, Ghedeon o închise

în plic, şi, ca să nu-şi ia seama până dimineaţa, se îmbrăcă şi o duse în miezul nopţii la cutia de la poarta şcolii.

Când se deşteptă a doua zi, văzu fereastra rumenită de răsăritul soarelui, dar pregetă să se ridice în capul oaselor, deşi ştia că păsările curţii îl aşteptau cu grăunţe. O moleşeală mare îi stăpânea trupul. Căscă tare, se întinse şi iar căscă, dar nu se îndură să se dea jos din pat.

„De-ar fi acuma o nevestică harnică, mi-ar aduce cafea cu lapte şi pâine prăjită, sau

cozonac, să le iau aci în pat, boiereşte...” gândi el între un căscat şi un întins.

Apoi, râzând, făcu o sforţare şi se ridică pe marginea patului, ca să se încalţe. Cu multă anevoinţă, se aplecă el şi ridică de jos, în vârful degetelor, un ciorap pe care îl vârî în picior cu popasuri şi cu călcâiul deasupra. Celălalt ciorap era azvârlit tocmai în mijlocul odăii şi trebuia să se ducă să-l ia. Părintele pregetă şi se trânti din nou în pat, încălţat numai la un picior.

„Atâta ispravă am făcut şi

eu în trei luni şi jumătate de când sunt paroh: m-am îngrăşat ca de tăiere!" gândi el căscând voiniceşte. Şi adormi din nou.

Când făcu iarăşi ochi, un roi de muşte se înălţă de pe faţa-i asudată şi se aşeză pe pereţi. Soarele se uita pe deasupra brăcinarului perdelei de americă, ceea ce însemna că se apropie prânzul. Părintele Ghedeon se ridică repede, se încălţă gâfâind, şi luându-şi anteriul, ieşi afară ca să arunce grăunţe păsărilor. Pe capul prispei îl aştepta

răbdătoare o moaşă, ca să-i citească sfinţia-sa pentru o lăuză.

— De ce nu bătuşi la uşă, moaşă Călino? Că eram treaz... citeam pe-o carte, în pat.

— Apăi, nu mai bătui, părinţele, că zisei că te-i fi căpătuit şi sfinţia-ta... Şi de! oamenii tineri se scoală mai târziu... că am fost şi eu odată în dârdora asta şi ştiu...

— Se vede treaba că dumneavoastră la altceva nu vă mai gândiţi, decât la însurătoarea mea! se răsti

preotul, uitându-se crunt la babă.

— Păi de, măiculiță, am auzit şi eu că ai spus la oameni că te însori... nu mai poți să mai stai neînsurat...

— Pesemne că toți au fost surzi de câte-o ureche, dacă ți-au spus aşa! Ş-apăi... era să mă însor într-o zi? îşi ia omul o slujnică şi tot mai alege şi se mai gândeşte; dar când e vorba să-şi puie stăpân pe cap?!

— Apăi să-ți iei, părinţelule, că eşti tinerel şi frumuşel şi aşa nu poți să stai, oricât ai zice sfinția-ta. Că uite... e

nevoie, maică, să vie cu vo treabă şi neveste mai tinere, că la un priot cine nu vine! Dar nu le lasă bărbaţii, că de! ... eşti singurel şi eşti mândru şi voinic...

„Haiti! mai auzii una!" îşi zise ieromonahul făcând ochii cât ceapa.

După plecarea moaşei, luă porumb şi aruncă păsărilor. Găinile, vreo zece cu toate, iar puii adunaţi de prin sat, ca la vreo patruzeci şi cinci, veniră din toate părţile şi se aruncară cu foame asupra roiurilor de grăunţe ce le cădeau de sus.

Cocoşul cel mare, voinic şi împăunat cu toate culorile, se învârte îngâmfat printre găini, ciugulind când de ici, când de colo, mai ciocănind câte una care-l împiedică, sau călcând pe alta care îi venea mai la îndemână. După ce se săturară de grăunţe şi băură apă din troc, cocoşul o luă spre poartă, cu pas rar şi trântit de sus, iar găinile îl urmară stol şi ieşiră în drum ca să-şi umple guşile cu nisip şi cu pietricele.

„Aşa a lăsat Dumnezeu!” îşi zise ieromonahul, pe care o soartă crudă îl punea mereu,

de vreo două zile, în faţa unor rânduieli ale firii, în stare să-i zăpăcească întreaga fiinţă de om şi de călugăr.

După ce mai privi o vreme în urma găinilor, părintele intră în bucătărie să vază dacă a adus Leana laptele şi să facă focul ca să-l fiarbă. Îngândurat însă cum era, se împiedică de vătrai, şi în căzătură răsturnă măsuţa pe care stăteau îngrămădite farfuriile şi străchinile, şi le făcu zob. Doar o singură farfurie scăpă zdravănă şi o strachină ruptă la gură.

„Măi, măi, măi! îşi zise el ridicându-se cu greu, se ţin şi oamenii şi lighioanele şi dracii de capul meu, parcă ar fi înţeleşi, nu altceva! O să le fac şi eu pe voie... şi ce-o fi, să fie... M-or tăia ăi mari, m-or spânzura... ce-or vrea să-mi facă. Se vede că Dumnezeu uită pe bietul călugăr după ce l-a scos din mânăstire ca să-l slujească... Ori gândeşte şi el la fel cu dascălul...”

Şi, fără să mai stea la tocmeală, se spălă repede, se îmbrăcă, încuie uşa şi puse cheia sub streaşină, apoi porni

spre gară. În drum se abătu pe la dascălul Stan de-i lăsă vorbă că tot să-i caute o babă, că nu prea e sigur că va aduce sfinţia-sa una de la Bucureşti.

*

În mersul trenului, părintele Ghedeon nu se mai gândi la nimic. Apucase loc la fereastră şi-i făcea plăcere să privească desfăşurarea câmpului şi să se lase izbit în faţă de vântul răcoritor. Numai în gară, când coborî din vagon, simţi că-i slăbeşte hotărârea cu care plecase de acasă. Felul de viaţă pe care îl ducea din copilărie, atâtea lucruri ce i-au

tot sunat la ureche un şir de ani erau cât pe-aci să-l ţină în staţie, pentru a se întoarce cu cel dintâi tren. Totuşi nu intră în sala de aşteptare, ci se urcă silnic într-un vagon de tramvai.

Când ajunse în grădina de la Sfântul Gheorghe şi văzu acolo bâlciul de muieret, de la fetiţe de zece-doisprezece ani şi până la babe aproape de anul morţii, popa se înveseli deodată şi, încrucişându-şi braţele, gândi uşurat: „Tii, da' prost am mai fost! Trebuia să viu de la început aici, să nu mă

chinuiesc cu toate hodoroagele din Scaieți. Că, la urma urmei, se găsesc şi d-ale bătrâne, nu numai tinere, cum m-a minţit dascălul, când mi-a adus pe Reveica."

La drept vorbind, Ghedeon gândi aşa numai într-o doară, căci ochii nu i se puteau defel opri la vreo babă. Erau aci atâtea tinere cărnoase şi rumene!...

„La urma urmei... aşa a lăsat Dumnezeu!" se îndreptăţi cuvioşia-sa când simţi încotro îi dă inima brânci.

Şi, punându-şi mâinile la

spate, porni agale printre pâlcurile de femei şi fete, trăgând cu ochiul în dreapta şi în stânga, să vadă care-i vine mai bine la socoteală. Deşi avea pântezele puţin înfoiat, om de lepădat nu era părintele Ghedeon, chiar aci în Bucureşti. Numai ghetele nevăcsuite, bastonul noduros şi lipsa gulerului scrobit îl dădeau de gol că trăieşte la ţară. Închipuindu-se bărbat frumos, călugărul era încredinţat că numai un semn să facă şi toată grădina Sfântului Gheorghe ar fi în

stare să meargă la Scaieţi.

După ce se plimbă o toană încoace şi încolo, puse ochii pe o femeiuşcă slabă ca o blană[63] şi gălbinicioasă.

„Asta e bună, îşi zise el, că-i trebuie mult până să se îngraşe ca baba Paraschiva!...”

— Cum te cheamă pe dumneata?

— Reveica...

Când auzi acest nume, ieromonahul îşi aduse aminte de buclucul pe care i-l făcuse dascălul tot cu o Reveică şi, strâmbând din nas, fiindcă nu vrea să mai aibă numele ăsta

în casă, trecu mai departe şi se opri în faţa uneia tinere de tot.

— Cauţi serviciu, fetiţo?

— Cat! răspunse aspru fata.

Călugărul o măsură de sus până jos. Cap frumos, faţa rumenă, trup plinuţ şi... cizme în picioare.

„Pesemne că e măritată şi a luat cizmele lui bărbat'su", îşi închipui sfinţia-sa.

— Ai bărbat, tăiculiţă?

— N-am!

„Atunci să ştii că e săracă şi n-are ghete... Lasă, tată, că te încalţ eu."

— N-ai vrea să te bagi la

mine?... Ce zici?

— Ioi, ioi! La popă nu ne baghem! răspunse fata răstit, în vreme ce tovarăşele ei se porniră pe râs.

„Haiti! am dat peste liftă străină!” îşi zise Ghedeon; şi se depărtă repede. Dar nu făcu zece paşi şi se pomeni în faţa unei namile de doi metri şi groasă cât o sobă.

„Asta îmi mănâncă toate găinile, şi te pomeneşti că-mi trage şi vreo bătaie!” se gândi el, râzând înfundat.

— Caţi fimeie, domn’ părinte?

— Nu!

După ce mai colindă un petic, dete peste una ca la douăzeci şi cinci de ani; şedea singuratică pe o bancă din spatele bisericii. Privirea blândă, faţa curată şi îmbrăcămintea-i îngrijită îl apropie de ea. Iar când tânără se ridică şi-i zise cu sfială „sărut mâna”, părintele Ghedeon nu se mai îndoi că a dat peste ceea ce dorea.

— Umbli după serviciu, femeie?

— Da, părinte, răspunse ea, îmbujorându-şi umerii

obrajilor.

— Uite, una ca dumneata mi-ar trebui mie. Ce zici, o să vrei?

— Sunteţi mulţi în casă, părinte?

— Numai eu singur.

Femeia tresări şi se roşi mai tare.

— Va să zică... la toate?

— La toate... vezi bine că la toate, că n-o să bag două! La mine e casă uşoară.

În privinţa lefii se învoiră din două vorbe şi plecară să scoată „condicuţa”, bucuroşi amândoi că şi-au găsit

norocul. Dar când ea îi spuse pe drum că are un copil de trei ani, călugărul îşi văzu năruită toată bucuria.

— Dacă ai copil nu poţi merge la mine, îi zise el cu mâhnire.

— Păi ce stric eu, părinte, dacă mi l-a dat Dumnezeu? răspunse femeia, gata să plângă.

Preotului i se făcu milă de ea, dar când se gândi că satul o să creadă că copilul e al lui, scoase repede o hârtie de-o sută şi dându-i-o femeii „pentru copilaş”, se înapoie în

grădină.

După ce se mai uită fără chef încoace şi încolo, se pomeni cu un tânăr că se propteşte drept în faţa lui şi-l întreabă fără să-l salute:

— Cauţi sârvitoare, domnule părinte?

— Da.

— No, apăi dacă e aşa, mere muierea mea... şi să mă băgaţi şi pe mine la cai...

— N-am cai, omule! îi răspunse cuviosul.

Şi porni mai departe. După multe târcoale date încoace şi încolo, şi după ce mai strică

vorba cu vreo două-trei, părintele Ghedeon zări lângă chioşcul de ziare o femeiuşcă tânără, îmbrăcată binişor şi cu pălărie pe cap. Nu era el cunoscător în astfel de lucruri, dar nici chiar atât, cât să nu-şi dea seama că altceva mai bun nu s-ar putea găsi în grădina Sfântului Gheorghe.

„Să ştii, Ghedeoane, că asta e a ta!" îşi zise monahul oprindu-se în faţa ei.

— Ce aveţi pe aici, cucoană?

— Caut un loc de menajeră, răspunse ea cu jumătate gură.

— Nu vrei să mergi la mine? Că la mine e loc de trai...

Femeia îl privi de sus până jos şi, văzându-i gulerul de la haină îmbâcsit de grăsime şi ghetele cu noroi uscat pe piele, îi răspunse scurt:

— Nu merg la ţară!

— E sat frumos şi..

Dar cucoana îi întoarse spatele şi se depărtă de chioşc.

— Bătu-te-ar Dumnezeu de proastă! Ce să-ţi fac dacă nu vrei să trăieşti bine? Cu sila nu te iau eu, n-ai grijă! îngână popa supărat.

Şi intră în chioşc să

cumpere o gazetă... Cum puse mâna pe ea, întoarse numaidecât la pagina de la urmă, unde citi acest anunţ:

„Doamnă distinsă, 26 ani, doreşte a conduce menajul unui domn singur, prefer moşie”.

„Să aştepţi până mi-oi lua eu moşie!” gândi călugărul mucalit, şi-şi lăsă ochii mai la vale:

„Doamnă tânără, prezentabilă, franceză, germană, caută ocupaţie la domn bine situat”.

Părintele Ghedeon mai citi o

dată, apoi, crezând că a priceput, se gândi mirat:

„Cum poate fi cineva şi franceză şi germană? se vede treaba că tat'său a fost d-un neam şi mă-sa de alt neam... D-apăi, las-o încolo, că curciturile nu sunt bune!"

„Menajeră germană, vârstă mijlocie, credincioasă, gospodină, caută post. Adresa str. Georgescu al V-lea, nr. 6 bis."

„Asta da! îşi zise popa mulţumit. Nemţoaicele, după câte am auzit, sunt femei de casă. Şi, poate, mai ştii

comedia? învăţ nemţeşte şi m-aleg şi eu cu ceva din toate necazurile astea. Ia să vedem mai departe.”

„Doamnă tânără, drăguţă, brunetă, blândă, sănătoasă, credincioasă, familie bună, gospodină, gătitul la perfecţie, cresc păsări, caut loc la domn singur, poate avea şi un copil, pretenţiuni modeste. Sofia, Hotel Avram, camera 49.”

„Asta şi mai şi, dac-o fi aşa!” gândi ieromonahul.

Şi însemnând cele două anunţuri, se duse mai întâi la

nemţoaică...

O femeie fără vârstă, înaltă, cu gâtul lung, cu părul galben şi slabă-blană, îl întâmpină cu gura căscată.

— Bună ziua, cucoană.

— *Guten Tag*![64]

— Dumneata eşti care vrei să intri menajeră?

— *Was?*[65]

— Dumneata cauţi loc de menajeră? o mai întrebă el o dată, arătându-î cu degetul pe gazetă.

— O, ia, ia, ia! adeveri nemţoaica dezvelindu-şi

lopeţile din gură.

— Mi-ar fi trebuit şi mie una aşa, cam ca dumneata. Dar dacă nu ştii româneşte... nicio treabă n-am făcut.

— *Ich kann nicht rumänisch*![66]

— Dacă *nicht*... ce să-ţi fac?

Când ieşi în stradă monahul îşi aminti că nemţoaica trebuie să fie cel puţin catolică, şi îşi dete cu palma peste obraz.

„Tiii, cum nu-mi veni în minte una ca asta şi mai făcui degeaba atâta drum până aici? Se vede că are şi Dracul vreun

amestec. Ucigă-te-ar crucea!”

Luă tramvaiul şi se dete jos la hotelul „Avram”.

Înainte de a intra, desfăcu ziarul şi mai citi o dată:

„Doamnă tânără, drăguță, brunetă, blândă, sănătoasă, credincioasă, gospodină...”

Apoi, ridicând bănuitor din umeri, urcă scările şi bătu la uşa cu numărul 49. Glas răguşit de femeie îl pofti să intre. Când deschise uşa, cu sfială, un val de miros neobişnuit îl izbi în nările nasului şi o vedenie diavolească îi mări lumina

ochitor. O femeie scundă, grasă, oacheşă, tunsă bărbăteşte, cu sprâncenele văpsite, obrajii lustruiţi, buzele cărnoase şi roşii ca sângele sări din pat, pe trei părţi şi jumătate goală. La vederea călugărului, se rezemă de un scaun şi un strigăt uşor i se strecură printre roşul buzelor. Apoi îndată păşi înainte şi întinse mâna lui Ghedeon pentru a i-o săruta.

— Vă trebuie menajeră, părinte?

Călugărul o privi sălbatic şi se gândi la cuvintele din

jurnal: „drăguță, blândă, gospodină, cresc păsări...”

— Am greşit numărul, răspunse el aspru.

Şi întorcându-şi faţa de la ea, începu să coboare scările, închinându-se.

...Tocmai la gară, când trenul porni spre Scaieți, ieromonahul scoase capul pe fereastra vagonului şi, privind cu mintea în camera 49 a hotelului „Avram”, gândi: „Ce-ar fi zis enoriaşii mei dacă m-ar fi văzut cu dihania aia la uşa casei? Doamne, Doamne, multe buruieni mai cresc şi în

grădina ta!” Şi, scuturându-se ca de friguri, îşi făcu cruce şi se aşeză gânditor pe bancă, mulţumind lui Dumnezeu că i-a ajutat să se întoarcă tot aşa cum plecase...

Când se apropie de casă, obosit de drum şi de gânduri, părintele Ghedeon simţi o mare bucurie în suflet văzând fereastra bucătăriei luminată.

„Nici vorbă că mi-a găsit dascălul babă”, gândi el, fericit.

Şi începând să fluiere uşor, grăbi paşii ca să ajungă mai repede. Când colo, baba Ioana

de peste drum rumenea un pui, învârtind frigarea pe deasupra jărateculuí.

— Ce-i cu dumneata, lele Ioană?

— Ce să fie, părinte? Bine este!

— Ai scăpat de dropică?

— M-a scăpat Dumnezeu... şi uite detei fuga să-ţi frig un puişor, ca să ai când ăi veni. Îmi spuse ea, nevasta dascălului, c-o să te întorci mâine, dar eu nu crezui, că ştiu că nu prea te ţin curelele mult la oraş. Bine că lăsaşi cheia afară.

— Bravo, lele Ioană! îmi pare bine că te-ai împiciorogat, ca să-mi dai o mână de ajutor, până ce s-o mai pripăşi vreo amărâtă pe aici. Îţi făgăduiesc că am să-ţi aduc de la Bucureşti o pereche de pantofi de iuft, cu catarămi, ca să ai cu ce să te îngropi...

— Iaca vorbă şi pe sfinţia-ta! Da' de ce să mă îngrop cu ei, părinte, şi nu mai bine să-i rup şi să-mi cumperi alţii şi iar să-i rup...

— Şi iar să-ţi cumpăr alţii...

— Păi fireşte c-aşa! De ce

îmi cobeşti să mor?

— Nu ziceai singură că doreşti moartea?

— Ei, mai zice omul la un necaz... Da' cine e ăla să vrea să moară?

— Bine, lele Ioană. După mine, n-ai decât să nu mai mori niciodată, că bună inimă ţi-a mai lăsat Dumnezeu.

Şi, aşezându-se la masă, părintele Ghedeon apucă puiul cu amândouă mâinile şi-i spintecă picioarele, gândind mulţumit: „Lasă că sunt bune şi babele. Că pentru călugăr nu face să ţie femeie tânără în

casă. Că de... aşa o fi lăsat Dumnezeu!”

VI

IEROMONAHUL GHEDEON A FOST SI-LIT DE LOCUITORI SĂ VIZITEZE PE PREOŢII VECINI ŞI SĂ IA PILDĂ DE LA El

Când văzură scaieţenii că părintele Ghedeon nici gând n-are de însurătoare, le sări ţandăra. „Ce fel de popă e ăsta? îşi ziceau ei, dacă nici nu se însoară, nici d-ale

gospodăriei nu-şi face, nici în politică nu se bagă, nici în bangă nu vrea să se amestece, şi nici măcar în cârciumă sau în răscruci nu vine ca să mai auzim şi noi o vorbă şi o împilduire de la el! Îi place să stea acasă, ca barosanul, să mănânce şi să doarmă toată ziua, să se plimbe la pădure, şi să schimbe servitoarele la lună şi la săptămână... Apăi nouă nu ne trebuie astfel de popă! Ia haidem la el, să vedem ce căpătâi are?”

Şi s-au pornit mulţime de scaieţeni, în ziua de Sfântul

Ilie, şi s-au dus grămadă la preot. Erau ceasurile 4, adică tocmai vremea când cuvioşia-sa sforăia cu picioarele spânzurate în curmeiele legate de grindă. Auzind zgomot în curte, căci oamenii vorbeau tare, părintele sări repede din pat, gata să-şi sucească răschitoarele, şi, agăţându-şi anteriul, ieşi afară cu ochii umflaţi de somn şi întrebă căscând:

— Iar aţi venit să mă însuraţi, tăiculiţă?

Întrebarea cu haz fu binevenită, căci mai descruntă

frunţile sătenilor; ba unii chiar găsiră prilejul să mai râdă puţintel. Numai neamurile babelor pe care le avusese în slujbă mârâiau.

— S-a îngrăşat călugărul...

— A dat de trai...

— Nu-l ştiţi, mă, cum era când a venit?

— Altă treabă n-are, decât să se-ngraşe...

— A găsit aci oameni proşti...

— Aaa, păi nu merge aşa!

— Ei, ce mai veste-poveste, oameni buni? întrebă din nou ieromonahul, căscând să-şi

rupă fălcile.

Delegatul făcu un pas înainte, se rezemă în ciomag şi deschise gura.

— Părinte Ghidioane, uite... ne-am vorbit şi noi între noi, de... ca proştii... c-ar fi bine să te mai mişti şi sfinţia-ta... că uite... se cer multe de la un preot... Dinspre partea bisericii n-avem ce zice, c-am mânia pe Dumnezeu, că gură bună ai, datoria ţi-o faci ca şi la sfânta mânăstire, când te cheamă rumânul la o nevoie, eşti săritor în orice ceas din zi şi din noapte, şi te mulţumeşti

cu ce-ţi dă creştinul... Da'... uite... ar mai trebui câte ceva... că mai sunt şi altele de făcut...

— Care mai sunt, nea Ionică? întrebă monahul isprăvind de căscat.

— Uite, părinţele, să nu te superi că-ţi spunem, noi ne-am sfătuit c-ar fi bine să faci şi sfinţia-ta ce fac preoţii ăilalţi... că ei se mai ţin şi d-alte lucruri, nu numai d-ale bisericii şi d-ale slujbelor...

Cuviosul pricepu unde bate delegatul şi răspunse cu chip de om supărat:

— Oameni buni şi creştini ai lui Dumnezeu, eu fac atâta cât ştiu şi cât mă taie capul. Dacă credeţi că un preot trebuie să mai facă şi altceva, afară din ce-i e dat lui de sus... voia dumneavoastră! Aduceţi-vă altul, după plăcere, iar eu îmi iau tărăbuţele şi tălpăşiţa şi mă duc de unde am venit.

— Umblă sănătos! ziseră câţiva în şoaptă. Dar cei mai mulţi dintre săteni se simţiră încurcaţi.

— Părinte Ghidioane, o drese delegatul, să nu faci treaba asta să ne laşi că ţinem

la sfinţia dumneavoastră ca la ochii din cap, că eşti om al lui Dumnezeu, da' uite... de, ca oamenii, am vrea şi noi să mai ieşi în drum la o vorbă, să fii între noi la bangă, să mai cinstim câte un cinzec pe la cârciumă... că aşa se trăieşte între oameni, să mai zici câte ceva la vreun mort, ca să mai asculte lumea, că tot nu vine ea la biserică...

Preotul înălţă din umeri.

— Poate că veţi fi având dreptate dumneavoastră, dar eu vă mărturisesc hotărât că nu mă pricep, nici nu mă lasă

cugetul să fac mai mult decât ştiţi că fac. La mânăstire n-am avut de unde să învăţ altceva şi prin seminar n-am trecut. Vă place? – bine; nu vă place? – iar bine!

Oamenii se priviră tăcuţi şi gânditori, neştiind ce să mai răspundă. Numai după trecere de câteva clipe luă vorba Petre Rădan, fostul epitrop.

— Dacă e după cum spui sfinţia-ta, uite cum zic eu, părinţele, c-ar fi bine să faci. Să iei pe dascălul Stan, că e mai uşor la drum ca domnul Andronache, şi să te duci cu el

pe la toţi prioţii care sunt mai pe aproape, să vezi cam ce lucrează ei, şi, dacă ţi-o veni la socoteală, să te iei şi sfinţia-ta după ei; iar de nu, atunci să faci cum poţi şi cum ştii, că noi nu te mai supărăm.

— Foarte bine! încuviinţară ceilalţi săteni, bucuroşi de sfatul fostului epitrop.

Părintele Ghedeon nu mai avu încotro şi se învoi, deşi ştia bine că din ale bisericii nu-l va scoate nimeni. Totuşi era bucuros că i se dă prilejul să cunoască vecinii, să mai vadă şi alte sate, şi poate şi

alte obiceiuri, ca să aibă barem ce povesti când s-o întoarce la mânăstire. S-a gândit el mai demult la această plimbare, dar tot a amânat-o, căci îi era teamă că va fi primit cu nedragoste de către preoţii de mir. Din această pricină nici pe la slujbe nu se ducea când era chemat în alte sate. Acuma însă, vrând-nevrând, trebuia să facă şi voia enoriaşilor.

După ce se sfătui cu dascălii, cuvioşia-sa hotărî să viziteze mai întâi pe preotul Victor Ionescu din Vadu

Racilor. Acesta era hirotonisit numai de patru luni, şi Ghedeon vrea să vadă cum înţelege el, preot tânăr şi cu carte, să-şi înceapă slujba într-un sat. Întâmplarea făcu însă ca să cunoască mai întâi făptura şi obiceiurile părintelui Niţă din Cioceni, cel cu care se ajutase la sfântul maslu, în Miercurea Patimilor. Răposase o fată mare în satul Măceş, care ţine tot de parohia Cioceni şi părinţii moartei poftiră şi pe călugăr... Cuviosul ar fi găsit, ca de obicei, o pricină oarecare ca să nu se

ducă, dar fiindcă avea ştire despre popa Niţă că e meşter mare în cuvântări ce se rostesc la înmormântări, îşi călcă pe inimă şi găsi nimerit prilejul să-l audă şi să-i dea şi o vizită. E drept că el nu prea crede ce zice lumea despre preotul vecin că „face şi pietrele să plângă de milă”, fiindcă, după părerea lui, numai unul cu carte multă ar putea să fie aşa de iscusit la predică; dar nu era rău să se încredinţeze în persoană, mai ales că s-ar putea ca acesta să fie singurul dar al părintelui

Niţă.

— Hai, nea Stane.

— Să mergem, părinte.

De la Scaieţi şi până la Măceş, e un drum de peste patru kilometri, pe care ieromonahul şi cu dascălul îl făcură pe picioare; cel dintâi cu umbrela în mână, întinsă sau strânsă, după cum era soarele mai iute sau mai domolit de vreun vântişor; cel de-al doilea, cu odăjdiile într-o legăturică purtată când în mână, când pe baston, la spinare. Ar fi putut tatăl moartei să le trimeată o căruţă

cu cai, dar se vede că a uitat sau a crezut că nu e de trebuinţă. Fiindcă aşa e românul: ţine să facă lux cu preoţi mulţi... dar să nu-l coste lucru mare. Dreptul preotului e să fie poftit. De aci încolo urmează datoria: să-şi ia picioarele la spinare şi să se ducă pe praf şi pe noroi, pe soare şi pe vifor, prin tot satul... e slobod să se întoarcă de unde a venit şi cum a venit. E drept că-i pune masa, cu mâncări şi cu băutură... însă tot în cinstea mortului.

Când îl răzbi osteneala şi

începu să gâfâie sub povara arşiţei, Stan Piţigoi pomeni cuviosului de toate acestea, fără să adauge că se găsesc şi creştini mai omenoşi; dar părintele înălţă din umeri şi suflă în sân, pe gura anteriului, fără să dea vreun răspuns.

În Măceş ajunseră când popa Niţă isprăvise „stâlpii" de citit şi, în aşteptarea „călugărului", cinstea dintr-o sticlă cu popa Stan de la Fânari şi cu două perechi de dascăli. Părintele Niţă era cu capul descoperit, în cămaşă şi

pantaloni, cu picioarele goale vârâte în pantofi cu cătărămi, şi cu epitrahilul de gât; iar popa Stan aruncase peste cămaşă şi izmene un anteriu de stambă cu gulerul unsuros şi cu poalele parc-ar fi fost ciugulite de raţe. Îmbrăcat în tot costumul călugăresc şi căptuşit cu valuri de năduşeală, cuviosul Ghedeon privi lung la cei doi vecini şi fraţi în Domnul, fără a lăsa să se înţeleagă dacă-i e ciudă sau râvneşte la îmbrăcămintea lor potrivită mai mult după schimbările văzduhului decât

după regulamentele bisericeşti...

În casă, bocete şi fum, iar în curte şi în drum flăcăi şi fete mari aşteptau să petreacă moarta la lăcaşul de veci. Jale mare, căci răposata era una la părinţi, în vârstă de măritat, frumoasă şi harnică şi căzuse de moarte năprasnică. Având nevoie de pământ galben ca să lipească prispa, s-a dus să ia dintr-o groapă de la marginea satului, şi scobitura fiind adâncă iar bolta subţire s-a prăbuşit malul peste ea şi a omorât-o pe loc.

Părintele Niţă, obişnuit cu fel de fel de morţi, căci tot îngropa de vreo patruzeci de ani, povesti întâmplarea între două înghiţituri de ţuică, aşa cum ar fi spus bunăoară că a fost cu un cal la târg şi n-a putut să-l vândă. La fel ar fi făcut şi popa Stan, căci şi el dusese la cimitir cam tot atâţia morţi cât şi popa Niţă. Monahul însă, neobişnuit cum era, văzând atâta jale, şi pe mama moartei smulgându-şi părul din cap, fu atât de mişcat, că se întreba în gând: „Pentru ce a mai făcut

Dumnezeu lumea, dacă o lasă să moară şi mai ales de aşa moarte?”

Slujba înmormântării începu în biserica înţesată de norod, după toată orânduiala d i n *Molitfelnic*. Popa Stan, ostenit şi fără chef, nu zicea decât ectenii mici, pe nas şi bâlbâite; Ghedeon, ca străin ce se găsea, umbla cu sfială; dar părintele

Niţă citea rar, cânta frumos, în rând cu dascălii şi pentru nimic în lume n-ar fi sărit măcar un cuvânt din ce era scris în carte. Pe ieromonah îl

mulţumi acest lucru şi aştepta cu nerăbdare să-l audă şi cuvântând.

Înainte de „Veşnica pomenire” părintele Niţă luă din iconostas un pachețel de hârtie legat cu sfoară, îl desfăcu fără grabă şi din învelişul putred scoase o coală groasă îngălbenită de vechime şi cârpită pe la îndoituri. Apoi făcu semn neamurilor moartei să înceteze cu bocetul şi, dregându-şi ochelarii pe nas, întinse foaia la lumina ferestrei şi glăsui cu putere: *„Orațiune funebră”*, ca şi

când ar fi zis: „Companie, stăi!” Cuviosul Ghedeon se sperie şi căscă gura. Lumea îşi făcu cruce, iar popa Stan se lăsă binişor în strană. După ce-şi roti ochii prin biserică, popa Niţă iar îşi drese ochelarii, apoi începu să citească o cuvântare scrisă pesemne din vremea când unii învăţaţi se căzneau să facă graiul românesc să semene mai bine cu al strămoşilor de la Roma. O copiase şi el din vreo carte şi o citea la toţi morţii...

Când îl auzi rostind cuvinte

neînţelese, călugărul cătă întrebător la popa Stan, dar acesta sforăia încet, cu capul pe-o mână. Privi la dascăli, ei nu se sinchiseau nici de mirarea lui şi nici de cetania popii din Cioceni. Iar poporul tăcea pentru că cititorul făcea „psst” la fiecare oprire. Se miră mult Ghedeon că un preot, om în toată firea, poate să spună lucruri neînţelese nici de el, darmite de nişte oameni săraci cu duhul cum erau cei care-l ascultau. Dar totodată se bucură c-a avut dreptate când n-a crezut

laudele ce i se aduceau de către lume. Se grăbise însă. Căci popa Niță, după ce isprăvi foaia cea galbenă, scoase din buzunarul pantalonilor alta albă. Cu scris proaspăt şi, după ce mai aşează ochelarii şi făcu un „psst” prelungit, începu să citească cu glas din ce în ce mai înecat:

— ”Când era să fie vară
Într-o zi cu mândru soare,
S-a dus Stanca lui Tunase
Ca să ia pământ din coastă,
Să mai lipească prin casă.
Dar ceasul rău c-a sunat

Şi malul mi s-a surpat
Peste fata lui Tănase,
Şi i-a zobit bietele oase...”

Aci glasul părintelui Niţă se înecă de tot şi lacrimile, terciuite o clipă între gene, începură să curgă în salturi pe obraji. Tot poporul se porni pe plâns, iar neamurile moartei înteţiră bocetul.

Monahul se arătă nedumerit, iar popa Stan, deşteptat de dascălul sfinţiei-sale, avea ochii umezi. După ce-şi şterse obrajii c-o basma roşie, trasă din sân numai de-un capăt, şi după ce-şi puse

ochelarii la locul lor de pe nas, popa Niță tuși sec, apoi citi mai departe, suspinând și făcând stări cu lacrimi și cu bocete:

„Ș-a văzut un copilaș
Frumușel și drăgălaș,
Cum malul mi se surpase
Pe Stăncuța lui Tănase,
Ș-a venit în fuga mare
D-a spus bietei Mărioare.
Iar Maria, ca o mumă,
De copii, cu dor și milă,
A țipat cât a putut
Și vecinii-au auzit
(Că Tănase era dus
Tocmai la ogradă, sus.)

Ş-au sărit cu mic cu mare,
Cu sape şi cu cazmale.
Şi au scos pe biata fată.
De sub mal, zobită toată.
Cu oasele sfărâmate
Şi cu fața-nsângerată.
Când a văzut-o Tănase,
Aşa zobită de oase.
S-a făcut negru-căldare
Ş-a-nceput la pumni să-şi care
Iar soția lui – săraca.
Țipa de răsuna casa,
Că-i murise fată mare,
Frumoasă şi muncitoare.
Că tocma-şi făcuse țoale.
Să aibă să se mărite,

Că şi vremea îi sosise.
Dar aşa vru Dumnezeu:
Ca să-i ia sufletul său.
Şi sufletul ei cel curat,
Este de îngeri purtat,
Şi de Domnul lăudat,
Dar e păcat de părinți,
C-au rămas de tot mâhniți.
Nu mai plânge, Tănăsică,
Căci fetița ta iubită
S-a dus sus la Dumnezeu
Şi e ferice de sufletul său.
Nu mai plânge, Mărioară,
Căci frumoasa-ți Stăncuşoară,
Are s-o ducă Hristos
În raiul cel mai frumos,

Iar voi fetelor d-aici
Şi flăcăilor voinici
Plângeţi toţi şi suspinaţi,
Vărsaţi lacrimi şi oftaţi,
C-a murit o fată mare,
De moarte-nfiorătoare.
Priviţi cu toţii la ea,
Ce i-a făcut moartea rea:
Că faţa i s-a-negrit
Şi gura i-a amuţit –
Cu care cânta la vie,
De-ntrecea o ciocârlie,
Plângeţi toţi şi vă-ntristaţi,
Că de moarte nu scăpaţi:
C-aşa a vrut Domnul sfânt
Să fie pe-acest pământ...”
Când isprăvi popa Niţă de

citit, toată biserica era numai suspine şi lacrimi. Chiar şi cei mai tari se vedeau ştergându-şi ochii cu batistele, cu mânecile cămăşilor sau cu dosul palmelor. Ieromonahul, la început mirat de-i venea să râdă, nu se putuse ţine mult în nedumerire şi începuse şi el să plângă. Privind la bătrânul preot – înalt şi tras la faţă, cu barbă albă, cam încârlionţată, cu fruntea largă şi încreţită – cum citea cu glasul înecat şi cu lacrimile pe obraji, îi venea să creadă că nici sfântul Ioan Gură-de-aur n-a înduioşat aşa

o adunare de popor.

După sfârşitul înmormântării, găsi de datoria lui să-şi arate admiraţia, mărturisind cinstit că n-a crezut toate laudele câte se aduceau părintelui Niţă, dar acum e convins... că nu-şi mai are pereche în ţara românească.

Părintele îşi mângâie barba, tacticos.

— N-am prea fost eu aşa în zodie bună, când am scris poezia asta... da' să fi auzit altele! răspunse el închizând, ca de obicei, din ochiul stâng.

— Cum faci sfinţia-ta poeziile astea, părinte Niţă? întrebă cuviosul cu scop.

— Hm, cum să le fac? Iau hârtie şi cerneală şi m-aşez pe scris... E drept, că mai înainte d-a începe, golesc un pahar, două şi chiar trei, de vinişor... că să-mi vie chef mai bine. Ăsta e obiceiul poeţilor...

— Ai învăţat la seminar să le faci? mai întrebă călugărul, ca să afle tot secretul.

Popa Niţă râse tare şi-şi răsfiră barba.

— Asta nu se învaţă cu profesor, taică! Astea vin din

glagorea omului, de când îl face mă-sa...

Părintele Ghedeon holbă ochii mari şi în lumina lor arătă o hotărâre. Nu ticluise niciodată vreun stih, dar acum are să încerce cum o ajunge acasă. Că nu poate şti omul cu ce talent s-a născut, dacă nu încearcă.

Tot vorbind, slujitorii bisericii ajunseră la casa lui Tănase Sandu, de unde luaseră moarta, ca să binecuvânteze pomana şi să mănânce după datină. Masa fu aşezată în mijlocul bătăturii, pe o şuviţă

lungă de pânză de cânepă. La capătul dinspre răsărit, potrivit să vie în umbră, erau puse două mese rotunde cu picioare de pitic, având în trei părţi scânduri de brad sprijinite pe tulpini uscate. Preoţii se aşezară pe perne de paie, la masa din cap, iar dascălii puseră stăpânire pe cealaltă. Lumea de rând se ghemui care pe vine, care turceşte, sau c-un picior strâns şi cu altul lungit pe iarbă sau pe pământul gol. Şuviţa de cânepă era însemnată, la depărtări egale, de felii de

mămăligă tăiată cu sfoară, iar mesele din frunte încărcate cu felii de pâine albă şi neagră, îngrămădite în jurul clondirelor de ţuică şi a ploştilor cu vin.

Oamenilor bisericeşti li se dădu ţuică în pahare de vin. Iar pentru mâncare fură cinstiţi cu tacâmuri de fier şterse în grabă pe cârpe luate la întâmplare, sau chiar pe câte-un colţ de şorţ, ori pe-o poală de fustă. Ceilalţi meseni gustară ţuica din sticle, iar varza şi pilaful de prune le mâncară cu furculiţele date de

Dumnezeu.

Mai sfielnic, aşa cum prinde bine pe un tânăr, mai neînvăţat cu pomenile, Ghedeon privea la cei din jurul lui cu ce uşurinţă golesc paharele şi cu câtă plăcere le umplu şi le răstoarnă din nou. După ce deşertară clondirele, lucru ce nu dură mult, preoţii şi dascălii îşi băgară lingurile care în piper, care în sare, care în ardei şi otrăviră fiertura şi mâncările din străchini. Punea fiecare ce-i plăcea, fără să întrebe pe ceilalţi dacă se potrivesc la gust. Apoi

începură să care, când dintr-un fel, când dintr-altul... de-ţi făceau poftă, cât de sătul să fi fost. Monahul luă cu vârful lingurii dintr-o strachină... şi strănută să-şi rupă băierile inimii.

Părintele Stan îl privi pieziş.

— Cam cum văz eu... nu prea eşti dedat cu pomenile, cuvioase! îi zise el cu puţină mustrare în glas. Da' lasă c-o să te înveţi, că nu-i vremea trecută. La început tot aşa făceam şi eu nazuri... dar încet-încet, m-am obişnuit. Acuma, uite, să-ţi spuie

dascălul meu: lângă mort să-mi aşeze masa şi nu mă teşesc. Aşa e, dascăle?

— Şi eu la fel! răspunse dascălul cu gura plină.

Popa Niţă era ceva mai subţire...

— Lângă mort n-aş mânca, zise el, dar nu pot să refuz pe om când vrea să aşeze masa în patul de unde a luat mortul, fiindcă e un obicei vechi. Numai atâta că am grijă să pun tămâie multă în cădelniţă... ca să nu mă molipsesc de ceva.

Părintelui din Fânari îi veni

a râde.

— Poţi tu să pui tămâie cât de multă... că dacă o fi să se ia boala, tot nu scapi. Pe mine m-a învăţat un doctor că alcoolul e foarte bun împotriva microbilor. Aşa că, la cazuri cu bănuială, şi cam toate sunt aşa, beau mai multişor... şi văd că până acuma, slavă Domnului! nu s-a legat niciun microb de mine. Dar cum zisei: când e să iei boala, nu te scapă nici fumul de tămâie, nici cel de rachiu... Ce zici, cuvioase, am dreptate?

— Fireşte că ai, răspunse

monahul, cu ochii la nasul părintelui Stan.

După ce goliră două-trei rânduri de străchini şi ploştile cu vin de „teras”, părintele Niţă îşi puse epitrahilul de gât şi citi molifta cuvenită: apoi plecară la cârciumă. Ieromonahul se cam codea, poate aşa numai de formă, dar popa Niţă îl trase de mânecă:

— Aşa e obiceiul şi trebuie să te dai după el.

Odată intraţi în crâşmă, se aşezară iar pe băutură. Că doar pentru aşa lucru intră omul aci: să bea. Goliră mai întâi

doi litri de vin, dăruit de tatăl moartei, apoi urmă unul din partea cârciumarului, după stăruința însoțită de-o înjurătură zdravănă a părintelui Stan, iar restul până la sfârşit îl plătiră cu ce luaseră de la slujbă... dacă n-or fi mai scos şi de pe fundul buzunarelor. Abia către miezul nopții ieşiră... veseli, nevoie mare!

O căruță trimisă de Tănase Sandu – mare minune că se gândise! – , aştepta de mult în drum ca să ducă pe cuviosul Ghedeon acasă, căci Popa Niță

avea de obicei în astfel de împrejurări să se odihnească peste noapte la un nepot al lui din Măceş. Şi când se întâmpla să întârzie cu părintele Stan, îl lua şi pe acesta. De data asta însă, fie că avea gust de plimbare pe lună, fie că prinsese prea mare dragoste de monah, că rupse cu obiceiul. Ba luă la goană şi căruţa, deşi o bucată de drum i-ar fi dus pe toţi. Îşi arătă dorinţa de a merge împreună pe jos, şi Ghedeon să-i povestească de pe la mânăstire, iar dascălii să cânte bisericeşte, lumeşte,

cum or înnemeri şi cum s-or pricepe mai bine. Popa Stan, mai slab de înger şi mai gras, vru să se împotrivească; dar văzând că nu e chip să se facă ascultat se luă şi el după ceilalţi.

Iată-i dar pe câte şase – trei preoţi şi trei dascăli – pornind la drum: preoţii în urmă, „vorbind”, şi dascălii „cântând”, înainte. N-o ţinură însă mult aşa, căci se împiedică popa Stan de-o piatră şi, aducându-şi aminte de obiceiul lui, o luă prin şanţul şoselei...

— Dar ce te-a găsit, cinstite părinte? îl întrebă ieromonahul, neştiind dacă trebuie să râdă.

— Lasă-l, să-şi facă ale lui, zise popa Niţă, îmboldind pe Ghedeon.

Părintele Stan se opri în loc şi, după ce izbuti să se ţină drept, răspunse sfătos:

— Ce m-a găsit să merg prin şanţ? Iaca să-ţi spun, ca să ştii... că sunt lucruri pe care trebuie să le ştii... că ai nevoie... Eu n-am mers întotdeauna prin şanţ, uite, să-ţi spuie fratele Niţă, dacă nu

mă crezi; dar s-a întâmplat o dată d-am căzut într-un şanţ şi mi-am scrântit o vână de la picior... şi mi-am zdrelit fruntea... Şi de atuncea am pus tagă să nu mai merg pe şosea când sunt cu chef... Că, dacă merge omul pe şosea, cade-n şanţ; dar dacă merge prin şanţ... n-are unde să mai cază... Şi chiar dacă se întâmplă să te împiedici, te laşi uşurel pe marginea şanţului... nu mai cazi în groapă să-ţi rupi gâtul... Hei, acuma ai înţeles de ce merg prin şanţ? Mă rog... eu sunt

om înţelept... că sunt păţit... cine vrea să se ia după mine, bine; cine nu, adio!...

Părintele Ghedeon râse ca de-o glumă şi mută picioarele după popa Niţă.

Şoseaua era bună. Cam plină de ţărână, şi luna lumina ca ziua. Călătorii noştri urmau să meargă împreună până la locul unde se întâlneşte şoseaua care leagă Ciocenii cu Măceşul, pe care mergeau acum, cu drumul care pleacă din gară spre Scaieţi, şi aci să se despartă. Se întâmplă însă ca popa Stan să se „lase" pe

marginea şanţului, iar ceilalţi să sară ca să-l ridice. Şi după ce-l scoaseră afară şi-l puseră pe picioare, nu mai nimeriră pe şosea, ci pe drumul de căruţe care mergea dincolo de şanţ. Acest drum însă se ţine pe lângă şosea numai până la locul numit Gura Lupului şi de aci o coteşte spre apa Argeşului. Oameni cu chef şi prinşi de vorbă şi de veselie, călătorii noştri nu băgară de seamă când o făcură la dreapta, astfel că, după vreo jumătate de ceas de umblet, se pomeniră deodată în malul

râului. Cum era lună ca ziua şi vederea lor cam nelămurită, luară apa drept... şoseaua naţională. După puţină chibzuire, în malul Argeşului, pricepură ei că au lăsat drumul cel bun, dar, în loc să se întoarcă pe unde au venit, îşi făcură planul „ s-o ia pe „şoseaua naţională" până la gară, iar de la gară să se înapoieze pe drumul Scaieţilor, până în răspântii. Odată hotărârea luată, părintele Stan coborî cel dintâi, fără nicio greutate, căci aci malul e mic, prelung şi sterp, ca să

meargă... prin şanţ. Dar nu făcu trei paşi pe lângă mal şi simţi udătură la picioare. Atunci se opri pe loc şi strigă la ceilalţi care porniseră spre râu:

— Staţi puţin că mi se pare că e apă în şanţ...

Apoi mai păşi de două ori şi, încredinţându-se deplin că merge prin apă, ridică piciorul drept... ca să urce pe marginea de dincolo a „şanţului”... Dar în clipa aceea căzu pe brânci în apă până mai sus de glezne şi începu să strige. Cuviosul Ghedeon, ca mai tânăr dintre

toţi, sări repede şi se îmbăie şi el lângă popa Stan. Atunci deteră fuga dascălii şi păţiră şi ei la fel. Norocul lor că apa era scăzută, aşa cum sunt toate apele în lunile lui Cuptor, astfel că se aleseră numai cu o spaimă grozavă şi cu o baie la timp... Când ieşiră la mal, speriaţi şi leoarcă de apă, găsiră pe părintele Niţă râzând cu mâinile în şolduri.

— Măăă, da' chiori mai sunteţi, frate, dă vă împiedicaraţi cu toţii!...

Dar popa Stan de acolo:

— Măi, frate Niţă, mie mi se

pare că e Argeşul... Nu e şoseaua mare...

— Eşti pe lumea-ailaltă, Stane?... Tu nu vezi, mă, că e şosea albă ca varul? răspunsa popa Niţă, arătând cu mâna spre albia râului ce oglindea razele lunii pline.

Şi până să mai zică părintele Stan ceva, el se porni ca un viteaz să-şi probeze părerile... şi: bultubuc! în apă. După ce se răcori zdravăn şi ieşi pe mal, cu ajutorul dascălilor, grăi către popa Stan:

— Bine ziseşi tu, frate

Stane, că nu e şoseaua mare aci... dar cum păcatele s-ajungeam noi la Argeş?

Scăldătoarea venită la timp, avu darul să lumineze pe cei şase, astfel că, după ce mai făcură haz şi se mai scuturară de apă, se înapoiară către drumul cel bun. Tot din pricina îmbăierii fără voie, dascălii băgară de seamă că au pierdut şervetele cu colaci fie pe drum, fie în apă. Cel din Cioceni şi cu cel din Fânari se plânseră de pagubă; dar Stan Piţigoi dete slavă lui Dumnezeu că a pierdut numai

atâta... fiindcă legătura cu odăjdiile o uitase în Măceş.

Când s-a văzut cuviosul Ghedeon acasă, tocmai se roşea cerul la răsărit... Mort de osteneală şi plin de apă împielmată cu praf de pe drum, trânti culionul pe masă, şi, după ce-şi făcu creştineasca datorie de a mulţumi Celui-de-sus că nu i s-a întâmplat ceva şi mai rău, zise tare, moţăind amărât din cap:

— Îii, părinte Niţă! Ţi-o fi dat el Dumnezeu har mare, ca să faci lumea să plângă la morţi... eu unul însă nu mă

iau după sfinţia-ta... zică scaieţenii mei ce-or pofti!

*

După două zile de zăcere, ieromonahul luă băţul şi pe dascălul Stan şi plecară spre Vadu Racilor, ca să facă vizită preotului Victor Ionescu. Zvonuri nelămurite ajunseseră la urechea lui că acest preot ar fi avut soţie învăţată şi că, cu ajutorul ei, s-ar fi apucat, sau ar avea de gând, să ridice satul. Alte zvonuri spuneau tocmai dimpotrivă: că preotul cel nou nu duce trai bun cu preoteasa. Acestea însă erau vorbe, şi adevărul se putea afla

numai la faţa locului.

Vadu Racilor este un sat urât, locuit de pescari şi de negustori... de lemne furate, aşezate în marginea bălţilor ce se întind între Dunăre şi uscat. Părintele Ghedeon şi cu însoţitorul său aveau de întins cale de treisprezece kilometri, din care unsprezece pe câmp şi doi pe muchea dealului. Nu luară căruţă din pricina prafului. De altfel drumul era plăcut pe jos, căci trecea prin pădure şi prea puţin pe marginea pădurii.

După vreo două ceasuri de

mers cu spor, drumeţii noştri ajunseră la bostănăria lui Ghiţă Fundulea, care ieşea cu un cap în marginea pădurii, şi se opriră să mai răsufle. Bostănarul, un bătrân verde, trecut de şaizeci şi cinci de ani, scurt şi îndesat, îi întâmpină prietenos şi le arătă un petec de umbră deasă în apropierea unui pâlc de jugaştri. Şi cum era dornic de vorbă, se aşează şi el în faţa lor. Auzind că unchiaşul e din Vadu Racilor, părintele Ghedeon se bucură şi socoti că nu strică să afle câte ceva

despre preotul de acolo. Dar ca să-l ia pe bostănar mai pe departe, aduse vorba despre sat.

— Ce fel e Vadu Racilor, moş Ghiţă, de s-a dus aşa vestea despre el?

Ghiţă Fundulea, om limbut şi tare mucalit, se uită o clipă în ochii lui Stan Piţigoi şi răspunse râzând sănătos:

— După cum văd eu, n-ai fost niciodată în capitala noastră, părinţele. Da' poate că ţi-o fi mai spus nepotul Stan, că el o cunoaşte aproape ca şi mine... Apăi, Vadu

Racilor e sat numit... că altul ca el nu cred să se mai găsească. Vine aşezat chiar pe creasta dealului, în marginea bălţilor. Casele sunt mici şi puse la brodeală. Nu găseşti în tot satul o ulicioară de Doamne-ajută. Căruţele le ţinem priponite că pleacă la vale. Dacă pe găină a ajuns-o neputinţa să se ouă afară din cuib... apăi să te păzeşti! Că se duce oul de-a berbeleaca, până se izbeşte de ceva tare şi se sparge... Iacă, părinţele, ăsta e Vadu Racilor!

Ieromonahul făcu haz de

mutra bostănarului şi de felul cum vorbea, şi fiindcă n-avea niciun zor să plece, îl iscodi mai departe.

— Cârciumile le aveţi în vale, moşule, sau pe deal?

Ghiţă Fundulea râse cu chef.

— Da' de unde în deal, părinţele? Le avem în vale... şi sunt puse cu socoteală, că ştii sfinţia-ta că omul când e treaz scoboară mai uşor şi urcă mai anevoie; dar când e beat... îi vine mai lesne la deal decât la vale. Că la deal îl mai ţin picioarele, cum îl mai ţin; dar

la vale se moaie din genunchi...

— De trăit, cred că trăiți bine, lângă baltă, moş Ghiță, îl mai ispiti cuviosul.

— Cât priveşte pentru trai, nu se mai dovedeşte, părințele! Că stau crapii înşiraţi pe sârmă şi atârnaţi prin cuie cum stau ţârii pe la prăvăliile din Bucureşti. Icrele le mâncăm ca pe mămăligă, iar lemne... cât pofteşti! Şi fără niciun cinci! Că vin mocanii de iernează în baltă şi zobesc crăci, de salcie ca să mănânce oile. Şi noi ne ducem noaptea

şi încărcăm săniile: buturugi la fund şi crăci deasupra... că păcat nu e... fiindcă e de la stat! Şi chiar dacă ar zice popa că e... noi, să-ţi spun drept, nu ţinem seamă... fiindcă, de, zi sfinţia-ta: se poate să trăieşti în mijlocul pădurii şi să cumperi lemne să arzi soba? Trebuie să fie un prost ăla care crede aşa ceva! Ş-avem vii, părinţele, uite, să-ţi spuie dascălul. Nu găseşti om cât de păcătos să n-aibă şi el acolo un petecel. Dar n-aveam d-aia *americanta,* avem *terasă* şi e mai bună, dinspre partea

muncii, că nu cere atâta oblojeală. Vinul îl bem noi între noi, că nu prea se caută. Cât e iernicica de mare, beţiile şi bătăile nu se mai isprăvesc! Jăndarii să trăiască!

Ieromonahul râse şi el de râsul şi de vorba lui moş Fundulea. Apoi pe loc se gândi la soarta preotului de acolo, mai ales dacă o fi având şi soţie cu carte, după cât auzise.

— Ce preot aveţi acuma, moşule? întrebă el, nerăbdător să afle mai repede.

Ghiţă Fundulea îşi drese mustăţile.

— Apăi... avem pe unul popa Victor, băiat tânăr. Să tot aibă douăzeci-şi trei de ani... dar nu cred să facă pureci mulţi la noi... că nu-i place nici satul... şi mai e şi altceva la mijloc...

— Cum se face, moş Ghiţă, că a venit părintele Victor în Vadu Racilor, dacă zici că nu-i place şi e aşa cum îl încondeiaşi?

— Hei, păi să vezi sfinţia-ta acum! Lui, săracul, nu i-a venit la socoteală din capul locului; dar i-a plăcut preotesii să se uite din deal la vale, să vază sălciile verzi din baltă şi

Dunărea cum sticleşte la soare... Era în Prier atuncea. Că dacă ar fi venit pe niscai vreme rea... ar fi fugit dă nici îndărăt nu s-ar fi mai uitat!

— Ce fel de om e părintele Victor, moşule? mai întrebă ieromonahul încântat de hazul unchiaşului.

— Părinţele, de ce să mânii pe Dumnezeu, bietul popa ar fi om de treabă şi săritor la o nevoie da creştin, are şi guriţă bună, vorbeşte şi cu oamenii; dar prioteasa? Lenea de la nouă sate e strânsă pe ea, biata! Că şi-a băgat sârvitoare

şi se scoală dimineaţa... când mănâncă lumea de prânz! Şi bea cafea cu lapte în pat... că auzi că aşa a pomenit la ea acasă! Apăi se îmbrăcă, îşi ia umbrela şi un scăunaş d-alea de se strânge, ş-o blană lată cu două picere, ş-o cutie cu văpseli şi cu bidinele d-alea cât coada de câine ciont şi se duce în muchea dealului ca să zugrăvească soarele; ori jos în baltă ca să zugrăvească sălciile şi ce-o mai vedea p-acolo... Se întoarce acasă taman când îmbucă lumea de nămiezi; şi după ce mănâncă

se culcă şi se deşteaptă când se întorc copiii de la şcoală. Atunci pune mâna p-o carte şi se duce de se hâţâie în leagăn, că i-am făcut scârcium în dudul din faţa casei, că nu-ţi spusei: popa stă la mine cu chirie. Trei zile în cap am muncit eu cu bietul părintele şi cu fi-meu, d-am împletit două otgoane de tei, ca să le atârnăm de crăcile dudului...

— O fi având dreptate, moş Ghiţă, fiindcă aşa o fi trăit ea la părinţi şi prin şcoli. Dar într-ale casei cred că e îndemânatică, luă cuviosul

apărarea preotesei.

Ghiţă Fundulea zvârli făcăleţul de mămăligă, pe care-l lustruia cu un ciob de sticlă, şi răspunse răstit:

— Într-ale casei?! Tii, nu ţi-o pune ea mâna pe ceva, s-o tai! Să zici că să dea o dată cu mătura, să-nvârtească o lingură prin tigaie, să arunce o boabă la păsări? Te-a ferit Sfântul! Şi mai e şi fudulă nevoie mare! Că vine la biserică împudrată, cu pălăria cât o ciupercă d-ale înveninatele pe cap, şi cu mănuşi în mâini, frate! Barem

dacă ar fi iarnă, du-te-vino, dar acum, în miez de vară?! Când a venit la noi avea nişte sărăcii de tocuri, mai mari de-o palmă! Dar a dat Dumnezeu şi i-au căzut chiar în duminica dintâi, când scobora de la biserică. Atunci s-a dus bietul popa la târg şi i-a cumpărat altă încălţăminte cu tocuri mai scurte... Hm, nu prea-i venea ei la socoteală, c-o vedeam eu, dar n-a avut ce să facă. Şi nu se lasă, părinţele, să-i sărutăm mâna, că de, aşa e obiceiul la noi: după ce ne miruim, sărutăm mâna

priotesei. Ba nici prioteasă nu-i place să-i zicem. Pe noi, ăştia de jos, ne mai primeşte să-i spunem cocoană; dar p-ăi de la primărie şi pe învăţătoare, i-a învăţat să-i zică madamă! Da' eu tot prioteasă-i zic, chiar de s-ar spânzura! Într-o zi n-am avut răbdare, că crăpa fierea în mine şi i-am zis popii: „Da' fie, părinte Victoraş, că... păcat de tinereţea sânsâii tale!" „De ce, nea Ghiţă?" mă-ntrebă el. „Păi de... priot de treabă eşti, gură ţi-a lăsat Dumnezeu destul de bună... dar cu însurătoarea să ştii de

la mine că n-ai brodit-o! Bietul popa lăsă capul în jos. „De, nea Ghiță, ce să-i faci! E fată cu carte multă...” „Păi bine, părinte, i-am zis eu, cine te-a pus s-o iei cu carte multă? Că dacă ştiai c-o să te faci priot la ţară, trebuia să iei una mai d-ale noastre, să puie cloşti, să mai iasă şi ea în drum la femei, c-aşa e al priotesei. Păi nu vezi sfinţia-ta că niciun nasture la cămaşă n-o taie capul să-ţi coasă? Barim, pune-o la şcoală, să înveţe copiii, că auz că mai e un post vacant.” „Nu se poate, nea

Ghiță, mi-a zis el, că ştie carte mai multă decât un învățător d-ăştia, c-a învățat opt clase de liceu şi trei la iniversu”.

— Afară de slujbele bisericeşti, ce mai lucrează preotul dumneavoastră, moş Ghiță? întrebă ieromonahul, ca să audă ce-l privea mai mult.

Ghiță Fundulea se scărpină după ceafă.

— Uite, ce să facă... s-a învățat de la o vreme de se scoală şi el tot o dată cu prioteasa... că l-a tot bombănit ea că-i strică somnu... Şi când

pleacă nevastă-sa cu sculele în baltă, ia şi el undiţa şi picoteză toată ziua pe malul gârlei... Barim de-ar prinde vreun baboi! Că ia peşte tot de pe la oameni ca să gătească. Mai pune şi mâna pe câte-o carte... se mai ia şi cu prioteasa la ceartă, nu zici că-i despart eu câteodată? Nu că am vreo milă de ea, dar n-aş vrea să intre în gura lumii. Altfel e săritor, când îl chemi; nu e d-ăia mândri. Că vine în drum la oameni şi mai glumeşte cu noi, mai râde, intră şi-n cârciumă... c-a

început să se mai dea şi cu băuturica... n-o mai miroase ca întâi când a venit... L-am tot ciocănit noi să ne facă o bangă, fiindcă satul nostru n-are, şi ne amână cu vorba... că la toamnă. Să dea Dumnezeu să fie şi atunci... dar eu unul nu cred, Doamne fereşte! Că dacă or începe ploile de toamnă ş-o vedea prioteasa că nu mai e chip să iasă în baltă cu meşteşugurile ei, are să se aşeze pe capul lui şi n-o să-l slăbească până nu l-o porni la mitropolie, să ceară altă comună. Eh, ar vrea ea,

scoaba, să se ducă la oraş... dar n-o loveşte pomana, fiindcă popa Victor cică n-a învăţat teologhia. Şi chiar dacă ar vrea ei să rămâie tot n-o să poată, că la noi nu stau popii. Cât o trăi popa Iancu de la Undeni, noi popă în sat nu vedem... că ştie el dă le face, ce le-o fi făcând, şi numai ce-i vezi că-şi iau calabalâcul şi pleacă... şi rămâne tot el de corvoadă.

Ghedeon privi întrebător la dascăl. Stan Piţigoi îşi drese mustăţile şi tuşi tare. Ghiţă Fundulea vru să dea foc lulelei

dar se opri cu chibritul în mână şi se uită ţintă la călugăr.

— Să fie adevărat că sfinţia-ta n-ai prioteasă, părinţele?

— N-am, moş Ghiţă, că sunt preot-călugăr.

Unchiaşul aprinse luleaua şi, după ce trase de câteva ori şi-o mai dibui cu vârful degetului mare de la mâna dreaptă, zise privind la soare:

— Mai bine... Şi dacă o fi să-ţi iei, deschide ochii să n-o păţeşti ca popa Victor. Că de luat trebuie să-ţi iei pe cineva... că să stai aşa iar nu

se poate... Eşti tânăr... şi te scot oamenii afară din sat.

Stan Piţigoi râse de răsună pădurea, şi moţăi din cap la preot, parcă i-ar fi zis: „Nu ţi-am spus eu!” Cuviosul n-avu încotro şi făcu şi el haz. Apoi mulţumiră unchiaşului pentru câte le spusese şi cum le spusese şi fiindcă auziseră despre popa Victor mai multe chiar decât le-ar fi trebuit o luară înapoi spre Scaieţi.

*

În ziua următoare cuviosul Ghedeon plecă singur la Ghiocei, să viziteze pe preotul Mihai Popescu, sau „Mişu”,

cum îi ziceau enoriaşii lui. Dascălul Stan avea treabă şi nu putu să-l însoţească.

Despre popa Mişu auzise multe Ghedeon, şi bune şi rele, aşa cum se vorbeşte de orişicare, şi toate îl arătau mai mult om de lume decât slujitor bisericesc. Lui însă puţin îi păsa şi de cele bune şi de cele rele, fiind încredinţat mai dinainte că din făgaşul său nu va putea ieşi; iar cele două vizite pe care le făcuse la Măceş şi la Vadu Racilor îl întăriseră şi mai mult în credinţa lui. Se ducea pentru

a-l saluta ca pe un frate întru Christos. Dacă i se va ivi prilejul să afle câte ceva, cu atât mai bine, ca să aibă ce să spună scaieţenilor.

Cu aceste gânduri se apropia cuviosul de Ghiocei, sucind gâtul într-o parte şi într-alta a şoselei, la miriştele uscate şi la porumburile sfâşiate de piatră şi împroşcate de colbul ridicat de căruţe, de vite şi de vânt. Întâlni în cale lume de toată mâna şi copii cu vacile de funie la păscut pe zona şoselei, şi oameni mari cărând grâu la arie, dar prilej de vorbă nu i se

ivi decât la puţină depărtare de Ghiocei, cu un sătean care aduna castraveţi din locu-i de lângă şosea. Ieromonahul îi dete bineţe şi îl întrebă fără să se oprească:

— Acasă o fi părintele Mihai?

— D-apăi... pe hoţu ăla când îl mai găseşte creştinul acasă?

Călugărul îşi trase rasa la piept, deşi era cald să crape pământul şi, fluturând din cap, îşi văzu de drum. Răspunsul săteanului nu-i plăcu şi se hotărî să nu mai întrebe pe nimeni. Totuşi,

întâlnind faţa blândă şi senină a unui moşneag ce se lupta să iasă la capăt cu un polog de dughie, nu se putu ţine să nu intre în vorbă cu el.

— Bun lucru, unchiaş.

— Sărut mâna, părinte.

— Nu cumva ştii dumneata dacă popa o fi acasă sau nu?

— Mişu al nostru?

— Da...

Bătrânul dete din cap, zâmbind cu tâlc.

— De, părinţele, ştiu eu? Dar fiindcă ai venit până aici, fă o încercare, că tot trebuie să mai răsufli puţin, răspunse

el îngăduitor.

Apoi scuipă zdravăn în dosul palmelor şi înfipse coasa în dughie. Ghedeon vru să plece, dar avea mâncărime pe limbă.

— Am auzit că aveţi preot învăţat, unchiaş.

— Este, părinţele, n-avem ce zice: îţi face şi pe contabilul... şi pe avucatul... şi pe giambaşul... şi barim în politică nu-i ia nimeni înainte... dar popă nu e! De ce să mânii pe Dumnezeu, să zic că e!

Ieromonahul iar îşi strânse rasa şi porni îngândurat mai

departe. Când să intre în Ghiocei văzu un pâlc de oameni la poarta morii, aşteptând să le vie rândul, şi făcând puţin la stânga îi întrebă unde e locuinţa preotului.

— Pe linia şcolii, dacă ştii, taică părinte, dar nu-l găseşti acasă, că a plecat de ieri la Giurgiu, într-un proces cu domnul învăţător şi încă nu s-a întors până acum, răspunse unul care se întâmplase să fie chiar argatul preotului.

— L-or fi închis pe undeva, zise cu sfială alt sătean.

— Ba l-o fi călcat trenul! sări altul mai cu îndrăzneală.

— L-o fi făcut dipotat, mă, că de când umblă el!...

Sătenii râseră, iar călugărul le zise o vorbă în gând şi plecă mai departe, să se ducă la preotul Mitrache Neagu din Vălureni. Drumul trecând prin faţa bisericii din Ghiocei, se opri în dreptul ei ca s-o vadă mai bine. Dar în loc de un rând de cruci, îşi făcu două rânduri: unul pentru Cel-de-sus şi celălalt... pentru sfântul locaş părăginit. Apoi îşi văzu de cale, gândind întru sine:

„Pe toate nu le poate face un om...”

*

Comuna Vălureni este alcătuită din trei sate, fiecare cu biserica lui, şi de vreo trei ani încoace şi cu şcoala lui. Satul Matiţa unde locuieşte părintele Mitrache se află aşezat lângă apa Câlnişteiei, la locul cel mai frumos al comunei.

Oamenii din Matiţa au gospodării bunicele, căci se ocupă, pe lângă arătură, şi cu grădinăritul; şi mai au şi câte un peticel de vie. Din tot satul însă nimeni n-are via popii,

nici grădina, nici casa lui. Ghedeon auzise despre acest lucru, din gura dascălilor, după cum tot de la ei aflase că părintele Mitrache ştie să cânte minunat din caval şi din fluier. Dar nu de dorul gospodăriei şi nici de al fluierului popii din Matiţa iuţi el pasul, ci pentru că sosise vremea prânzului celui mare şi se înteţise şi căldura.

Când intră în sat şi se apropie de cuprinsul părintelui Mitrache, cuviosul se opri la vreo sută de paşi să-i ia seama mai de departe. Aşezată la

marginea de răsărit-miazănoapte a satului, lângă albia Câlnişteiei, având în partea dinspre apă grădina de legume, în cealaltă, puţin mai ridicată, viţa da vie, iar la mijloc casa mare, cu cerdac însorit şi înconjurată de tot felul de oleaburi şi de pomi, gospodăria preotului din Matiţa e o frumuseţe. Părintele Ghedeon, după ce o privi cu admiraţie, încercă să ghicească dacă e vreo legătură între frumuseţea locului şi priceperea de a cânta din fluier a preotului, când se apropie o

bătrână de el şi-l întrebă tare:

— Cauţi pe popa Mitrache, părinţele?

— Da... şi nu ştiu dacă o fi acasă.

— E acasă, unde să fie? că nu iese cu săptămânile din sat! răspunse mătuşa, ca şi când s-ar fi mirat de întrebare.

Apoi se duse, la poartă şi începu să bată şi să strige:

— Preoteşicăăă!

Un lătrat gros de câine şi un zornăit de lanţ, apoi ieşi în poartă o femeie scurtă şi grasă, cu mânecile sumese şi cu faţa dogorâtă de foc.

— Poftim în curte, părinte... Şi iartă-mă că uite cum sunt... de, ca la bucătărie. Popa al meu e în stupină, nu ştiu ce tot mai roboteşte pe-acolo... că nu lasă bietele albine deloc în pace, îl primi preoteasa, zâmbind cu bunătate.

Călugărul intră în curte, cu ochii după dulăul voinic ce se zbătea neputincios în lanţu-i prins, de-o sârmă groasă şi lungă, şi fu dus de preoteasă drept la popa Mitrache. Acesta curăţa murdăria din stupi, având faţa acoperită cu o pânză neagră de sârmă, în

mâna stângă ţinea nişte foaie mici din care scotea fum de putregai ca să nu-l înţepe albinele, iar în dreapta o legăturică, de pene mari de gâscă.

Să tot aibă, părintele Mitrache, cincizeci şi cinci, cincizeci şi opt de ani. Mai mult nu. Părul i-a albit aproape de tot, dar partea din barbă a rămas mai pe urmă. E om înalt sfinţia-sa, şi nu prea gras. Are faţa aspră de muncitor, ochii blânzi, e harnic ca o furnică şi bun să-l pui la rană. Totdeauna vesel şi

cu vorbă bună. Când văzu pe Ghedeon şi auzi cine e, se bucură de parcă ar fi fost cine ştie ce rudă plecată de multă vreme.

— Am auzit vorbindu-se numai bine de cuvioşia-ta, îi grăi el prin sidila[67] de sârmă.

— Asta o spui de la sfinţia-ta! se împotrivi monahul, crezând că preotul îşi bate joc.

— Ba deloc! îl încredinţă acesta. A venit vestea pe aici pe la noi că scăieţenii sunt mulţumiţi nevoie mare.

Ghedeon se scărpină după ureche şi nu mai zise nimic.

Iar popa Mitrache, isprăvind stupul la care lucra, îşi scoase sidila şi se puse să arate musafirului stupina. Avea peste o sută de stupi sistematici şi vreo douăzeci de buduroaie. Sistematicii, frumos vopsiţi în trei culori, erau aşezaţi în rânduri rare de câte zece, de-a curmezişul grădinii, iar printre rânduri pomi roditori, care folosesc stupinei şi cu florile şi cu umbra. Buduroaiele, înşirate de-a lungul gardului, le ţinea numai pentru roit, şi pentru ceară. Arătă ieromonahului

cum a prăsit stupii, cât îi sunt de dragi, cum îi îngrijeşte, cum roiesc, ce rost au trântorii şi reginele – lucru de prisos, căci acestea le ştia de la mânăstire, unde sunt călugări care se ocupă şi cu stupăria.

Din stupină trecură în grădina de zarzavat udată cu ajutorul unei roţi înfipte în malul Câlniştei. Varza de vară, cât capul de bou, era pe sfârşite; iar într-altă tarla se vedea cea de toamnă abia strângându-şi foile. Şi de toate erau în grădină: ardei, vinete,

praz, ceapă, morcovi, cartofi, ţelină şi altele.

Ieromonahul se minună de toate; dar în gândul lui socoti că preotul trebuie să fie om lacom şi că, fără doar şi poate, pentru a îngriji atâta gospodărie şi a stoarce foloase din ea şi-a părăsit şi el biserica şi enoria.

Din grădină ieşiră în curte, ca să treacă de partea cealaltă unde este via. Îi opri însă preoteasa, căci masa era gata şi-şi aştepta musafirii.

— Câţi copii aveţi, mamă preotească? întrebă cuviosul

aşezându-se la masă.

— Unsprezece, să ne trăiască! răspunseră în acelaşi timp popa şi preoteasa.

Ghedeon, îşi încreţi fruntea şi-şi muşcă buza de jos.

— Unsprezece?!...

— Să-i iau la rând, zise popa Mitrache: băiatul cel mare e procuror la tribunal, cel care vine după el a ieşit de doi ani doctor; fata cea mare ţine pe învăţătorul din Vălureni; altă fată e învăţătoare la Perişani; doi flăcăiaşi, mânca-i-ar taica, îi am în seminar; o fată în şcoala normală; alt băiat în

liceu; doi mai mici în şcoala primară, şi o păpuşică de şase ani ajută preotesei în casă...

— Asta e prâslea, adăogă preotesa, cu un gest care spunea: „îmi ajunge!”

— Păi bine, dar aveţi cu ce ţine atâţia copii prin şcoli? întrebă monahul, cu căinţa mare în suflet că a bănuit pe preot de lăcomie.

— Ne dă Dumnezeu! răspunseră gazdele făcându-şi cruce.

După masa îndestulată cu carne de orătănii şi cu vin spumos, popa Mitrache luă pe

Ghedeon să-i arate via. O mândreţe, nu altceva! Tot ce poate fi mai de soi sădise părintele în grădina lui. Stăteau strugurii atârnaţi de joarde, cât purceii de mari. Zărind nişte tămâioasă cu boabele prăjite în soare, cuviosul nu mai aşteptă vreo poftire şi vru să rupă un ciorchine. Dar părintele Mitrache îl opri repede.

— Stai pe loc că nu mai merge vinul...

Şi, apucându-l de braţ, se duseră la cramă. Când coborâră în pivniţă, monahul,

deşi obişnuit cu beciul uriaş al mânăstirii şi cu zăcătorile de peste cincisute de vedre, nu-şi putu opri un strigăt uşor de mirare văzând vreo zece-douăsprezece poloboace înşirate în groapa zidită şi cimentată.

— La sfinţia-ta e rai, părinte Mitrache!

Preotul râse mulţumit şi îşi pofti musafirul să şadă pe un butuc. Apoi luă traga şi scoase vin profiriu de umplu o cană ca de două ocale vechi, aduse dintr-un colţ o strachină cu nuci şi un ciocan de lemn şi se

aşează şi el pe un butuc.

— Sparge nuci şi bea vin cu oala, cuvioase, că aşa e la cramă, îmbie el pe călugăr.

Şi ca pildă de urmat duse oala la gură şi o luă numai când simţi că are nevoie să răsufle. Ghedeon făcu loc între musteţi şi barbă, şi trase şi el o porţie bunicică.

— Sfinţia-ta trebuie să munceşti mult, părinte Mitrache, în loc de altă mulţumire.

— Drept ai vorbit, cuvioase, că ai auzit câţi mi-a dat Dumnezeu ca să-i cresc, să-i

îmbrac, să-i învăţ carte şi să-i fac oameni întregi. Dar sunt sănătos şi preoteşica la fel. Şi pentru asta dăm slavă Ziditorului. Am încercat şi în alte chipuri să-mi agonisesc ale vieţii, dar n-a fost pentru mine. În tinereţe mă apucasem să învăţ copiii la şcoală, însă după vreo doi ani mi-am dat seama că două odată nu pot să le fac cum se cere. Că ori bolnavul murea neîmpărtăşit, ori lăsam şcolarii de capul lor şi plecam în parohie. Când s-au înfiinţat băncile populare m-am

amestecat şi eu că gândeam că e datoria mea să ajut şi am stat trei ani ca preşedinte. Dar câte mi-au auzit urechile... şi mai ales câte nu mi-au auzit, numai Dumnezeu singur ştie! Din hoţ şi din şarlatan nu mă mai scoteau. Îmi sărutau mâna când le făceam bine, iar când îi sileam să plătească dobânda, mă ocărau... şi nu să zici că aveam măcar vreo leafă! Ca să mă ajung în nevoile mele strângeam bucate de la locuitori şi, cu tot obiceiul apucat din vremea veche, se găseau destui

ticăloşi care să mă facă milog. Parcă-i aud spunând dascălilor: „Fie că văzui şi pe popa căpătând să mănânce!” Sau: „Să-i dau, mă, că n-o fi având, bietul!” Dacă mă tocmeam cu ei pentru slujbe, mă făceau lacom. Când am văzut eu aşa, ce m-am vorbit cu nevasta: „Fa, preoteasă, de ce n-am trăi noi din munculiţă noastră, ca să nu mai facem supărare nimănui?!” Şi mi-am dat frumuşel demisia de la bancă şi m-am aşezat pe lucru. Ani de-a rândul m-am trudit până mi-am făcut rostul pe

care-l vezi. Dar acum dau mulţumită Celui-prea-înalt că, cu toată casa grea pe care o am, nu mai e nevoie nici să umblu cu târna după porumb şi nici să pui omului sula în coastă ca să-mi dea atât la mort, atât la nuntă, atât la botez şi la celelalte slujbe. Îi las pe ei să-mi dea cât îi taie capul şi nu zic nimic, căci numai stupii, când e vremea lor, mă scot din nevoi. Da' mai sparge nuci, cuvioase, şi mai dă cu oala, ca să scot altul proaspăt.

Călugărul bău zdravăn, iar

popa Mitrache, mai obişnuit, descoperi fundul ulcelei, apoi trase fluierul de la ciorap, unde-l ţinea de regulă, şi după ce-i udă găurile şi-l mai încercă oleacă începu o doină veche oltenească, spre bucuria şi uimirea cuviosului părinte Ghedeon. Preoteasa mai lăsă treburile şi veni şi ea căci ştia că totdeauna, la un pahar de vin, popa are chef să cânte mai frumos. După ce isprăvi doina, părintele Mitrache luă fluierul de la gură, îl şterse la vrană, apoi îl vârî la ciorap.

— Ei, ţi-a plăcut, taică

Ghedeoane?

— Grozav, cinstite părinte! M-ai făcut să-mi aduc aminte de pe vremea când eram copilandru şt ascultam seara, în drum, cum cântă vreun cioban, iar flăcăii şi fetele jucau de se prăpădeau...

— De, cam ruşinos o fi pentru un preot să cânte cu fluieru, dar n-ai ce-i face, c-aşa e felul lui, zise preoteasa.

— Da' de ce să fie ruşinos? se încruntă părintele Mitrache. Să cânţi şi să fii om cinstit nu poate nimeni să spuie că e lucru de ruşine!

Şi, întărâtat cum era, scoase din nou fluierul şi începu să-i tragă de pe Vlaşca... Dar tocmai când era în dârdora cântecului, se întrerupe deodată şi se uită ţintă la Ghedeon.

— Dar ce vânt te-aduce pe la mine, tată? că nu te întrebai.

Monahul încreţi sprâncenele şi puse un deget la frunte, ca şi când ar fi căutat să-şi aducă aminte, apoi dădu răspuns de om supărat.

— Ce vânt m-a adus? Uite... s-au pus enoriaşii pe capul meu să fac şi eu ce fac alţi

preoţi, că nu sunt mulţumiţi numai cu slujbele bisericeşti... şi acuma umblu să văz cam cu ce se ocupă vecinii, ca să fac şi eu la fel...

Părintele Mitrache râse de răsună pivniţa.

— Apăi dacă pentru asta ai venit, stai să-ţi spun eu ce lucrează fraţii noştri de prin parohiile învecinate, ca să nu-ţi mai rupi picioarele până la ei. Ascultă: popa Mişu de la Ghiocei se simte bine pe la întrunirile politiceşti, când îl cauţi e tot pe drumuri; popa Dumitru de la Buiceşti e

învăţător; popa Ion de la Fumurei bate calea Parchetului, de vreo două săptămâni, dimpreună cu învăţătorul de acolo, că a dat cooperativa faliment; popa Niţă din Cioceni face poezii pentru morţi; popa Victor din Vadu Racilor, de necaz că l-a dus preoteasa într-o parohie săracă, s-a pus cu undiţa să stârpească tot peştele din baltă; popa Stan din Fânari ţine morţiş să atârne o sută cincizeci de kilograme; popa Tănase de la Mărgineni e deputat; popa Marin de la Fieni

e revizor şcolar; popa Niculae din Strejeşti a intrat de vreo lună în consiliu judeţean, mi se pare că trage nădejde să-l puie prefect; iar popa Mitrache din Matiţa-Vălureni... cum îl vezi: sparge nuci şi bea vin...

Aci, părintele Mitrache râse de la inimă şi vru să se mai umfle din nou în fluier, dar renunţă pe loc, căci îşi mai aduse aminte de ceva.

— Stai că nu-ţi spusei de călugărul de la Popeşti, e unul tot cam la vârsta cuvioşiei-tale. Îl cheamă Pahomie. Ăsta a adus de la mânăstire un.

Molitfelnic vechi, vechi de tot, poate să fie de pe vremea lui Caragea şi citeşte credincioşilor dintr-însul. Vin creştinii ca la bâlci, că s-a dus vestea peste tot că citeşte pe cărţi vechi, de la mânăstire, şi ce face el... s-a mântuit! Citeşte pentru dragoste, pentru câştig, pentru judecăţi, pentru divorţ... Ba chiar descoperă şi pe tâlhari, cu ajutorul unei chei pe care o face să se învârtească deasupra _Molitfelniculuii_... Ei, acuma spune-mi care-ţi vine mai bine la socoteală, ca să te iei după

el?

Ieromonahul privea aiurit la părintele Mitrache, fără să găsească un răspuns. Văzându-l în dubiu, acesta îl bătu prietenos pe umăr şi-l sfătui astfel:

— Să faci, frate, ce-ai făcut şi până acuma. Nu te lua după enoriaşi, că ei nu se pricep într-ale noastre.

*

În duminica următoare, cuviosul Ghedeon îşi adună parohienii şi le povesti ce a văzut şi ce-a auzit pe unde a umblat. Iar la urmă de tot le puse întrebarea pe care i-o

pusese şi lui părintele Mitrache:

— Pe care credeţi că e bine să-l urmez?...

Scaieţenii râseră, se mai îmboldiră, îşi mai şoptiră, dar nu deteră niciun răspuns.

— De, luă vorba tot cuviosul, mi-a plăcut mai mult viaţa părintelui Mitrache din Matiţa; dar ia spuneţi-mi: când să mai fac eu unsprezece copii şi să învăţ a cânta din caval şi din fluier? Că ştiţi bine că nu sunt trimis aici pe viaţă!

Oamenii făcură mare haz şi înghioldiră pe delegat să dea

un răspuns. Nea Ionică se supuse, că n-avea încotro.

— Lasă, părinte Ghidioane, nu te mai lua după nimeni... şi fă aşa cum poţi sfinţia-ta şi cum crezi că e mai bine... şi noi nu te-om mai supăra cu nimic.

VII

GOSPODĂRIA PĂRINTELUI GHEDEON

După ce plecară sătenii, părintele Ghedeon răsuflă uşurat. Era acum pe deplin încredinţat că enoriaşii săi au ajuns, în sfârşit, să-i înţeleagă rosturile şi priceperea lui, şi nădăjduia că, până va împlini anul, nu va mai fi supărat cu nimic. Astfel gândind, intră vesel şi împăcat în casă. Şi, fiindcă avea nevoie să cugete mai adânc la bucuria pe care i-

o adusese ziua de astăzi, se răsturnă în pat şi ridică picioarele în laţuri.

După ce vreme de un ceas şi mai bine înşiră în minte-i întâmplările din urmă, mai râzând de unele, mai minunându-se de altele, socoti că n-ar face rău să dea şi el semne, măcar cât de cât, că ţine seama şi de dorinţele parohienilor săi. Că odată ce trăieşti în mijlocul lumii, vorba delegatului, trebuie să mai iei din obiceiurile ei, că altfel te ţine ca pe un leneş şi ca pe un sălbatic. Drept

început, hotărî el să-şi cumpere o văcuţă cu lapte, ca să arate că are de gând să-şi întemeieze ceva gospodărie. Dar ca să poată ţine aşa dobitoace la bătătură, era nevoie mai întâi de-o femeie care să stea de vacă, s-o hrănească, s-o adape şi mai ales s-o mulgă. Fără să mai piardă vremea, cuviosul se duse în grabă la Stan Piţigoi.

— Să-mi scoţi o babă din pământ, din iarbă verde!

Dascălul râse pe sub mustăţi.

— Baba e găsită demult,

părinte, dar nu ţi-am spus... pentru că tot trăgeam nădejde c-o să te ducă nevoia să te însori. Şi, ca să fiu drept, mi-era frică şi de oameni, că mi-au zis, atunci când cu Reveica, să nu fac care cumva să-ţi mai aduc vreo mătuşă. Să te las aşa ca să fii silit să faci la un fel...

După ce-l mustră ca pe o slugă vicleană şi necredincioasă, popa rugă pe dascăl să-i aducă baba fără multă zăbavă.

Şi, cum s-a întâmplat, o fi vrut şi Dumnezeu după atâtea

necazuri, ca a cincea slujnică a părintelui Ghedeon să fie femeie de treabă. O cheamă Smaranda şi numără şaizeci şi chiar poate şaizeci şi cinci de ani. Trupul ei este firav, faţa uscată şi plină de şanţuri şi şănţuleţe, ochii spălăciţi şi nevinovaţi, nasul de harete, prelungit la rădăcina vârfului, spinarea umflată între umeri, iar degetele picioarelor răsfirate ca talpa gâştei.

După ce îi luă seama de toată făptura, cuviosul, păţit de atâtea ori, o întrebă cu asprime în glas:

— Dumneata ce ai de gând să-mi furi? Bani, cearşafuri, găini, sau din toate câte ceva? …

Bătrâna se roşi toată, apoi se făcu galbenă şi răspunse moale:

— De, părinţele… dacă mă socoteşti că sunt d-alea care nu-şi ţin mâna… mă duc mai bine la căscioara mea… că n-am trăit niciodată la stăpân şi nici nu mă gândeam să trăiesc… Da' uite că mi-a tot zis dascălul Stan… şi m-am gândit că la sfinţia-ta e altceva, că toată lumea te

vorbeşte că eşti priot de treabă...

Şi cu ochii umezi, gata să dea o lacrimă, baba Smaranda vru să sărute mâna preotului şi să plece. Acesta însă o opri, minţindu-i că numai a glumit. Şi când văzu că bătrâna îşi vine în fire, o mai tachină niţel ca să-i treacă supărarea, apoi începu s-o ispitească

Ştii să găteşti, lea Smarando?

— De, părinte... fac şi eu hiertură, friptură...

— Macaroane cu brânză te pricepi să faci?

Crezând că preotul glumeşte, baba îl privi cu ochii ei ca de copil şi începu să râdă...

— Ce sunt alea, *magaroane*, părinte?

Ghedeon luă un pachet de macaroane din cele lungi şi subţiri şi i le arătă mătuşei. Aceasta le privi, fără că pună mâna pe ele.

— Fugi, părinte, că râzi de mine! Că doar n-ăi fi mâncând paie!

Părintele nu se supără de neştiinţa babei. Dimpotrivă. Făcu haz şi o tocmi cu

nădejdea că barem va fi mai cinstită decât celelalte. O mai învăţa-o el pe unde nu s-o pricepe şi, apăi, era nevoit s-o primească de bună, căci alta n-avea de unde să aleagă.

Acum, că făcuse rost de slujnică, vorbi chiar în ziua următoare cu un geambaş de vite să-i aducă o vacă cu lapte. Şi pentru că n-avea saia[68], plănui cu Stan Piţigoi, s-o ţie deocamdată legată de furca porumbarului, iar pentru iarnă să-i încherbeze, tot aci un adăpost. Fiind şi vremea să adune restul de pui de găină ce

mai avea de luat din sat, căci mai târziu ar fi cârtit femeile că s-au făcut prea mari, rânduiră şi pentru ei să-i adăpostească în porumbarul cel gol. Şi ca totul să fie pregătit din vreme, bătură şipci de lemn pe o scândură lungă şi o proptiră cu un capăt în uşa porumbarului şi cu celălalt în pământ, ca să aibă puii pe unde să se urce şi pe unde să se coboare.

Fără multă zăbavă se făcură toate. Căci, vorba aceea „când vrea omul, vrea şi Domnul”, se împlineşte totdeauna. Stan

Piţigoi cără din sat până la o sută de pui iar geambaşul aduse o văcuţă, cam slabă e drept, dar tânără şi cu viţeluş frumos după ea. Pe vacă o chema, fireşte, Bălana; iar viţelului îi puse popa numele Joian, fiindcă era atunci în zi de joi. Baba Smaranda le aduse tărâţe cu sare şi mângâie vaca pe gât şi pe uger. Seara, când a muls-o a luat doi litri cu vârf, numai de la trei ţâţe, căci una a trebuit s-o lase lui Joian. O parte din lapte l-a fiert, iar restul l-a turnat într-o oală mare, ca să se prindă.

Niciodată nu mâncase părintele Ghedeon lapte aşa de bun ca acela pe care i-l dăduse Bălana. Nu mai tăcea lăudându-l către babă. Că e untos, că miroase a lapte, că acuma vede el că Leana nu i-l aducea tocmai curat.

Apoi plănui cu lea Smaranda cum să îngrijească de Bălana, ca să dea lapte şi mai mult. Căci, după părerea lui, vaca trebuia să dea cel puţin opt-nouă litri pe zi. Baba fu de aceeaşi părere şi-l sfătui să ceară trifoi de la învăţător iar din parte-i făgădui, cam cu

gura goală, că o să-i aducă şi ea mohor de prin porumb. În privinţa laptelui, după multă plănuire ajunseră la hotărârea următoare: o jumătate de litru să-l bea cuviosul fiert, babei nu-i plăcea laptele, un litru să-l facă cu orez sau cu griş, alt litru să-l mănânce acru, iar restul ce-o mai prisosi să-l vândă unuia care aduna laptele de prin sat şi-l ducea în Bucureşti, la fabrică. Şi cum preţul era de şapte lei litrul, făcură ei socoteală că, până la înţărcarea vacii, o să iasă banii daţi pe ea şi pe viţel, iar

de-aci înainte... pe câştig. Ieromonahul îşi frecă mâinile de părere de bine că a cumpărat pe Bălana căci îşi făcuse un nou izvor de venituri, avea să mănânce lapte curat fără cea mai mică bănuială şi totodată mai astupa şi gura enoriaşilor care tot clănţăneau că nu e gospodar.

Până a nu se culca mai dete o raită pe la dobitoace, cu care prilej le duse şi câte-o bucată de mămăligă. Se mai abătu şi pe la bătrânul dulău ce sta lungit între porumbar şi colţul

casei, ca să-i arunce şi lui o fărâmiţă şi să-i pomenească, aşa într-o doară, care e datoria lui de paznic al casei. Iar înainte de a fi prins în braţele somnului, părintele Ghedeon mai făcu la planuri până ce ajunse să-şi îmbogăţească gospodăria cu tot felul de păsări, porci, pe care să-i crească şi să-i vândă, încă o vacă de rasă străină şi, aprins de dragul unei gospodării îmbelşugate, găsi cu cale să lase gândul de a se mai întoarce la mânăstire. Căci, socoti el, mai călugăr poate fi

cineva în mijlocul lumii unde nu mai bârfeşte împotriva stareţului, are tot ce-i trebuie şi foloseşte mai mult bisericii. Când îl vor muta din Scaieţi, s-o duce şi el în alt sat şi de acolo iarăşi unde vor găsi cu cale cei mai mari. Şi, după ce-şi mai cumpără un docar frumos cu două roate şi un căluţ roib şi sprinten, părintele Ghedeon adormi fericit...

Dimineaţa, muncit de un vis urât, se deşteptă până în ziuă şi cel dintâi gând îi fu la vacă. Luă îndată un porumb şi ieşi să vadă dacă s-a sculat şi

dacă-i e foame aşa până în ziuă. Dar când îşi aruncă ochii spre porumbar, vaca şi viţelul nicăieri! Se frecă la ochi şi se uită din nou: niciun dobitoc sub porumbar. Atunci privi repede spre poartă şi o văzu dată de perete. Cuprins de o neagră presimţire, cuviosul îşi făcu cruce, apoi o luă spre bucătărie să vadă dacă a venit baba, căci ea se ducea seara acasă. Lelea Smaranda însă nu sosise. Ghedeon vru să strige vaca pe nume, căci gândi că poate o fi scăpat din legături şi s-o fi dus prin apropiere după

iarbă, dar când să deschidă gura zări pe bietul Florea întins pe iarbă cu capul zdrobit. La vederea câinelui, cuviosul nu mai avu niciun pic de îndoială că făcătorii de rele i-au furat dobitoacele, şi sufletu-i milos se împărţi deopotrivă pentru vacă şi viţel şi pentru dulău. Sosind şi baba şi auzind de cele întâmplate, se puse pe plâns. Mai strigă şi ea pe Bălana, mai chemă pe Joian, dar bietele dobitoace cine ştie pe unde vor fi fost. Lelea Ioana şi cu gineri-său, care văzură pe baba Smaranda

văitându-se, cum veniră, sfătuiră pe părintele Ghedeon să plece fără zăbavă la Cioceni, să se plângă primarului şi jandarmilor.

— Nu mă duc deloc! răspunse acesta gânditor.

— Da' de ce să nu te duci, părinte? Ce, ţi-e frică de jandarmi? îl îndemnă şi baba Smaranda.

— Nu mă duc, răspunse preotul după noi stăruinţe ale babelor, pentru că palma asta nu e de la oameni... ci de la Dumnezeu! Călugărul nu trebuie să se ia d-ale lumii,

căci aşa scrie la cartea lui. Dar eu, ticălosul şi nevrednicul, mi-am făcut de uitare şi m-am luat după mintea mea uşuratică şi după oameni care nu cunosc aceste lucruri. În loc să mă mărginesc, aşa ca până acum, la cele bisericeşti şi să-mi ţiu inima trează către mânăstire şi către pravila călugărească... m-am apucat să-mi cumpăr vacă! apoi am plănuit, ca nebunul din *Evanghelie,* să-mi întinz gospodăria şi să nu mă mai întorc la mânăstire... Şi-a vârât Necuratul coada, lea

Smarando şi lea Ioană, nu vedeţi dumneavoastră? Mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a dat semn la vreme, ca să-mi deschiz ochii şi să-mi viu în minţi.

Lelea Ioana se vede că pricepu inima călugărului, căci nu mai zise nimic şi plecă ştergându-şi ochii. Dar baba Smaranda nu se dumirise.

— Şi cu vaca cum rămâne? întrebă ea pe popa.

— Cum rămâne cu vaca? Îi urez celui care a luat-o s-o stăpânească sănătos. Numai de-ar fi vreun sărman cu o

casă de copii, ca să zică măcar bogdaproste... Iar eu, dacă oi mai scoate bănişorii ca să cumpăr alta, vacă să mă fac! Lasă că are Leana lapte destul de bun. Să dai ochi cu ea şi să-i spui să-mi aducă şi de aci înainte, aşa cum mi-a adus şi până acum.

Lea Smaranda ridică din umeri. De altfel ei nu-i părea rău de vacă, fiindcă scăpase de-o grijă, cât de banii daţi pe ea.

— Păcat de bănişorii ăia! repetă ea de câteva ori, cu mâna la falcă.

Când se zvoni în sat că oameni răi au furat văcuşoara părintelui, scaieţenii făcură haz nespus. Ba unii chiar se bucurară, zicând în gura mare: „Las' că nu e cine ştie ce pagubă... că a luat banii pe cântat, nu i-a muncit cu palmele".

Fireşte că s-au găsit şi câţiva cărora să le pară rău cu adevărat, şi printre, aceştia se număra şi moş Ilie, epitropul. Ca să mai îmbuneze inima preotului, el luă un groştei de purcel, fătat de cinci-şase săptămâni, şi i-l duse acasă.

Ieromonahul mulţumi epitropului pentru bunătate. Însă nu primi purcelul decât după multă stăruinţă, având şi încuviinţarea bătrânei. Zise baba:

— Ia-l, părinte, că nu mai e nevoie să-i car buruieni de pe câmp, ca Bălanei... O să crească numai cu lături de la vase şi cu ce-o rămâne de la masă.

Purcelul avea părul alb şi creţ. Iar nasul cârn şi botul ieşit afară. Lea Smaranda găsi că seamănă cu un băieţaş al lui Stan Piţigoi, din care

pricină Ghedeon îi dădu numele Lixandru, căci aşa îl chema pe băiatul dascălului. Baba îl luă în primire şi-l priponi c-o sfoară îndoită, aproape de bucătărie. Apoi îl dărui cu o bucată de mămăligă şi c-o strachină de apă. Cuviosul privi la purcel cu ce poftă hălpăie din mămăligă, după ce mai întâi o tăvăli bine prin ţărână, şi cu câtă plăcere suge apa din strachină, după ce-o scormoni şi o murdări cu râtul. Şi unde or fi zburat gândurile lui, nu se ştie, că strigă pe bătrână şi o rugă să-i

facă rost de-un pisoi curat şi drăgălaş. Lea Smaranda îşi aduse aminte de un cotoşman voinic şi frumos pe care îl văzuse la un nepot al ei din Cioceni, şi până-n seară îl şi aduse. Popa nu prea fu mulţumit la început, căci ar fi vrut un pisoi mic, ca să-l crească şi să-l înveţe să se joace. Dar când îl privi mai de aproape şi-l văzu aşa falnic, cu părul cenuşiu, împestriţat cu alb numai pe sub burtă şi pe labe, cu mustăţi mari ca de om bătrân – baba le asemui cu ale domnului Andronache – şi

când mai auzi că-l cheamă şi Costică, se bucură şi mulţumi mătuşii.

Acuma, având şi purcel şi motan, Ghedeon se hotărî să-şi facă rost şi de-un câine. Însă nu unul mare ca să nu mai pată ca bietul Florea... când vor veni hoţii să-i fure purcelul.

Văzuse la agentul de tutun din Cioceni nişte javre mici şi se duse să ceară una. Agentul avea o căţea de neam străin, cu numele Lady şi doi căţeluşi ca de trei-patru luni. Pe unul îl chema Mister, iar pe celălalt

Miss, căci era fată. Ieromonahul ceru pe Mister, şi omul culturii... tutunului avu bunăvoinţa să i-l dea. Când îl văzu baba atât de mititel şi negru peste tot, nu fu mulţumită defel. Ea ar fi vrut un dulău mare, care să mănânce de toate şi să apere şi casa.

— De unde păcatele aduseşi stârpitura asta, părinte? zise ea ca să nu-i rămâie vorba în gât.

Cuviosul o încredinţă că boldeiul e de neam mare, din străinătate, şi că o să-l înveţe

să facă „frumos” şi să se ţină după el când s-o duce la plimbare. Lelea Smaranda zbârci din nas şi nu mai suflă nimic, fiindcă nu se cădea să mai sufle. Popa era stăpân şi ea era slujnică. Cu numele căţelului însă nu s-a împăcat în ruptul capului. Ghedeon îi zicea Mister, ea îi zicea... Nistor. În cele din urmă s-a luat cuviosul după babă, astfel că numele boldeiului a rămas pentru amândoi Nistor.

După ce trecu năduful tras cu pierderea vacii, sau mai bine zis cu palma dată de

Dumnezeu pentru a-i aminti de îndatoriri uitate, sosiră zile de adevărată linişte, de mulţumire şi de plăcere, pentru cuviosul Ghedeon. Odată cu venirea lelei Smaranda, pierise necinstea din casa lui; iar pustiul de care fusese înconjurat atâtea luni de zile, dar pe care el nu-l prea băgase în seamă, fu alungat de mulţimea de păsări şi de celelalte dobitoace pe care le pripăşise în bătătură, dar mai ales de dragostea părintească cu care-l îngrijea bătrâna. Când şi el fu încredinţat de

curăţenia sufletească a femeii ce-l slujea, dete slavă lui Dumnezeu că de acuma nu va mai avea pricină să-şi colinde mintea pe căi rătăcite şi să se mai gândească la însurătoare, mai ales că primise răspuns de la ieromonahul Porfirie, prietenul său din mânăstire. Acest răspuns era scurt şi usturător: *„A spus părintele stareţ şi cu părintele duhovnic, că de bună seamă ţi-ai pierdut minţile, de când te-ai văzut la parohie, că altfel n-ai întreba dacă ai voie sau nu să te însori!...”*

Cu ajutorul lui Dumnezeu, venit după câteva zile de gândire, părintele Ghedeon simţi că de aci înainte nu-şi va afla mulţumirea sufletească nici în pravilă, pe care o părăsise de multă vreme, nici în plimbările obişnuite, căci vedea mereu aceleaşi şi aceleaşi locuri, aceiaşi oameni, aceiaşi arbori; şi nici în citirea gazetei, căci băgase de seamă că „spune mai mult minciuni”; ci în prietenia vietăţilor de la uşa casei. Dragostea pentru lighioanele necuvântătoare e o lege pentru

omul singur, şi ieromonahul i se supuse fără împotrivire. Simţea o plăcere nespus de mare să se scoale până-n ziuă, el care obişnuia să se deştepte la şapte şi la opt, să iasă cu ciurul plin de grăunţe pe prispa casei şi să arunce păsărilor, strigând din cap şi din vârful limbii:

— Pui, pui, pui, pui, puuui! Puişori, puişori, puii taichii, cocoşeii taichii, pui, pui, puui!

Răsuna strigătul până dincolo de vecini şi lumea ştia atunci că s-a sculat popa şi dă găinilor să mănânce.

Obişnuindu-se cu el, căci se purta blând, puii se lăsară încetul cu încetul să pună mâna pe ei, să-i mângâie, să-i ia în braţe şi să-i sărute pe creastă. Ba un cocoşel pipernicit, neprimit în societatea alor săi, se împrieteni atât de mult cu părintele Ghedeon, că de câte ori îl zărea se apropia de el şi-şi freca ciocul şi capul de încălţămintea lui. Cuviosul îi răspundea cu aceeaşi dragoste, miluindu-l cu bucăturele şi plimbându-l adesea pe umăr, prin curtea casei.

Cât despre celelalte lighioane, stârnise pizma babei cu atâta grijă ce le purta. La început, îngropase ea dedesubtul mesei din bucătărie o strachină de pământ, şi când se aşeza să-şi bea laptele, punea în ea pentru Costică şi pentru Nistor. Purcelului îi dădea deosebit într-un colţ al bucătăriei. Când văzu însă că Nistor şi cu Costică nu se împacă să mănânce amândoi dintr-un blid, iar Lixandru, după ce răsturna ciobul lui, dădea buzna peste ei, făcu altă rânduială. Purcelul fu legat cu

un lănţişor prins în perete, ca să nu se mai mişte de la locul lui; căţelul rămase singur stăpân pe strachina de sub masă. Iar cotoiul fu poftit să stea sus pe un colţ al mesei, unde-şi primea tainul într-o farfurie de fier. Tot astfel erau rânduiţi să mănânce şi la prânz şi seara. Dar fiindcă motanul avu gust o dată să-şi lase tainul său şi să-şi vâre botişorul cu mustăţi cu tot în farfuria părintelui i s-a făcut şi lui aceeaşi cinste ca şi purcelului. Atâta numai că el n-a fost legat de gât, ca

Lixandru, ci de coadă; şi nu cu lanţ de fier, ci c-o sfoară prinsă de un cui bătut în colţul mesei. La început a cam făcut el gălăgie, dar în câteva zile s-a resemnat aşa fel, că singur îşi punea coada pe sfoară, şi nu da semne de supărare decât atunci când era strâns prea mult.

În scurtă vreme, micile lighioane se obişnuiră aşa de bine cu regulile casei, că dimineaţa, când vedeau pe Leana intrând cu sticlele cu lapte pe poartă, se aşeza fiecare la locul lui şi aştepta

acolo, lingându-se pe bot, până primea porţia. La fel şi în vremea mesei. Când vedeau pe lea Smaranda că mestecă mămăligă sau sparge ouăle pentru jumări, se duceau care-şi la locul ce-i era orânduit.

Ce-i drept, Lixandru era mai de neînţeles, căci aşa-i e neamul; dar Ghedeon îi aflase şi lui slăbiciunea. Îi plăcea groşteiului să fie scărpinat pe gât şi mai ales pe sub burtă. Cum începea să-l scarpine se făcea blând ca mielul, şi atunci îl lega în toată voia. Din ceată nu lipsea nici

cocoşelul. El se bucura însă de dragostea babei mai mult decât ceilalţi, aşa că trăgea întotdeauna lângă ea şi-i ciugulea firimituri din podul palmei. Şi ca să aibă şi puiul un nume, fu botezat Chercea, căci aşa chemase pe un cioban, tot izinit ca el, pe care-l cunoscuse lea Smaranda.

După ce isprăvea cu masa, Ghedeon îşi slobozea prietenii, apoi ieşeau cu toţii să se plimbe pe dinaintea casei. El mergea înainte şi ceilalţi după el sau alături, căci aşa erau

deprinşi. Când însă aveau chef de joacă, nu mai ţineau regula şi i-o luau înainte zbenguindu-se. Numai bietul Chercea, dându-şi seama că nu e în stare să se măsoare cu ceilalţi, păşea credincios pe lângă stăpân.

După ce-şi făcea porţia de plimbare, cuviosul intra în casă şi se lungea mulţumit pe pat; Lixandru se întindea şi el cu burta la soare sau la umbră, după toane; Nistor se culca pe prispă cu botul scos înainte, mai clămpănind când îi necăjea vreo muscă; iar

Costică se urca pe casă şi, după ce măsura de câteva ori coama de stuf, se lungea în colţul dinspre miazănoapte, ca să nu-l ardă soarele. În acest timp baba Smaranda isprăvea de cotrobăit prin bucătărie, apoi, luându-şi perna, se tolănea şi ea pe troscot la umbra nucului. Chercea o aştepta cu răbdare, şi cum o vedea că se culcă, se ducea şi el şi picotea lângă ea.

Alteori, ca să se veselească după masă, aşa cum cerea legea boierească, cuviosul atârna de coada căţelului o

tinichea sau un şomoiog de iarbă şi-i da drumul să fugă prin curte. Cățelul încerca să-şi dezlege sfoara cu dinții şi, văzând că nu izbuteşte, o zbughea chelălăind cu Costică şi cu Lixandru după el. Baba Smaranda făcea cârcei la inimă:

— Şi ia mai dă-le dracului de spurcăciuni, părinte, că eşti om în toată firea! Doamne, fereşte!

Dar părintele Ghedeon şi mai mult o necăjea.

Într-o seară aduse el de la oraş, între alte târguieli, şi o

minge de piele. De atunci, în toate zilele când trecea umbra în faţa casei, s-apuca s-o bată în perete. Lighioanele stăteau pe lângă el, aşteptând cu gurile căscate să cadă mingea jos ca s-o apuce şi să fugă cu ea prin curte. Atunci călugărul trimetea pe babă după ele ca să-i aducă mingea. Fugea lea Smaranda de credeai că e pe cale să întinerească, ocărând animalele şi cârtind împotriva stăpânului: „De, măiculiţă, popă e ăsta? În loc să-şi vază d-ale popiei, să joacă cu spurcăciunile dracului!”

Acestea parcă ghiceau ponosul ce le purta, şi căutau să-şi răzbune. Adeseori, când o vedeau prin curte, Lixandru şi cu Nistor se apropiau de ea şi o apucau cu dinţii de poale; iar Costică se proptea în faţa ei şi-i striga în batjocură:

— Miauu!

— Du-te dracului d-aci, loaza dracului, că eu te-am adus la trai bun! îi întorcea baba amenințându-l, căci era oprită să lovească lighioanele, şi nici ea poate că n-ar fi dat, că se gândea la păcat.

Totuşi găsea ea mijloace ca

să-şi răcorească inima. Când pleca preotul de acasă, în loc să le dea lapte şi să le facă jumări de ouă, cum suna porunca, le da numai mămăligă goală să mănânce, gândind că e păcat să strici bunătate de mâncare pe nişte „stârpiturile Necuratului”.

Numai la un lucru se potrivea lea Smaranda cu prietenii părintelui Ghedeon: nici ea şi nici ei nu se împăcau cu macaroanele. Baba n-ar fi pus gura pe ele, s-o tai; Lixandru le răscolea cu râtul; Nistor le mirosea de departe,

ciulind urechile; iar Costică trăgea câte una după el, o întindea, apoi se da puțin înapoi şi, după ce lua poziție de luptă, se repezea la ea ca la un şoarece sau ca la o altă bâzdâganie.

De la o vreme cuviosul Ghedeon a început să ia cu el la plimbări mai scurte şi micile dobitoace. Numai pe Lixandru îl lua mai rar căci era din cale-afară de neastâmpărat şi de obraznic. De necaz că-l lasă acasă, Lixandru guița pe lângă poartă, apoi pleca turbat prin

curte şi alerga până obosea. Atunci se lungea oftând la soare şi adormea.

Chercea era mai cuminte. Cum îi făcea stăpânul semn să stea pe loc, căci pe el nu-l lua niciodată, lungea gâtul ca şi când ar fi vrut să audă mai bine, sau poate în semn c-a înţeles, apoi îl trăgea încet la loc, mai strâmba capul, mai închidea din câte un ochi, până ce se hotăra şi pleca de lângă poartă drept la baba Smaranda în poală.

Nici pe Costică nu-l lua părintele Ghedeon întotdeauna

cu el, căci cum vedea motanul o pisică cu blana mai frumoasă, nu se lăsa până nu făcea cunoştinţă cu ea. Din această pricină rămânea în urmă şi se luau câinii după el. Când vrea să se plimbe mai în linişte, cuviosul pleca întovărăşit numai de Nistor, care era fricos, şi mai mult de un pas nu se depărta de el. Atunci îi spunea cotoiului, arătându-i bastonul:

— Tu să stai acasă!

Dar Costică se făcea că nu pricepe.

— Stai acasă, dobitocule! se

răstea atunci părintele Ghedeon.

Văzând că nu e primit, cotoiul începea să mieune şi, de necaz, căuta ceartă babei şi celorlalţi doi pedepsiţi. Asta nu întotdeauna, căci de multe ori se pomenea cuviosul cu el când nici nu gândea, fie că era la plimbare, fie că ducea vreun mort la groapă. Numai ce simţea o frecătură moale la picior.

— Ce-ai căutat după mine, obraznicule?

— Miaau!

Ba şi în biserică intra

Costică. Se pomenea popa cu el tocmai în altar. Treaba asta a făcut-o şi Lixandru o dată, dar a plătit-o scump, sărmanul. Era într-o sâmbătă. Părintele plecase la biserică să slujească parastasele, sfătuind pe micii prieteni să stea liniştiţi acasă. Nistor şi cu Chercea l-au ascultat, dar Costică a luat-o tiptil după el, pe lângă gard. Dacă a văzut pe motan c-o şterge, Lixandru a pândit până a ieşit baba Smaranda pe poartă, ca să aducă apă de la puţ, şi a dat buzna pe lângă ea, în drum.

— Du-te, fire-ai al dracului! Să mai vii când o veni bietu tata... atunci să mai vii! i-a urat baba din toată inima.

Şi s-a oprit Lixandru tocmai la biserică. Iar Costică a rămas în urmă căci se întâlnise cu o rubedenie. În curtea bisericii Lixandru a intrat cu oarecare sfială şi tot dădea ocol pe lângă uşă, neavând curaj să treacă pragul sfântului locaş, fie că vedea lume multă, fie că nu ştia bine dacă stăpână-său e înăuntru. Numai când i-a auzit gura a dat năvală. Femeile şi cu dascălii însă l-au

întâmpinat cu „huo” şi nu-l lăsau să intre. Din această pricină s-a apucat şi el aşa, de necaz, să dea iama prin colivi. Pe unele le-a răsturnat, în altele şi-a vârât botişorul, pe câteva le-a călcat în picioare, şi n-a vrut să iasă până nu i-a strigat popa:

— Afară, măgarule!

Multe nebunii i se iertaseră lui Lixandru, aşa ca unui purceluş fără minte ce se afla; de data asta însă i s-a înfundat. Necăjit de blestemele şi de plânsetele femeilor păgubite de colivi, cum s-a

întors de la biserică, părintele Ghedeon a prins pe neascultător şi l-a băgat la coteţ.

— Bine-i făcuşi! încuviinţă baba cu bucurie.

Dar bietul purcel văzându-se astfel pedepsit, după judecata lui poate chiar pe nedrept, s-a mâniat şi n-a vrut să mănânce. Doar apă de mai sorbea câte puţină. Degeaba îi da popa lapte dulce, că-l răsturna numaidecât cu râtul sau cu picioarele. Văzându-l că Slăbeşte pe fiecare zi, cuviosul a ascultat de sfatul babei şi l-a

vândut, cu mare părere de rău, unui om din Ghiocei.

— Hahaha. Scăpai d-un duşman! îşi zise lelea Smaranda scrâşnind din cei patru dinţi ce se mai ţineau în gură.

Apoi, privind la cotoi, îl ameninţă şi pe el cu pumnii strânşi:

— Las' că bun e Dumnezeu... scap eu şi de tine!

Părintele Ghedeon însă fu mâhnit peste măsură de înstrăinarea purcelului, căci îl crescuse ca pe un copil orfan, şi de câte ori trecea pe lângă

coteţ se oprea şi se uita lung la locul unde îşi făcuse osânda sărmanul Lixandru. După trecere de vreo săptămână a vrut să-l răscumpere, chiar cu preţ îndoit, mai ales că babei i se făcuse dor; dar nu l-a mai găsit, căci şi omul acela îl vânduse la oraş.

Cu tot necazul pe care i-l pricinuiau micile lighioane, lelea Smaranda ţinea la părintele Ghedeon ca la copilul ei. Avea grijă până şi de muşte, să le alunge, când acesta dormea greu. Iar când pleca la oraş, nu-şi mai găsea pace

până ce nu-l vedea întors acasă. De câte ori a întârziat cuviosul la drum, de atâtea ori a găsit-o văietându-se pe afară că i s-o fi întâmplat ceva. Şi, spre deosebire de slujnicele pe care le mai avusese, lea Smaranda îl vorbea numai de bine. Dacă o descoseau femeile în drum că de ce stă popa aşa de mult în casă, ea nu mai spunea că doarme cu picioarele spânzurate, ci răspundea râzând: „Ce să facă? Se uită p-un giornal, ce-o fi văzând acolo nu ştiu, că mereu se uită pe el!” Iar când

o iscodeau în privinţa mâncării: „Mănâncă cutare şi cutare... şi nişte alea ca paiele, le zice magaroane. M-a învăţat să le pui în apă clocotită, ca să se moaie bine, apăi le amestec cu brânză şi le opăresc cu unt, şi le mănâncă dă să-i rămneşti, nu altceva. Doamne fereşte!”

Nemulţumirea cea-mai mare pe care o avea baba Smaranda, ca slujnică a cuviosului Ghedeon, era că acesta nu prea găsea vreme să stea cu ea de vorbă. Şi mare poftă avea bătrâna câteodată să-i

povestească din timpul războiului de la 77, când a trecut oastea rusească prin acele locuri. Ţinea minte toate amănuntele; dar din vorbe numai, trei îi mai rămăseseră în cap: *niet, haraşo* şi *hazaică*.

— ... Să-i fi văzut, părinte, cum beau la ceai şi ne arătau pozele cu copiii şi hazaicele, c-aşa le ziceau la neveste pe limba lor... Ori n-ai chef s-asculţi?

— Niet!

— Ţi-e somn, bre, d-acuma?

— Ia mai lasă-mă, lea

Smaranda, că mi-ai împuiat capul cu 77 al dumitale! îi răspundea Ghedeon năzuros.

Atunci baba se încrunta şi începea să bombănească:

— Cu spurcăciunile dracului îţi place să stai câte trei ceasuri şi câte patru... da' cu mine ţi-e urât!

— Haraşo!

Supărarea ei însă era foc în paie; până intra în casă îi trecea. Numai că pizmuia pe bietele lighioane încât să nu le fi văzut în ochi. Câteodată cuviosul îi făcea gustul şi sta mai mult cu ea la taifas.

Atunci bătrâna îi povestea şi d-ale bisericii, căci era fiică de preot. Era în stare să-ţi spuie trei evanghelii pe dinafară şi ştia aşa de bine când cad sărbătorile şi când se lasă sec, că de multe ori, când venea câte-o femeie la preot să-l întrebe în ce zi cade cutare sfânt, el o trimitea la babă. Şi lea Smaranda se bucura nevoie mare! Iar dacă se întâmpla să n-aibă răspunsul gata, făcea socoteala pe degete sau cu boabe de porumb şi nu da greş decât rareori!

Din pricina dragostei

părinteşti pe care o avea pentru preot, baba Smaranda a tras într-o duminică spaimă mare. După ce s-a cântat în biserică „Unul Sfânt”, Ghedeon a ieşit înaintea uşilor împărăteşti şi a spus câteva cuvinte celor şapte-opt bătrâni care erau de faţă, în privinţa gardului de la cimitir, care avea trebuinţă să fie cârpit ici şi colo. Bătrâna a crezut că vrea să predice şi a speriat-o acest lucru, pentru pricina povestită chiar de ea după ce a venit cuviosul de la biserică.

— Iii, părinte, trăsei o

spaimă...

— De ce, lea Smarando?

— Când te văzui că ieşi înaintea sfântului altar şi faci semn domnului Andronache să tacă, crezui că ai de gând să spui *Cazania* pe dinafară... şi un fier rece îmi trecu prin sân... Ca să-ţi spui ce a păţit popa Mişu de la Ghiocei. Luase un obicei, atunci când a venit întâi, să cetească el *Cazania;* cine l-o fi pus la cale, nu ştiu. O învăţa acasă, că spunea prioteasa în drum la muieri că cetea două zile cu şervetul ud la cap, şi când făcea slujbă,

sărbătoarea, numai ce-l vedeai că iese înaintea sfântului altar şi începea s-o spuie pe nevăzute. Când l-au auzit ghiocenenii s-au mirat, fiindcă prin părţile astea s-a pomenit să spuie dascălii *Cazania;* dar l-au lăsat, crezând c-aşa o fi învăţat la siminar. Numai când au luat ei seama că n-o spune cum e în cartea pe care o ceteşte dascălul Florea, şi mai pune de la el d-alea nemţeştile, nu le-a venit bine şi au pus pe domnul Iancu, fostul priciptor, şi care făcea acu pe ipitropu să-i zică. Bietul

părintele s-a cam supărat şi a spus că el aşa a învăţat pe unde a învăţat, şi n-a vrut să se lase (acuma, de fo doi-trei ani, să râmâie vorba aci... s-a cam lăsat şi de slujbe, că s-a luat d-alte alea). Oamenii au tăcut, ce era să mai zică, crezând c-o să se lase el singur, că aşa începuse şi popa Marin de la Mogoşeşti, şi pe urmă i s-a urât. Dar popa Mişu deloc! Dacă a văzut domnul Iancu că o ţine una, i-a spus în faţă că-l lăcramă la mitropolie, şi numai aşa s-a muiat. Şi, cum îţi spusei, când te văzui

că ieşi din sfântul altar... credeam că, haiti! ţi-a băgat cineva în cap s-o iei şi sfinţia-ta după popa Mişu...

Ieromonahul s-a mirat de păţania preotului din Ghiocei şi a încredinţat pe bătrână că dinspre partea asta să n-aibă nicio teamă, că n-are nici cui să predice şi nici meşter nu este, că n-a învăţat cine ştie ce carte.

Altă dată părintele Ghedeon a avut prilej să stea de vorbă cu baba asupra... ştiinţelor înalte. Se apucase ea într-un a din zile să lipească cu pământ

pe prispă, când deodată s-a înnourat ş-a început să fulgere şi să tune parcă se pornise război în cer. Bătrâna dădea zor să isprăvească până a nu începe ploaia, şi se închina ori de câte ori fulgera şi tuna: „Doamne! Maica Domnului!”

— Ce tot te mai chinuieşti acolo, lea Smarando, n-auzi că se scufundă pământul? i-a zis cuviosul, văzând-o cum îşi face cruci.

— D-apăi.. Lasă-l focului să se scufunde, că tot s-a răit lumea de nu mai are căpătâi... Da’ bine, părinte, aşa să fie cu

tunetul şi cu fulgerul?

— Cum, lea Smarando.?

— Era un izăltat dă brigadier d-ăia. Aici la pădure, şi zicea că nu e adevărat că atunci când tună umblă sfântul Ilie cu căruţa prin cer; cică se bat norii-n capete. Doamne fereşte de lume smintită! Şi că dacă se lovesc norii, s-aprinde nişte aia, îi zice licitraţie, şi aia cică e fulgerul...

Ieromonahul învăţase la şcoală despre astfel de lucruri, aşa că nu prea era de părerea babei. Totuşi, văzând-o atât de

pornită împotriva ştiinţei, s-a lăsat după ea.

— Oameni nebuni, lea Smarando!

— Ba nebuni de dus la balamuc, părinte! Că eu aşa am pomenit de la părinţi şi de la bătrâni: că umblă sfântul Ilie cu căruţa cu cai, ca să scuture norii...

— Dar când trăsneşte, cu ce umblă sfântul Ilie, babo? a întrebat-o Ghedeon.

Lea Smaranda şi-a şters nasul pe mânecă şi a răspuns cam cu îndoială:

— De, părinte, bietul tata,

Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească, ne spunea că trage sfântul Iile cu tunul după Dracu, şi atuncea cică trăsneşte, şi focul de la tun e fulgerul... Acum o fi ştiut el ceva, bietul tata, Dumnezeu să-l ierte, că era priot... de cum se popea atunci.

Ghedeon a vrut s-o mai întrebe cum se face de se ia sfântul Ilie la luptă cu Dracu numai pe vreme de nori şi de ploaie, dar a gândit că e păcat să se glumească cu astfel de lucruri, şi a lăsat-o în pace, să isprăvească prispa.

Astfel trecea vremea, până când într-o bună zi era cât p-aci să se despartă. Şi asta numai din pricina... lui Costică.

Se învăţase motanul să prindă şerpi mici şi să se joace cu ei. Nu-i ajungea pesemne cu hoinăritul prin podurile oamenilor şi vrea să-şi mai treacă vremea şi cu astfel de jucării. Într-o după-amiază, când Ghedeon era dus la o înmormântare în Vălureni, diavolul de cotoi a adus un pui de şarpe şi l-a pus pe picioarele bătrânei, care tocmai învârtea

tigaia cu cafea, pe maşina de gătit. Când a văzut ea şarpele pe picioare, a dat un ţipăt straşnic şi, răsturnând tigaia, s-a tras repede într-un colţ al bucătăriei. Puiul de şarpe, încolţit între babă şi motan, care se aşezase în prag, a săltat capul şi a scos limbile. Lea Smaranda zbiera cât o lua gura, ghemuită în perete, iar Costică mieuna în uşă lingându-se pe bot.

Răguşise biata babă ţipând, când a dat Dumnezeu şi a auzit lelea Ioana, care a venit cu un vătrai şi a omorât

şarpele.

Ieromonahul s-a înapoiat pe întuneric de la Vălureni şi a găsit pe bătrână stând pe prispă cu capul între mâini. I-a dat bună seara, dar baba nu i-a răspuns nimic şi nici nu s-a ridicat de jos. A mai încercat o dată, degeaba!

— Da' ce-ai, lea Smarandо, de nu vorbeşti. Ori ţi-a *luat* gura?

— Mi-a luat-o!...

— Ce ai, soro, de stai aşa bosumflată?

— Am eu ce am!...

— S-a întâmplat ceva?

— Lasă-mă în pace, părinte, că nu ştii ce e pe sufletul meu! ...

Preotul s-a apropiat de ea şi a luat-o prieteneşte de mână.

— Hai, şi spune-mi, de ce eşti supărată?

Baba s-a ridicat oţerită şi a început să dea din mâini:

— Părinte, atâta-ţi spui: ori eu, ori Costică!... Din doi să-ţi alegi unu... care-ţi vine mai bine la socoteală...

Preotul s-a pornit pe râs. Văzând însă că baba se şterge la ochi, a întrebat-o cu duioşie în glas:

— Ce vorbă e asta, mătuşică?

— Ce e, ce nu e... atâta-ţi spui: ori eu, ori Costică!

Cuviosul a privit-o lung, apoi a ridicat din umeri şi a intrat în casă pentru a-şi scoate culionul şi rasa. Văzând însă că baba nu se urneşte de pe prispă, a ieşit din nou şi s-a aşezat lângă ea. În sfârşit, cu multă stăruinţă, a făcut-o să vorbească.

Auzind de isprava cotoiului, popa a făcut mai întâi haz, aşa cum ar fi făcut oricine, apoi sa-a înfiorat la gândul că

motanul, ar avea neruşinarea să-i aducă şi lui un şarpe, şi poate chiar în pat. Ca să-l izgonească însă nici prin minte nu-i trecea. Totuşi a făgăduit babei, numai aşa ca s-o împace, că are să-l dea pe Costică unui prieten de la Bucureşti, ba chiar s-a făcut că-l caută ca să-l pedepsească pe loc. Cotoiul însă, ştiindu-se pesemne vinovat, plecase în vizită şi nu s-a înapoiat decât a doua zi, aproape de prânz, când supărarea babei trecuse...

— Miaau!

— Du-te la dracu!

VIII

ÎN ACEST CAPITOL SE VEDE CÂTE NE-CAZURI A TRAS PĂRINTELE GHE-DEON DIN PRICINA ÎNDREPTĂRII CA-LENDARULUI

Un trai ca acesta, fără alte supărări decât cele pricinuite de neînţelegerea lelii Smaranda cu Costică şi cu Nistor, adăugă încă o porţie de grăsime la trupul cuviosului

Ghedeon. Astfel că, pe la mijlocul lui septembrie, cam şapte luni de la venirea cuvioşiei-sale în Scaieţi, purta pe picioare, fără puţin lucru, nouăzeci de kilograme. Acuma nu-şi mai ridica picioarele în laţuri, ci le urca pe capul patului, lăsându-le să atârne de la genunchi în jos, mirat că nu i-a venit mai de mult această idee. Ca să mai slăbească o ţâră, începu iar cu plimbările, de astă dată mai dese şi mai lungi, dar luă seama că, cu cât umblă mai mult, cu atâta îi creşte şi pofta

de mâncare şi se hrăneşte şi mai vârtos. Văzându-l că gâfâie când se scoală de jos, lea Smaranda îi zicea de la inimă:

— Părinte, eu cred că magaroanele alea ta îngraşă, că prea mănânci fără socoteală. Doamne fereşte să faci osânză la inimă, că te-ai dus pe copcă...

Cuviosul îi răspundea nepăsător:

— Mă rog, dacă e cu voia lui Dumnezeu să mă îngraş, de ce să mă împotrivesc eu, nevrednicul şi păcătosul? Că o

să vie ea mâine vremea să mă întorc iar la ciorbă de cartofi necurăţaţi şi de ştevie bătrână... şi atunci să am de unde slăbi.

Dar baba sărea în sus.

— Te mai duci sfinţia-ta la mânăstire?! Mă prinz că nici cu şase boi nu te mai scoate din Scaieţi!

— Cu şase boi n-o să mă scoată... dar c-o hârtie de la mitropolie, pe fuga!

— Hei, că parcă mitropolitu se gândeşte numai la Scaieţi şi la popa Ghidion, că altă treabă n-o fi având.

Şi cuviosul îi da înainte cu macaroane, cu ouă proaspete prăjite, cu pui fripţi şi tăvăliţi prin usturoi şi cu mâncări gătite numai în unt. Grija slăbirii o lăsa în seama Celui-de-sus, care, după cum l-a scăpat de uscăciunea cea mai dinainte, îl va ajuta şi acuma să nu treacă prea mult măsura potrivită. E drept că nu făcea rugăciuni pentru aceasta; dar avea încredere în judecăţile Domnului.

Şi nu s-a înşelat deloc părintele Ghedeon. Căci necazuri mari şi neaşteptate

au venit să-i tulbure viaţa tihnită pe care o ducea în gospodărioara lui. Aceste necazuri nu i-au venit nici de la Dumnezeu, nici de la enoriaşi, nici de la baba Smaranda şi nici de la lighioanele pe care le ţinea la uşa casei, ci tocmai de la capii cei mari ai religiei. Aceştia, băgând ei de seamă, cam târziu sau cam devreme, bine nu se ştie, că a rămas calendarul în urmă şi deci e nevoie să-i mai facă puţin vânt de la spate, au dat poruncă straşnică şi cu temei; după 30

septembrie nu vine 1 octombrie, ci 14 octombrie! Cuviosul Ghedeon a rămas nedumerit în faţa unei astfel de porunci. Dacă e întâi, cum o să fie 14? se întreba el. Baba Smaranda la fel. A citit cuviosul şi a răscitit porunca mitropoliei de nenumărate ori, şi în gând şi tare ca să audă şi baba, dar nu-i intra în cap cu niciun chip; nici lui şi nici babei. Scria acolo că se învârteşte pământul împrejurul soarelui, că din această învârteală au mai scăpat nişte minute şi nişte

secunde nepuse la socoteală, din care pricină calendarul a rămas cu treisprezece zile în urmă. În faţa acestor temeiuri pe care se sprijinea porunca mitropoliei, Ghedeon venea cu ale lui.

— Mai întâi şi mai întâi, zicea sfinţia-sa, învăţatul acela care a ticluit călindarul, dacă ştia că nu-i tocmai priceput la socoteli, trebuia să fi lăsat pe altul cu mai multă ştiinţă să-l facă. Al doilea, ce-i dacă a rămas în urmă? Şi dacă într-adevăr a rămas, pe ce se cunoaşte? Iar unde

nedumerirea creştea mai mult era acolo când îşi punea această întrebare: Dacă greşeala a fost descoperită mai demult, pentru ce n-au îndreptat-o atunci, şi şi-au găsit tocmai acum să turbure lumea?...

— Să ştii de la mine, părinte, că nu e lucru curat la mijloc!... zicea lea Smaranda, fiind şi ea de aceeaşi părere.

Bănuiala ei încolţea o clipă şi în sufletul călugărului; dar numai o clipă, căci n-ar fi fost el în stare să creadă zvonurile care spuneau că vlădicii ţării

au fost muiaţi de catolici... să schimbe religia. Totuşi nu putea pricepe lămurit ce anume i-a făcut „să zăpăcească poporul pentru nimica toată!” Şi lucrul ăsta îl chinuia aşa de mult, încât simţea că a început să... slăbească.

Dar porunca mai spunea că preoţii sunt datori să lămurească pe creştini pentru care pricină se dă calendarul înainte, şi cum el nu ştia în ce chip, căci însuşi era în neştiinţă, s-a gândit, ca un om înţelept, că nu strică să mai

întrebe şi pe alţii. Cel mai în măsură să ştie îl socotea părintele Ghedeon pe preotul Victor de la Vadu Racilor. Dar când să plece spre el, îi sosi vestea că s-a împlinit proorocia lui moş Ghiţă Fundulea, adică plecase ca să nu-l apuce ploile de toamnă. Cuviosul n-avu încotro şi se duse la Cioceni, la popa Niţă. Acesta tocmai venise de la un aldămaş şi era foarte voios să stea de vorbă...

— Ce zici, cinstite părinte?

— Moşule, eu am credinţa că, chiar dacă e lucru curat ca

basmaua, vreo încurcătură tot trebuie să fie la mijloc... Acuma să zicem ca ăi mari, ai noştri, că se-nvârteşte pământul... fiindcă de lucrul ăsta am auzit şi eu şi în şcoala primară şi în siminar, că am p-ăl cu patru clase, dar, mă rog, ce-are a face învârteala pământului cu hârtia aia pe care o lipeşti în perete?... Mă rog: pământul cu treaba lui, călindarul cu a lui!... Spun ei acolo cum devine amestecătura asta... dar eu nu înţeleg, să-mi tai gâtul! Am să iau într-o zi, poate chiar

mâine, hârtia de la mitropolie, ş-am să mă duc cu ea la învăţător, să vedem el cum o descurcă... Că eu toate le-oi mai înţelege, dar un lucru nu-mi intră în cap: cum să rămâie călindarul în urmă cu treisprezece zile? Pe ce să cunoaşte, mă rog?... S-au luat şi arhiereii noştri după astronomii ăia care citesc în stele... dar rău au făcut... că ăia sunt nişte mincinoşi şi jumătate! Să crează ei că sunt în stare să ştie în câtă vreme se învârteşte pământul... dacă s-o fi învârtind! Că astfel de

lucruri, după cum spune *Evanghelia*, sunt la oameni cu neputinţă, şi numai la Dumnezeu cu putinţă... Ş-apăi, auzi neruşinaţii! să mai puie la socoteală şi minutele... ba încă şi secundele! Şi asta, să ştii de la mine, c-o fac ei numai şi numai ca să crează lumea că sunt tari în socoteli... şi că ţin lucrurile din scurt... Că altceva, mă rog ce i-ar face să turbure mii şi milioane de oameni pentru minutele şi pentru secundele lor? La urma urmei, eu judec lucrurile după mine... şi le judec bine... că

niciodată nu-mi bat capul cu mărunţişurile. Am să dau 19 lei şi 50? Poftim, domnule, ori nene, ori frate, cum i-oi zice, hârtia d-un pol ş-am isprăvit daravera! Am de primit 50 de bani peste un pol – ori peste doi? Dă-mi hârtia şi nu mai umbla cu fleacurile! Ce trebuie să-ţi mai baţi capul cu gologănaşii, mai ales acuma, când n-au nicio valoare. Ascultă-mă, cuvioase: eu, să am o putere, aş prinde pe toţi hoţii ăia de astronomi şi aş da poruncă să-i bage la răcoare. Şi, ca să venim la vorba

noastră, nici nu s-a dat porunca bine! De, mă rog, cum şi-or fi închipuit ăia mai mari ai noştri că am să fac eu pe Stan ori pe Bran să creadă că la 1 octombrie e 14, adică Cuvioasa Paraschiva, iar la 13 octombrie e 26. Adică Sfântul Dumitru?! Păi orbi or fi ei să m-asculte? C-o să-mi arate cu deştiu pe calendar ş-or să zică: uite, părinte, aicea spune întâi, nu paişpe!... Da' ştii cum mi-am făcut eu planul ca să ies din încurcătură? Când m-or întreba enoriaşii mei ce s-aude cu calendarul, am să le

spui că până acum sunt numai vorbe... iar la 1 şi la 14 ale lui octombrie am să mă fac bolnav... ca să nu slujesc nici pe stilul vechi, nici p-ăl nou... facă-mi sfânta Paraschiva ce-o vrea... că eu nu sunt cu nimic vinovat... Şi numai după ce-or auzi şi ei ce s-au făcut în alte părţi şi s-or mai da lucrurile pe brazdă: am să ies şi eu în drum ş-am să le spui: „Aşa e, tată!”

Cuviosul Ghedeon n-auzi de la popa Niţă mai mult decât ştia şi el, iar planul acestuia nu-l găsea bun de urmat; aşa că se duse la părintele

Mitrache. Parohul din Vălureni îi spuse că a citit porunca mitropoliei şi a înţeles de acolo că s-a hotărât să se dea calendarul cu 13 zile înainte. Dacă e bine sau rău, de ce s-a făcut această schimbare acum şi nu mai demult, el n-are să-şi bată nici capul lui, nici p-al credincioşilor săi. Că pentru preoţi şi pentru poporul binecredincios, porunca mitropolitului sau a episcopului e mai sfântă decât ordinul generalului pentru armată. Ţi-a spus că-i aşa? Aşa este! Ţi-a poruncit să faci aşa?

Aşa să faci! Cârmeală în dreapta ori în stânga nu mai începe.

— Aşa că eu, pe ziua de 1 octombrie rup 13 foi din calendar şi fac slujba cuvioasei Paraschiva. Dacă m-or întreba enoriaşii ce treabă e asta, am să le spui că aşa e porunca de sus. Cine m-o asculta, bine; cine nu, urle până s-o lua şi ei după ceilalţi, că altceva n-am ce face. Ca să te apuci să lămureşti pe nişte oameni simpli, cum spune porunca, mai rău încurci lucrurile...

— Aşa am să fac şi eu! zise

Ghedeon mulţămind părintelui Mitrache pentru bunăvoinţă.

Dar nu se depărtă mult de gospodăria acestuia şi găsi că planul părintelui din Matiţa-Vălureni o fi bun pentru această parohie; pentru Scaieţi însă, nu. Popa Mitrache slujea în acelaşi sat de treizeci şi cinci de ani în şir, barba şi părul îi încărunţiseră acolo unde era cinstit şi ascultat de toţi, astfel că-i dă mâna să zică: „aşa e porunca, aşa fac!” Dar el, ieromonahul Ghedeon, care n-avea decât şapte luni în Scaieţi, necunoscut bine de

enoriaşi, fiindcă n-avusese mare atingere cu ei, cum ar putea să facă la fel? Cine o să-l asculte? Enoriaşii au să-i ceară lămuriri şi el e dator să le dea.

Tot gândind astfel, părintele Ghedeon ajunse în Ghiocei şi se duse de-a dreptul la popa Mişu. Întâmplător acesta era acasă şi foarte bucuros să stea cu el de vorbă. Cuviosul îi povesti necazul ce-l poartă pe drum şi părintele Mihai, om cu şcoli înalte, îi lămuri una câte una toate pricinile pentru care sfântul Sinod, în înţelegere cu

capii, altor biserici, a hotărât să dea calendarul cu 13 zile înainte. Ieromonahul se lăsă încredinţat şi mulţumi preotului din Ghiocei din toată inima, iertându-i, în gândul lui, toate faptele de care, pe drept sau pe nedrept, era învinuit de lume. Apoi se întoarse la Scaieţi cu mai mult curaj de cum plecase.

Cu ajutorul desluşirilor primite la Ghiocei cuviosul încercă mai întâi să schimbe părerea lelii Smarandei: dar baba se uită urât la el şi-şi făcu cruce. Încercă şi cu

dascălii, la fel; cu epitropii, tot atât. De ceilalţi săteni se feri să aducă vorba, lăsându-i pentru ziua de 1 octombrie, când avea să le citească şi porunca mitropoliei.

În această zi (1 octombrie stil vechi) nu făcură cinste cuvioasei Paraschiva decât el şi cu dascălii. Tot satul se adunase în răscrucea de la domnul Nae băcanul şi cârtea, care mai de care, împotriva mitropolitului şi a preotului că „s-a găsit, tocmai el, călugăr, să le strice religia". După ce isprăvi slujba la biserică,

ieromonahul îşi luă curajul şi se duse în răscruci. Scaieţenii ascultară hârtia sfintei mitropolii, ascultară şi lămuririle pe care preotul li le dădu, aşa cum înţelesese el de la popa Mişu, dar nu pricepură mai nimic. Unii din ei se închinau întruna, minunându-se ca de un lucru grozav de primejdios; iar alţii strigau în gura mare că „popii au luat bani de la *catolnici* ca să ne strice religia”...

— Pot să fac jurământ, într-o mie de biserici că n-am pus mâna în viaţa mea pe vreun

ban catolicesc! se apără cuviosul, amărât peste fire.

— Sfinţia-ta n-ăi fi luat, dar s-au învârtit alţii mai cu putere, şi ăia dau poruncă să faci cum zic ei, dar nu trebuie să te iei după porunca lor şi să ne strici legea, că zici că eşti călugăr de la sfânta mânăstire! săriră ei cu gura.

Ghedeon îşi aduse aminte de cuvintele popii Mitrache şi vru să le mai spună că la preoţi e ca şi la militari: a primit poruncă, trebuie să i se supună, chiar dacă în judecata lui ar găsi că nu e bună;

văzându-i însă atât de porniţi, nu mai stărui. Şi nu mică-i fu mirarea, ba era cât p-aci să râdă, când auzi oameni care nu-şi mai fac cruce de creştin, spuind în gura mare că la 14 octombrie, pe stilul vechi, au să se ducă la biserică... „şi să poftească popa să nu facă slujbă, dacă-i dă mâna!” Dându-şi seama de neputinţa lui de a-i face să înţeleagă măsura celor mari şi să se potolească, monahul plecă mâhnit dintre ei, pizmuind învăţătura şi darul de a vorbi al părintelui Mişu. Pe seară,

însă, când primi vestea că acesta nu numai că n-a fost înţeles şi ascultat de enoriaşii lui, dar era cât pe-aci să fie bătut, dacă nu săreau jandarmii, judecata i se opri în loc şi nu ştiu ce să mai creadă.

— A venit vremea d-apoi, lea Smarandă! zise el oftând şi mângâind cotoşmanul.

— Asta era să ţi-o spui eu din ziua când am auzit că se schimbă călindarul! oftă baba moţăind pe prispă.

Din ziua aceea cuviosul Ghedeon nu s-a mai arătat în răspântii. Numai când îl vizita

cineva şi aducea vorba de calendar, încerca şi el să-l lămurească. În zadar însă. Nimeni nu-i da crezare. În ziua de 13 octombrie, stil vechi, a slujit pentru Sfântul Dumitru numai cu dascălii; iar în ziua următoare, fiind Cuvioasa Paraschiva, a ascultat de lea Smaranda şi a trimis pe cântăreţi să deschidă biserica, să toace şi chiar să citească utrenia singuri, fiindcă el se „îmbolnăvise” de boala părintelui Niţă de la Cioceni. Faptă bine cugetată, căci a venit mulţime de scaieţeni şi

negreşit că ar fi făcut gălăgie, ba poate şi mai mult, dacă găseau biserica încuiată.

Lucrurile au mers o vreme aşa încurcate. Scaieţenii bârfeau în răspântie. Iar preotul urma cu slujbă după stilul cel nou. N-a încercat nimeni să-l împiedece, aşa cum s-a întâmplat în alte sate, deşi glasuri n-au lipsit nici aici să se ridice. L-a păscut însă nenorocul pe bietul ieromonah, căci a găsit cu cale să asculte tocmai acum în fierberea asta de îndemnurile călugărilor de la mitropolie, şi

să se tundă franţuzeşte, aşa cum şi ei se tunseseră din poruncă înaltă. Când îl văzură scaieţenii cu părul scurtat, cu barba „potrivită” şi cu pălăria tare pe cap, căci acum nu mai mergea potcapiul, la un gând se găsiră cu toţii: popa s-a dat cu catolicii! „Căci altfel – îşi ziceau ei – ce l-a făcut să se ferchezuiască aşa şi să-şi puie *gioben* în cap?!” Şi, supăraţi peste măsură, se duseră grămadă la el acasă.

— Părinte Ghidioane, zise fostul epitrop. Una şi cu una fac două: nouă popă catolic nu

ne trebuie în satul nostru.

Ieromonahului îi veni ameţeală,

— Ce vorbă mai este şi asta? întrebă el, rezemându-se de peretele casei.

— Cum ce vorbă e?! Prea ne crezi proşti, părinte Ghidioane! Ce-ţi închipui sfinţia-ta, că noi suntem orbi şi nu vedem ce faci? Ai venit aicea priot după legea veche adevărată... şi-acuma te-ai tuns şi ţi-ai pus gioben, aşa cum au catolnicii...

Părintele Ghedeon nu-şi putu stăpâni râsul, din care

pricină îi şi auziră urechile:

— Râde hoţul... că-i vine...

— Păi bine, oameni buni, dumneavoastră n-aţi mai văzut preoţi d-ai noştri tunşi şi cu pălărie tare pe cap?

— Foarte bine, am văzut şi nu unu, ori zece, sute am văzut! Dar ăia s-au tuns mai înainte; pe câtă vreme sfinţia-ta ai stat toată vara, cât a fost lipărul de zăduf, cu părul mare şi cu potcap... ş-ai găsit să te tunzi şi să-ţi pui pălărie taman acuma când vine iarna, şi în zorul ăsta cu *stilul*, în care fierbe lumea...

Dându-şi seama cum stau lucrurile, părintele nici n-a mai râs şi nici n-a mai încercat să-i scoată din păreri, ci le-a răspuns resemnat:

— Bine, dacă dumneavoastră credeţi aşa, aşa să fie. Eu mi-oi strânge lucrurile şi mâine la ziuă nu mă mai vedeţi în Scaieţi.

Atunci le-a mai venit judecată la câţiva, şi aceştia au încercat să împăciuiască lucrurile, dar n-a fost chip din pricina gălăgioşilor care n-aveau nici în mânecă nici în clin cu biserica. Aceştia

strigau fără oprire:

— Ducă-se la catolicii lui, că nouă nu ne mai trebuie!

Când rămase numai cu baba, Ghedeon oftă de la inimă şi se aşează pe pat, cu mâna la falcă. Smaranda, de supărată ce era, nu-şi mai găsea astâmpăr.

— Părinţele, părinţele, cin' te-a pus la cale, măiculiţă, să te tunzi şi să-ţi cumperi gioben?! Că dacă ai fi stat aşa ca până acuma, n-ar fi avut nebunii ce să zică... De, cum o să pleci sfinţia-ta la mânăstire şi să laşi sătişorul fără priot?...

Că ne învăţasem amândoi, că tot eram şi eu amărâtă p-astă lume... şi trăgeam nădejde să mă îngropi şi să-mi faci soroacele, că nepoţii mei nu se gândesc ei la mine cât mă târăsc pe picioare... dar după ce-oi muri?

— Lasă, lea Smarando, îi răspunse monahul cu milă, că rostul meu adevărat e la mânăstire, nu e aicea, la sat. Nu vezi dumneata că e vrerea lui Dumnezeu la mijloc ca eu să mă duc unde mi-a fost scris? Dumneata ai să stai aşa cum ai stat şi până a nu fi la

mine, iar eu am să te pomenesc, şi cât ăi mai trăi şi după ce-i muri.

— Da' ce ai să faci, măiculiţă, la atâtea orătănii? Cum o să le duci sfinţia-ta?

— Am să le vând pe toate, lea Smarando, chiar până în seară, că la mânăstire dacă le-oi duce, mi le înhaţă părintele stareţ.. O să iau cu mine numai pe Nistor şi pe Costică.

Baba tresări.

— Ba să faci bine să iei numai javra, iar pe dracul de cotoi să-l laşi aici... că nu e bine să treci peste apă cu

pisica. Uite, îmi calc pe inimă şi-l iau la mine, numai pentru bunătatea sfinţiei tale... că dac-aş ţine seamă de cât necaz mi-a făcut spurcăciunea Necuratului, mai bine l-aş strânge de gât să moară, decât să-l duc la casa mea.

Dar părintele Ghedeon se apucase să-şi cureţe cufărul, ca să aşeze bagajul, şi nu mai asculta ale babei. Aceasta privea la el cu ochii înlăcrimaţi, şi când monahul se lăsă cu capul în jos şi-i văzu ceafa rasă, nu se putu ţine să nu-l întrebe:

— Când te-or vede la mânăstire aşa chel, ce-or să zică părinţii d-acolo?

Cuviosul îşi scoase capul din cufăr şi făcu ochii cât ceapa. Apoi îşi dete o palmă peste frunte şi se aşează oftând pe scaun.

— Ai dreptate, lea Smarando, zise el dând trist din cap. Când m-or vedea aşa tuns, or să zică ş-ăi din mânăstire tot ca scaieţenii: că mi-am schimbat legea... Că de câte ori nu i-am auzit făcându-i pe cei de la mitropolie eretici... fiindcă au ascultat de

poruncă şi s-au tuns. Afară de asta să-ţi spun drept, că şi mie îmi crapă obrajii de ruşine numai când mă gândesc cu ce ochi o să mă privească părintele stareţ şi cu duhovnicii. Parcă îi şi aud: „Astfel de isprăvi ai făcut pe unde ai fost? Ţi-ai bătut joc de haină, păcătosule!”... Şi decât să-mi aud astfel de mustrări, mai bine rămân în Scaieţi, barim până mi-o creşte părul să ajungă la guler. Că scaieţenii nici nu m-au adus, nici nu-mi plătesc ei leafă şi nici nu pot să mă gonească. M-

a trimis aici mitropolia şi tot cu porunca ei se cade să mă întorc la mânăstire. Nu judec eu bine, lea Smarando?

— Aşa e, părinte! Lasă-i pe nebuni să-şi verse fierea, că-şi vin ei în minţi... şi tot lor o să le pară rău de prostia pe care au făcut-o.

După ce s-au certat cu preotul şi l-au poftit să plece, scaieţenii s-au întors în răscruce, la domnul Nae băcanul, şi s-au luat la sfadă. Cei care rămăseseră în drum învinuiau pe cei care se duseseră că au împins lucrurile

până acolo încât să facă pe călugăr să părăsească satul. Şi, ca să vorbim drept, lor nu le era de părintele Ghedeon, că rămân fără el: ci le era că nu vor mai găsi unul la fel, care să le facă slujbele mai mult de pomană şi să fie în toată vremea acasă, gata să sară la orice nevoie de creştin. Apoi mai intră în sufletul multora şi îndoiala că l-or fi învinuit pe nedrept că s-a făcut catolic, şi n-o fi chiar aşa cum s-aude aici cu cei mai de sus ai bisericii. Astfel că s-ar putea să fie pedepsiţi să stea multă

vreme fără preot. Puşi în faţa unor astfel de temeri unii îşi deteră cu părerea că e bine să se ducă vreo câţiva la preot înapoi să-l roage să rămână pe loc. Dar nimeni n-avu curajul. Atunci, Ionică delegatul, care, ca autoritate ce era nu se răzvrătise împotriva schimbării calendarului, găsi mijlocul cel mai bun pentru a împiedica pe Ghedeon să plece. Îşi aduse aminte că popa a luat porumbul şi puii de găină pe un an; aşa că era dator să stea până s-o împlini termenul, şi pe urmă, „ducă-se!” Ca drept

urmare şi cu încuviinţarea tuturor, nea Ionică rândui oameni să stea de pază, toată noaptea, la ieşirile satului, şi ameninţă cu bătaia şi cu alte năpaste pe cel care ar îndrăzni să încarce bagajul popii.

Părintele Ghedeon află vestea din gura dascălilor, seara târziu, şi-şi făcu cruce la icoanele din perete, grăind din toată inima:

— Iartă-i, Doamne!

De când cu această întâmplare, ieromonahul s-a ferit să mai întâlnească grupuri de enoriaşi, şi n-a mai

încercat nimic ca să-i înduplece să primească schimbarea ce se orânduise de către sfântul Sinod. Şi nici sătenii n-au mai făcut nicio mişcare ca să-l supere. Numai între ei, când se întâlneau, aduceau vorba despre calendar, mai bârfeau, mai făceau planuri şi se mai îndoiau că „poate n-o fi aşa cum bănuiesc ei”.

Truda cuviosului se mărginea acuma în a încredința pe babă, pe dascăli... şi mai ales pe el însuşi, lucru ce nu l-a izbutit

decât într-o foarte mică măsură. Căci dacă el era convins că un întreg sobor de arhierei nu se poate înşela şi nici nu ar cuteza să amăgească o naţie întreagă, cântăreţii rămâneau mereu în dubiu:

— De, părinţele, să zicem şi noi că-i aşa... o dată ce-au zis şi ăi mari.

Baba la fel:

— Cum o fi, cum n-o fi, că s-a zăpăcit biata lume, de nu mai ştie rostul sărbătorilor şi p-al postului...

Încercarea cea mare avea să

fie însă cu prilejul sfintelor sărbători ale naşterii şi botezului Mântuitorului. Cuviosul Ghedeon le aştepta c-o teamă din ce în ce mai mare. Din care pricină începu rugăciunile... că metanii nu mai putea face.

În seara Ajunului, s-a sfătuit cu Stan Piţigoi, care urma să umble a doua zi cu icoana Naşterii, ce trebuie să vorbească atunci când s-o găsi vreunul mai colţat să-i ceară socoteală. Dimineaţa însă, după ce tăinui îndelung cu domnul Andronache, dascălul

Stan îşi luă seama şi spuse preotului că nu pleacă „mort tăiat” cu „Crăciunul” prin sat, căutând pricină.

Părintele Ghedeon se supără foc:

— Trebuie să te duci, omule, că aşa cântă porunca!

— Poate să cânte cât o vrea, că eu nu mă duc. Ce, vrei să mă vezi cu coastele rupte? Ş-apăi, zi sfinţia-ta: ce-o să le spui eu oamenilor, când m-or vedea că umblu cu icoana pe stilul nou?

— Dar nu ne-am înţeles, creştine, aseară, amândoi?

Însă gândul dascălului era în altă parte.

— Aşa e... dar o să umblu de pomană... că n-a tăiat nimeni porcul de Crăciun. Ai să vezi că nu viu diseară nici măcar c-un şold!...

Ieromonahul îi găsi dreptate, însă porunca spunea altfel. Cu greu îl făcu să asculte, căci în judecata dascălului atârnau mai greu şoldurile de porc ce obişnuiau creştinii de prin acele părţi să-i dea cu acest prilej decât toate poruncile mitropoliei. Numai când văzu că n-are

încotro, luă icoana şi dăsagii, doar aşa ca să fie cu ei la spinare, şi plecă în sat, oftând. Şi oftatul lui nu era numai de paguba şoldurilor, ci şi de teama de-a nu lua altfel de „daruri”.

Intră la cea dintâi casă din strada Mihai Viteazu, la o bătrână văduvă. Baba, surprinsă, sărută icoana. Dar până să iasă dascălul, care se grăbea ca să scape de vreo întrebare, o tăie prin cap şi-l iscodi:

— Ce fuse asta, Stane?

— Nu vezi că e o sfântă de

icoană? Ce mă mai întrebi?

— Ce fel de icoană, mă, maică?

— Icoana Crăciunului, care să fie!

— Care Crăciun, Stane? Ăl nemţesc, mă?

— Niciun nemţesc! Crăciunul nostru ăl rumânesc.

— Tii! mă spurcaşi, Stane, ai? Nu te-ar mai răbda Dumnezeu, măiculiţă, şi pe tine, şi pe popă, măăă, să nu vă mai rabde Dumnezeu! Că mă spurcaşi taman acu când să mă grijesc şi eu, că am ţinut tot postuleţul. Să nu vă

mai rabde Dumnezeu, măăă!

Dascălul se făcu că n-aude blestemele babei şi vru să intre în altă curte. Aci însă poarta era legată şi doi dulăi de câini lătrau furioşi căţărându-se pe ulucă. Bătu el în poartă, strigă de câteva ori, dar cei din casă râdeau în batjocură, la fereastră. Tocmai când să plece, ieşi un băieţaş pe prispă şi începu să strige:

— Să mai mănânci şolduri de porc... când ţi-or da catolicii!

Piţigoi înghiţi şi intră la văru-său Ion Cociobei.

— „Naşterea ta, Hristoase, Dumnezeul noostruuuuu...”

— Da’ ce „naştere” te găsi, mă vere Stane? Ce, ai căpiat, mă?

— Păi... nu e mâine Crăciunul, mă vere Ioane?

— Ce Crăciun e ăla, mă, d-acuma? Nu cade, mă, dă azi în două, mă?

— Păi ce, mă, nu ştii că s-a schimbat călindarul, mă?

— Cum o să se schimbe călindaru, mă? L-au schimbat popii, c-au luat bani de la nemţi...

— L-a schimbat mitropolitu,

bă, vere, Ioane!

— Şi voi trebuie să vă luaţi după el, mă?

— Păi trebuia, mă, să-l schimbe, că rămăsese cu treisprezece zile în urmă...

— Da' ce, mă, călindaru merge, mă?

— Nu merge, mă, călindaru... da' merge pământu... că să-nvârteşte împrejurul soarelui... Tu n-ai auzit cum a spus popa, atuncea în drum, mă?

— Da' ce, mă, pământul e roată ca să se-nvârtească, mă?

— Roată, neroată... să-

nvârteşte, c-aşa a dat mitropolitu ordin...

— Şi dac-a dat mitropolitu ordin, voi trebuia să vă luaţi după ordinul lui, mă?

— Păi nu e el capul bisericii, mă?

— Da' ce, mă, el e Dumnezeu ca să ştie toate, mă? Du-mi-te, vere, acasă şi te odihneşte, că dai peste unul care nu ştie multe şi te satură să mai umbli cu Crăciunul nemţilor...

Dascălul ieşi plouat de la văru-său. La poartă stătu mult pe gânduri dacă să mai încerce

şi la Badea Matei, care făcuse multă gălăgie împotriva schimbării calendarului. Să intre, se temea de vreo turburare; să nu intre, Badea o să caute pricină că l-a trecut şi n-a fost şi la el. În cele din urmă găsi că e mai bine să încerce. Dar nu făcu patru paşi de la poartă, că zări pe Badea ieşind din saiaua vitelor cu un resteu în mână, gata de bătaie...

— Ori eşti prost, mă, Badeo?

— Păi... da, da! Noi suntem proşti, şi numai tu cu popa sunteţi deştepţi... Să-nvârteşte

pământu, ai?... Stai să te fac eu să-l vezi învârtindu-se...

Şi Badea ridică resteul să dea. Dar Stan Piţigoi puse mâna pe el. Fiind amândoi cam de aceeaşi vârstă şi putere nu-şi puteau smulge resteul şi trăgeau de el, înjurându-se de toate neamurile, şi vii şi moarte... Făcându-se zarvă mare, auzi lumea şi începu să se adune din toate părţile. Cei doi învrăjbiţi nu se lăsau defel; iar vecinii, în loc să sară să-i despartă, făceau haz.

— Ia să vedem, care e mai tare? ziceau unii.

— Pune-l jos pe catolic, Badeo! îndemnau alţii, în râs.

— Ce să-l puie, mă, că hoţul de Piţigoi s-a îngrăşat cu banii nemţilor...

În cele din urmă, după mare trudă, dascălul izbuti să smulgă resteul şi amenința pe Badea, la rândul lui, să-i arate... cum se învârteşte pământul, când zări pe preot venind într-un suflet, cu pulpanele rasei umflate de vânt, şi lăsă mâna în jos. Badea găsi că e mai nimerit să nu dea ochi cu preotul şi se trase binişor îndărăt, până

intră la loc, în saiaua vitelor. Sătenii îşi potoliră hazul şi tăcură.

Ieromonahul se opri fără să dea bună-ziua şi întrebă pe dascăl ce s-a întâmplat.

Acesta aruncă resteul şi răspunse, ştergându-se cu şervetul de năduşeala ce-i curgea pe faţă:

— Ce să se-ntâmple! Uite, a sărit ciapcânul ăsta de Badea la mine... Ţi-am spus eu că nu e bine să plec cu icoana... că pe unde am fost nu m-a primit nimeni... ba şi blesteme mi-am auzit!

Ghedeon îşi întoarse privirea-i blândă spre săteni şi ochii îi erau gata să lase lacrimi la vale...

— De ce vă purtaţi aşa, creştinii lui Dumnezeu? Nu v-am spus eu că schimbarea calendarului s-a hotărât de către cei mari ai bisericii, iar noi, ca mai mici, trebuie să ne supunem lor? Spuneţi: frumos e ce faceţi dumneavoastră? Asta se cheamă faptă de creştini?

Văzând pe preot atât de mâhnit şi gata să plângă, oamenii se simţiră ruşinaţi.

După o scurtă tăcere, se găsi un unchiaş, care mai dădea şi pe la biserică, să răspundă cuviosului.

— Părinţele, zise el cu sfială, ăi fi având dreptate să te superi pe noi, dar să ne ierţi sfinţia-ta că suntem sempli şi nu ne intră în cap nicidecum: pentru ce să ne schimbe călindarul?

— Pentru că se învechise şi el, ca orice lucru, şi mai trebuia înnoit... răspunse Ghedeon, scurt şi autoritar.

— Păi bine, da nu-l scoate în toţi anii? Cum de se-

nvechise?!

— Rămăsese cu treisprezece zile în urmă, că v-am mai spus, dar n-aţi vrut să ascultaţi...

— Vezi că taman asta n-o înţelegem noi, părinţele: cum de să rămâie călindarul în urmă cu atâtea zile? Că eu ştiu bine că niciodată, de când sunt, n-a venit Sfântul Vasile până nu s-a isprăvit zilele din călindar. E drept c-ai ieşit o dată-n drum şi ne-ai cetit dup-o hârtie... alte bazaconii: că se-nvârteşte pământul după soare, şi că ar fi mai rămas

nişte minuturi nepuse la socoteală... Iacă braşoave d-astea ne-ai spus, nu lucru lamură...

— Mai spune-ne o dată, părinte Ghidioane, că nu strică de două ori, interveni delegatul sosit atunci în grabă.

— Mai spune-ne, taică părinte! se rugară şi alţii.

Călugărul stătu puţin pe gânduri, apoi tuşi să-şi dreagă glasul şi le zise împăciuitor:

— Ei bine, iaca am să vă spui încă o dată, că chiar sunt dator să vă mai spui. Dar şi dumneavoastră sunteţi datori

să înţelegeţi... Că dacă eu vă spui şi dumneavoastră nu înţelegeţi, degeaba-mi mai răcesc gura... Calendarul nu e altceva decât măsurătoarea unui an. Şi nu e făcut pe brodeală, ci are şi el socotelile lui. Ascultaţi. Într-un an sunt trei sute şaizeci şi cinci de zile, aşa e, moş Dumitre?

— Aşa e, părinte.

— Să ştiţi însă că afară de aceste 365 de zile, anul mai are 5 ceasuri, 48 de minute şi 46 de secunde. S-a întâmplat însă că învăţatul ăla care a născocit calendarul, acum

vreo două mii de ani, n-a mai ţinut seamă de minute şi de secunde şi a socotit şase ceasuri întregi. Şi fiindcă ceasurile n-au cum să fie puse în calendar, s-a mai adăugat câte o zi la patru ani o dată. Ştiţi că din patru în patru ani avem un an de 366 zile şi-i zicem bisect, aşa, e nea Ionică?

— Aşa e, părinte.

— Şi fiindcă acel învăţat a făcut anul mai mare decât este el, cu 11 minute şi 14 secunde, de atunci până acum aceste minute şi secunde

adunate la un loc fac tocmai treisprezece zile. Ei, acum aţi înţeles de ce s-a dat calendarul mai înainte?

Oamenii se priviră nedumeriţi.

— Părinţele, luă vorba delegatul, să zicem că e aşa cum spui sfinţia-ta, că a rămas, călindarul cu atâtea zile în urmă. Dar nu-mi intră în cap să mă tai pe ce se cunoaşte c-a rămas? A spus Dumnezeu la cineva treaba asta?

Ieromonahul tuşi de câteva ori şi după ce mai sări cu

gândul la porunca mitropoliei, zise:

— E adevărat că Dumnezeu n-a spus nimănui, dar sunt unii oameni care citesc în stele, şi ăştia au băgat de seamă cu sculele lor, că pământul se învârteşte împrejurul soarelui un timp de un an întreg. Şi dacă noi mai mergem aşa fără să punem la socoteală cele treisprezece zile care s-au adunat până acum şi câte s-ar mai fi adunat şi de aci înainte, am fi ajuns cu vremea să cază Crăciunul tocmai vara... când vine

pământul cu burta la soare...

— Păi dacă e la 25 decembrie, îşi dete cu părerea un sătean, cum o să cază Crăciunul vara, taică părinte? Numai dacă l-or muta de la ziua lui, atuncea da! Şi fiindcă s-au pornit... or face-o şi p-asta!

— Nu se poate, bă vere Enache, sări altul, că de când e lumea s-a pomenit să se taie porcii pe zăpadă...

— Părinţele, intră în vorbă iar moş Dumitru, este drept că după războiul ăsta marele, au fost fo doi ani, dacă nu trei, că

dai în ţenchi şi nu găseai în ziua de Ignat un pic de zăpadă să arunci sub coada porcului, când crapă de foc. Şi m-am tot mirat: de ce să fie aşa? Că înainte vreme erau zăpezile de Crăciun de nu puteai să ieşi din casă... Dar vezi că nu pot eu să pricep ce e cu învârteala asta de care vorbeşti sfinţia-ta... Că iacă, sunt om bătrân, c-un picior în groapă, şi n-am văzut nici n-am auzit până acuma că să-nvârteşte pământul... şi încă după soare...

— Păi nu se poate vedea,

moşule, că e mare...

— ... Că dacă s-ar învârti, am ameţi şi am cădea jos... iac-aşa nebăuţi pic de rachiu... s-ar răsturna nămeţii ăia de palaturi din Bucureşti... s-ar vărsa apele... am cădea din pat...

Ieromonahul vru să zică ceva, dar înghiţi în sec.

— Şi cum să se-nvârtească pământul, părinţele? Ce, nu-i aşezat pe furci?

— Pământul nu stă pe furci, cum credeţi dumneavoastră, ci pluteşte în aer, îi lămuri popa.

— Păi că n-o fi balon! se

miră delegatul, cu ochii mari.

— O fi ţipilig d-ălea nemţeştile... glumi domnul Nae băcanul.

— Nu e balon, căută preotul să-l lămurească, dar vedeţi că aşa l-a rânduit Dumnezeu, şi pe el, şi soarele, şi stelele, să stea în aer la depărtări mari unele de altele şi să se învârtească mereu fără să se ciocnească...

— Păi, bine, părinţele, stelele nu sunt pe cer? Că chiar în cărţile de la biserică spune!

— Negreşit că pe cer... dar

tot în aer vin... răspunse cuviosul cu gura pe jumătate.

— Şi cum, să se-nvârtească pământul după soare, părinţele? Că noi vedem bine, în toate zilele, că numai soarele merge... Că iese dimineaţa de după deal şi se toot suie până la ziua la jumătate. Atuncea începe iar să se scoboare, haida-haida, până scapătă de nu se mai vede. Unde o fi intrând el atuncea, nu ştiu, şi iese dimineaţa, iar de la răsărit...

— Nu intră nicăieri, mă cuscre Gheorghe, că atunci

când se înserează, soarele cică trece în America... Aşa cetea băiatul meu pe-o carte.

— Fiindcă aşa n-o scoatem la cale, să vă lămuresc altfel, grăi Ghedeon descurajat. Când vezi, de pildă, că ceasul rămâne în urmă, nu-i aşa că-l dai mai înainte?

— Aşa e!

— La fel şi cu calendarul, care măsoară şi el vremea ca şi ceasul: dovedindu-se că a rămas în urmă, a fost dat mai înainte, acolo unde trebuia. Acuma înţelegeţi?

— Acuma mai pricepem, zise

moş Dumitru, dar de ce să-l îndrepteze tocmai după al nemţilor?

— Pentru că s-a dovedit al lor mai bun. Când nu-ţi merge ceasul cum trebuie, nu-i aşa că-l îndreptezi după unul care merge mai bine, fără să mai întrebi ce fel de naţie e stăpână-său?

Sătenii nu mai suflară nimic, deşi erau tot nedumeriţi. După ce-i privi un răstimp, ieromonahul vru să-i roage să primească icoana Naşterii Domnului, că pe stilul vechi nu le-o trimete; dar un

unchiaş, care nu scosese o vorbă până atunci, îi luă înainte şi-i zise moţăind din cap şi privindu-l cu milă:

— Părinţele, părinţele, cum îţi mai baţi joc de noi, părinţele!... Parcă am fi nişte copii să ne spui la basmuri şi la ghicitori... Păi cine e nebunu ăla să creadă că să-nvârteşte pământul după soare? Iii, părinţele, până acum ai fost un om al lui Dumnezeu... da' de-o vreme vedem bine că ţii cu orice preţ să ne stricăm legea... Banii nemţilor, părinţele...

Cuviosul văzu ceaţă înaintea ochilor, şi simţi picioarele că i se înmoaie din genunchi. Aceasta fu numai o clipă, căci repede îşi veni în fire şi vorbi enoriaşilor cu glasul înecat, dar hotărât:

— Oameni buni, v-am lămurit cum nu se poate mai bine, dar văd că nu pricepeţi nimic, fiindcă a intrat duhul Satanei în sufletele voastre, după cum spune la *Psaltire.* Ba încă mă bănuiţi pe mine, călugăr crescut şi trăit atâţia ani în mânăstire, că m-aş fi dat cu catolicii... şi aş fi luat

chiar şi bani de la ei! Treaba dumneavoastră să credeţi cum v-o tăia capul, că eu nu vă mai spui decât atâta: să primiţi icoana Naşterii în casele dumneavoastră, că de nu, am să scriu părintelui stareţ la mânăstire, să vă puie la blestem, ca pe nişte păgâni ce sunteţi.

Ameninţarea preotului făcu minuni. După plecarea lui, scaieţenii începură, ca de obicei, să arunce vina unii pe alţii, şi puţin a lipsit să nu umfle cojoaca unchiaşului care învinuise pe popa că a

luat bani de la nemți. Şi de frica blestemului, mai ales că era să vie de la mânăstire, puseră pe delegat să umble cu Stan Piţigoi, iar parte din ei o luară înainte să vestească lumea că vine dascălul cu Crăciunul, şi să nu-l refuze, că-i blestemă stareţul de la mânăstire...

Stan Piţigoi s-a întors seara târziu, obosit şi cu un coş plin de ouă...

— Niciun şold, nea Stane?

— Nici de poftă, părinte! Dar au zis oamenii că dacă mă duc şi cu Crăciunul nostru ăl

românesc, o să iasă şi şolduri, că până atuncea se taie porcii...

— Asta nu se poate, nea Stane, chiar de ne-ar da porcii întregi! hotărî părintele Ghedeon.

Apoi dete slavă lui Dumnezeu că a trecut şi acest hop mare.

Sărbătorile Crăciunului şi Anu Nou le-a făcut cuviosul ieromonah numai cu dascălii şi cu epitropii. Ţi-era mai mare jalea să-l fi văzut cu ce inimă slujea el în biserica goală. Nici măcar cei câţiva bătrâni

obişnuiţi nu călcară pragul casei Domnului. Nici lelea Ioana, nici baba Smaranda. Lumea postea... Chiar şi cei care nu mai postiseră de câţiva ani, căci de la război posturile nu prea se mai ţin, posteau şi ei acuma. Tot post mânca şi lea Smaranda. Ea fasole; popa carne de pasăre...

În ajunul Bobotezei, părintele Ghedeon boteză peste tot, fără să întâmpine cea mai mică împotrivire. Fie de ruşine, fie că nu fuseseră botezaţi de mult şi ştiau că pe stilul vechi n-o să mai umble,

scaieţenii îl primiră cu toţii, dând ouă şi gologani în loc de limba porcului, cum era obiceiul.

A doua zi preotul făcea slujba Botezului Domnului, iar scaieţenii tăiau porcii de Crăciun. Degeaba au adus dascălii două hârdaie de apă, şi tot degeaba a făcut popia agheasmă mare, căci n-a luat nimeni din ea. Dacă le-au zis dascălii, sătenilor, când i-au găsit după-masă, în răspântie, aceştia au răspuns... că nu e sfinţită cum trebuie, fiindcă s-a slujit pe stilul nou... şi nu

ţine.

În schimb, de Sfântul Ioan, biserica din Scaieţi gemea de lume. Bărbaţi şi femei care nu văzuseră sfântul locaş decât pe dinafară veniseră şi ei acuma, fiindcă după stilul vechi cădea Naşterea Domnului... Când văzu atâta înghesuială de popor, şi ştiind pentru care pricină se făcuseră atât de bisericoşi, părintele Ghedeon simţi un fel de milă în sufletul lui şi cântă de trei ori troparul Naşterii Domnului, frumos şi rar, ca să înţeleagă lumea. Când auziră din gura

preotului.. „Naşterea ta Hristoase Dumnezeul nostru”, oamenii făcură mătănii până la pământ şi multora li se iviră lacrimi între gene. La miruit, ieromonahul le aminti de obiceiul creştinilor de a lua de Bobotează agheasmă mare, pe care s-o păstreze în casă până la anul viitor. Sătenii se priviră întrebători şi răspunseră vreo doi-trei cu gura goală că... le-a mai rămas din cea veche şi deci n-au nevoie să mai ia alta...

IX

PĂRINTELE GHEDEON SE ÎMBOLNĂ-VEȘTE DE TRAI BUN ȘI SE ÎNTOARCE LA MÂNĂSTIRE

— Uff, lea Smarando! făcu părintele Ghedeon, dezbrăcându-şi rasa.

— Uff, părinţele! făcu şi baba, închinându-se către icoane.

— Cum-cum, că dete Dumnezeu şi scăpai cu bine de

sărbători... Uff!

— Scăpaşi, părinte... da' cum trebuia să fie, după datina care am apucat-o, n-a fost. Să caza păcatul p-ăi care au schimbat calindarul, că sfinţia-ta nu eşti cu nimic vinovat. Ţi-o fi fost cu voie, nu ţi-o fi fost, c-ai jucat cum ţi-au cântat.

Cuviosul nostru nu mai zise nimic şi se aşează la masă, cea dintâi de vreo trei luni şi ceva, pe care urma s-o mănânce fără noduri. Mai ales că începea să se înfrupte şi bătrâna. Dar nodurile tot le simţi, când

cugetă la evlavia cu care enoriaşii prăznuiră Naşterea Domnului, astăzi, în ziua de Sfântul Ioan. Dar vorba mătuşii: întrucât era el de vină că au ieşit lucrurile aşa?

— Nu e păcatul meu, lea Samarandă!

— Păi eu ce tot îţi cânt!

Şi cu sufletul împăcat şi liniştit mâncă părintele Ghedeon de se sperie şi el de-atâta mâncare. De altfel era şi vremea, căci beleaua „stilului” îi stricase şi pofta de mâncare şi-l uşurase cu aproape 9 kg.! Cam în aceeaşi măsură slăbise

şi căţelul, a drept că nu tot din pricina calendarului, ci din a frigului, care-l cocârjase ca pe un pui de ogar. Neam subţire şi belaliu, nu-i era de-ajuns culcuşul de paie, pe care i-l făcuse preotul într-un colţ al bucătăriei. Iar baba obişnuită cu dulăii de la ţară, care dorm afară pe gerul de foc şi se mulţumesc c-o bucată de mămăligă, aruncată de pe prispă, s-a burzuluit şi pentru atâta, bombănind mai ales dimineaţa, când făcea curăţenie. Numai când s-a înteţit gerul de crăpau lemnele

şi-a văzut pe bietul Nistor cum tremură de se dârdâie târna cu el, a prididit-o mila şi i-a făcut îmbrăcăminte pentru spate dintr-o flanelă ruptă a părintelui Ghedeon.

În schimb, cotoiului îi mergea mai bine decât tuturor. El habar n-avea de iarnă căci, după dreptul moştenit din neam în neam, îşi torcea caierul închipuit, la căldură, pe perne. Când ieşea din casă, o făcea numai de urât sau ca să schimbe aerul, ori să-şi viziteze rubedeniile.

În ce-l priveşte pe Chercea,

el s-ar fi mulţumit să doarmă în coteţ, la un loc cu celelalte găini, dacă nu l-ar fi oploşit baba să se culce şi el tot în bucătărie.

Cât a durat necazul cu schimbarea calendarului, nu prea i-a mai ars părintelui Ghedeon să se zbenguie cu micii prieteni. Abia de mai mângâia pe Nistor pe spate şi-l punea să facă „frumos”. Iar cu motanul se juca mai multişor seara, înainte de culcare, căci nu-i dădea el pace. Câteodată, la necaz mai face omul şi copilării. Îi venea chef să se

bată cu cocoloşi de zăpadă. Mai ales când fulgii cădeau proaspeţi şi moi. Atunci îşi potolea gustul lovind cu bulgări în coşul casei sau în bulumacii de la gard. Când îi venea bine o mai pocnea şi pe lea Smaranda.

— Ia te uită!... Minte de copil, zicea ea râzând. Numai când o lovea mai aprig, punea mâinile în şolduri şi se încrunta:

— Da' ce, părinte, vrei să mă vezi la spital? Ei, Doamne fereşte!

— Aşa că şi iarna şi

necazurile întoarseră pe Ghedeon iarăşi la jurnale, unde tot căuta noutăţi despre calendar. Acum însă după ce se văzuse ieşit din sărbători şi se mai muiaseră lucrurile, începu să dorească citirile de la chilie.

Dar ceea ce îl preocupa mai mult nu era pravila călugărească, pentru care avea destulă vreme s-o facă... după ce o pleca din Scaieţi; ci mâncarea. Se apropia sorocul când să-şi ia rămas bun de la viaţa de paroh şi deci se cădea să tragă foloase cât mai mari

din cele două luni şi jumătate ce-i mai rămâneau.

Păsările fiind pe isprăvite, se aşează pe carne de porc, aşa cum se obişnuieşte la ţară în zilele Câşlegilor. Nu mai făcea liste, nu mai socotea ceasul la care să se aşeze la masă, şi nici vreo măsură nu-şi mai punea. Amintindu-şi de unele obiceiuri din casa părintească, prăjea dimineaţa carne în tigaie şi după ce scotea bucăţelele pe un fund de lemn, dumica în untură turtă de mălai, apoi punea din nou tigaia pe maşină de se

încingea bine şi scorniciul era gata. Baba nu punea în gură, fiindcă scorniciul e o mâncare necunoscută în Scaieţi; dar Nistor şi cu Costică se mai lingeau un ceas în urmă pe botişoare.

La prânz şi seara îi da cu ciulama de picioare de porc, varză cu carne şi cârnaţi fripţi pe grătar sau prăjiţi în tigaie. Între mese ronţăia şorici, minciunele făcute de lelea Ioana şi scovergi cu zahăr mult, fabricate cam din topor de către baba Smaranda.

Şi nici vinul nu lipsea de la

masă. Căci oricât s-ar ţine cineva, îi e cu neputinţă să bea apă după carne cu varză şi după cârnaţi pipăraţi.

Plimbări făcea părintele Ghedeon foarte puţine, căci din pricina iernii urâte îi era silă să iasă chiar pe prispă. Şi afară de vreo nevoie de creştin, nici n-avea pricină să iasă. Iarna e tare silnică la ţară. Mai ales cea de acum, care venise mai mult cu ploi şi cu lapoviţe decât cu troiene de zăpadă. Numai ca să-şi murdărească bocancii, să-l latre câinii cocârjiţi de frig şi

să dea bună ziua la pâlcurile de săteni ce sporojeau în faţa domnului Nae băcanul, nu făcea să se ostenească. La oraş, dacă se ducea o dată în două săptămâni, şi atunci de mare nevoie, ca să mai târguiască de-ale casei. Nu simţea nicio plăcere să ia gerul în nas până la gară şi înapoi, şi să înghită fumul de tutun şi vorbele urâte ce se aud într-un vagon de-a treia. Când se întorcea dintr-un astfel de drum, începea să facă cruci de la poartă şi când intra în casă era gata să jure că până nu s-

or face poteci pe afară nu mai iese din Scaieți. Era mai dulce să stea răsturnat în pat, la căldurică, şi să citească *Viețile sfinților*. Când şi când îl mai sâcâia baba să citească tare, ca să audă şi ea. Şi bătrânei îi plăcea să asculte mai ales părțile unde cuvioşii îşi băteau joc de uneltirile drăceşti, iar mucenicii de chinurile la care-i supuneau-dregătorii împărăteşti. Iar când citania ajungea la locul unde cuvioşii şi mucenicii erau biruiți de Dracu şi de „ighemoni", lelea Smaranda se înfuria şi se lăsa

podidită de lacrimi.

— Iacă şi Dumnezeu, n-a făcut bine că l-a lăsat. Trebuia să-i ţie parte, să nu-l fi slăbit deloc.

Atunci ieromonahul îi răspundea:

— Aşa e, dar vezi că şi Dumnezeu, după cum ţi-am spus, are socotelile lui. Le ţinea parte numai atâta cât trebuia ca să cunoască lumea că e cu ei: apoi îi lăsa: pe mucenici ca să-şi ia cununa şi pe cuvioşi ca să se mântuiască.

Dar pe babă nu o prea tăia

capul să priceapă.

— Aşa o fi... dar nu trebuia să-i lase defel!

Tihna aceasta care venise după atâta tulburare, era şi ea zăticnită când pe Ghedeon îl încingea dorul de mânăstire. Cum însă până la împlinirea anului nu putea şi mai ales nu se cădea să plece, se ruga şi el de sfânta răbdare să nu-l părăsească. Şi răbdarea era pururea cu el, căci doar pentru asta se numea călugăr; să fie una cu răbdarea. Câteodată însă îl punea răbdarea să facă lucruri pentru care mai înainte

nu prea avea tragere de inimă. Cititorul îşi aminteşte cât stăruia lea Smaranda să stea şi cu ea niţel de vorbă şi cum el găsea că e mai plăcut să se joace cu lighioanele şi să se plimbe la verdeaţă. Acum însă, din pricina iernii de afară, găsea că e nimerit lucru să tăifăsuiască cu bătrâna. Şi vorbeau, şi vorbeau ceasuri întregi şi după-nămiezi lungite până la cină şi până la cântatul cocoşilor. Bucuria babei, căci avea prilejul să povestească în toată voia din amintirile războiului de la ’77,

şi din cele auzite de la părinţii şi bunicii ei, de pe vremea când adunau turcii untul şi mierea de prin sate şi luau fete frumoase în robie. Apoi înşira din viaţa de preot a tatălui ei, şi nici întâmplările din sat şi zvonurile ce-i veneau la ureche nu uita să le spuie.

Părinţele Ghedeon asculta cu răbdare. Când îi venea să caşte, tachina pe babă:

— Parcă ai fost acolo să le vezi, aşa le spui, lea Smarando.

— Unde-am fost, am fost, şi unde n-am fost, n-am fost!

răspundea baba cu resteu.

Şi se încheia taifasul.

Când se întâmpla să răcească, şi, fiindcă era om gras şi altă treabă n-avea, răcea cam des, bătrâna îl trăgea cu untdelemn şi oţet, dar nu-i făcea pe gust, căci n-avea cine ştie ce putere. Cuviosul se necăjea şi o lua în răspăr:

— Parcă n-ai mâncat de-o lună! Păcat că nu mai am pe lea Catrina, că era şi mai vârtoasă în mâini şi ştia să descânte... Când începea să-i toace gura şi să caşte cu

lacrămi pe obraji, parcă-mi lua boala cu mâna...

Aci îi venea bine babei.

— Acuma zici aşa, că eşti la ananghie: dar la spovedit, întâi şi întâi întrebi femeile dacă ştiu să descânte...

Şi zilele treceau una câte una: dar numai câte una, spre nemulţumirea ieromonahului, care ar fi vrut să mai rupă şi câte două foi odată din calendar.

Şi-i da înainte cu mâncarea şi mai potrivit cu băuturica. Degeaba încerca baba să-l mai ţie de scurt, căci el ştia una şi

bună: în curând are să se întoarcă la mânăstire şi să nu-i pară rău toată viaţa că a avut prilej că trăiască bine şi n-a trăit. Baba gătea şi el mânca, cu vreme şi fără vreme.

— Ai să faci osânză la inimă şi ai să mori de încurcătură de maţe... Dă n-o fi aşa, să nu-mi mai zici mie pe nume! îi prooroci lea Smaranda, când îl văzu într-o zi ridicându-se gâfâind de la masă. Dar cuviosul răspunse cu nepăsare:

— Nu cred, lea Smarando. Fiindcă afară de un stareţ şi de vreo doi iconomi, eu n-am

auzit să fi murit alt călugăr de încurcătură de maţe... Şi ăia au murit fiindcă au mâncat din bunurile mânăstirii şi i-a ajuns mânia lui Dumnezeu...

— Păi cu ce focului să să-ncurce ale bieţilor călugări care stau la mânăstire? Cu ştevie? Da' sfinţia-ta te îndopi ca de frica morţii. Doamne fereşte de ceasul rău!

Şi baba îşi făcu o cruce. Ghedeon îşi făcu şi el una. Totuşi răspunse încrezător:

— Apăi dacă nu s-au încurcat ele în unsprezece luni, nu se mai încurcă nici în

a douăsprezecea.

— De, dacă crezi sfinţia-ta c-ai făcut înscris cu Dumnezeu... mănâncă, părinte Ghidioane, că eu nu te mai ţiu de rău, să mă blestemi mâine-poimâine, să zici că nu te-am lăsat.

Şi lea Smaranda, cu toate că nu pătimise niciodată din pricina grăsimii, căci uscată a fost de când s-a născut, parcă a fost proorocită. Căci chiar în seara acelei zile s-a pomenit bietul Ghedeon cu dureri groaznice peste mijloc şi mai abitir în capul pieptului.

— Mor, lea Smarando!

— Da' ce e asta pe sfinţia-ta, părinţele, de-ţi veni aşa o dată? Că erai bun zdravăn!

Şi biata bătrână îl legă la cap cu un şervet-muiat în apă rece, şi-i încălzi o cărămidă s-o puie la mijloc.

— Mor, lea Smarando!

— Ba vorba asta să n-o mai zici! Ei, săraca de mine. Doamne! Să nu fii cumva *apucat*, bre! De ce nu vrei să chemăm pe cineva să-ţi descânte?

Dar părintele Ghedeon nici nu vrea să audă de descântece,

căci acuma nu-i ardea de glumă, ci puse pe babă să strige pe lelea Ioana. Dar nici vecina nu se pricepea mai mult decât lelea Smaranda. Văzând că durerile nu-l slăbesc deloc, ba se înteţesc tot mai rău, trimise pe dascălul Stan după Catrina vrăjitoarea. Căci părintele Ghedeon nu ţinea duşmănie pe niciuna din femeile care îl slujiseră. Nici pe Paraschiva, nici pe Catrina şi nici pe Rada lui Crăciun, cu toate că ele se purtaseră aşa cum se purtaseră. Le dădea bună-ziua, când le întâlnea, le

mai tachina cu câte o vorbă de duh, până când, în cele din urmă, s-a stins ura din sufletele babelor.

Piţigoi sosi cu Catrina, în galop. Vrăjitoarea pipăi pe bolnav cu mână de om priceput şi găsind, fără multă gândire, că are... *á bubă*, porni pe dascăl prin sat să-i caute la cineva un burete de bubă, pe care să i-l dea bolnavului să-l mănânce. Iar până una-alta se apucă să descânte mestecând cu un pai de mătură într-un pahar cu apă. Descântă de bubă, de deochi, de năjit, de

iele, din „trei căi”. Degeaba însă toată bălmăjeala şi toate căscăturile ei, căci bolnavul se perpelea ca un pui de găină după ce-i tai gâtul. Simţea cârcei în vârful degetelor, în tălpile picioarelor, se întorcea când pe-o parte, când pe cealaltă, se strângea, se văita, şi iar se strângea şi se văita, de-ţi era mai mare jalea să-l vezi şi să-l auzi.

Se adunară femei multe, mai veniră şi bărbaţi, apoi dascălii amândoi, epitropii, sosi şi delegatul, dar ce putea face această lume? Se uitau

toţi la sărmanul călugăr cum se perpeleşte în pat, chinuit de dureri ce păreau că nu se mai potolesc. Şi culmea necazului: dascălul Stan se întoarse din sat fără buretele de bubă, iar omul trimis după doctorul plăşii, la doisprezece kilometri depărtare, sosi cu trista veste că slujitorul ştiinţei e plecat la Bucureşti,

După multe ceasuri de chin, de la o vreme durerile mai încetară şi atunci cuviosul simţi că i-a sosit ceasul din urmă... Se ridică mai sus, pe perne, şi pironindu-şi privirea

către icoane, făcu un şir de cruci şuşuind o rugăciune printre buze. Apoi deschise ochii mari şi, rotindu-i prin toată casa, clătină trist din cap şi cu glas pierdut mărturisi celor de faţă ceea ce-i tulbura gândul în clipele acelea. Spuse că nu-i pare rău c-o să treacă în lumea cea veşnică, fiindcă nici viaţa nu e mare bucurie pentru el. Şi călugărul nu aşteaptă altceva mai bun ca moartea. Dar îi pare rău că moare departe de mânăstire şi de fraţii lui.

— Fiindcă... vedeţi

dumneavoastră, aşa îi scrie călugărului: să moară la mânăstire şi nu în lume... Că acolo are cine să-l gătească de înmormântare, după cum scrie la rânduiala înmormântării călugărilor... Că pe noi ne spală cu un burete, ne unge cu untdelemn, apoi ne înfăşoară în mantie, aşa cum înfeşi un copil mic şi după ce ne slujeşte în biserică, ne bagă în groapă fără coşciug, fără nimic... Numai, la cap ne pune trei cărămizi, ca să nu cază bulgării de pământ pe faţă... Dar aici dacă oi muri, cine să-

mi facă după rânduială? Că preoţii de mir nu se pricep, fiindcă n-au mai avut prilej să îngroape călugări... Dar trag nădejde că mi-o lungi Dumnezeu viaţa cu două-trei zile, ca să mă duc la mânăstire... să mor acolo...

Aci părintele Ghedeon se opri şi închise ochii. Pe la colţurile pleoapelor se strecurară lacrimi şi se prelungiră pe lângă nas,până în mustăţi. Cei de faţă, înduioşaţi de starea preotului, începură şi ei să plângă şi să-l încurajeze care mai de care cu

vorbe de mângâiere şi de nădejde. Dar călugărul clătina trist din cap, zicând mai mult în şoaptă:

— Nu mai am nicio nădejde... că simt eu... Şi în faţa morţii care se apropie, n-am altă putere decât să mă rog de Dumnezeu să-mi ierte păcatele... Că, să nu vă închipuiţi dumneavoastră că n-are şi călugărul păcate... Are... că şi el e om... Aşa că trebuie să-mi rânduiesc îndată cele pentru moarte... că nu se ştie, mai am un ceas, mai am două, mai am trei – dar mai

mult nu mai am...

Şi fără să mai zăbovească, părintele Ghedeon porunci dascălului Stan să ia hârtie şi condei ca să-i scrie adiata. Şi când Piţigoi fu gata. Începu cuvioşia-sa, cu glasul stins, întrerupt când şi când de un scâncet sau de vreun geamăt pricinuit de durerile mijlocului, să-şi mărturisească cele din urmă dorinţe...

— Fiindcă mintea mea cea uşoară şi păcatele mele şi lăcomia şi pofta după trai bun m-au adus în satul ce-i zice Scaieţi, unde a vrut Dumnezeu

să-mi săvârşesc zilele, las cu limbă de moarte să fiu îngropat în curtea bisericii, lângă răposatul popa Ion, că eu n-am supărat pe nimeni cât am trăit, şi n-aş vrea nici acuma să supăr enoriaşii ca să-mi ducă trupul la mânăstire. Iar când vor trece şapte ani, rog pe părintele stareţ, care va fi atunci, şi pe fraţii mei ieromonahi, să-mi scoată osemintele şi să le ducă în gropniţa mânăstirii, la un loc cu ale celor mai dinainte adormiţi părinţi şi fraţi în Domnul. Toate lucrurile,

multe, puţine, câte mi-au mai rămas în chilie, să le ia părintele Porfirie, afară de *Pidalion*, pe care-l las stăreţiei, ca să fie la bibliotecă; şi de lemnele ce se mai află în magazioară, pe care să le ia părintele Cleopa. Iar din câte am aci, să ia lelea Paraschiva albia şi cazanul de rufe, lelea Rada papucii şi zece coţi de pânză ca să-şi facă o cămaşă, lea Catrina găleata cu apă şi un scaun; d-lui Andronache îi las toporul şi căciula; dascălului Stan, bocancii, o raţă şi un răţoi, un

şervet cu alesături şi masa din bucătărie; lui moş Ilie epitropul, putina pentru apă de ploaie; babei Ioanei de peste drum, două găini, o velinţă, zece coţi de pânză şi două sute de lei; popii Niţă îi las o rasă, un anteriu şi potcapiul. Restul, ce va mai fi, să-l ia lelea Smaranda, dimpreună cu cinci sute de lei, ca să-mi tămâieze mormântul până la şase săptămâni. Cu banii ce-or mai rămâne, să mi se facă înmormântare cu trei preoţi şi soroacele până la patruzeci de zile. Celelalte până la şapte

ani să mi se facă la mânăstire, unde am robit vreme de treizeci de ani.

Şi când adiata fu astfel încheiată, părintele Ghedeon o iscăli de culcat, după ce mai întâi se închină de trei ori şi rosti o scurtă rugăciune către Cel-de-sus. Iar lumea începu din nou să lăcrimeze şi să-l îmbărbăteze. Biata mătuşa Smaranda nu mai tăcea, văitându-se prin curte, legată la cap şi cu mâinile în şolduri.

Numai Costică şi cu Nistor, ca nişte dobitoace neştiutoare, se jucau pe prispă şi prin

curte. Baba vru să se răstească la ei, dar îndată fu cuprinsă de milă şi se gândi întru sine:

„De-ar avea pricepere ca omul, ce s-ar mai perpeli acuma, că mult a ţinut bietu popa la ei! Dar dacă sunt nişte dobitoace fără judecată, uite-i cum se zbenguiesc.”

În acest ceas, dureri grozave cuprinseră iar mijlocul sărmanului Ghedeon încât toţi cei ce-l vedeau cum se perpeleşte în pat, credeau împreună cu el că sfârşitul nu e departe. Abia către ziuă, durerile se ostoiră şi bolnavul

putu să închidă ochii. Dar când se deşteptă aproape de prânz, avea picioarele umflate butuc. Babele îl sfătuiră pe loc să le înfăşoare în foi de varză acră. Lucru la care el nu găsi cuvânt să se împotrivească. Trimise însă din nou după doctor. De astă dată omul ştiinţei fu găsit, dar fiind cam răcit de pe drum făgădui să vie la Scaieţi abia în ziua următoare.

Bănuind acum că boala lui nu e trecătoare şi înfricoşându-se la gândul de a mai petrece o noapte în

chinuri, părintele Ghedeon se înfăşură în ţoale şi porni la doctor, în căruţa lui Stan Piţigoi.

După ce îl cercetă cu de-amănuntul şi-l ispiti cu multe întrebări, doctorul îi spuse că din pricina abuzului de carne a făcut piatră la ficat... Îi scrise o reţetă şi-l puse a trăi aspru: să mănânce puţin şi numai legume şi lăptuci; să se plimbe cât o putea de mult şi să facă gimnastică o jumătate de ceas dimineaţa.

Când se întoarse la Scaieţi şi dete cu ochii de bătrână,

părintele Ghedeon îi spuse din căruţă ceea ce de douăzeci de ori repetase dascălului pe drum:

— Toate le-aş fi crezut cu putinţă, lea Smarandă, dar numai că se poate îmbolnăvi omul şi de trai bun, asta nu mi-ar fi intrat în cap niciodată!...

Apoi coborî încet, cu ajutorul dascălului şi al bătrânei; şi după ce intră în casă, călcând ca pe străchini, îşi scoase scurteica şi se aşează gemând pe pat.

— Şi ce zici, bre, că ţi-a

spus doctorul? îl întrebă mătuşa nerăbdătoare să afle.

Ghedeon moţăi din cap, cu buzele strânse şi cu ochii închişi.

— Crede-mă, lea Smarando, că nici prin minte nu mi-ar fi trecut că se poate îmbolnăvi omul şi de trai bun. Auzeam pe câte unii şi socoteam că-şi bat joc de mine, fiindcă vedeau că trăiesc amărât cu mâncarea... Dar acuma cred fiindcă mi-a spus om care trebuie să ştie el ceva. Tare mi-e teamă însă că e mai mult degetul lui Dumnezeu la mijloc, decât

carnea de porc pe care am mâncat-o. Că am dus-o treizeci de ani cu pâine când arsă, când necoaptă, cu borş şi cu bolbotine, şi nici capul nu m-a durut. Auzi, babo? Nici capul nu m-a durut! Şi acuma... trăii şi eu unsprezece luni mai ca oamenii... şi mă găsi piatra la ficat! O fi ştiind el doctorul ce-o fi ştiind, că de-a surda n-a trecut prin atâtea şcoli; dar eu nu înţeleg, o mie de doctori să-mi spuie! cum de se legă boala de mine, un nemernic şi un păcătos, fiindcă poftii şi eu, ca tot omul. Să-mi îndestulez

stomacul măcar un an din atâţia câţi mi-o fi dat Dumnezeu, şi nu se leagă de boierii ăia cât bivolii de graşi?! Nu. Nu! Oricâte ar şti doctorul, eu mă încrez mai mult în ce-mi zice mintea: că e la mijloc pedeapsa lui Dumnezeu. Că nu degeaba au scris şi au cuvântat sfinţii părinţi, că bine nu se alege de călugărul care-şi lasă chilia şi porneşte în lume după trai şi după agoniseală... Ascultă ce-ţi spun eu, lea Smarando: n-am să mă fac sănătos decât atunci când m-oi întoarce la metania mea.

Negreşit c-o să urmez întocmai sfaturile doctorului, mai ales că se potrivesc de minune cu ale sfântului Efrem Şirul. Ce spune acest cuvios să mănânce călugărul, tot aşa mi-a poruncit şi doctorul să mănânc. Dar bine n-am să mă fac, decât atunci când mi-oi lua rămas bun de la Scaieţi...

Aci cuviosul Ghedeon rămase un răstimp în tăcere. Cu mâna la falcă şi dus pe gânduri. După care se ridică din pat şi se duse şchiopătând la calendar. Ştia el bine câte zile mai are până a împlini

anul, totuşi le mai numără o dată şi găsi cu toate douăzeci şi nouă. Pesemne că i se părură cam multe, căci se frecă cu amândouă mâinile pe faţă de-i roşiră obrajii ca văpaia, şi se trânti pe pat oftând de la bojoci.

— Ş-acum, unde crezi că ai să ieşi cu atâta oftat? îl mustră baba, tot aşa de amărâtă şi ea.

Dar gândurile călugărului erau aiurea.

— Ah! mătuşică, mătuşică! oftă el şuierând, de-ar trece mai repede zilişoarele astea,

câte au mai rămas, ca să mă văd acolo la chiliuţa mea, aşa bună, rea cum e, să mănânc numai pâine cu apă, dar să fiu acolo unde mi-a rămas inima şi unde m-am legat cu jurământ că am să petrec până la suflarea cea mai de pe urmă. Să nu lipsesc de la biserică nici măcar un minut, să fac ascultărică, să nu cârtesc, să mă mulţumesc cu ce s-o găsi, să citesc *Vieţile sfinţilor* şi *Patericul* şi să nu-mi rămâie pravila nefăcută... Şi să mă văz, lea Smarando, iarăşi slujind în biserica cea

mare, ori în paraclis, când singur, când în Sobor de preoţi şi de diaconi, cu vestminte frumoase şi în cântări de te slăvesc. Nici nu-ţi închipui dumneata ce minunat lucru e să slujeşti în biserica mânăstirii! Şi mai ales noaptea! Că se aprinde lumină numai în fanurile din străni, ca să vază cântăreţii şi citeţii pe carte, iar restul bisericii, beznă de să-ţi dai cu degetele în ochi. Şi în biserica mare e tare curat peste tot, pe jos numai covoare, candelele toate de argint, şi sălbi de aur

şi de pietre scumpe la Măicuţa Domnului. Nu se pomenesc păianjeni, nici şoareci, în străni numai călugări, să vezi pe unii bătrâni de tot, cu bărbile mari şi albe ca zăpada, de nici nu cutezi să le treci pe dinainte. Şi slujbele se fac acolo lungi de tot, după tipicul Sf. Sava, nu ştii dumneata; cădelniţele sunt de argint, prescurea pentru sfânta împărtăşanie lucrată bine şi cu evlavie, iar vinul curat, aşa cum a ieşit din teascurile de la cramă. Şi-mi mai e dor, mătuşă Smarando, de

clopotele mânăstirii. Da' să nu zici un dor mai mic! Că-mi vine câteodată să-mi dau cu pumnii în cap, când aud clopoţelul d-aici sunând... de parcă sună cel de la bucătăria mânăstirii.

Că acolo sunt de toate şase clopote: trei foarte mari, două mai pe sub ele şi unul mai mic, care este tras când e să iasă obştea la ascultare. Când sună toate odată, te crezi că eşti pe altă lume, nu-ţi mai vine să crezi că stai cu picioarele pe pământ. Dar să le fi auzit p-alea care le aveam

înainte de război! Că aveau în ele şi argint amestecat. Dar le-au luat nemţii, când i-a adus năpasta peste noi. Dar mai mult şi mai mult să mă crezi, lea Smarando, că mi-e dor de toacă. Uite, să ştii şi dumneata de la mine, că cine n-a auzit mai ales toaca de utrenie, în mijlocul nopţii la o sfântă mănăstire, ăla nu ştie ce e frumos pe lume. Îţi saltă inima şi-ţi umple sufletul, nu altceva. Şi eu toc grozav de frumos, mătuşă, că până a nu fi preot, am făcut cinci ani ascultare ca paracliser. Îmi

plăcea să toc mai ales seara la privigherile care se fac către sărbătorile mari. Şi tocam... şi tocam, lea Smarando, de nu-mi venea să mă mai opresc. Toţi călugării cunoşteau toaca mea, şi numai după şapte-opt lovituri de ciocan, ghiceau că sunt eu! „Toacă Ghedeon!”” Şi, ca să-ţi vorbesc drept, mi-e dor de toată mânăstirea, lea Smarando. Şi de părintele stareţ şi de părinţii duhovnici, de fraţii mei ieromonahi şi ierodiaconi şi de toată obştea câtă este acolo. Chiar şi de bucătar mi-e dor, că, dacă

făcea mâncarea proastă, nu era vina lui, săracul. Ş-apoi ce-i mai trebuie călugărului mâncare bună? He, tocmai acum îmi dau seama cât de înţelepţi sunt părinţii stareţi, că ne ţin cu mâncare proastă... Şi la urma urmei, chiar aşa de proastă nu e! Că eu mâncam cu plăcere tot ce mi se da. Numai când mi-a intrat în cap gândul de parohie, am început să fac nazuri. Nici nu-ţi trece dumitale prin minte cât de bucuros aş fi eu să mă mai văz o dată numărând boabele de

fasole din oala cu ciorbă şi gustând vârfurile ardeilor muraţi, încocârjaţi ca iataganele turceşti. Şi să mai fac saramură de peşte proaspăt, iar el, hoţul, să se facă mort şi apoi să sară prin cenuşă. Cât mă distram eu, lea Smarando, când ne dădea peşte crud şi îl judecam aşa: „Unde e tat'tu, mă? La părintele stareţ, hai? Dar mă-ta, tăiculiţă? La iconomu, hai?" Şi n-o făceam din răutate, lea Smarando, ci numai aşa ca să râz şi ca să-mi treacă vremea. Ah,

Doamne, ce fericit eram! Iar acum ce ajunsei? Să pătimesc, de aproape un an încheiat, atâtea necazuri: ba cu servitoarele, ba cu călindarul, ba cu tunsoarea, ba cu răutatea oamenilor... iar la urmă să mai vie şi năpasta asta peste mine! Nu mai pot, mătuşică. Îmi vine să înnebunesc, şi de boală, dar mai mult de dorul mânăstirii.

Şi sărmanul Ghedeon se porni pe plâns, ca un copil. Lelea Smaranda ieşi afară, ştergându-se cu şorţul la ochi. Vedea ea, biata bătrână, că

preotul va trebui să plece în curând, şi orice stăruinţă din parte-i să-l mai înduplece, ar fi zadarnică.

Ca omul obişnuit din copilărie să asculte şi să se supuie, cuviosul Ghedeon nu s-a lăsat după zicala: „Nici toate ale duhovnicului, nici toate ale doctorului”. Ci, deşi vedea în boala lui mai mult degetul lui Dumnezeu, a păzit cu mare sfinţenie cuvântul mediculuide plasă. E drept că cu greu s-a hotărât să bea doctorii, nu de alta, dar îi era teamă să nu-şi facă obicei: de carne însă şi de

băutură nu s-a mai atins nici cu mirosul. Las' că era şi postul cel mare, dar, chiar în dulce să fi fost, el tot atât ar fi postit. Ba nici pe untdelemn ori pe ulei nu punea el limba. Mânca supă de cartofi, cartofi fierţi şi fiertură de poame uscate. Râmnea babei când o vedea cu ce poftă clefăie varză acră, dar n-avea ce să facă. Câteodată îl împingea dorul să puie măcar vârful limbii, dar repede se scutura ca de otravă.

Babei îi venea să râdă.

— Da' ce, părinte, nici varză acră nu te lasă să mănânci?

Că n-ai fi omorât pe cineva să nu pui pe limbă nici de unele! Dă-l focului de doftor, că nu s-a uitat el la ficaţi să vază ce ai acolo. Că varza acră e bună pentru omul bolnav, că-l răcoreşte la inimă.

Dar călugărul rămânea neînduplecat, şi bine a făcut, căci răbdarea aceasta i-a fost de folos. I-a mai alungat nesomnul şi i-a mai potolit durerile din şale şi din picioare. La această uşurare a bolii au mai dat ajutor şi mişcările pe care le făcea în fiecare dimineaţă, preţ de

treizeci-patruzeci de minute. Să-l fi văzut făcând gimnastică pe nespălate, prin întinderea inimilor, aplecarea capului şi corpului înainte şi înapoi, cu comandă ca la instrucţie: un-doi, un-doi, ţi-ar fi venit şi să râzi şi să plângi. Lelea Smaranda râdea cu lacrimi.

— Al dracului doftor, dar rău şi-a mai bătut joc de sfinţia-ta! Da' lasă că tot zici că n-ai făcut militărie.

— Să mă satur de cârnaţi şi de scovergi, lea Smarando! răspundea cuviosul gâfâind de

osteneală.

— Apăi nu ştiu ce fel de ficaţi ăi fi având şi sfinţia-ta, că popa Stan de la Fânari, ai văzut câtă momlia e, şi nu-i mai dă doftorul să facă mustră...

— Ficaţii de călugări nu se potrivesc cu ăi de popă de mir, babo... Ş-apăi, la călugăr vine şi pedeapsa lui Dumnezeu mai repede.

Baba se înfurie.

— Da' cum îşi găsi şi Dumnezeu să te pedepsească taman pe sfinţia-ta? Că n-ai fi în stare nici unui pui de găină

să-i faci rău!

— Astea sunt judecăţile lui, pe care noi păcătoşii nu le pricepem, îi răspundea popa cu mustrare.

După ce isprăvea cu gimnastica, părintele Ghedeon se ducea în biserică de citea polunoşniţa[69] şi utrenia – necazurile îl aduseseră iarăşi la datoriile călugăreşti – şi numai după aceea bea un ceai slab, prea puţin îndulcit, şi mânca o feliuţă subţire de pâine prăjită. Apoi lua pe Nistor şi pleca la plimbare, spre împlinirea unei alte

porunci a doctorului.

De altfel era aşa de frumos afară, că ar fi luat poteca şi cu de la sine voie. Începuse luna lui martie, poreclită de călugării nestatornici... luna lui traistă-n băţ". Aceeaşi lună, care cu puterea ei minunată, venită negreşit de la soarele dulce de după Babe, are darul de-a îmboldi pe om la dorinţe peste hotarele locului unde a petrecut asprimea iernii. Aceeaşi lună care-i răscolise şi în sufletul lui sămânţa nestatorniciei şi-l mânase spre alte meleaguri.

Părintele Ghedeon nu se gândea la puterea minunată a soarelui de martie, dar, sorbindu-i dulceaţa, simţea în sufletul lui acelaşi dor neînduplecat pe care-l simţise cu un an în urmă. Când i se stârnise urâciune pentru bunătăţile obştei şi dor de ducă în vraiştea lumii. Îşi purta el picioarele şi ochii prin hotarele Scaieţilor, dar nu putea gusta frumuseţea firii înviate, decât fluturându-şi gândul prin locurile dorite. Când privea salcia înflorită de lângă puţul din faţa casei lui

moş Andronache, vedea sălciile aplecate pe marginea lacului mânăstirii. Când ieşea la pădure, nu se plimba prin pădurea Scaieţilor, ci prin a mânăstirii. De zărea cârdul de oi, cu miei zburdând în urmă, el nu vedea oile satului, ci pe ale mânăstirii, păscând pe ceairul dintre poartă şi pădure. Iar când se înapoia acasă, îi venea ameţeală văzând că intră pe poarta casei lui Ion al Marghioalei, iar nu pe cea a grădiniţei din faţa chiliei lui...

— Nu mai am răbdare, lea Smarando, îmi vine să

înnebunesc de dorul mânăstirii! grăia el, aşezându-se oftând pe pat.

Bătrâna vedea bine că are dreptate şi nu mai zicea nimic. Sărea repede cu ligheanul cu apă, în care preotul îşi vâra picioarele umflate de umblet. Câteodată, ca să-i facă inimă bună, îi zicea:

— Apăi te-i duce şi la mânăstire, că mult a fost, puţin a rămas.

Şi într-adevăr că sorocul se apropia văzând cu ochii. Poate că n-ar fi cârtit scaieţenii dacă el ar fi plecat şi mai înainte,

căci doar nu erau orbi să nu-l vadă că e bolnav. Popa însă ţinea morţiş să împlinească anul. Ş-apoi nici la mânăstire n-avea de ce să se înapoieze atât de bolnav. Dacă drumul până acolo n-ar fi fost prea lung, şi o călătorie cu căruţa nu i-ar fi făcut rău, s-ar fi repezit numai pentru două-trei zile, ca să-şi împăneze grădiniţa din spatele casei, să pregătească pe cea din faţă pentru flori, să puie să-i văruiască chilia şi să mai dreagă gardurile pe unde-o fi nevoie. Neputând să plece, a

scris ieromonahului Porfirie şi i-a trimis şi bani să plătească lucrul şi să cumpere arpagic şi usturoi. Nu era însă cu inima împăcată, căci el altfel ar fi rânduit treburile. Şi nici măcar nu şi-a putut alunga necazul acesta gospodărind grădina casei unde locuia. Căci el n-ar fi ţinut socoteală că pleacă şi ar fi împănat-o cu de toate, ca să zică şi cel care s-o muta după el: ăsta a fost omul lui Dumnezeu! Nu l-a lăsat însă proprietarul, care a găsit cu cale să semene lucernă.

În starea aceasta de boală şi de nemulţumire, o bucurie tot veni şi pentru părintele Ghedeon atunci când ieşiră urzicile şi păpădia. O bună parte din zi o petrecea biata bătrână pigulind urzici de pe lângă garduri, căci păpădie aducea cuviosul de la pădure. Şi se ostenea lea Smaranda fără niciun pic de supărare, căci vedea şi ea că verdeţurile priesc sănătăţii stăpânului ei trecător.

În Duminica a cincea din post, după ieşirea din biserică, ieromonahul pofti la el acasă

pe dascăli şi pe epitropi de-i cinsti cu ţuică fiartă şi le aminti că sorocul lui se împlineşte peste patru zile. Le ceru iertare că, fiind bolnav, nu poate să rămâie şi pentru sfintele sărbători ale Paştelui, şi-i sfătui să se ducă la mitropolie şi să ceară alt călugăr, măcar până la Dumineca Tomei. Dascălul Stan, însă, spre surprinderea cuviosului, îi dovedi negru pe alb că, după stilul vechi, împlineşte anul... abia în miercurea luminată. Văzând cum stă dreptatea, părintele

Ghedeon n-avu încotro şi făgădui să rămâie şi pentru sărbători.

Şi a făcut cuviosul toate slujbele din Săptămâna Mare, şi pe cele ale învierii, cu toată evlavia şi cu toată dragostea de care era în stare. Nu însă şi cum ar fi vrut, căci boala încă îl supăra şi el se ferea s-o mai înrăutăţească. Nu de altceva, dar ca să apuce să slujească toate sărbătorile.

Iar când a fost marţi după Paşti, în anul de la Hristos 1925, a sosit poştalionul mânăstirii, părintele Ghedeon

fiind încă în biserică. Când a ieşit şi l-a văzut, s-a repezit şi a sărutat caii, de bucurie mare ce era cuprins. După-masă a mers în răscruce la domnul Nae băcanul unde era lume adunată, şi a vorbit cu scaieţenii, a râs, a glumit şi şi-a luat rămas bun de la ei. Apoi a chemat pe babele care îl slujiseră şi le-a dat câte o sută de lei şi câte o găină. Radii Crăciunoaiei i-a mai dat încă 20 lei pe deasupra, ca să-şi ia o jumătate de ţuică şi nouă coţi de pânză ca să-şi facă o cămaşă. Babii Ioanei de peste

drum i-a dăruit două sute de lei, o raţă, un ţest, două oale de pământ, două străchini şi un şervet cu alesături. Pe moş Andronache l-a procopsit cu şalul de gât, lui Stan Piţigoi i-a dat o găină, pălăria, maiul, bocancii şi două oale de pământ. Iar moş Ilie epitropul s-a mulţumit cu o curea şi un cosor pentru curăţat pomii de uscături. Pe lelea Smaranda o îmbrăcase de Paşti cu fustă de lână, cu şorţ de stambă şi cu pantofi de iuft, cu catarame, cumpăraţi de Piţigoi de la târg. Dar fiindcă îi slujise şi-l iubise

ca pe copilul ei, i-a mai dat părintele Ghedeon încă cinci sute lei. O baniţă de făină şi una de mălai, o rasă veche, un cocoş şi două găini, lemnele ce mai rămăseseră, o oală mare pentru acrit varză sau castraveţi, perdelele de americă de la ferestre, o doniţă pentru apă, o mătură şi ce mai rămăsese pe la bucătărie. Bineînţeles că şi pe bietul Chercea tot ei i l-a dăruit.

După ce a isprăvit cu darurile, a încărcat cuviosul Ghedeon bagajul în poştalionul mânăstirii, apoi a dat mâna cu

cei de faţă, s-a sărutat cu lea Smaranda, care plângea să se prăpădească, după care s-a urcat în vârful căruţei, dimpreună cu Nistor, cu Costică, cu vreo două miişoare de lei, cu două găini fripte, dintre care una adusă de Stan Piţigoi, o sticlă cu ţuică trimisă de domnul Nae, şi cu o pietricică la ficat. Degeaba l-au sfătuit babele să nu ia cotoiul zicând că nenorocire mare i se întâmplă cui trece cu pisica peste ape, căci sfinţia-sa mai degrabă s-ar fi lipsit de o parte din bagaj

decât de Costică. Atunci a mângâiat lea Smaranda şi pe Nistor şi pe cotoşman dar amândouă dobitoacele au mârâit la ea ca la o duşmancă.

Şi când a pornit ieromonahul Ghedeon din Scaieţi, era soarele la toacă şi toate femeile şi fetele din sat se ştergeau la ochi cu colţurile basmalelor, şi mulţi dintre bărbaţi lăcrimau. Căci dacă el nu s-a priceput să le fie pe plac întru toate, fiindcă nu învăţase două sau trei şcoli, în schimb a fost nelipsit din parohie, şi un suflet de tot

bun. N-a cârtit el niciodată că-l scoală în miez de noapte, sau că-l scoate din casă pe vreme urâtă, ca să se ducă la căpătâiul vreunui bolnav. Şi niciodată nu s-a uitat la ce-i dă omul. Toate monedele pentru el aveau acelaşi preţ. Câteodată îl întreba lea Smaranda:

— Cât ţi-a dat, bre?

Şi el îi răspundea scurt:

— Cine ştie multe moare.

Şi astăzi povestesc scaieţenii, ba chiar şi satele vecine, despre bunătatea lui. Şi vor povesti încă multă

vreme, căci, cu toată răutatea omenească de acum, tot se mai ţine minte şi binele. Cine vrea să se încredinţeze însuşi de adevărul celor ce spun n-are decât să ia trenul şi să poftească în Scaieţi. Acolo va găsi, pe lângă amintirile bune lăsate de ieromonahul Ghedeon şi o mulţime de porci cu numele Lixandru, foarte mulţi câini cu numele Nistor, şi toţi cotoii mai bătrâni din sat cu numele Costică. Asta ca recunoştinţă din partea locuitorilor pentru fostul lor preot.

Iar părintele Ghedeon, cum a ajuns la mânăstire, s-a aşezat pe călugărie, adică pe rugăciuni, pe fasole şi pe ştevie cu borş. Despre câte a văzut şi a pătimit vreme de un an încheiat, în satul Scaieţi, povesteşte oricui are plăcere să-l asculte. Însă fără niciun pic de patimă sau de răutate. Şi, ca un om recunoscător ce e, în fiecare duminică pomeneşte la sfânta Proscomidie pe cei mai dragi din Scaieţi, fără să uite pe preoţii cu care făcuse cunoştinţă:

Smaranda,
Andronache şi Samfira,
Stan şi Ioana, cu fiii
Paraschiva cu neamul,
Rada cu neamul,
Catrina cu fiii,
Ioana cu fiii,
Ilie şi Dumitrana,
Nae şi Stana,
Ionică şi Maria cu fiii,
Niţă preotul şi Maria prezbitera,
Dumitrache preotul şi Ioana prezbitera,
Mihai preotul şi Lucreţia prezbitera cu neamul.
Când îl supără ficatul, şi

câteodată are dureri mari de tot, se aşază la masă, gemând, şi scrie ieromonahului Gavriil şi lui Macarie, care se găsesc încă la parohii, să se ferească de carne de porc, de plăcintă prea multă şi de vin negru...

Editura Cartea românească, Bucureşti, 1928.

---

[1] G. Călinescu, *Damian Stănoiu : Camere mobilate.*, în *Adevărul literar şi artistic,* Bucureşti, an. XII, seria a II-a, nr. 643, 3 aprilie 1933, p. 9.

[2] Al. Philippide, *Damian Stănoiu,* în *Adevĕrul literar şi artistic,* Bucureşti, an. X, seria

a II-a, nr. 587, 6 martie 1932, p. 3.

[3] În anul 1930 acest roman primeşte premiul „Femina” de la Paris, iar ediția a II-a a volumului *Călugări şi ispite* este încununată cu premiul Academiei.

[4] Amănunte în legătură cu acest incident, precum şi alte informații referitoare la biobibliografia scriitorului sunt cuprinse detaliat în Tabelul cronologic.

[5] O *zi din viața unui mitropolit* (1934), tipărit într-o ediție revăzută cu titlul *Filaret şi Acachie sau O zi mitropolit, Eros în mânăstire* (1935), *Cazul maicii Varvara (1937), Preot fără voie* (1943), *Jocul Satanei* (1947) ş.a.

[6] Aspecte din viața satelor se găsesc narate, în afara scrierii *Fete şi văduve,* în romanul *Luminile satului* (1936) „în unele nuvele şi schițe din volumele Oa*meni cu sticleți* (1938) şi *Furtună în iad* (1942), precum şi, izolat, în

Necazurile părintelui Ghedeon, Preot fără voie ş.a.

[7] Perpessicius, *Menţiuni critice*, vol. IV, Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă, 1938, p. 112.

[8] *Cuvântul,* Bucureşti, an. VIII, nr. 2211, 21 iunie 1931, p. 1.

[9] Toată perioada următoare după plecarea din mânăstire este, sub raportul vieţii sociale, un lung şi chinuitor previzorat, prozatorul rămânând fără slujbă mai tot timpul.

[10] *Adevĕrul literar şi artistic.* Bucureşti, an. XII. Seria a II-a, nr. 643, 3 aprilie 1933, p, 9.

[11] *Cinci prieteni* (1935), *Chimiţă R. Ilie, şcolar şi hoinar* (1945) ş.a.

[12] Prefaţă la vol. Damian Stănoiu, *Alegere de stareţă,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, „B.P.T.”, nr. 236, p. IV.

[13] *Istoria literaturii contemporane,* IV, Bucureşti, 1928,p. 280.

[14] *Istoria literaturii române de la origini până in prezent,* Bucureşti, Fundația pentru literatură şi artă, 1941, p. 697.

[15] Prefață la vol. Damian Stănoiu, *Amintiri din mânăstire,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1962, p. VI.

[16] Damian Stănoiu, *Pocăința starețului,* în *Adevĕrul literar şi artistic.* Bucureşti, an. X, seria a II-a, nr. 587, 1932, p. 7.

[17] Al. Philippide *op.cit.* p.3

[18] G. Călinescu, *Damian Stănoiu : Pocăința starețului,* în *Adevărul literar şi artistic,* Bucureşti, an. X, seria a II-a, nr. 586, 28 februarie 1932, p. 2.

[19] O revistă bisericească, Viitorul, într-un

articol *Ofensiva călugărilor către parohi* (1933), confirmă veridicitatea celor date în vileag de scriitor, arătând că ceea ce este înfățişat în cărțile lui reprezintă o „realitate crudă”.

[20] *Jalba cuviosului Pitirim* este scrierea care a scandalizat cel mai mult oficialitățile bisericeşti determinându-le să ceară excomunicarea „denunțătorului”.

[21] Pompiliu Constantinescu, *Scrieri,* IV, Bucureşti, Editura Minerva, 1970, p. 369.

[22] Această scriere memorialistică şi autobiografică ne îndreptățeşte să credem că cea mai mare parte a evenimentelor narate au corespondență în realitate.

[23] Vezi *Adevĕrul literar şi artistic,* nr643, 1933, p.9

[24] *Literatura română între cele două războaie mondiale*, voi. I, Bucureşti, Editura Minerva,

1972, p. 372.

[25] G. Călinescu, *op.cit.*, p.696..

[26] Colecție de povestiri din viața călugărilor trecuți de biserică în rândul sfinților.

[27] Slujbă religioasă ce se oficiază dimineața, înainte de liturghie, ori seara, la priveghi şi la denie.

[28] Locuință pe lângă o mânăstire, situată în afara incintei ei.

[29] Administrator al averii unei biserici.

[30] Carte de rugăciuni.

[31] *Apocalips,* scriere cu caracter profetic care face parte din *Noul Testament* şi în care este înfățişat în chip alegoric sfârşitul lumii.

[32] La locul de baştină; de unde au venit.

[33] Slujbă care se oficiază spre seară şi în ajunul unei sărbători.

[34] Creion

[35] Caiet.

[36] Frumos.

[37] Batistă.

[38] Vite multe.

[39] *A îmburda – a răsturna (reg.)*

[40] *A probozi,* a mustra, a dojeni pe cineva; a se lua la ceartă (reg.)

[41] Veche măsură de capacitate, egală cu circa 500 de kg. şi întrebuințată mai ales pentru cereale.

[42] Pauze muzicale.

[43] *Axion,* imn de slavă ce se cântă la liturghie.

[44] Veşmânt bisericesc, purtat pe umeri de

arhiereu în timpul serviciului religios.

[45] Aripă sau casă specială a unei mânăstiri în care sunt găzduiți oaspeții.

[46] O parte din slujba liturghiei.

[47] Sala de mese.

[48] *Ceasuri,* slujbe religioase care au loc la anumite ore din zi.

[49] *Glas,* denumire dată scării muzicale în cântarea bisericească; unul din cele opt moduri fundamentale după care se execută aceste cântări.

[50] Masa din altarul bisericii.

[51] *Antifon,* versete din psalmi sau cântare repetată de două coruri la slujba bisericească.

[52] *Chelărie,* cămară, pivniță.

[53] *Theodosiu I* (Caesar Flavius Theodosius

Augustus), împărat roman (379-395) în Orient.

[54] *Analog,* pupitru mobil pe care se pun cărțile de cult în biserică.

[55] *Condac, tropar,* cântări scurte bisericeşti rostite în cinstea unui sfânt sau a unui mare eveniment.

[56] Scriere bisericească în care sunt indicate pe luni şi zile slujbele religioase.

[57] Carte care cuprinde pe scurt viețile sfinților.

[58] *Lavră,* mânăstire în chiliile căreia locuiesc călugării.

[59] Carte rituală creştină care cuprinde cântările şi rugăciunile din cele zece săptămâni dinainte de Paşte.

[60] Sulfat fieros de culoare verde, întrebuințat ca dezinfectant şi colorant.

[61] Liga Națiunilor, organizație internațională, creată după primul război mondial, în 1919, la conferința de pace de la Paris; a fost dizolvată în 1946.

[62] Scriere care cuprinde rugăciunile şi rânduiala slujbei ce se face după vecernie.

[63] Scândură.

[64] Bună ziua! (germ.)

[65] Ce? (germ.)

[66] Nu ştiu româneşte! (germ.)

[67] *Sidilă,* săculeț cu țesătura rară în care se pune brânza la scurs.

[68] Adăpost pentru vite, staul.

[69] *Polonoşniță,* rugăciune sau slujbă ce se face în biserică la miezul nopții, mai ales în mânăstiri.

Cuprins

PREFAŢĂ 4

TABEL CRONOLOGIC 80

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI 124

ÎN CĂUTAREA UNEI PAROHII 131

S-A CERTAT MAICA NATALIA CU MAICA VITALIA 343

ANICHIT PĂCĂTOSUL 441

NECAZURILE PĂRINTELUI GHEDEON 588